BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Henschenius, Godefridus

De tribus Dagobertis Francorum regibus diatriba

Antverpia 1655
4 J.pract. 22 d#Beibd.2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10511027-1

DE TRIBVS

DAGOBERTIS

FRANCORVM REGIBVS

DIATRIBA

GODEFRIDI HENSCHENII

E SOCIETATE IESV.

In quâ horum Regum ac successorum genus, tempus, acta indicantur: DAGOBERTO II, S. Sigeberti filio, regnum Austrasiorum vindicatur, & Chronologia ex Conciliis & Episcoporum gestis illustratur.

ANTVERPIÆ,
Typis IACOBI MEVRSII,
Anno CIↃIↃCLV.

IACOBI HERVSCHENII

DIATRIBA

PRAECIPVAS RECIPVAS

DE IACOBEIS

E SOCIETATE IESV

SERENISSIMO
LEOPOLDO
GVILIELMO,
AVSTRIÆ ARCHIDVCI,
BELGII BVRGVNDIÆQVE
PRO REGE CATHOLICO
GVBERNATORI.

DVm Francorum *irrequieta tot iam annis*, SERENISSIME PRINCEPS, *illustri sapientiæ ac fortitudinis laude, arma sustines ac repellis; eorum prisci duo Reges in* TVÆ CELSITVDINIS *conspectum velut rediuiui aduenêre:* CHILDERICVS *nuper, Chlodouei* I *parens; modò* DAGOBERTVS,

S. SIGEBERTI *filius, Dagobcrti* I *nepos. Illius re-*
tossum Tornaci cadauer: huius nomen ac regni de-
cus, ingratâ mille propè annorum obliuione con-
pultum, in lucem postliminiò prolatum. Vterque
in Belgicâ natus: primâ DAGOBERTVS; *quam*
totam ac secundæ partem, & Germaniam vtram-
que, ac trans Rhenum sitas prouincias imperio re-
xit. CHILDERICVS *secundam Belgicam, vbi edi-*
tus in lucem erat, ferè omnem tenuit, & primæ par-
tem, Celticæq́, prolato ad Ligerim regno. Verùm is
in alienas ditiones præter ius faſq́, inuadebat. Ne-
mo enim est, qui ignoret, Francos Salios in eâ pri-
mùm Belgij plagâ, quæ Brabantia nunc appellatur,
iuxta Toxiandriam-locum, oppidumq́, Diesthe-
miũ, precariò sedes obtinuisse à Romanis: dein vel-
ut aspidem in sinu fotam, in ipsos Romanos Abo-
rigineſq́, impetum fecisse, ac sensim proxima quæque
bello populatos. DAGOBERTVS *autem, postquàm*
assensione populorum, Pontificis Romani auctori-
tate, Imperatorumq́, Orientis approbatione, Fran-
cis erat regnum Galliæ pridem confirmatum, here-
ditario iure, patris auiq́, successor, etsi quàm illi
minùs

minùs latè, regnauit, haud tamen angustiùs CHILDERICO.

Expulsus à suis DAGOBERTVS *ac* CHILDERICVS: *hic ob effrænem lasciuiam, quâ etiam ingenuis Virginibus promiscuè vim afferebat. Licet enim (vt Saluianus Massiliensis testatur) perfidiosa esset iis temporibus gens Francorum, casta tamen erat: vsque adeò vt ne in Rege quidem immodicam illam libidinem passa sit.* DAGOBERTVS *autem Procerum quorumdam regno inhiantium fraude, innocenti pietate, penè puer attonsus in Clericum est, & in Hiberniam deportatus, Diuino cultui consecrandus.* CHILDERICVS *cùm etiam ad cædem designari se sentiret, in Thuringiam ad Bisinum Regem profugit. At neque hospitij reuerentia illic impuritates eius coërcuit, vt non regalem thalamum adulterio violaret.* DAGOBERTVS *autem sanctissimis Scotorum institutis ad omnẽ morum honestatem ac pietatem præclarè est exilij tempore informatus.*

CHILDERICVS, *VViomadi cuiusdam operâ, placatis paullatim Francorum animis, reuersus in regnum est: parte tamen eius aliquamdiu contentus,*

tus, quoad Ægidius vixit, quem, licet Romanum ac Christianum, sed militiæ peritissimum, Franci Regem sibi adsciuerant. Reuocatus ab exilio est DAGOBERTVS, *studio præcipuè Imnechildis matris, piissimæ prudentissimæq; Reginæ, cuius quoque illustre olim pluribus benefactis nomen, sed nescio quâ fortunâ propè oblitteratum, in lucem restituimus.* De Hiberniâ DAGOBERTVS, *vti VVillelmus Malmesburiensis lib. 3 de gestis Pontif. Angl. auctor est, ad S. VVilfridum Archiepiscopum Eboracensem* venit, *qui eum* hospitio recepit, & equis sociisque adiutum, patriæ remisit. *Ibi ille in paterni regni est portionem à Childerico patrueli suo, Chlodouei* II *filio, admissus.*

Bella exinde non pauca gessit CHILDERICVS: *& fortassis hominum illorum iudicio, qui veram nullam, nisi partam sanguine, gloriam agnoscunt, hac vnâ re* DAGOBERTO *superior habebitur. Nec iste tamen operum militarium expers fuit, et si vacare pacis artibus mallet, subditorumq; populorum consulere tranquillitati: sed reprimere suum in regnum irrumpentem, cum crudelissimo Maiore-Domus Ebroino, Theodericum, patruelem itidem suum, coactus est.*

Res

Res vna est, quam iure laudare in CHILDERICO *liceat, quòd, quamuis Paganus, Christianos tamen bello victos, suis vti palàm legibus, Antistites sacra obire, sacerdotiorum prouentibus frui religiosos homines, passus est: quo pacto id euicit ipse, & filius eius, vt in vnum tandem populum Franci Romaniq; & Galli coalescerent. Quid, quòd sanctimoniæ famâ celebres homines suspiciebat ac honorabat, vti est à nobis in S. Genouefæ Virginis Vitâ ad diem* III *Ianuarij commemoratum? Illustrior hoc in genere* DAGOBERTI *laus fuit, qui & colebat ipse castè sanctèq; pietatem, & ad eam ceteros inuitabat, pluribus lautè fundatis religiosorum hominum domiciliis, erectis aut locupletatis Episcopatibus, liberaliter acceptis hospitio viris sanctis, qui aliunde in eius regnum aduentabant, nonnullis etiam, vt apud se domicilium figerent, inuitatis, adhibitâ quoque curâ, vt ad Frisones diuini Euangelij præcones mitterentur.*

Fortunatus, inquiet aliquis, CHILDERICVS, *qui stirpem reliquit, & gloriosam illam quidem. Fateor: è Basinâ, quæ libidine amens, relicto marito Thuringiæ Rege, ad eum vltro venerat in Galliã,*

Chlodo-

Chlodoueum ſuſcepit, dignum qui honeſtiori thoro naſceretur: quippe qui Chriſtiana demum ſacra complexus, ac legitimus Galliæ Rex declaratus, ad limitem vſque Hiſpaniarum dominatum, pulſis Aquitaniâ Gothis, extendit, Alamannos vicit, Ripuarios Francos (non tamen abſque paricidij ſcelere) ſubiugauit. Quantò ſors DAGOBERTO *beatior! Liberos is plures ſuſcepit, ſed ſanctè. Qui omniũ decurſus vitæ fuerit, indagamus. Sanctorum virorum precibus adoleſcentulus filius vitam, valetudinem filia recuperauit. Ita Superis cara iam tum erat optimi Regis progenies. Filia alia S.* IRMINA *illibatam cæleſti ſponſo virginitatem deuouit, in Horreenſi parthenone, quem illa ſuis facultatibus ac patris conſtruxerat, dotaratq; ita amplè, vt vigeat etiamnum opibus ſanctâque diſciplinâ. S.* IRMINÆ *ſoror* ADELA, *& ipſa Sancta ac Beata nuncupata à nonnullis,* GREGORIVM *nepotem ita educârat formaratq; ad virtutem, vt in ipſo adoleſcentiæ flore S. Bonifacio Apoſtolo Germaniæ ſeſe comitem vltro iunxerit, ſitq; & ipſe Cælitum deinde honores conſecutus. Poteſtne honoratior cuiquam Regi poſteritas obtingere?*

Demum

Demum sepultus est DAGOBERTVS *Rotomagi, Christianâ magis pompâ, quàm regio luxu, forsan etiam posteà translatus aliò, & honorificentiori conditus tumulo, atque, vt suspicari non temerè licet, consecrata eius diuinis honoribus ad aras memoria est.* CHILDERICVS *auitis superstitionibus immortuus, Regũ barbarorum ritu Tornaci tumulatus est, cum vario armorum ac cimeliorum apparatu. Reperta hæc vnà cum corpore, dum Tu,* SERENISSIME PRINCEPS, *Belgium Maximi Regis auspiciis tueris ac gubernas, Tibi vt ist hæc vetera ornamenta, & Belgij quondam Celticæq; spolia, secundissimo auspicio, oblata ab antiquo illo bellicosissimo Galliarum domitore videantur. Rediuiuus itidem adest* DAGOBERTVS, *nullius egens ad splendorem sepulchralis apparatus, cuius sumptu constructa tot olim ampla & operosa templorum ac monasteriorum extant etiamnum, ad gloriam eius sempiternam, ædificia. Huius à me nomen, & (si fas ita loqui) regnum refossum est: non, vt* CHILDERICI, *ex ruinosæ domus disiectis fundamentis, sed ex Sanctorum Actis, VVilfridi præsertim ac Salabergæ Abbatissæ. Illi nempe anno* IↃCLXXX, Epi-

ſcopatum Strateburgenſem, *quem Tu nunc,* SERENISSIME PRINCEPS, *feliciter adminiſtras, obtulit* DAGOBERTVS Rex Tranſrhenanorum Francorũ. *Idemq́, vt in S. Salabergæ Actis narratur, aduersùs Theodericum Regem in Auſtraſiæ Burgundiæq́, finibus bellum geſſit.*

Vſque adeò Sanctorum virtute ſuſtentatur regnorum ſalus, vt non modò viui calamitatem à populis ac Principibus precibus ſuis ac benefactis auertant, iis Numen propitient, vtroſque ſalutarì doctrinâ excolant, ſuiſq́, exemplis ad piè viuendum extimùlent; mortui autem eos patrocinio tueantur, morboſq́, ac cetera humanæ vitæ mala auertant; ſed nuda ipſorum Actá vitam Regibus ipſis, regnis vetuſtum ſplendorem, reſtituere videantur. Certè neſciremus, qui ante CIↃCC *annos* AVSTRIÆ *Veſtræ, quod tunc Noricum Ripenſe dicebatur, ſtatus fuerit, niſi S. Seuerini, qui iuxta Viennam vrbem habitauit, Vita à coæuo auctore ſcripta extaret.* CAROLVM V, *omnium ſeculorum ſapientiſſimum, non modò fortiſſimum, Imperatorem, aiunt, quorumdam irridentem interminatas genealogias, dicere ſolitum, nolle ſe, vt altiùs, quàm à* RVDOLPHO *Habsbur-*

Habsburgico ſuæ ſtirpis origo repeteretur; quem cõ-ſtaret generis claritudine, ſcientiâ militarium artium gerendæq́ Reip. longè celeberrimum, ideò ad Imperij Romani gubernacula euocatum, ab eo deinceps intaminata omnia plenaq́ gloriæ. Vereri ſe, ne ſi retro quis vlteriùs tendere velit, fabulas admiſceat, atque optimè nata dedecoret. Tamen ex S. Deicoli Abbatis Lutrenſis editâ à nobis Vitâ, multa de ipſius RVDOLPHI *antiquiſsimis maioribus eruerunt Hieronymus Vignerius, & Ioannes Iacobus Chifletius, viri clariſsimi; hic in Stemmate Auſtriaco, ille in Genealogiarum publicam in lucem dato volumine. Quàm multi nunc in tenebris atque æternâ iacerent nocte, ac ſine nomine, Reges, niſi in Sanctorum Actis eorum fieret mentio, quæ nulla alibi extat! Sanè qui noſtrâ ætate antiqui temporis hiſtorias ſcripsêre, pleraque ex Actis Sanctorum hauſêre. Ipſi etiam Heterodoxi, licet adeò non honorent Sanctos, vt etiam ijs cultum deferentes irrideant; Acta tamen eorum ſæpe ad antiquitatis illuſtrationem afferunt.*

Eapropter fore confido, SERENISSIME PRINCEPS, *vt, qui* CHILDERICVM *ita auidis oculis, manibus,*

nibus, animisq; suscepisti; vt, quæ de illo ab viro eruditissimo scribebantur, singula, priusquàm typis mandarentur, recensueris studiosè, Tuoque calculo comprobâris; DAGOBERTVM *quoque nostrum solitâ Tuâ facilitate in Tuum conspectum venire patiaris. Idq; tantò æquius est me sperare, quòd Diœcesis Argentoratensis Tua, reliquaq; Alsatia, vetusta Augustæ Vestræ Domus possessio, plurimis huius* DAGOBERTI *monumentis est condecorata: quorũ pleraque erant ad auum eius Dagobertum* I, *quædam ad Theoderici patruelis eius atque aduersarij nepotem, Iuniorem Dagobertum, translata. Nos ei, cuius sunt propria, ex veteribus diplomatis Actisq; Sanctorum aliorum redhibemus. Atque vtriusque illius Dagoberti, vt certiùs nostro illi Austrasio decus suum constet, res gestas seriemq; temporum, quibus regnauêre, exponimus. Plurimorum etiam Episcoporum atque Episcopatuum antiqua ornamenta è ruderibus, quibus erant nonnullorum scriptorum imperitiâ obruta, euoluimus. Tuæ certè* SERENISSIMÆ CELSITVDINIS *Episcopatum Argentoratensem Franciscus Guillimannus, integro volumine*

de eius Antistitibus vulgato, Patruoq; Tuo, tunc quoque Argentoratensi Episcopo, LEOPOLDO AVSTRIACO *dedicato, affirmârat Dagoberti* I *temporibus esse fundatum, primumq; ei præsedisse tunc S. Amandum à Traiectensi Sede euocatum. Verùm isthic trecentis minimùm annis priùs sanctos sedisse Episcopos ostendemus. Aliarum quoque Ecclesiarum antiqua decora, præsertim quæ ad seculum Christi septimum atque octaui initium spectant, illustramus. Hoc apparatu comitatuq; in conspectum venire* TVÆ CELSITVDINIS *gestit* DAGOBERTVS *hic noster, nec, vt placeat, aliis se cimeliis putat egere. Probatum iri autumat apud pium ac sapientem* PRINCIPEM, *quod ex illo diuite sacroq; armamentario profertur: è Sanctorum, inquam, Actis, quæ à nobis iam edita in lucem, adeò non contemni à* TE *nouit, vt etiam cùm fatigatum* TE *bellicis laboribus curisq; valetudo aliqua aduersa detinet, ea* TIBI *prælegi mandes; potissimùm præsidalia Martyrum Acta, quæ à Notariis olim excepta, transmissaq; ad posteros sunt. Quamquàm in aliorum etiam gestis*

Sanctorum, præter eximiæ pietatis virtutumq́; aliarum exempla, ineſt etiam ille, quem diximus, fructus, vt veterum Regum ac Principum nomina ac res geſtæ innoteſcant, aliis neglectæ ſcriptoribus, aut cum ipſis ſcriptorum monumentis abolitæ.

At ſi non eâ, quâ Anaſtaſis Childericiana, vel ſtyli puritate, vel typi elegantiâ, vel ectyporum nitore comptus ornatuſq́; hic rediuiuus Rex videbitur, CELSITVDINEM TVAM *orat, vt meminerit horridiore aliquantò cultu amictum prodire, qui adoleſcens ſeuerâ Scotorum eruditus fuerit diſciplinâ, atque eâ vixerit tempeſtate, quâ minùs excolebantur bonæ litteræ: quare hîc quoque ex vetuſtis ferè diplomatis aut conſimilibus monumentis conſertâ oratione prædicatur.*

Illud ego ad extremum ſupplex precor, vt idem ille religioſiſſimus Rex, *Cælitibus, quod minimè dubium eſt, additus, cum ſanctâ filiâ* IRMINA *ac pronepote* S. GREGORIO, *præſertimq́; ſancto parente* SIGEBERTO, *Auſtraſiæ itidem, & proinde maximæ partis Belgij, quod feliciter pri-*

dem

dem moderaris, Rege, patrocinio TE *ſuo diu incolumem ac fortunatum conſeruet. Ita voueo Kalendis Januarij* CIↃIↃCLV

SERENISSIMÆ CELSITVDINIS TVÆ

Deuotiſſimus cliens

GODEFRIDVS HENSCHENIVS

è Societate IESV.

INDEX CAPITVM.

LIBER PRIMVS.

DAGOBERTVS I *Rex Francorum.* pag. 1

I EPocha annorum ab ortu Christi seriùs ad ordinandam Chronologiam adhibita. Priscis temporibus, inscienter à posteris inserta. *pag.* 3

II Epocha veterum Francorum per annos Regum distincta; non Pontificum Romanorum, Imperatorum externorum aut Indictionum. Epocha eadem characteribus historicis in progenitoribus DAGOBERTI I firmata. 9

III Discrimen vnius anni in successione filiorum Chlotharij I inter Gregorium Turonensem & Fredegarium. Annus obitus S. Gunthramni, Childeberti & filiorum Theodeberti & Theoderici. Monarchia Chlotarij II patris DAGOBERTI I: huius infantia. 16

IV Tres gestorum Regis DAGOBERTI scriptores præcipui, Fredegarius, Monachus S. Dionysij, & Aimoinus. Eius adolescentia, regnum Austrasiorum, & coniugium cum Gomadrude. 21

V Gesta Dagoberti post matrimonium initum apud Austrasios. Wormatiensi Ecclesiæ donata. Quid Argentoratensi & Spirensi ab eo præstitum. 26

VI Regnum Neustriæ & Burgundiæ DAGOBERTO delatum. Pars Aquitaniæ Chariberto fratri permissa. Sedes regni primis annis apud Austrasios. Epocha regni Austrasio-

ſtraſiorum. Sclaui & Auares. Illorum Rex Samo an ex Belgio oriundus? 35
VII Sedes poſteà DAGOBERTI vrbs Pariſiorum. Gomadrudis repudiata. Nanthildis aliæque Reginæ & concubinæ adſcitæ. Filij S. Sigebertus & Chlodoueus II. Regnum Auſtraſiorum S. Sigeberto datum. 37
VIII Maiores-Domus DAGOBERTI B. Pippinus & Æganes, Referendarij, ſeu Cancellarij, Godefridus, Henricus, Chrodobertus, S. Audoënus. Monaſterium S. Dionyſij dotatum. Primi illius Abbates. Diplomata diſcuſſa. 42
IX Obitus DAGOBERTI Regis. Chronologia ſtabilita. Auctorum quorumdam errores indicati. 47
X Anni regni Chlodouei II filij DAGOBERTI. Chronicon Fredegarij finitum anno IↃCXLVII. Hiſtoria Francorũ iuſſu Childebrandi Comitis ſcripta, ab anno IↃCLXXXVII inchoata. Defectus XL annorum in Annalibus antiquis quomodò ſupplendus. 50
XI Chlothario III anni regni XIV vindicati, ab anno Epochæ vulgaris IↃCLXII ad IↃCLXXVI. Anni regni DAGOBERTI, illius aui, confirmati. 54

LIBER SECVNDVS.

DAGOBERTVS II *Rex Auſtraſiorum.* 61
I D'AGOBERTI II parentes S. Sigebertus & Imnechildis. Illius obitus. Exilium DAGOBERTI. 63
II Reges Auſtraſiorum Childebertus intruſus, tum Childericus ſub tutelâ Imnechildis amitæ, matris DAGOBERTI. Huius ab exilio reditus, & regnum in Alſatiâ & cõfiniis. An in Thuringiâ habitârit? 67
III Pacificè regnatum à patruelibus DAGOBERTO in Alſatiâ & trans Rhenum, Childerico in reliquâ Auſtraſiâ. Huius coniux Bilichildis, ab Imnechilde matre DAGOBERTI diuerſa. Epiſcopi Argentoratenſes Anſoaldus & Rodha-

Rodharius. Monasteria extructa à SS. Deodato, Hildulpho, Arbogasto, Florentio. 73
IV Childericus Neustriæ Rex factus. Huius successor Theodericus. Ab Austrasiis assumptus Chlodoueus. Regnum DAGOBERTI in Alsatiâ. Aduentus S. Wilfridi Episcopi. 79
V Filius DAGOBERTI à S. Arbogasto Episcopo Argentoratensi ad vitam reuocatus. Varia à DAGOBERTO Ecclesiæ Argentoratensi & monasteriis Schutterano & Saraburgo donata. 83
VI Filiæ DAGOBERTI ope S. Florentij visus & loquela reddita. Kirchemium aliaque loca monasterio Haselacẽsi attributa. 87
VII Regnũ Austrasianum DAGOBERTI. Bellum in confiniis inter eum & Theodericum Regem Neustriæ & Burgundiæ. 91
VIII Diploma monasteriis Stabulao & Malmundario à DAGOBERTO anno IV regni Austrasiorum, Christi DCLXXXIV signatum. 95
IX Frisiorum ad fidem conuersio à DAGOBERTO Rege commendata Episcopo Colonienſi. Epistola S. Bonifacij de hac re ad Stephanum Papam. 102
X S. IRMINA Abbatissa Horreensis, filia DAGOBERTI II. Diploma fundationis Horreensis monasterij. 107
XI Beneficia à S. IRMINA filiâ DAGOBERTI præstita S. Willibrordo, potissimùm pro Epternacensi monasterio. 112
XII Horreensis Abbatissa post S. IRMINAM Anastasia, non S. Modesta. S. Chlodulphus Episcopus Metensis, non Treuirensis. 115
XIII Sepultura S. IRMINÆ apud Wissenburgenses. Hoc monasterium à DAGOBERTO dotatum. Alia monasteria à DAGOBERTO fundata aut dotata. 120
XIV Aliæ DAGOBERTI Regis filiæ. Palatiolum monasterium

rium ab ADELA, viduâ fundatum. ALBERICVS huius filius, nepos DAGOBERTI, pater S. GREGORII Vltraiectensis, an etiam auus Alberici Episc. Vltraiectini? 127
XV DAGOBERTI obitus, & apud Rotomagēses sepultura. 131
XVI Chronologia regni Theoderici cum annis DAGOBERTI collata. Obitus S. Leodegarij Martyris & Ebroini Maioris-Domus. 135
XVII Regnum Austrasianum DAGOBERTI II probatum ex diplomate Theoderici Regis Stabulao & Malmundario dato. Horum sub vtroque Rege Abbas S. Goduinus. Obitus Theoderici Regis. 140
XVIII Regnum Chlodouei III. Diploma datum S. Papoleno Episcopo, Abbati Stabulensi & Malmundariensi. 147

LIBER TERTIVS.

DAGOBERTVS III *Rex Francorum* 152

I PAter DAGOBERTI III Childebertus Rex. Huius regnum annis XIII terminatum. Subrogatur DAGOBERTVS adhuc puer. 154
II Suprema in Childeberti & DAGOBERTI regno præfectura Pippini. Huius coniux Plectrudis num repudiata? Illius obitus. 158
III Bellum sub DAGOBERTO inter Austrasios & Neustrios. Obitus DAGOBERTI. 164
IV Chilpericus Rex successor DAGOBERTI, filius Childerici Regis anno IↃCLXXIX occisi. Illius bella & obitus. Contra eum Chlotarius à Carolo Martello Rex creatus. Abbates primi Corbeienses. 167
V Theoderici vltimi regnum XVII annorum. An DAGOBERTO patre natus? Interregnum Caroli Martelli. 172
VI Childerici vltimi genus regni abdicatio. Regnum Pippino anno IↃCCL delatum. Theodericus filius Childerici monachus Fontanellensis. 175
VII S. DAGOBERTVS Sathanacensis Patronus Martyr habi-

tus, incertum an regiæ ſtirpis. 179
VIII S. DAGOBERTVS Rex Francorum habitus, an filius S. Sigeberti? an DAGOBERTVS I? 184
IX S. DAGOBERTVS num filius Childeberti Regis? An Dux aliquis Francorum? 187

LIBER QVARTVS.

Galliarum Epiſcopi & Concilia, DAGOBERTORVM *Regum temporibus.* 193

I COncilium Pariſienſe anno IↃCIV. Remenſe IↃCXXIV. Epiſcopi Veſontionenſes, Bituricenſes, Cadurcenſes, Pictauenſes, Lingonenſes, aliique. Sedes Eluſana tranſlata. 194
II Concilium Cabillonenſe circa an. IↃCL. Epiſcopi Pariſienſes. 201
III Concilium Rotomagenſe anno IↃCXCIII. Archiepiſcopi Lugdunenſes & Rotomagenſes. Primi Abbates Fontanellenſes. 210
IV Epiſcopi Argentoratenſes ab anno CCCXLVI per quatuor ſecula enumerati. Epiſcopi Moguntini, Wormatienſes, Spirenſes. 217
V Archiepiſcopi Treuirenſes. S. Hildulphi ætas inque Mediani monaſterij regimine ſucceſſores vſque ad ſeculum XI. 223
VI Epiſcopi Tullenſes, Virdunenſes, Metenſes, Colonienſes. 228
VII Epiſcopi Traiectenſes ad Moſam. S. Lamberti exilium ſub DAGOBERTO II, cædes ſub Pippino Herſtallo. 234
VIII Primorum Regum Principumque primæ & ſecundæ ſtirpis in eadem Traiectenſi Diœceſi ſedes. 241
IX Epilogus. Lectoris compellatio. 251

DE TRIBVS

DE TRIBVS DAGOBERTIS FRANCORVM REGIBVS DIATRIBA

GODEFRIDI HENSCHENII
E SOCIETATE IESV.

LIBER I.

DAGOBERTVS I.

QVoniam eò præcipuè ſpectat noſtra hęc commentatio, vt DAGOBERTVM II, S. Sigeberti Auſtraſiorum Regis filium, è tenebris, in quibus eum tot iam ſeculis iacere ingrata ſuſtinuit poſteritas, in lucem ac regnum paternum reuocemus; de DAGOBERTO I illius auo priùs agendum. Nam huic multa,

quæ nepotis erant, benefacta, insigniaque virtutum, scriptores tribuerunt. Vt quo fato olim, Francorum quorumdam Procerum ambitione ac dolo, deportatus in Hiberniam est, eodem posteà ex hominum memoriâ, ac multò etiam iniquiore, exturbatus videatur. Quod tamen fortassis non tam malitiâ æmulorum euenit, quàm posterioris ætatis turpissimâ inscitiâ: quâ factum, vt qui suas à DAGOBERTO Rege ædificatas Ecclesias fundataque monasteria legebant, cùm in Francorum, præcipuè Neustrasiorum, historiis, DAGOBERTI, illius aui, celebre nomen reperirent, eum esse fundatorem suum existimarint. Quo semel impliciti errore, partem magnam historiarum perturbauêre, ac fortassis nonnumquàm temporum notas diplomatis Regiis appositas corrigere, aut veriùs adulterare, ausi sunt: cùm istæ diplomatum subscriptiones, expressaque in iis tempora certissimam historiæ facem præferant. Quam qui sequi negligit, in illam maximi Oratoris meritò reprehensionem incurret, vt *non quidem re totâ, sed, quod maximum est, temporibus erret*. Quæ eadem Cæsaris Baronij tomo 1 Annal. ad an. Christi 70 § 3 sententia est: *Ex quo videas*, ait, *quod sæpius inculcamus, quantùm conferat in rebus inuestigandis temporis ratio, sine quâ interdum labi in portentosos errores,*

errores, neceſſe ſit. Eâ potiſſimùm ratione modoque, vt ſua DAGOBERTO Auſtraſio decora, quæ auo mendosè adſcripta erant, redhibeantur, enitar. Non tamen rerum omnium, quæ geſſit ſenior ille DAGOBERTVS, hiſtoriam pertexam, ſed Chronologiam præcipuè eius temporis, quo Semptemtrionalis primùm Auſtraſiæ, dein plurium etiam prouinciarum ad id regnum ſpectantium, poſteà Neuſtriæ quoque, ac demum totius Galliæ gubernacula tenuit, explicabo.

I

Epocha annorum ab ortu Chriſti, ſeriùs ad ordinandam Chronologiam adhibita. Priſcis hiſtoriis inſcienter à poſteris inſerta.

HIſtoriæ neruus Chronologia eſt, ſiue temporum, quibus, quæ narrantur, res geſtæ, explicatio. Hæc certis adſtringi diſtinguique notis, minimè obſcuris, ſolet. Græci Olympiadas, Syri ac Palæſtini poſt tempora Alexandri Magni annos regni Græcorum, Romani Vrbis conditæ numerauêre: alia gentes aliæ lapſi temporis ſigna poſuêre. Annos Chriſti nunc ad eum temporis computum adhibemus: eaque ratio confirmata iam vſu nouem ſeculorum, paulloq; ampliùs, prioribus etiam temporibus ad ipſum vſque Chriſti natalem aptatur, non abſque maximis tamen difficultatibus. *Æram vulgarem, communemúe Epocham* appellamus. Eius principium

ducitur à *Kalendis Ianuariis, C. Cæsare & L. Æmilio Paullo Coss.* anno Iuliano XLVI, Vrbis conditæ secundùm computum Varronianum IↃCCLIV. quem qui præcedit annus Christi incarnatione ac natiuitate vulgò illustris habetur. Hanc Epocham Baronius in Annalibus biennio præuertit, inchoatque *Augusto Cæsare* XIII & *M. Plautio Siluano*, & huic suffecto *C. Caninio Gallo, Coss.* anno Iuliano XLIV, Vrbis conditæ IↃCCLII. Ne tamen perpetuò in contextu Annalium à vulgari calculo dissideret, in eorum progressu annos sex imperij Probi ad quadriennium contraxit, & duo paria Consulum alibi prætermisit. Hoc ergo Epochæ vulgaris initium, communi vsu receptum, retinendumque (ni perpetuò nos, ac præcipuè lectorem, in molestissimas coniicere tricas velimus) quocumque demum anno natus fuerit Christus, seu qui Iulianum XLVI, vt diximus, immediatè præcessit, seu biennio antè, vt statuit Baronius, siue etiam quadriennio, vt Ioannes Deckerius ac Dionysius Petauius, aliique.

Verùm eâ Epochâ minimè vsi antiquiores: nec ferè, quę manu exarata extant antiquissima Chronica, Eusebij, Hieronymi, Prosperi, aliorumque veterum, annos Christi adnotatos habent. Adscripti margini sunt à posteris, prout cuiusque captus erat. Quare alios exhibet editio Scaligeri, Pontaci alios, ac Miræi & ceterorum. Idatius certè dum priora illa Chronica continuat, admonet, *ne anni Olympiadum turbentur*, se *annum eumdem* scribere *& Theodosij Magni vltimum & filiorum Arcadij & Honorij primum*: silet de annis Christi, qui si in vsu tunc fuissent, æquè, ne turbarentur, cauere debuisset. Et verò si quam Christi Epocham statuissent Eusebius, Hieronymus, Prosper, Marcellinus Comes, ac reliqui veteres, à Christi baptismo ac prædicatione, aut passione siue resurrectione exorsi eam essent, vt ex eorum Chronicis

nicis potest fieri coniectura. Quam Epocham à passione aut resurrectione ductam Gregorius Turonensis in Historiâ Francorum sub finem librorum 1, 3, & 10, Fredegarius in Historiâ Epitomatâ cap. 73, Victor Tunenensis in fine Chronici, Auctor Historiæ Francorum iussu Childebrandi Comitis scriptæ, & Chronico Fredegarij subnexæ, cap. 109, confundunt cum eâ, cuius à Christi natiuitate statui primordium debuisset, vt legenti perspicuum est. Quæ res clarè innuit, necdum illo tempore viguisse consuetudinem annos à Christi natiuitate aut incarnatione numerandi.

Quamobrem ad stabiliendam Regum Francorum Merouingicæ stirpis Chronologiam, superuacaneum est, ad annos ab Christi natiuitate numeratos recurrere, quando ea annos à Christi ortu computandi ratio in antiquis historiis ante seculum octauum minimè fuit vsitata. Quo primùm auctore inoleuerit, non proditur. Excogitârat eam olim, non vndequaque tamen huic, quâ modò vtimur, congruentem, Dionysius Abbas Romanus circiter annum IↃXXV. Sanctus Presbyter Beda ferè antiquissimus est, qui ad annos Christi digessit Historiam gentis Anglorum: quam conscripsit, cùm Francis Carolus Martellus imperitabat. Ex eo tempore, præsertim sub huius filio Pippino ac nepote Carolo Magno, modus ille à Christo nato aut incarnato annos ordinandi præcipuè inualuit, vt passim exinde Regum Annales ita recensiti extent. Huiusmodi Annales vulgauit Andreas Chesnæus tomo II Scriptorum historiæ Francorum: qui finiuntur ad annum Christi, alij IↃCCXC, alij IↃCCC, quidam ad VI, VIII aut XIII sequentis seculi: quando proinde eorum auctores vixisse videntur. Hi autem necubi aberrarent, suos illos Annales auspicati sunt ab vltimis Pippini Herstalli annis eiusque filij Caroli Martelli: circa quorum

tempora maior proptereà auctorum consensus reperitur. Monachus S. Dionysij in gestis Dagoberti I & Aimoinus in Historiâ Francorum antiquorum, etsi iam longo recepta vsu ea annorum à Christo nato computatio esset, tamen ne quos se in errores inducrent, eos solùm adhibuerunt temporum characteres, quos à vetustissimis & coæuis scriptoribus signatos notarant.

Regino Abbas Prumiensis, qui circa annum Christi IↃCCCC flornit, solùm posteriori Chronicorum libro, *à morte Caroli Martelli, per Incarnationis Dominicæ annos, tempora Principum & gesta declarat*: priore autem libro, omissis annis Christi, se *nihilominùs, quo tempore, quo loco, vel quid sub vnoquoque Principe actum sit, summatim demonstrare*, sub finem eiusdem libri monet. Seriem verò annorum ab ortu Christi inchoatam libro primo deesse alius quispiam inconcinnum ratus, eos infarsit, adeò tamen confusè ac perturbatè, vt vacuum integri ferè seculi interuallum reperiatur. Nam sub finem libri illius, præfixo anno Dominicæ Incarnationis IↃCLV, ista ponuntur: *Carolus Princeps* X *anno regni sui cum Baioariis pugnauit. Anno* XV *contra Lantfridum dimicauit. Anno* XVI *Eudonem Ducem Aquitaniæ protriuit. Anno* XVII *Saracenos expugnauit.* At liber secundus mox incipit ab obitu eiusdem Caroli Martelli his verbis: *Anno Dominicæ Incarnationis* IↃCCXLI *Carolus filius Pippini Maior Domus & bellicosissimus Dux Francorum defunctus est.* En LXXX & ampliùs annorum spatium eidem adscriptum Martello, ac rebus gestis omnino inane. Quod quia perquàm absurdum, non putamus in Reginonem cadere potuisse. Quare toto libro primo, *annis Dominicæ Incarnationis* deletis, singulos paragraphos ab Imperatoribus inchoandos arbitramur, hac ratione:

Mauricius regnauit annos XX.

Phocas

Phocæ régnauit annos VIII.

Heraclius regnauit annos XXVI. &c.

Hoc ergo modo Epochâ temporis per Imperatorum ſucceſſionem vtcumque indicatâ, quas res eo tempore variis locis geſtas eſſe credidit, ſubiunxit: nec tamen abſque mendis. Nam DAGOBERTI I *Regis obitum*, qui contigit anno IↃC-XLIV, ad *Imperium Iuſtiniani Rhinotmeti*, anno IↃCLXXXV inchoatum, diſtulit. Aſt eiuſdem Auguſti Imperio præfixus *annus Dominicæ Incarnationis* IↃCXII, ſummam induxit rerum omnium perturbationem. Abſurdius etiam illud, quòd Iuſtiniani huius pater *Conſtantinus Pogonatus* XVII *annos regnaſſe* dicitur, præſcribiturque eius Imperio *annus Dominicæ Incarnationis* IↃCV, ad decennium integrum exerrante ratiocinio. Illos autem *annos Dominicæ Incarnationis* iam ab aliquot ſeculis appoſitos fuiſſe perſuadent tum antiqui codices MSS. tum editi omnes, in quibus eodem modo anni expreſſi.

Reginone paullò antiquior eſt Milo monachus ac Sacerdos Elnonenſis, à cuius calamo dedimus VI Februarij Vitam S. Amandi Epiſcopi Traiectenſis, carmine heroico libris quatuor ſcriptam: item Hiſtorias Tranſlationis & Eleuationis corporis eiuſdem ſancti Antiſtitis, cum miraculo cerei cælitus accenſi anno IↃCCCLV à ſe ſpectati. Hic *corpus illius* tradit pag. 888 & 891 *eleuatum anno* IↃCCCIX, eumque numerat *annum à tranſitu viri Dei Amandi centeſimum quinquageſimum*; cùm ſolùm interfuerint anni CXXIV, menſes VII & dies XIV, à VI Februarij ſcilicet anni IↃCLXXXIV, quo obiit, ad XX Septembris anni IↃCCCIX, quo corpus eius eleuatum fuiſſe diximus. Ita annis XXIV legitimam Chronologiam Milo anteuertit. Eumdem aut conſimilem errorem poſteà errarunt Chronologus Gandenſis, Theodericus Abbas S. Trudonis,

Trudonis, Philippus Abbas Bonæ Spei, atque alij, qui ſeculo Chriſti XII in Belgio floruerunt. In Chronico Gandenſi *annus Incarnationis Dominicæ* IↃCX coniungitur cum *anno* DAGOBERTI XIV, quo Blandinium conditum traditur, quod factũ anno IↃCXXXVI. S. Amandũ, qui anno Theoderici Regis II, Chriſti IↃCLXXXII, menſe Aprili, teſtamentum ſuũ ſignauit, ſcribunt Philippus Abbas aliiq́ue, vitâ functũ eſſe anno Chriſti IↃCLXI. At Theodericus Abbas ſtatuit S. Bauonem ſub Rege Chlodoueo II vxorem duxiſſe, dein aliquot poſt annos Clericum ordinatum, tandem incluſum, ac biennio pòſt mortuum, idq́ue anno IↃCXXXI; cùm Chlodoueus anno demum IↃCXXXVIII natus ſit: ſub quo S. Bauo anno IↃCLVII vitâ functus eſt. In his ergo ſimilibuſq́ue auctoribus antiquus, DAGOBERTI, Chlodouei, Theoderici, aliorumq́ue Regum character, expunctis Chriſti annis, ferè ſeruandus eſt. Quæ extat duplex S. Vedaſti Epiſcopi Atrebatenſis Vita, à nobis VI Februarij illuſtrata, indicat *annos Epiſcopatus* eius *quadraginta*, reticet annum mortis: quem Æræ vulgaris IↃLXX fuiſſe tradit poſterior Vita, in Lectiones ad Matutinum recitari ſolitas in Breuiario Atrebatenſi diſtributa. Eumdem annum IↃLXX ſignant Sigebertus in Chronico, Baronius in Notationibus ad Martyrologium Romanum, aliiq́ue ſcriptores illuſtres: cùm tamen S. Vedaſtum circa annum IↃXL mortem obiiſſe certò conſtet ex dictis VI Februarij pag. 785.

In Galliâ interiore plurimæ Sanctorum Vitæ ſeculo Chriſti ſeptimo conſcriptæ ſunt, earumq́ue nonnullæ intruſis Chriſti annis poſteà interpolatæ. Ita infrà oſtendetur factum in Actis S. Wandregiſili Abbatis Fontanellenſis, & S. Ansberti Archiepiſcopi Rotomagenſis, in quibus ad Chronologiam rectè ordinandã, annos IX aut X addi neceſſe eſt.

est. Eodem modo auctor Vitæ S. Audoëni, qui circa an. Chr. nongentesimum videtur vixisse, ac dein Fridegodus Poëta, qui circa annum IↃCCCCL metrico eam stylo vertit, appositis Christi annis. Epocham Regum Francorum ad XI aut XII annos præuenientes, Chronologiam interuertunt. Similia sæpe in opere nostro de Vitis Sanctorum notata reperiet lector: nosque infrà nonnulla attingemus. Quibus non accuratè obseruatis, plures è recentioribus historicis suos Annales ac Chronica neutiquam appositè digesserunt.

I I

Epocha veterum Francorum per annos Regum distincta; non Pontificum, Imperatorum externorum, aut Indictionum. Epocha eadem characteribus historicis in progenitoribus DAGOBERTI I *firmata.*

NOn hîc disquirimus, quæ à variis nationibus, præter iam indicatas, olim Æra aut Epocha annorum adhibita fuerit. Antiquitatem historicam Francorum, quæ ad propositam quæstionem sola facit, spectamus. Hanc ab vetustioribus aliquot Chronicis auspicatur Chesnæus: è quorum auctoribus Idatius Olympiadas atque Imperatorum annos potissimùm adnotauit. Prosper Aquitanus in Chronico priore, quod Petrus Pithœus olim edidit, solùm annos Imperatorum exprimit: in altero verò Chronico, Eusebij & Hieronymi Chronicis subnecti solito, singulos an-

nos propriis Consulibus distinguit. Hoc Prosperi Chronicon excipit Marius Episcopus Auenticensis, qui initio solos Consules numerat, quibus à Maximo Consule, id est, anno Christi IↃXXIII, adiungit Indictiones in antiquo Codice, qui apud nos extat. Gregorius Turonensis dum libro primo Historiæ Francorũ atque initio secũndi, tẽpora ea pertractat, quibus Imperatores Romani rerum adhuc in Galliâ potiebantur, res gestas, ad eorumdem Imperatorum Epocham ordinatas, per sua tempora distribuit; recensitis etiam Consulibus Romanis, quos ad annum obitus S. Martini accuratiùs obseruatos repererat. Deinde verò, postquàm Imperio Romano è Galliis eliminato, regnum ibidem Francorum stabilitum est, solùm suorum Regum annos obseruarunt, qui dein primi res Francicas litteris tradidêre, Gregorius idem, Fredegarius, Fortunatus, Audoënus, Vrsinus, aliique Vitarum Sanctorum scriptores coæui, eosque imitati monachus S. Dionysij in gestis DAGOBERTI I, & Aimoinus suprà memorati.

At Romano Imperio ad Carolum Magnum eiusque posteros delato, Franci cum nomine Imperatorum vsum Indictionum, quibus Romani assueuerant, etiam susceperunt, quas diplomata Ludouici Pij & sequentium Imperatorum passim exhibent. Posteri ergo cùm viderent historias, suorum maiorum temporibus conscriptas, & priorum Regum diplomata, hisce Imperatorum & Indictionum notis, velut insigni ornamento, carere, ipsi suo calculo, sæpe inepto, suppleuêre. Trithemius, cùm appositis Indictionibus priscorum Regum annos validè firmatum iri censeret, eas suæ chronotaxi aptauit. Ita in Historiâ Francorum ab eo digestâ, *anno Christi* IↃCLXV, *Indictione* VIII, DAGOBERTVS I è vitâ excessit; & *anno* IↃCLXXXI, *Indictione* IX, *Chlodoueus* II: idque

idque circiter xx annorum aberratione: quâ in compendio libri primi Annalium quadantenùs emendatâ, mortuus dicitur DAGOBERTVS *anno* IↃCXLV, *Indictione* III, & *Chlodoueus* II *anno* IↃCLXII, *Indictione* V. Eadem ratione in aliis Regibus erratum ab eo aliisque. *Chlodoueus* II in Chronico Moissiacensi *post* DAGOBERTI *decessum, regnum patris adsciuit, anno ab Incarnatione* IↃCXLI, *Indictione* IV: *moritur* verò, *regnauitq; filius eius Chlotharius pro eo, anno ab Incarnatione Christi* IↃCLVIII, *Indictione* II. Quæ omnia, aliaque quàm plurima, licet Indictionibus additis videantur solidata, infrà subruemus.

Faciliùs se error prodit in annis Pontificum Romanorum adscriptis, cùm neque ea consuetudo facilè probetur apud antiquiores scriptores vsitata, & menda adeò enormia insperſa sint, vt auctoribus coæuis nequeant attribui. S. Martinus Papa, qui Theodoro anno IↃCXLVII vitâ functo successit, passim coniungitur cum DAGOBERTO I, qui anno IↃCXLIV mortuus. Imò Chronici Gandensis Scriptoremannum XIV DAGOBERTI & V Martini Papæ in Christi IↃCX coniecisse suprà diximus.

Hanc ergo epocham Imperatorum, Pontificum, Indictionum in vsu non habuêre Franci veteres: sed Regum inuicem succedentium annis dispuncta ad seculum Christi VIII discrimina temporum sunt. Quæ tamen *computandi* ratio ad *annum chronicalem*, vti Gregorius Turonensis infrà producendus appellat, ab auctoribus refertur, atque initio à Kalendis Ianuarij aut Christi natiuitate sumpto, annis Iulianis cum Chronicis & Annalibus aliorum accommodatur. Quam ob rem aduertendum sedulò, qui vsus auctorum sit; & an ad Kalendas Ianuarias, quæ initium regni præcedunt, an quæ illud proximè sequuntur, primum annum Regum conferant, maximè si regnare cœperint mensibus ab

vtroq;Ianuario lõgiùs diſiunctis. Hinc ſollicitè Idatius monet, vt ſuprà diximus, ſe annũ eumdẽ ſcribere & *Theodoſij Magni vltimũ & filiorum Arcadij & Honorij primum.* eſtq́; is annus Chriſti CCCXCV *Olybrio & Probino Coſſ.* Quem annum Imperio Theodoſij integrum relinquunt Proſper, Oroſius, Turonenſis, atque ab anno ſequenti imperium filiorum Arcadij & Honorij ordiuntur. Mortuus eſt fortaſſis Theodoſius, ſi coniectura non fallit, XVI Iulij: habuitque de eo orationem S. Ambroſius XXIV Auguſti, in quâ teſtatur *aſſiſtente ſacris altaribus Honorio Principe*, illius *obitum conclamatum eſſe*, iamque *quadrageſimum diem celebratum*, quando *inhonorum adhuc honore tumuli corpus Conſtantinopolim tranſmittebatur*: cui tranſlationi impendendi ſuperfuerunt dies LXXV, nec plures diſtantia locorum poſtulat, ad VIII vſque diem Nouembris, quando corpus, Arcadio iuſta paterno funeri ſoluente, Conſtantinopoli ſepultum fuiſſe tradit Socrates lib. 6 Hiſtor. Eccl. cap. 1. Apud hunc tamen, præter alia menda, quæ ad Vitam S. Sigeberti 1 Februarij pag. 215 notamus, vitiosè ſcriptum, obiiſſe XVI Ianuarij. Iulij arbitror vel ſcripſiſſe eum, vel ſcribere debuiſſe. Si quis tamen maius ſpatium temporis requirat, ad corpus Mediolano Conſtantinopolim deportandum, menſis per me licebit adiiciatur, dicaturque ſub medium Iunij migraſſe è vitâ. Ita & ratio conſtabit, cur Idatius annum eumdem & patris vltimum & primum filiorum ſtatuerit, quia dimidiâ parte anni vtrique imperarint. Quibus autem magis Oroſij, Proſperi, Gregorij, totum eum annum patri aſſignantium, calculus probabitur, ij quoque credibiliùs vnà nobiſcum ducent, vt ille ſexto aut etiam ſeptimo menſe deceſſiſſe dicatur, quàm ſub medium primi menſis. Quis enim æquum eſſe cenſeat, vt XI menſes ac dies XV imperarint filij, & tamen omne illud

tempus patris iam mortui nomine celebretur ſigneturque? Capeſſiuerunt illi quidem mox ab eius morte imperium, ſed illud in horum ſcriptorum Faſtis non niſi à Kalendis ſequentis Ianuarij illis imputatur.

In Proſperi Chronico *Arcadio* IV *& Honorio* III *Coſſ.* adſcriptus eſt horum Imperij annus primus, qui erat Æræ vulgaris CCCXCVI. In Hiſtoriâ Gregorij Turon. lib. I cap. 45 *anno Imperij* eorum *ſecundo*, *Conſules* ponuntur *Atticus & Caſarius*. Is eſt annus Chriſti CCCXCVII, quo S. Martinus obiit, & quidem *anno ætatis ſuæ octogeſimo primo, Epiſcopatus autem vigeſimo ſexto*. Eos autem annos Iulianis aptatos auſpicatur is ſcriptor à proximè ſequente Ianuario. Quem morem obſeruare ſe teſtatur, vbi *ſequitur & ſupputatur annus Chronicalis*.

Apud Francos Chlodoueo I, die XXVII Nouembris, anno IↃIX, vitâ functo, filij regnũ quadrifariàm partiti ſucceſſerũt; ſed ita vt eorũ primus annus ab initio ſequentis IↃX inchoëtur. Ex his porrò Chlodouei filiis Chlotharius I mortuis fratribus monarchiã poſteà aſſecutus eſt Francorum, deceſſitque anno IↃLXI, cuius regnũ inter quatuor filios diuiſum, ita eſt, vt annus eorum primus apud Gregorium à ſequente Ianuario numeretur. Ex his Sigebertus I Rex Auſtraſiorum apud eumdem Gregorium lib. 4 cap. 46 interemptus, *obiit anno regni ſui* XIV, Chriſti IↃLXXV, eiuſque filius *Childebertus* lib. 5. cap. I *vix luſtro ætatis vno peracto, die Dominici Natalis regnare* cœpit. A quâ ſolennitate quia tunc Franci annum auſpicabantur, apud Marium *Sigeberto per fraudem interfecto, Childebertus ſuſcipit regnum Indictione* IX, *anno Conſulatus Iuſtini iunioris Auguſti* X, Chriſti IↃLXXVI, qui *Childeberti primus*, integer *S. Gunthramni* Regis Burgundiæ & *Chilperici*, patruorum Childeberti, voluitur *decimus quintus* apud Gregorium. Hinc lib. 5 cap. 26 horum *annus* XVII cum illius *tertio*

componitur. & cap. 28 illius *quartus* cum horum XVIII. Imò lib. 6 cap. 14 *mensis Ianuarius anni* VII *Childeberti* in patruorum XXI incidit. At lib. 9 memoratur *dies* IV *Kalend. Decemb. anni* XII *Childeberti &* XXVI *Gunthramni.*

Consensum cum annis Christi confirmant varij characteres, ad quorum normam chronologia alibi stabilienda est. Nam lib. 6 cap. 15 *dies Dominicus pridie Kalend. Februarij est anno Childeberti* VIII, Christi IↃLXXXIII, cyclo Solis IV, litterâ Dominicali C. Lib. 4 capitibus 10 & 22 collatis, *dies hebdomadæ quartus*, seu Mercurij, XVIII *Kalẽdas mensis quinti*, seu Iulij, *anno Childeberti* XV *& Gunthramni* XXIX, Christi IↃXC, cyclo Solis XI, litterâ Dominicali A, quo die terræ motus contigit. Libro 10 cap. 1 *Pelagio Papâ defuncto S. Gregorius eligitur anno Childeberti* XV, Christi IↃXC. Eiusdemque *Gregorij annus* V, ad calcem Historiæ, est Childeberti XIX, Christi IↃXCIV. Prætereà S. Radegundis Regina (vt scribit in eius Vitâ Bandomina, quæ morienti adstiterat) *obiit quartà feriâ manè Idibus Augusti*: addit Gregorius, qui eius sepulturæ præfuit, lib. 8 cap. 43, & lib. 9 cap. 2 *annum* tunc fuisse *Childeberti Regis* XII, *mensem* VI, *&* XIII *diem mensis*: quæ annum Christi IↃLXXXVII ostendunt fuisse, cyclo Solis VIII, litterâ Dominicali E. Eodem Gregorio teste lib. 5 cap. 17, *anno* II *Childeberti*, Christi IↃLXXVII, *dubietas Paschæ fuit*. Nam cyclo Solis XXVI, litterâ Dominicali C, *apud Turones multasq; Galliarum ciuitates Pascha celebratum fuit* secundùm Victorij canonem, XIV *Kalendas Maias*, cyclo Lunæ VIII: *apud Hispanos* verò secundùm antiquorum Latinorum Canonem XII *Kalendas Aprilis*, ipso Æquinoctij die. Sed apud Italos secundùm cyclum Lunæ Alexandrinum eo anno *Pascha fuit* VII *Kalendas Maias*: concurrentibus dicto anno in Dominicas XXI Martij, XVIII & XXV Aprilis. Simili modo lib. 10 cap. 23, *anno Childeberti*

deberti XV & *Gunthramni* XXIX, Christi IↃXC, *Turonenſes Paſcha* celebrarunt XXII, alij XV *Lunâ*, hi VII *Kalendas*, illi IV *Nonas Aprilis*: qui dies cyclo Solis XI, litterâ Dominicali A, in Dominicas conüeniebant. Denique lib. 6 cap. 21 *anno* Childeberti VII, *Chilperici & Gunthramni* XXI, Christi IↃLXXXII, *Luna eclipſin paſſa eſt*, & lib. 10 cap. 23 *anno Childeberti* XV, *Gunthramni* XXIX, Christi IↃXC, *ſol eclipſin pertulit menſe octauo*, ſiue Octobri. Vtramque dictis annis eclipſin contigiſſe accurato calculo demonſtrat Petauius de Doctrinâ temporum lib. 8 pag. 850 & 852.

Hæc placuit diffuſiùs proponere, quæ qui ſcripſit, coràm ſpectauit S. Gregorius, Epiſcopus Turonenſis factus anno Christi IↃLXXIII aut initio ſequentis, biennio ante regnum Childeberti: vt lector agnoſcat characteres è viſceribus hiſtoriæ erutos, quibus diſcrimina temporum internoſci debent, & certis quaſi palis terminiſque affigi ac circumſcribi: intelligatque non ſufficere externum quempiam annorum regni vniuſcuiuſque numerum, qui fallax eſt, ſtupiditati amanuenſium, & fraudibus erroribuſque variis ſubiectus, vt ſuprà ex Reginone conſtat.

Demum anni variorum Epiſcoporum aut Abbatum à coæuis ſcriptoribus obſeruati, magnam Chronologiæ conferunt lucem, ac præclarè Epocham Regum ſtabiliunt. Cuius rei exempla infrà damus.

III *Diſcri-*

III

Discrimen vnius anni in successione filiorum Chlotharij I *inter Gregorium Turonensem & Fredegarium. Annus obitus S. Gunthramni, Childeberti & filiorum Theodeberti ac Theoderici. monarchia Clothariij* II *patris* DAGOBERTI I. *Huius infantia.*

FRedegarius initio Chronici præfatur, se *de eodem incipere tempore scribere, quo Gregorius finem Gestæ cessauit & tacuit, cùm Chilperici vitam finisse scripsit.* Interim, quod hactenùs non obseruaui ab aliis animaduersum, eius Chronologicum calculum anno vno præuertit, dum, quem Gregorius Turonensis primum annum regnorum Gunthramni, Chilperici & fratrum separat ab vltimo anno patris Chlotharij I, ac duos constituit; ipse coniungit, atque vnicum facit vltimum Chlotharij & primum filiorum Regum. Propterea qui calculum Fredegarij circa hos Reges chronotaxi Gregorij aptare cupiat, annum Fredegario demat necesse est. Quod sequentibus exemplis demonstratur: dum anni Gunthramni & Chilperici secundùm vtriusque calculum applicantur annis Childeberti Austrasiorum Regis, qui *patre Sigeberto* I interempto, vt suprà ostendimus, *die Dominici Natalis regnare cæpit.* A quâ solennitate inchoatus annus Christi IↃLXXVI, qui *Childeberti primus*, & *Gunthramni & Chilperici* patruorum apud Gregorium *decimus quintus* est: quem *decimum sextum* numerat Fredegarius.

Hinc

Hinc in Hiſtoriâ epitomatâ, quæ etiam Excerpta Chronica Gregorij Turonenſis inſcribitur, cap. 80 *annus tertius Childeberti* coniungitur cum *anno decimo ſexto Chilperici & Gunthramni:* & *annus* illius *quartus* cum horum *anno decimo ſeptimo.* Apud Gregorium Turon. verò lib.5 cap.26 horum *annus decimus ſeptimus* componitur cum illius *tertio* . Dein cap.28 illius *quartus* cum aliorum *decimo octauo.* Imò lib.6 cap.14 *menſis Ianuarius anni* VII *Childeberti* in *annum* patruorum *vigeſimum primum* conuenit: quem Fredegarius cap.87 ſolùm *vigeſimum* cenſet. Prætereà Chilpericum tradit Gregorius lib.6 cap. 46 interemptum eſſe menſe circiter Septembri, vt ex cap.45 colligitur, idque *anno* IX *Childeberti*, qui cap. 33 indicatur, & res eodem anno IX Childeberti geſtæ adhuc referuntur lib.7 vſque ad caput 24. Illum annum idem Gregorius ſtatuit conuenire in *annum Chilperici & Gunthramni vigeſimum tertium*, quem Fredegarius in Chronico capitibus tribus primis numerat eorum *vigeſimũ quartum*, eumdemque ſignat *annum primum regni Clotharij* II patris Dagoberti I, quamuis is patre moriente, quatuor tãtùm menſes natus fuerit, neque annum illum integrum, qui eius regno tribuitur , vixerit: erat is, vt diximus annus Chriſti IↃLXXXIV.

Anno inſequente , apud Fredegarium cap. 4, *vigeſimo quinto regni Gunthramni* , huius iuſſu *Mummulus interfectus eſt:* cuius cædem Gregorius lib. 7 cap. 39 refert *anno Childeberti* X *& Gunthramni* XXIV : ad quem annum res geſtæ lib.8 ab eo deſcriptæ, adhuc ſpectant. Anno Chriſti IↃ-LXXXVII Leouigildi Regis Hiſpaniarũ mortui regnũ obtinuit Recaredus filius: qui annus Fredegario cap.6 eſt *Gunthramni vigeſimus ſeptimus*, Gregorio lib. 8 cap. 46 eiuſdem *Gunthramni vigeſimus ſextus, & Childeberti duodecimus.* Ita qui au-

ctore eodem Gregorio lib.10 cap. 10 dicitur *Childeberti decimus quintus*, & *Gunthramni nonus atque viceſimus*, & cap. 24 *Childeberti decimus ſextus & Gunthramni trigeſimus*; apud Fredegarium eſt *Gunthramni trigeſimus & trigeſimus primus*: apud quem cap. 13 *anno* XXXII *Gunthramni ita à mane vſque ad mediam diem ſol minoratus eſt, vt tertia pars ex ipſo vix appareret*. Ea ſolis defectio accidit anno IↃXCII, qui ad Gregorij calculum foret annus Childeberti XVI, & Gunthramni XXXI: quem tamen Aimoinus etiam huius XXXII appellat lib.3 cap. 80, qui initio calculum Gregorij Turonenſis ſecutus, à cap. 75 eiuſdem libri, ſui immemor, poſuit annum Gunthramni XXV & ſequentes ſecundùm computum Fredegarij. Eamdem ſolis defectionem anno IX Mauritij, qui in dictum annum Chriſti IↃXCII conuenit, verno tempore contigiſſe ſcribunt Theophanes & Anaſtaſius in hiſtoriâ. Viſa autem eſt XVIII Martij, paullò antè horam IX, & duabus horis ac dimidiâ durauit, vti ſecundùm Pariſinas tabulas accuratè demonſtrat Petauius lib.8 de Doctrinâ Temporum paginâ 853 & ſequenti. Et hic ſolidus hiſtoriæ Fredegarij atque Aimoini character eſt, quo tempora ſequentia niti poſſunt.

Anno ergo proximo ab hoc ſolis defectu apud Fredegarium cap.14 *moritur Gunthramnus Rex anno regni* XXXIII, V *Kalendas Aprilis*, die eius venerationi deinceps ſacrato. Fredegarium deſcribit Aimoinus lib. 3 cap. 81. Annus is eſt Chriſti IↃXCIII, quem ſucceſſio Childeberti, eiuſque filiorum confirmat. In tabulis Chronologicis, quæ geſtis Epiſcoporum Tungrenſium, Traiectenſium & Leodienſium, à Chappeauilleo editis ſubnectuntur, calculo Fredegarij ſecundùm computationem Gregorij Turon. perperàm poſito, & relata ſolis defectio ad annum IↃXCIII ſtatuitur, &

obitus

obitus S. Guntramni, ſucceſſioque Childeberti, in annum ſequentem IↃXCIV reiicitur. Verùm dicto anno IↃXCIII nulla omnino eclipſis ſolaris fuit, in noſtro quidem hemiſphærio conſpicua. Nã è quatuor Nouiluniis, quæ prope Caput & Caudam Draconis contigerunt, & de quibus ſolis poteſt aliqua quæſtio moueri, tria pluribus poſt ſolis occaſum horis facta ſunt, vnicum interdiu, nempe II Auguſti, horâ circiter ſecundâ pomeridianâ, quod eclipticum non fuit. Dein ſi annis Gunthramni in eiſdem Tabulis ſignatis ſubſtituantur anni Childeberti apud Burgundos regnantis, vti actum eſt à Fredegario, & Aimoino, eius primordium neceſſariò ab anno ICXCIII ſumendum eſſe, ex mox dicendis conſtabit.

Idem ergo annus Chriſti IↃXCIII à nobis aſſignatus, apud Fredegarium & Aimoinum & vltimus fuit S. Gunthramni Regis, & primus Childeberti in illius ſuſcepto regno: cuius regni Epocham tribus ſequentibus annis adhiberi diximus. Hic autem *Childebertus*, vt cap. 16 tradit Fredegarius, *anno* IV, *poſtquàm regnum Gunthramni acceperat, defunctus eſt, regnumq; eius filij ſui Theudebertus & Theudericus adſumunt. Theudebertus ſortitus eſt Auſter, ſedem habens Metenſem, Theudericus accepit regnum Gunthramni in Burgundiâ, ſedem habens Aurelianis.* His conſimilia habet Aimoinus cap. 84. Eſt autem hic vltimus annus Childeberti, idem qui primus filiorum, Theoberti & Theoderici, conuenitque in annum Chriſti IↃXCVI, quò nempe eiſdem Regibus, epiſtolâ *Indictione* XIV ſcriptâ, S. Gregorius Papa commendauit SS. Auguſtinum, Laurentium, alioſque in Angliam proficiſcẽtes *anno Mauritij* XIV, vt ait Beda lib. I cap. 25: qui annus cum *Indictione* XIV incidit in annum Chriſti IↃXCVI. Eſt ea S. Gregorij epiſtola 58 libri 5 Regiſtri, cuius tum *menſe Iulio* ſcri-

 ptæ

ptæ meminit Baronius,& anno illo 596 num. 10,& an. 598 numer.13. Ad quem annum distulit obitum S. Gunthramni Regis. quare & addit: *Dum verò aiunt*, Fredegarius & Aimoinus, *Gunthramnum Childeberto reliquisse regnum, non video, quomodò id fieri potuerit, cùm habitâ ratione annorum Gunthramni, ipsum Childebertum ante eum ex hac vitâ migrasse oportuerit anno* IↃXCVI, *vt ex litteris Gregorij Papæ monstrauimus*. Verùm secundùm chronotaxim nostram, omnia liquida ac perspicua sunt. De itinere SS. Augustini, Laurentij & aliorum per Gallias in Angliam egimus 11 Februarij ad Vitam S. Laurentij 11 Archiepiscopi Cantuarensis § 2 nu. 5.

Regni deinde *Theuderici anno* VII apud Fredegarium cap. 23, *Mauritij à se interfecti Imperium assumpsit Focas*. Annus is ex calculo posito est IↃCII, quo litterâ Dominicali G, cyclo solis XXIII, *die* XXVII *Nouembris, Feriâ* III *hebdomadæ, capite* eum *plexum* refert Chronicon Alexandrinum. Demum *anno regni Theodorici* XVII, Christi IↃCXII, *Theudebertus* prælio à fratre victus, cum regno vitam amisit. *Theudericus* verò *anno regni* XVIII, Christi IↃCXIII, *Mettis profluuio ventris mortuus* est: cuius filiis Sigeberto aliisque & auiâ Brunechilde occisis, Clotharius II anno regni paterni XXX, teste eodem Fredegario cap. 49, *in Burgundiâ & Auster regnum arripuit*, eiusque primus annus cum dicto anno IↃCXIII, quo Theodericus eiusque filij obierunt, computatur. Puer adhuc eo tempore DAGOBERTVS I erat, ex Bertetrude priore coniuge Chlotharij II natus.

IV

Tres gestorum Regis DAGOBERTI *scriptores præcipui, Fredegarius, Monachus S. Dionysij, & Aimoinus. Eius adolescentia, regnum Austrasiorum & matrimonium cum Gomadrude.*

ACturi de DAGOBERTO I, non quæcumque ab eo gesta traduntur recensebimus; sed potiùs, quod de rebus illi adscriptis ferri iudicium par sit, paucis ostendemus. Ac primò Fredegarius (quem infrà probamus, Chronicon ad caput LXXXX, siue ad quartum post obitum DAGOBERTI annum, solùm scripsisse) vnus est, cuius præcipuè stare testimonio possimus, vtpotè DAGOBERTO coæuus, & qui præfatur, se *Acta Regum & bella gerentium, quæ legendo simul & audiendo, etiam & videndo, cuncta certificatus cognouit, huius libelli volumine scribere non siluisse, sed curiosissimè, quantùm potuit, inserere studuisse.* Et quiuis hoc Chronicon relegens, facilè aduertet ex dictione circa Acta DAGOBERTI magis incultâ, ea primò illius calamo exarata esse; non, vt priora magis nitida, ex aliis auctoribus descripta, aut saltem contracta.

Andreas Chesnæus tomo I Historiæ Francorum, exorditur DAGOBERTI Regis tempora à *gestis* eiusdem *Domni* DAGOBERTI, *scriptis à monacho S. Dionysij*, eumque *anonymum quidem, sed contemporaneum* appellat. Petrus de Marcâ lib. I historiæ Bearniæ cap. 26, § I opinatur scripsisse illum *sub Chlodoueo* II, cum cuius obitu historiam finit. Verùm plura sunt, quæ hunc auctorem aliquot seculis iunio-

ctore eodem Gregorio lib.10 cap. 10 dicitur *Childeberti decimus quintus, & Gunthramni nonus atque viceſimus*, & cap. 24 *Childeberti decimus ſextus & Gunthramni trigeſimus*; apud Fredegarium eſt *Gunthramni trigeſimus & trigeſimus primus*: apud quem cap. 13 *anno* XXXII *Gunthramni ita à mane vſque ad mediam diem ſol minoratus eſt, vt tertia pars ex ipſo vix appareret*. Ea ſolis defectio accidit anno IↃXCII, qui ad Gregorij calculum foret annus Childeberti XVI, & Gunthramni XXXI: quem tamen Aimoinus etiam huius XXXII appellat lib.3 cap. 80, qui initio calculum Gregorij Turonenſis ſecutus, à cap. 75 eiuſdem libri, ſui immemor, poſuit annum Gunthramni XXV & ſequentes ſecundùm computum Fredegarij. Eamdem ſolis defectionem anno IX Mauritij, qui in dictum annum Chriſti IↃXCII conuenit, verno tempore contigiſſe ſcribunt Theophanes & Anaſtaſius in hiſtoriâ. Viſa autem eſt XVIII Martij, paullò antè horam IX, & duabus horis ac dimidiâ durauit, vti ſecundùm Pariſinas tabulas accuratè demonſtrat Petauius lib.8 de Doctrinâ Temporum paginâ 853 & ſequenti. Et hic ſolidus hiſtoriæ Fredegarij atque Aimoini character eſt, quo tempora ſequentia niti poſſunt.

Anno ergo proximo ab hoc ſolis defectu apud Fredegarium cap.14 *moritur Gunthramnus Rex anno regni* XXXIII, V *Kalendas Aprilis*, die eius venerationi deinceps ſacrato. Fredegarium deſcribit Aimoinus lib. 3 cap.81. Annus is eſt Chriſti IↃXCIII, quem ſucceſſio Childeberti, eiuſque filiorum confirmat. In tabulis Chronologicis, quæ geſtis Epiſcoporum Tungrenſium, Traiectenſium & Leodienſium, à Chappeauilleo editis ſubnectuntur, calculo Fredegarij ſecundùm computationem Gregorij Turon. perperàm poſito, & relata ſolis defectio ad annum IↃXCIII ſtatuitur, &

obitus

obitus S.Guntramni, ſucceſſioque Childeberti, in annum ſequentem IↃXCIV reiicitur. Verùm dicto anno IↃXCIII nulla omnino eclipſis ſolaris fuit, in noſtro quidem hemiſphærio conſpicua. Nã è quatuor Nouiluniis, quæ prope Caput & Caudam Draconis contigerunt, & de quibus ſolis poteſt aliqua quæſtio moueri, tria pluribus poſt ſolis occaſum horis facta ſunt, vnicum interdiu, nempe II Auguſti, horâ circiter ſecundâ pomeridianâ, quod eclipticum non fuit. Dein ſi annis Gunthramni in eiſdem Tabulis ſignatis ſubſtituantur anni Childeberti apud Burgundos regnantis, vti actum eſt à Fredegario, & Aimoino, eius primordium neceſſariò ab anno ICXCIII ſumendum eſſe, ex mox dicendis conſtabit.

Idem ergo annus Chriſti IↃXCIII à nobis aſſignatus, apud Fredegarium & Aimoinum & vltimus fuit S. Gunthramni Regis, & primus Childeberti in illius ſuſcepto regno: cuius regni Epocham tribus ſequentibus annis adhiberi diximus. Hic autem *Childebertus*, vt cap. 16 tradit Fredegarius, *anno* IV, *poſtquàm regnum Gunthramni acceperat, defunctus eſt, regnumq; eius filij ſui Theudebertus & Theudericus adſumunt. Theudebertus ſortitus eſt Auſter, ſedem habens Metenſem, Theudericus accepit regnum Gunthramni in Burgundiâ, ſedem habens Aurelianis.* His conſimilia habet Aimoinus cap. 84. Eſt autem hic vltimus annus Childeberti, idem qui primus filiorum, Theoberti & Theoderici, conuenitque in annum Chriſti IↃXCVI, quo nempe eiſdem Regibus, epiſtolâ *Indictione* XIV ſcriptâ, S.Gregorius Papa commendauit SS. Auguſtinum, Laurentium, alioſque in Angliam proficiſcentes *anno Mauritij* XIV, vt ait Beda lib.I cap.25: qui annus cum *Indictione* XIV incidit in annum Chriſti IↃXCVI. Eſt ea S.Gregorij epiſtola 58 libri 5 Regiſtri, cuius tum *menſe Iulio* ſcri-

ptæ meminit Baronius,& anno illo 596 num. 10,& an. 598 numer.13. Ad quem annum distulit obitum S. Gunthramni Regis. quare & addit: *Dum verò aiunt*, Fredegarius & Aimoinus, *Gunthramnum Childeberto reliquisse regnum, non video, quomodò id fieri potuerit, cùm habitâ ratione annorum Gunthramni, ipsum Childebertum ante eum ex hac vitâ migrasse oportuerit anno* IↃXCVI, *vt ex litteris Gregorij Papæ monstrauimus*. Verùm secundùm chronotaxim nostram, omnia liquida ac perspicua sunt. De itinere SS. Augustini, Laurentij & aliorum per Gallias in Angliam egimus 11 Februarij ad Vitam S. Laurentij 11 Archiepiscopi Cantuarensis § 2 nu. 5.

Regni deinde *Theuderici anno* VII apud Fredegarium cap. 23, *Mauritij à se interfecti Imperium assumpsit Focas*. Annus is ex calculo posito est IↃCII, quo litterâ Dominicali G, cyclo solis XXIII, *die* XXVII *Nouembris, Feriâ* III *hebdomadæ, capite* eum *plexum* refert Chronicon Alexandrinum. Demum *anno regni Theodorici* XVII, Christi IↃCXII, *Theudebertus* prælio à fratre victus, cum regno vitam amisit. *Theudericus* verò *anno regni* XVIII, Christi IↃCXIII, *Mettis profluuio ventris mortuus* est: cuius filiis Sigeberto aliisque & auiâ Brunechilde occisis, Clotharius II anno regni paterni XXX, teste eodem Fredegario cap.49, *in Burgundiâ & Auster regnum arripuit*, eiusque primus annus cum dicto anno IↃCXIII, quo Theodericus eiusque filij obierunt, computatur. Puer adhuc eo tempore DAGOBERTVS I erat, ex Bertetrude priore coniuge Chlotharij II natus.

IV

Tres gestorum Regis DAGOBERTI *scriptores præcipui, Fredegarius, Monachus S. Dionysij, & Aimoinus. Eius adolescentia, regnum Austrasiorum & matrimonium cum Gomadrude.*

ACturi de DAGOBERTO I, non quæcumque ab eo gesta traduntur recensebimus; sed potiùs, quod de rebus illi adscriptis ferri iudicium par sit, paucis ostendemus. Ac primò Fredegarius (quem infrà probamus, Chronicon ad caput LXXXX, siue ad quartum post obitum DAGOBERTI annum, solùm scripsisse) vnus est, cuius præcipuè stare testimonio possimus, vtpotè DAGOBERTO coæuus; & qui præfatur, se *Acta Regum & bella gerentium, quæ legendo simul & audiendo, etiam & videndo, cuncta certificatus cognouit, huius libelli volumine scribere non siluisse, sed curiosissimè, quantùm potuit, inserere studuisse.* Et quiuis hoc Chronicon relegens, facilè aduertet ex dictione circa Acta DAGOBERTI magis inculta, ea primò illius calamo exarata esse; non, vt priora magis nitida, ex aliis auctoribus descripta, aut saltem contracta.

Andreas Chesnæus tomo I Historiæ Francorum, exorditur DAGOBERTI Regis tempora à *gestis* eiusdem *Domni* DAGOBERTI, *scriptis à monacho S. Dionysij*, eumque *anonymum quidem, sed contemporaneum* appellat. Petrus de Marcâ lib. I historiæ Bearniæ cap. 26, § I opinatur scripsisse illum *sub Chlodoueo* II, cum cuius obitu historiam finit. Verùm plura sunt, quæ hunc auctorem aliquot seculis iuniorem

rem esse persuadeant. Sufficiant hîc paucula ex capite XLIII verba: *Vnum*, inquit, *quod in quadam vetustissimâ reperi chartâ, quam, vt ferebatur, B. Audoënus scripserat, quodq; memorato Regi eius post mortem contigit, breuiter narrabo miraculum.* Eiusdem DAGOBERTI Gesta quasi à pluribus scripta citat Aimoinus lib. 4 cap. 17. *Cuius* DAGOBERTI, inquit, *actus licet à nonnullis separatim digesti habeantur, tamen ne eos facta eius lateant, apud quos præfata non inuenitur scriptura, ea nos libuit perstringere.* Floruit Aimoinus monachus Floriacensis sub annum Christi CIↃ, suamque historiam inscripsit S. Abboni Abbati anno CIↃIV interempto, cuius & Vitam scripsit, XIII Nouembris à nobis publico dandam. Aimoino quantò antiquior ille S. Dionysij monachus fuerit, incertum est: antiquiorem tamen fuisse, ex dictis licet coniectare. Ambo præcipuam historiæ suæ auctoritatem mutuantur à Fredegario, à quo pleraque describunt. Reliquis eorum scriptis non tam securam vbique fidem esse adhibendam, infrà constabit.

Inter antiquas & fide dignas historias minimè numeramus *Gesta Regum Francorum* ad Theodericum Regem, DAGOBERTI Iunioris successorem, continuata, atque à Marquardo Frehero, & Andreâ Chesnæo edita, cuius libri auctorem viri eruditi non immeritò *anonymum fabulatorem* appellant.

Hæc de auctoribus: ex quibus monachus S. Dionysij cap. 2 scribit, DAGOBERTVM *in annis puerilibus à genitore traditum esse Arnulpho Metensium vrbis Episcopo, vt eum secundùm suam sapiẽtiam enutriret, eiq; tramitem Christianæ religionis ostenderet, custosq; ac baiulus esset.* Ac quasi Metis dein Parisios rediisset, addit, *adolescentiæ ætatem venationibus exercuisse*, ac veneratione m amoremque erga *SS. Dionysium, Eleutherium ac Rusticum*

cum concepiſſe: quando ipſo inſequente ad horum Martyrum ædem fertur ceruus confugiſſe. Quæ auctor ille, & primus quidem, prolixè narrat, cap. 2, 3, 4; dein cap. 5 obitum Bertetrudis Reginæ matris eius, quam Fredegarius cap. 46 tradit *mortuam eſſe anno Chlotharij* XXXVI, Chriſti IↃCXIX, ac biennio pòſt DAGOBERTVM *ſuper Auſtraſios Regem inſtitutum, anno* XXXVIII *regni Chlotharij*, Chriſti IↃCXXI: quem adhuc adoleſcentem potiùs arbitramur tunc primùm S. Arnulpho Epiſcopo Metenſi commendatum. Fredegarius cap. 58, *Ab initio*, inquit, *quo regnare cœperat, conſilio primitus beatiſſimi Arnulfi Metenſis vrbis Epiſcopi, & Pippini Maioris Domus vſus, tantâ proſperitate regale regimen in Auſter regebat, vt à cunctis gentibus immenſo ordine laudem haberet.* Et auctor Vitæ S. Arnulphi coæuus, & in pluribus teſtis oculatus, ait: *Arnulphum Epiſcopum Chlotharius tantâ fide & amore dilexit, vt cùm prolem ſuam* DAGOBERTVM *in Principatus culmine ſublimaſſet, eidem regnum ad gubernandum, & filium ad erudiendum in manum tradiderit. Quem ille acceptum ita altiſſimâ & profundâ eruditit prudentiâ, vt in ſe amborum ratione Rex nullus illi ſimilis fuiſſe narraret.* Hæc illi, quæ nobis magis probantur, maximè quòd eum *adoleſcentem Auſtraſiorum regnum adminiſtraſſe* etiam aſſerat Harigerus in geſtis Epiſcoporum Tungrenſium & Traiectenſium cap. 29. Quem Fredegarius initi apud Auſtraſios regni, appellat *annum Chlotharij* XXXVIII, ſequentẽ XXXIX tradit monachus S. Dionyſij c. 12, eumq; ſecutus Aimoinus lib. 4 cap. 8, vbi ipſamet reliqua verba Fredegarij vſurpant. Verùm quia eadem vbique ratione tam in libris editis, quàm manu exaratis legitur apud Fredegarium *annus Chlotharij* XXXVIII, eum potiùs retinendum cenſemus, cùm codex MS. Alexandri Petauij appelletur *vetuſtiſſimus*, & codex Iacobi Sirmondi *vncialibus litteris exaratus* videa-

videatur extitisse ante ætatem Aimoini & fortè monachi S. Dionysij. Verùm mox sequuntur Fredegarium, & Chrodoaldum iussu DAGOBERTI anno XLI tradunt interfectum.

In hac regni Austrasiorum institutione *Chlotharius sibi retinebat, quod Ardenna & Vosagus versùs Neuster & Burgundiam excludebant.* Accipit auctor Ardennam, vt eam Iulius Cæsar lib. 6 de Bello Gallico cap. 29 descripsit, ad Neruios vsque extentam; cuius istic partem alij scriptores siluam Carbonariam appellant. Hinc B. Pippinum, quem cum S. Arnulpho ad informandum regiis moribus DAGOBERTVM statuerat Chlotharius, occasione Pippini Herstalli nepotis tradunt Annales Metenses ad an. 687, *populum inter Carbonariam siluam & Mosam fluuium & vsque ad Fresionum fines, vastis limitibus habitantem iustis legibus gubernasse.* Quâ in ditione tunc Germaniæ secundæ, cuius caput Colonia erat, portio censebatur; atque vnà cum Germaniâ I & Belgicâ I, ac regionibus Transrhenanis in DAGOBERTI regno continebatur. Partem eam Belgicæ II, in quâ diœceses Remensis, Catalaunensis, Laudunensis & Cameracensis sitæ, sibi retinuerat parens Chlotharius. Ea quoque, vbi matrimonium iniit DAGOBERTVS reliquis Austrasiis addita. Quæ ita narrat Fredegarius cap. 53: *Anno* XLII *regni Chlotharij*, Christi DCXXV, DAGOBERTVS *cultu regio & iussu patris honestè cùm Leudibus in Clippiaco, non procul Parisius venit, ibiq; germanam Sichildæ Reginæ, nomine Gomadrudem, in coniugium accepit. Transactis nuptiis die tertio inter* Chlotharium *& filium suum* DAGOBERTVM *grauis orta fuit intentio. Petebat enim* DAGOBERTVS *cuncta, quæ ad regnum Austrasiorum pertenebant, suæ ditioni velle recipere. Quod* Chlotharius *vehementer denegabat, eidem ex hoc nihil velle concedere. Electi sunt ab his duobus Regibus* XII *Franci, vt eorum disceptatione hæc finiretur intentio. Inter quos & Do-*

mnus

mnus Arnulfus Pontifex Metenſis cum reliquis Epiſcopis elegitur, vt benigniſſimè (ſicut ſua erat ſanctitas) inter patrem & filium pro pacis loqueretur concordiâ. Tandem à Pontificibus vel ſapientiſſimis viris Proceribus pater pacificatur cum filio. Reddenſq; ei ſolidatum, quod aſpiciebat ad regnum Auſtraſiorum, hoc tantùm exinde, quod citra Ligerem vel Prouinciæ partes ſitum erat, ſuæ ditioni retenuit.

Hæc Fredegarius, qui apud Burgundiones, & eos præſertim qui Meridiem versùs propinqua Rhodano tenent, egit ætatem. Ab his Aruerni, Albigenſes, Gabali, Cadurci, viciniq́ue populi, qui ſpectabant ad Auſtraſios, dicebantur *citra Ligerim fluuium* habitare. Suum Fredegarius affectum erga Reges Burgundionum vel maximè prodit, dum Chronicon & à laude ac virtutibus S. Gunthramni Regis auſpicatur, & per annos illius, tum Childeberti, huiuſq́ue filij Theoderici, vt Regum Burgundiæ, deducit, omiſſo Theudeberto Rege Auſtraſiorum, licet natu ſenior foret, & neglecto Chlothario II Rege Neuſtriæ vſque ad annum regni XXX, quando reliquis mortuis etiam *in Burgundiâ & Auſtriâ regnum arripuit*, vt tradit cap. 43. Cum Fredegario prædictos populos *citra Ligerim* conſtituunt non ſolùm Aimoinus, qui in monaſterio Floriacenſi ad Ligerim degebat, ſed etiam monachus S. Dionyſij in Geſtis illius cap. 13. *Hoc tantùm*, inquit, *exinde, quod citra Ligerim, vel Prouinciæ partibus ſitum erat, ſuæ ditioni retinuit.* Aimoinus cap. 12: *Hoc tantùm exinde, quod citra Ligerim, vel in regione, quam Prouinciam cognominant, ſitum eſt, ſuæ ditioni retinuit.* De regione Rhodanum inter & Alpes, Romanorum olim Prouinciâ, egimus 1 Februarij ad Vitam S. Sigeberti Regis Francorum Auſtraſiorum, diximuſq́ue Auſtraſiis ſubiectam fuiſſe prouinciam Maſſilienſium, imò eam in plures ſubdiuiſam. Nam *S. Bo-*

nitus, posteà Episcopus Aruernorum, olim *S. Sigeberti Referendarius*, sub huius successore Childerico factus est *Iudex in Præfecturâ Massiliæ primæ Prouinciæ*, vt dicitur in huius Vitâ xv Ianuarij num. 4. A Sigeberto I Rege Austrasiorum ad Cabellicensem Cathedram in Prouinciâ promotum esse S. Veranum, habent huius Acta XI Nouemb. vti diximus VIII Februarij in Vitâ S. Honorati Episcopi Mediolanensis pag. 167 num. 25.

V

Gesta DAGOBERTI *post matrimonium initũ apud Austrasios. VVormatiensi Ecclesiæ donata. Quid Argentoratensi & Spirensi ab eo præstitum.*

ANno post has DAGOBERTI nuptias, *regni Chlotharij* XLIII, vt scribit Fredegarius cap. 54, *VVarnacharius Maior-Domus moritur. Filius eius Godinus, animum leuitate imbutus, nouercam suam Bertanem eo anno accepit vxorem. Vnde Chlotharius Rex aduersùs eum nimio furore permotus: iubet Arneberto Duci, qui Godini germanam vxorem habebat, eum cum exercitu interficeret. Godinus cernens vitæ suæ periculum, terga vertens, cum vxore ad* DAGOBERTVM *Regem perrexit in Auster, & in ecclesiâ S. Apri, regio timore perterritus, fecit confugium.* DAGOBERTVS *per legatos pro eius vitâ sæpius Chlothario Regi deprecabatur. Tandem à Chlothario promittitur Godino vita concessa, tantùm vt Bertanem, quam contra Canonum instituta vxorem acceperat, relinqueret. Qui cùm ipsam reliquisset, reuersus est in regnum Burgundiæ.* Hæc Fredegarius, neque aliud quidquam ab DAGOBERTO

GOBERTO gestum narrat, quamdiu in viuis pater fuit. Addunt alij, DAGOBERTVM impigrè bellum cùm Saxonibus gessisse, & certamine inito, vulnus in capite animosè pugnantem accepisse. Ei patrem Chlotharium re cognitâ suppetias tulisse, Bertoaldum Ducem in fugâ obtruncatum, & penetratâ regione, vastatisque tectis & agris, mares omnes deletos esse *spathâ Chlotharij* longiores. Hæc pluribus, eisdemque ferè verbis, narrant Aimoinus lib. 4 cap. 18, Monachus Sandionysianus cap. 14, Auctor gestorum Regum Francorum cap. 41 & senem depingunt Chlotharium, qui detractâ galeâ, nudum canisque niueum verticem hosti ad metum suique reuerentiam ostentârit: quem constat annum ætatis XLV vix ingressum decessisse. Nisi quis dicat, ex tot bellis, quæ ab ipsâ penè pueritiâ gessit, nec semper secundâ fortunâ, caput illi intempestiuâ canitie albicasse. Verùm quia de his omnino silet Fredegarius, & ea Aimoinus post mortem ipsius DAGOBERTI, ordine præpostero, narrat, non plenam saltem obtinent fidem.

Adiungo perscriptas hoc tempore tabulas, & publicâ DAGOBERTI Regis auctoritate signatas, à Marquardo Frehero in libro de Lupoduno editas: quibus in ipsius Lupoduni, quod iam tum Laudemburgum vocabant, perpetuam Ecclesia Wormatiensis missa possessionem est. Plura ex his tabulis, quæ ad tempora ac res gestas DAGOBERTI spectant, eruere licebit. Sunt autem huiusmodi.

DAGOBERTVS *Rex Francorum. Cunctos nosse volumus, qualiter nos de remedio animæ nostræ & de futurâ retributione cogitantes, omnino proposuimus in animo nostro Ecclesias Dei de allodiis nostris cohæredes facere, & loca Sanctorum augmentare. De hoc tulimus bonum consilium Procerum nostrorum, Pippini, qui est Maior-Domus, Arnolfi Metensis Episcopi, Huniberti Coloniensis Archiepiscopi:*

piſcopi: & inde miſericordiam Dei conſequi, & eius Sanctorum ſuffragia promereri confidimus. Ideò omnes Dei fideles, & noſtri, præſentes & futuri recognoſcite, qualiter omnes res iuris noſtri in pago Laudemburgenſi, & quidquid ad noſtram vrbem ambulare viſum eſt, & omne quod ad fiſcum noſtrum hactenùs pertinebat (excepto Stipe & Comitatu) ex eo nihil dimittentes, tradimus totum ex integro, magnum & paruum, ad baſilicam S. Petri Apoſtoli, quæ eſt in VVormatiâ ciuitate conſtructa, cui præeſt Dominus, vir Apoſtolicus, Amandus; hoc eſt, quod tradimus, ciuitatem noſtram Laudemburg, palatium noſtrum, ædificia, mancipia, vineas, terras cultas & incultas, agros, prata, campos, omne ſiluaticum in ſiluis Oyenvvalt, cum omni vtenſilitate in omni pago Laudenburgenſi & vndique in intrahâ, in paſcuis, materiamina, aquas, aquarumq; decurſus, piſcationibus, quæſitis & inquirendis, omne teloneum, mercatum, & quidquid dici aut nominari poteſt, ſicut priùs ad noſtrum vſum ambulare videbatur, ſic in anteà ad præſcriptam baſilicam pro æternæ mercedis augmentum poſſidendum donauimus, & ſub integrâ communitate omnia ad eamdem baſilicam pertinentia, præceptione noſtrâ à nouo confirmamus, ſicuti priori anno communitatis tuitionem dedimus, omnes villas, facultates, ſeu Abbatias, & quidquid ad ipſam ciuitatem VVormatiam aſpicere videtur, vt nullus Iudex publicus, nec cauſſas audiendo, nec freda exigendo, nec homines ipſius Eccleſiæ, tam ingenuos quàm & ſeruientes, diſtringendo, nullum impedimentum audeat facere, niſi pro parte ipſius Eccleſiæ, vel ipſe Pontifex Amandus, aut ſucceſſores hoc habent conceſſum atque indultum, quieto ordinè poſſidere, atque dominari, quod partibus fiſci noſtri fuit conſuetudo reddendi. Et vt auctoritas hæc firmior ſit, manu noſtrâ ſubſcriptionibus ſubditis illam decreuimus roborare. DAGOBERTVS REX FRANCORVM. *Godefridus recognouit. Datum ſub die* II *Kalend. Octobris, anno regni noſtri* VI. *Actum Moguntiæ palatio noſtro, feliciter ſatis.*

Hactenùs

Hactenùs tabulæ DAGOBERTI, quas dein confirmarunt Reges Childericus, Pippinus, eiuſque filius Carolus Magnus: vti in huius diplomate apud eumdem Freherum paginâ 22 liquet. Ibi, vt Carolus declarat, *Erenbertus Eccleſiæ VVormatienſis Epiſcopus detulit præceptum* DAGOBERTI *Regis Frãcorum, in quo tenebatur, qualiter idem* DAGOBERTVS *Rex Francorũ ad baſilicam S. Petri Apoſtoli, quæ eſt in VVormatiâ ciuitate conſtructa, tradidit ciuitatem Laudemberg in pago Laudenburgenſi ſitam, cum omnibus rebus ad illam pertinentibus, hoc eſt, ædificia, mancipia, vineas, terras cultas & incultas, agros, prata, campos, omnem ſiluaticum in ſiluis Oyenvvalt, cum omni vtenſilitate in omni pago Laudenburgenſi in vndique in intrahâ, in paſcuis, in materiaminibus, aquis aquarumq; decurſibus, piſcationibus, quæſitis & inquirendis: item teloneum, mercatum, & quidquid ad fiſcum pertinebat, excepto Stipe & Comitatu, ex integro omnia conceſſit, & ſub integrâ crumnitate omnia ad eamdem baſilicam pertinentia ſuâ præceptione cõfirmauit. Prætereà in noſtram præſentiam attulit chartas & præcepta prædeceſſorum noſtrorum, Regum videlicet Francorum, Hilperici, & genitoris noſtri bonæ memoriæ Pippini, in quibus continebatur, quomodò ipſi Principes & Reges Francorum præceptum* DAGOBERTI, *& omnes prædictæ Eccleſiæ res ſuis præceptionibus confirmaſſent.... Data menſe Iulio, anno* XXX *regni noſtri. Actum Valentianas.* Quod priuilegium poſteà confirmarunt *Ludouicus Rex, Otto Imperator, Henricus Rex, Rudolphus Rex Romanorum,* & *Ludouicus* IV *Imperator.* Imò *telonei* à DAGOBERTO aliiſque Regibus conceſſi priuilegiũ renouarunt *Ludouicus Pius Imperator, Lotharius Auguſtus,* & *Otto Imperator.* vti in eodem tractatu videri poteſt pag. 23 & 24. Demum *originale diploma* DAGOBERTI *Regis* ſuo tempore *adhuc integrum* fuiſſe *in archiuis Epiſcopi VVormatienſis* teſtatur Gaſpar Bruſchius in X Epiſcopo Wormatienſi. Quæ omnia dicto

diplomati fidem conciliant indubitatam, ac tres Antistites nominant, qui anno VI regni DAGOBERTI, Christi IↃCXXVI aut sequenti, sacras infulas gesserunt, Arnulphum Metensem, Chunibertum Colonienſem, & Amandum Wormatienſem.

Est hic *Amandus* II istius nominis Wormatiensis Episcopus, qui *tantâ religione*, vti asserit Bruschius, *ac tantis miraculis etiam claruit, quibus doctrinam Christianam confirmauit Deus, vt ei Senatus populusq; vrbis Vangionum templum gratitudinis ac pietatis ergô post mortem statuerent, quod hodie adhuc in suburbio situm, S. Amandi parochia appellatur.* Bertramus Limburgius Societatis nostræ olim apud Vangiones collegij Rector, de Sanctis vrbis Wormatiensis à nobis interrogatus, respondit anno CIↃIↃCXXXVIII, *corpus S. Amandi, huius nominis* II *Episcopi VVormatiensis, adseruari in Cathedrali æde, in eiusq; honorem extructum templum extare parochiale in suburbio, dictum S. Amandi, eiusq; festum celebrari* XXVI *Octobris, at Lectiones in Breuiario VVormatiensi recitari de S. Amando Belgij Apostolo, nullâ factâ Sedis VVormatiensis mentione.* Sed S. Amandus II Wormatiensis diuersus est ab S. Amando Belgij Apostolo, Episcopo Traiectensi. Hic iuuenis Biturigas profectus, S. Austregisilum eius vrbis Episcopum conuenit, non ante annum IↃCXII, quo infrà dicemus S. Apollinari mense Octobri anni IↃCXI mortuo successisse S. Austregisilum. Ab hoc *S. Amandus*, teste Baudemundo in eius Vitâ, *Bituricis inclusus, tribus ferè militans lustris, pane & aquâ corpus suum sustentauit.* Quibus lustris annos quindecim exprimunt, Anonymus Aquitanus, Milo Poëta, Harigerus, & Philippus ab Eleëmosynâ in eius Vitâ. *Sic*, inquit hic, *annis fermè quindecim viro Dei viuitur*, sub *SS. Austregisilo & Sulpitio Pio*, ad annum vsque Christi IↃCXXVII, quo Romam abiit, à reditu consecratus

cratus Episcopus: cùm Wormatiensis Episcopus Amandus iam prædicta bona à DAGOBERTO Rege anno IↃCXXVI aut sequente obtinuisset.

Spira ciuitas Nemetum, Wormatiam inter & Argentoratum, suos olim habuit Episcopos, sed quorum acta nominaque prorsus interciderunt, vnico excepto Iessæo, qui in Synodo Agrippinensi, anno Christi CCCXLVI cum aliis orthodoxis Episcopis Euphratam hæreseos condemnauit. A quo tempore collapsum volunt hunc Episcopatum, quem *Rex* DAGOBERTVS *feliciter instaurârit*, eique *præfecerit Athanasium, Sacellanum suum*: ideoque DAGOBERTVM *veluti primum suum fundatorem totam honorare & prædicare Spirensem Ecclesiam.* Verùm sicut quæ non firmis nixa sunt fundamẽtis ædificia, facilè corruunt, ita nonnullæ historiæ, quibus sua deficit ab antiquitate auctoritas, facilè dissipantur. Walafridus Strabo in Vitâ S. Galli Abbatis XVI Octobr. refert *à Gunzone Duce Constantiam ad eligendum Episcopum aduocatos esse Augustodunensem & Verdunensem Episcopos, cum multitudine Clericorum. Nemidone etiam, quæ à modernis Spira vocatur, venire iussum Episcopum.* Ita Strabo. In eo Episcoporum conuentu, S. Gallo id onus declinante, creatus est Episcopus Ioannes Diaconus circa annum IↃCXIII, Guilielmus Eysengreinius lib. 7 Rerum Chronologicarum vrbis Spirensis & Bruschius de Episcopis, hunc *Nemidonensem*, seu Spirensem, Episcopum appellant *Athanasium*, eiusque Sedi attribuunt *annos quadraginta*: vti & Democharес & Claudius Robertus: qui eidem successisse tradunt *Principium*, quem donationibus Ecclesiæ Treuirensi eiusque Episcopo Modoaldo à DAGOBERTO anno IↃCXXXII factis subscripsisse volunt: adeoque eius decessor Athanasius multis antè annis fuisset Episcopus, quàm DAGOBERTVS nascere-

tur.

tur. Verùm illud donationis monumentum fide auctoritateque carere infrà oſtendetur.

Nicolaus Serarius enumerat antiquos vrbis Moguntinæ Epiſcopos, ac XXXVI cenſet *Luthvvaldum*, eique ſucceſſiſſe *Leovvaldum*, quorum alteruter, ſi tamen diuerſi ſint, eſt *Lupoaldus*, qui Concilio Remenſi anno IↃCXXIV aut ſequenti ſubſcripſit. Quidni ſimili modo Wormatiæ, Spiræ, Argentorati, quæ eidem Germaniæ 1 in Notitiâ antiquâ Prouinciarum & Ciuitatum Galliæ attribuuntur, ſui etiam fuerint Epiſcopi? Eſt autem nobiliſſima ditiſſimaque Argentoratenſium Eccleſia, cui ab vno eodemque Rege DAGOBERTO præcipua bona volunt donata, poſterioris æui paſſim omnes ſcriptores, eumque appellant *Argentinenſis Epiſcopatus Fundatorem*. Iacobus Wymphelingus in catalogo Epiſcoporum Argentinenſium anno CIↃIↃVIII excuſo, originem huius Epiſcopatus ita refert: DAGOBERTVS, *Auſtraſiorum & Alſaticorum Rex, cognitâ ſanctitatis & virtutum Amandi famâ, ipſum, vt ex Traiecto vocatus, primus Argentinenſis Eccleſiæ Antiſtes præficeretur, effecit anno Chriſti* IↃXCVI, ſcilicet quinquaginta antè annis, quàm Eccleſiæ Traiectenſi præficeretur S. Amandus, circa an. IↃXCIV natus, quo tamen DAGOBERTVS Rex multò iunior fuit. Franciſcus Guillimannus in Commentario de Epiſcopis Argentinenſibus Wymphelingi errorem correcturus, ſcribit *S. Amandum ab* DAGOBERTO *Magno Francorum Rege, primum Argentinenſiũ inſtitutum Epiſcopum circiter an. Domini noſtri* IↃCXL. quem Epiſcopatum fundaturus *quidquid iuris aut regiæ ſuperioritatis in eâ* Alſatiâ *ſibi aut ſuis quocumque modo competeret, in Amandum & in eius in præſulatu legitimos ſucceſſores liberrimè transfudit*. Quæ verba tamquàm *ex vetuſto ſcriptore* deprompta, magni æſtimat Iodocus Coccius in Dagoberto Rege

cap. 14, neque aliud, quo nitantur, fundamentum ostenditur. In antiquo Breuiario Argentinensi, annis 1478 & 1489 excuso, celebratur XXVI Octobris festum *S. Amandi Episcopi Argentinensis*, Lectionibus, quæ ad Matutinum recitantur, ex Vitâ S. Amandi Episcopi Traiectensis desumptis: vnde alijs videtur errandi occasio data, maximè quòd eodem die etiam colatur S. Amandus Traiectensis ob translatas eo die Reliquias. Infrà lib. 4 texemus catalogum Episcoporum Argentoratensium, qui tribus seculis ante regnũ DAGOBERTI isti Ecclesiæ præfuerunt.

VI

Regnum Neustriæ & Burgundiæ DAGOBERTO *delatum. Pars Aquitaniæ Chariberto fratri permissa. Sedes regni primis annis apud Austrasios. Epocha regni Austrasiorum. Sclaui & Auares. Illorum Rex Samo an ex Belgio oriundus?*

Mortuo Chlothario anno regni sui XLV, Christi DCXXVIII, DAGOBERTVS, inquit Fredegarius cap. 56, *iussit vniuersis leudibus, quos regebat in Auster, cum exercitu promouere. Missos in Burgundiam & Neustr. direxit, vt suum deberent regimen elegere.* Quod primò *omnes Pontifices & leudi Burgundiæ* fecerunt: dein & *Neustrasiæ Pontificum & Procerum plurima pars. Cumq;*, inquit cap. 57, *regnum Chlotharij, tam Neptrici quã Burgundiæ, præoccupasset* DAGOBERTVS, *captis thesauris & ditioni suæ redactis; consilio sapientum vsus, Chariberto fratri suo cõcessit pagum Tolosanum, Caturcinum, Agennensem, Petrocoreum*

reum & Santonicum, vel quod ab his versùs montes Pyrenæos excluditur. Qui *Sedem Tolosanam elegens, in parte prouinciæ Aquitanicæ regnauit.* Erat is natus matre Sichildâ sorore Gomadrudis vxoris DAGOBERTI. Hic reuersus Metas, perrexit ad VIII vsque annum post obitum patris & apud Austrasios habitare, & cœptam ab initio regni annorum Epocham continuare. Nicolaus Zyllesius par. 3 defensionis Abbatiæ S. Maximini pag. 9 vulgauit *diploma* DAGOBERTI, *datum Moguntiæ pridie Nonas Aprilis anno regni* XII, quod *Henricus Cancellarius ad vicem Ricolfi Archicapilani recognouit*, adiuncto signo Regis ex litteris nominis DAGOBERTI, secundùm æui illius morem, efformato, cum effigie eiusdem, & circumpositis his verbis: DAGOBERTVS REX D+ GRACIA. Annus hic XII regni secundùm Æram apud Austrasios cœptam conuenit in annum Christi IↃCXXXII aut sequentem: nec potest applicari calculo regnorum eius à morte Chlotharij patris incepto. Nam *anno* XI *regni* Neustriæ, vt tradit Fredegarius cap. 75, *Sigebertum filium suum in Auster regnum sublimauit:* cuius in diplomate illo annus debuisset apponi, non DAGOBERTI, qui illud regnum abdicârat.

Ceterùm apud Fredegarium sex illorum annorum, quibus ab obitu patris DAGOBERTVS apud Austrasios moratus est, vacuum est, & inconcinnè initium capitis LVIII dispositum his verbis: DAGOBERTVS *cùm iam anno* VII *regnaret, maximam partem patris, vt iam memini, assumpsit,* id est, post maximam partem regni patris assumptam, *Burgundias ingreditur* &c. Quæ verò ad illud vsque tempus egerat, sub finem capitis summatim repetuntur: *Vsque eo tempore,* inquit, *ab initio, quo regnare cœperat, consilio primitus beatissimi Arnulfi Metensis vrbis Pontificis & Pippini Maioris-Domus vsus,*

ſus, tantâ proſperitate regale regimen in Auſter regebat, vt à cũctis gentibus immenſo ordine laudem haberet. Timorem verò ſic fortem ſua concuſſerat vtilitas, vt iam deuotione arriperent, ſuæ ſe tradere ditioni, vt etiam gentes, quæ circa limitem Auarorum & Sclauorum conſiſtebant, eum promptè expeterent, vt ille poſt tergum eorum iret feliciter, & Auaros & Sclauos ceteraſq; Gentium nationes vſque manu publicâ, ſuæ ditioni fiducialiter ſpondebat. Hac laude gloriæque ſplendore cumulandus S. Arnulphus Epiſcopus, cuius ſanctis moribus ac præceptis hactenùs inſtitutus fuerat DAGOBERTVS. Sed pergit Fredegarius: *Poſt diſceſſum B. Arnulfi* ad eremum, *adhuc conſilium Pippini Maioris-Domus & Chuniberti Pontificis vrbis Coloniæ vtens, & ab ipſo fortiter admonitus, tantâ proſperitate & iuſtitiæ amore cõplexus, vniuerſas ſibi ſubditas gentes, vſque dum ad Pariſius, vt ſuprà memini, peruenit, regebat, vt nullus de Francorum Regibus præcedentibus ſuâ laude fuiſſet præcellentior.* At ſolùm antè dixerat, DAGOBERTVM poſt obitum patris anno VII veniſſe Pariſios, is eſt annus Chriſti IↃCXXXIV: ad quod vſque tempus DAGOBERTVS feliciſſimè, & necdum luxuriæ vitiis corruptus, apud Auſtraſios vixerat.

Intereà S. Amandus creatus Epiſcopus ad prædicandum vbiuis gentium Euangelium, fundandaſque Eccleſias, per S. Aicharium Epiſcopum Nouiomenſem impetrauit epiſtolas DAGOBERTI Regis, quibus munitus intrepidè fidem Chriſti Gandauenſibus annuntiauit: quod factum eſſe anno Chriſti IↃCXXXI diximus ad huius Vitã VI Februarij §. 10 pag. 831. Notitia eidem tunc quoque inita in reliquo Bracbanto, pago Senonago, ac vicinâ Hasbaniâ: in quibus locis degebant B. Pippinus Maior-Domus DAGOBERTI, pater SS. Gertrudis & Beggæ; Walbertus parens SS. Waldetrudis & Aldegundis; Witgerus, à quo progenitæ SS. Gudila &

Rainildis; omnes viri Principes, atque in aulâ DAGOBERTI Regis magno in honore habiti. Est autẽ pagus seu Comitatus Senonagus in antiquo Bracbanto à flumine Sennâ *Sennegavv* dictus, vti ab Hainâ *Hainegavv*, à Mosâ seu Masâ *Masegavv*. Exoritur Senna prope oppidum *Sonegiam*, quasi *Sennonegiam* appellatum, vulgò *Sennick*, Gallico sermone *Soignies*, ac dein interluit illustrem Belgij Principum ac Gubernatorum sedem *Bruxellas*: quæ vrbs num huic etiam fluuio suam debeat nomenclationem, non disputo. Est Põtisara, Gallis *Pontoise*, Vexini Francici oppidum, cui pons Oesiæ siue Isaræ fluminis nomen dedit: an *Bruxella*, in antiquis chartis *Brughsella*, quasi *Bruchsenna* eodem modo appellata? Ita Brabantiæ eiusdem aliud oppidum, eisdem litteris mutatis, Thena Gallis Tillemontium dicitur. Sed his omissis, præerat Sclauis antè indicatis *Samo*, *anno Chlotharij* XL, Christi IↃCXXIII, *in Regem electus*, vt tradit Fredegarius cap. 48, *natione Francus, ex pago Senonago* oriundus. Acceptâ horum Sclauorum eorumque Regis Samonis notitiâ, S. Amandus vltra Rhenum Danubiumque profectus est anno IↃCXXXIII, æstuans desiderio aut hanc gentem eiusque Regem ad fidem Christi adducendi, aut martyrij palmam consequendi. Potuit litteris consanguineorum Regis in dicto pago Senonago habitantium, & religione Christianâ iam antè institutorum, instructus hoc iter feciſſe S. Amandus. Dicebantur hi Sclaui cognomento Winidi ac Carentani, & occuparant prouincias transdanubianas, Carinthiam, vulgò *Karndt*, Marchiam Winidorum, & Sclauoniam hactenùs appellatas: quibus vicini Auares Chuni Pannoniam inferiorem detinebant, ab iis Hungariam dictam. Ibi *circa limitem Auarorum & Sclauorum* Marchiones constituti sunt, è quibus in Annalibus Fuldensibus ad annum IↃCCXCIII est qui-

quidam *Engiscalcus*, ab Arnulpho Imperatore, cuius is filiam habebat vxorem, *Marchensis in Oriente* factus: quales tum *Marchiones*, posteà *Archiduces Austriæ* dominatum tenuerunt. De *Marca* istic *ordinatâ* à *Ludouico seniore Rege Germaniæ* legendi iidem Annales Fuldenses ad annum IↃCCCLXI.

VII

Sedes posteà DAGOBERTI *vrbs Parisiorum. Gomadrudis repudiata. Nanthildis aliæq; Reginæ & concubinæ adscitæ. Filij S. Sigebertus & Chlodoueus* II. *Regnum Austrasiorum S. Sigeberto datum.*

MOrtuo Chlothario, populi Neustriæ & Burgundiæ annos regni DAGOBERTI ab hac successione numerare cœperunt: cuius vestigium extat in testamento S. Burgundoforæ fundatricis ac primæ Abbatissæ monasterij Eboriacensis in diœcesi Meldensi, ab eâ *S. Pharæ* vulgò appellati. Edidit illud Labbeus in Miscellaneis curiosis cap. 3 § 5 hoc exordio: *Anno quinto, regnante Domino* DAGOBERTO *Rege glorioſissimo sub die* VIII *Kal. Nouemb.* Progreditur ab anno VII regni Neustriæ, Christi IↃCXXXIV, Fredegarius. DAGOBERTVS, inquit cap. 58, *Burgundias ingreditur. Tanto timore Pontifices & Proceres in regno Burgundiæ consistentes, seu & ceteros leudes aduentus* DAGOBERTI *concusserat, vt à cunctis esset mirandus. Pauperibus iustitiam habentibus gaudium vehementer inrogauerat. Cumq; Lingonas ciuitatem venisset, tantam in vniuersis Leudibus suis, tam sublimibus quàm pauperibus, iudicabat iu-*

 stitiam,

ſtitiam, vt crederetur omnino Deo fuiſſe placibile, vbi nullum intercedebat præmium, nec perſonarum acceptio, niſi ſola dominabatur iuſtitia, quam diligit Altiſſimus. Deinde adgreſſus Diuionem, imoq; & Latona reſedens aliquantis diebus, tantam intentionem ad vniuerſum regni ſui populum iuſtitiâ iudicandum poſuerat. Huius benignitatis deſiderio plenus, nec ſomnum capiebat oculis, nec cibo ſatiabatur, intentiſſimè cogitans, vt omnes cum iuſtitiâ receptâ de conſpectu ſuo læti remearent. Hæc ibi cum illuſtri commendatione piæ inſtitutionis, quâ apud ſanctiſſimos viros Arnulphum & Chunibertum Epiſcopos, ac Pippinũ Maiorẽ-Domus fuiſſe DAGOBERTVM formatum ex eodem capite Fredegarij retulimus. Sed pergit idem auctor: *Eodem die, quo de Latonâ ad Cabillonum deliberârat properare, priuſquàm luceſceret, balneum ingrediens, Brudulfum auunculum fratris Chariberti interficere iuſſit, qui ab Amalgario & Arneberto Ducibus & VVillibado Patricio interfectus eſt.* Erat Brudulfus, frater Sichildis ſecundæ vxoris Chlotharij, & Gomadrudis ipſius DAGOBERTI vxoris: quem cap. 56 dixerat *voluiſſe Charibertum nepotem in regnum ſtabilire*, atque *aduersùs* DAGOBERTVM *cæpiſſe muſcipulare.*

Interfecto Brudulfo, DAGOBERTVS (verba ſunt Fredegarij) *Cabillonum iuſtitiæ amore, quam cæperat, perficiendæ intentionem dirigit: pòſt per Auguſtidunum, Auteſioderum pergens, per ciuitatem Senonas Pariſius venit, ibiq; Gomadrudem Reginam in Romiliaco villâ, vbi ipſam in matrimonium acceperat, relinquẽs, eò quòd eſſet ſterilis, cum conſilio Francorum, Nanthildem vnam ex puellis de monaſterio, in matrimonium accipiens, Reginam ſublimauit.* Aimoinus cap. 19 *Nanthildem à monaſterio raptam* tradit. Monachus San-Dionyſianus, ſolùm *puellam ſpecioſiſſimi decoris* appellat, ſilentio præteriens Regis libidinem, quam cap. 60 ita depingit Fredegarius: *Luxuriæ ſuper modum deditus.*

tus. Nam tres habebat maximè ad instar Reginas, & plurimas concubinas. Reginæ verò hæ fuerunt, Nanthildis, Vulfgundis & Berthildis. Nomina concubinarum, eò quòd plures essent, increuit huic Chronicæ inseri. & hoc postquàm ab anno regni Neustriæ VIII, Christi IↃCXXXV *in Neptrico*, id est Neustriæ regno, *sedem patris sui Chlotharij deligẽs, assiduè residere disposuit, cũ omnis iustitiæ, quam priùs dilexerat, fuisset oblitus, cupiditatis instinctu super rebus Ecclesiarum & Leudium, sagaci desiderio vellet omnibus vndique spoliis nouos implere thesauros.* Eadem tradit Aimoinus. Ob hanc DAGOBERTI Regis incontinentiam culpatam, S. Amandum fuisse in exilium missum, tradunt Vitæ eius scriptores. Eodem *anno* VIII, tempore verno, *cùm* DAGOBERTVS *regio cultu Auster circuiret, quamdam puellam Ragnetrudem stratui suo adsciuit, de quâ eo anno habuit filium nomine Sigebertum . . . Pippinus verò eo anno cum Sigeberto filio* DAGOBERTI *ad Charibertum Regem accessit. Charibertus Aurelianis veniens, Sigebertum de sancto lauacro suscepit.* Hæc Fredegarius cap. 59, 61, & 62, & dein alia refert eodẽ anno VIII, Christi IↃCXXXV, peracta, quo *Legati* DAGOBERTI, *quos ad Heraclium Imperatorem direxerat, nomine Seruatus & Paternus, ad eumdem reuertuntur, nuntiantes pacem perpetuam cum Heraclio firmasse. . . . Æga verò à ceteris Neptrasius consilio Dagoberti erat assiduus.*

Anno IX regni Neustriæ, Christi IↃCXXXVI, vt tradit Fredegarius cap. 67, *Charibertus Rex moritur, relinquens filium parvulum, nomine Chilpericum, qui nec post moram defunctus est. Fertur factione* DAGOBERTI *fuisse interfectus. Omne regni Chariberti vnà cum VVasconiâ* DAGOBERTVS *protinùs suæ ditioni redegit*, factus totius Francici imperij monarcha.

Eodem anno inter Samonem Regem Sclauorum & DAGOBERTVM bellum est exortum, quòd *Sclaui*, inquit Fredegarius, *negotiantes Francorum cum plurimâ multitudine interfecissent*,

ciſſent, & rebus expoliaſſent. Miſſus initio ad res repetendas Sicharius, ſed quòd ſuperbiùs ageret, de conſpectu Samonis eſt eiectus. DAGOBERTVS mox triplicem aduersùs Sclauos concitauit exercitum, Langobardorum, Alamannorum, Auſtraſiorũ. Auſtraſij re parùm proſperè geſtâ diffugerũt. *At plurimum numerum captiuorum de Sclauis Alamanni & Langobardi ſecum duxerunt. Multis poſt hæc vicibus VVinidi in Thoringiam & reliquos vaſtando pagos, in Francorum regnum irruunt. .... Iſtam victoriam non tantùm Sclauiuorum fortitudo obtenuit, quantùm dementatio Auſtraſiorum, dum ſe cernebant cum* DAGOBERTO *odium incurriſſe, & aſſiduè expoliarentur.* Hæc Fredegarius, qui cap. 74 aliam Winidorum irruptionem in Thuringiam, anno ſequenti, Chriſti IↃCXXXVII, regni Neuſtriæ X factam refert: quando Saxones ſe Francorum limitem conſeruaturos addixerunt, modò Rex, quod pendere conſueuerant tributum, non exigeret. *Quingentas,* inquit idem auctor, *vaccas inferendales ſingulis annis à Chlothario ſeniore cenſiti reddebant, quod à* DAGOBERTO *caſſatum eſt.*

Cum his non obſtantibus, *VVinidi iuſſu Samonis fortiter ſeuirent, & ſæpe tranſcenſo eorum limite, regnum Francorum vaſtando, Thoringiam & reliquos pagos ingrederentur,* DAGOBERTVS *anno regni* XI, Chriſti IↃCXXXVIII, *Metis vrbem veniens, cum conſilio Pontificum, ſeu & Procerum, omnibuſq; Primatibus regni ſui conſentientibus, Sigebertum filium ſuum in Auſter regnum ſublimauit, ſedemq; Mettis ciuitatem habere permiſit. Chunibertum Coloniæ vrbis Pontificem, & Adalgiſelum Ducem Palatij ad regnum gubernandum inſtituit. Theſaurum, quod ſufficeret, filio tradens, condignè (vt decuit) eum huius culmine ſublimauit, & quodcumque eidem largitus fuerat, ſigillatim præceptionibus roborandum decreuit. Deinceps Auſtraſij eorum ſtudio limitem & regnum Francorum contra VVinidos vtiliter defenſare noſcuntur.* Hæc

Frede-

Fredegarius cap. 75. qui cap. 76, occasione Chlodouei nati, regnum Austrasiorum nouâ pactione stabilitum scribit, his verbis: *Cumq; anno* XII *regni* DAGOBERTI, *eidem filius, nomine Chlodoueus, de Nonthilde Reginâ natus fuisset, consilio Neustrasiorum, eorumq; admonitione, per pactionis vinculum cum Sigeberto filium suum firmare dinoscitur, & Austrasiorum omnes Primati, Pontifices ceteriq; Leudes Sigeberti, manus eorum ponentes, insuper sacramentis firmauerunt, vt Neptricum & Burgundia solidato ordine ad regnum Chlodouei post* DAGOBERTI *discessum aspiceret. Auster verò, idemq; ordine solidato, eoq; quod & de populo & de spatio terræ esset coæquans, ad regnum Sigeberti, idemq; in integritate deberet aspicere, & quidquid ad regnum Austrasiorum iam olim pertineret, hoc Sigebertus Rex suæ ditioni regendum reciperet. & perpetuò dominandum haberet, excepto Ducatu Denteleni, qui ab Austrasiis iniquè abstultus fuerat, iterum ad Neustrasios subiungeretur, & Chlodouei regimini subiiceretur. Sed hæs pactiones Austrasij terrore* DAGOBERTI *coacti, vellent nollent, firmare visi sunt, quod posteà temporibus Sigeberti & Chlodouei Regibus conseruatum fuisse constat.* Hæc Fredegarius: ex quibus auersus ab Neustrasiis animus Austrasiorum perspicitur, quod infrà in successoribus manifestiùs perspicietur.

VIII

Maiores-Domus DAGOBERTI *B. Pippinus & Æganes. Referendarij, seu Cancellarij, Godefridus, Henricus, Chrodobertus, S. Audoënus. Monasterium S. Dionysij dotatum. Primi illius Abbates. Diplomata discussa.*

QVi DAGOBERTO Regi adfuerunt intimi, maximeque honorati ministri, sunt aut Maiores-Domus, qui vniuersis palatij rebus inuigilabant, aut Referendarij, ita dicti, teste Aimoino lib. 4 cap. 41, *quòd ad eos vniuersæ publicæ deferrentur conscriptiones, ipsique eas annulo Regis, siue ab eo sigillo sibi commisso, munirent, firmarentque.* Maior-Domus, vsque ad annum Christi IↃCXXXV, regni DAGOBERTI post obitum patris VIII, id est, quamdiu apud Austrasios vixit, palatio eius præfuit B. Pippinus Dux, de cuius sanctissimâ vitâ agimus XXI Februarij die eius natali. Postquàm Rex Parisiis, quæ sedes Chlotharij patris vltima fuerat, domicilium fixit, *Æganem præ ceteris Neptrasiis consilio* DAGOBERTI *fuisse assiduum* tradit Fregedarius cap. 72. *Ipse namque*, vt dicitur cap. 80, *inter ceteros Primates Neptrici prudentiùs agens, & plenitudine sapientiæ imbutus, cunctis erat præcellentior. Eratque genere nobili, opibus abundans, iustitiam sectans, eruditus in verbis, paratus in responsis: tantummodò à pluribus blasphematus, eò quòd esset auaritiæ deditus. Facultates plurimorum, quæ iussu* DAGOBERTI *in regno Burgundiæ & Neptrico inlicitè fuerant vsurpatæ, consilio Æganis omnibus restaurabantur*, dum ab obitu illius *regnum Chlodouei*

filij

filij *& palatium còndignè gubernaret.*

Inter Referendarios, quos Cancellarios poſteà appellarunt, primus refertur Godefridus anno regni Auſtraſiorum ſexto, ſecundus Henricus, anno eiuſdem regni XII, quando diplomata ſuprà relata conſignarunt. Poſtquàm ſedem regni Pariſiis ſtatuit, primus Referendarius videtur fuiſſe Chrodobertus, ille idem, qui in bello Sclauico Dux Alamannis præfuit anno Chriſti IↃCXXXVI, & anno ſequenti obtulit diploma regium, quo infrà lib. 4 dicemus S. Deſiderium fuiſſe *Idibus Aprilis* Epiſcopum Cadurcenſem denominatum. Præcipuus & maximi nominis Referendarius fuit S. Audoënus, cuius meminit Fredegarius cap. 98 ad annum Dagoberti XIV, Chriſti IↃCXLI, & virum laudat *ſanctæ religionis ſectantem.* Idem faciunt monachus Sandionyſianus cap. 39, & Aimoinus lib. 4 cap. 29, qui ait eum *religioſæ vitæ teſtimonium habuiſſe.* Auctor Vitæ S. Audoëni de dignitate Referendarij hæc habet: *S. Audoënus cognomento Dado, Auricularij locum in aulâ Regis ſortitur. Ipſe etiam ad ſignanda ſcripta, vel edicta regalia, quorum ipſe conſcriptor erat, ſigillum vel annulum Regis cuſtodiebat.* Quo eum anno Rex ad hanc dignitatem euexerit, non ſat liquet. Edidimus VI Februarij pag. 818 diploma DAGOBERTI, quo S. Amando confirmat Elnonem donatum ad monaſterij conſtructionem. Signatum diploma eſt *Pariſiis Kalend. Maij anno regni* Neuſtriæ XI, Chriſti IↃCXXXIX, & *recognouit Gerardus Notarius ad vicem Dadonis Cancellarij.*

Iacobus Dubletius lib. 3 Antiquitatum monaſterij S. Dionyſij plures tabulas profert, quibus DAGOBERTVS Rex confirmat priuilegia dicti monaſterij, aut varia eidem beneficia donat. Sed ſcatent ſubſcriptiones enormibus mendis. Anno regni eius XXV aut XXX quædam diplomata ſignan-

tur , & tamen XVI regni anno viuere desiit. *Eligius* anno regni eius V, X, XIV & XV subscribit *Episcopus*, & rursus anno XV, XXV & XXX *aurifaber*, vti & *Dado Episcopus Rotomagensis* anno regni V. Qui ambo tertio post obitum Regis anno tantùm ordinati sunt Episcopi. Eadem plerorumque Episcoporũ, qui plurimi memorãtur ratio est. *S. Arnulphus Episcopus Metensis*, qui relicto Episcopatu circa annum IↃCXXXI secessit in eremum, subsignat anno regni eius XIII, & XIV, & in priori cum *Chlodoueo filio Dagoberti*: cuius iterum diploma anno regni VII signat cum Gundoëno Comite Normanniæ & Charimundo Comite Flandrensi. Dubletius intereà testatur effigies DAGOBERTI & Chlodouei in sigillo cereo expressas videri appensas, quasi sic omnis dubitandi de sinceritate præcisa esset ansa. At vel ideò magis omnia supecta. Alij sincerius esse censent diploma à Dubletio pag. 656 editum, cum hac subscriptione: *Ego* DAGOBERTVS *subscripsi*: *Dado obtulit. Datum die* III *Kal. Augusti anno* II *regni* DAGOBERTI, *Compendio feliciter in Dei nomine, Amen.* Agitur de mercatu annuo Idibus Octobris ad honorem S. Dionysij constituto: quem monachus S. Dionysij in Gestis DAGOBERTI cap. 36 tradit concessum anno XII DAGOBERTI, qui proinde annus esset restituendus. Neque Abbatum S. Dionysij in hisce diplomatis nomina omnem suspicionum materiam satis eximunt: quatuor omnino nominantur, *Aigulfus*, *Chunaldus*, *Dodo*, *Leobafarius*, quos hoc ordine primos illi monasterio præfuisse tradunt Dubletius & Claudius Robertus. Ex his *Aigulfus* memoratur in diplomate *anno* VIII & X *Dagoberti*: quo etiam X *anno Chunaldus* nominatur, vti *anno* XIV *Kalendis Augusti Dodo*: quo eodem anno *mense Octobri* iterum, quasi reuixisset. *Aigulfus* subscripsit, & dein *anno* sequente XV *Kalendis Nouembris*; quo tamen anno antè relatus

erat

erat III *Kalend. Auguſti Leobafarius.* Sed rurſus ad *annum Dagoberti* XXV, & XXX *Aigulfus* legitur, qui denuò ſignat anno VII Chlodouei: vt quatuor ab iis *Aigulfos* ſtatui neceſſe ſit: qui vnus *idemq;* ſub DAGOBERTO & Chlodoueo vixit. DAGOBERTVS, teſte Fredegario cap. 79, *eccleſiam S. Dionyſij condignè ex auro & gemmis & multis pretioſiſſimis ſpeciebus ornauit, & condignè in circuitu fabricare præcepit, patrocinium ipſius pretioſum expetens. Tantæ opes ab eodem & villæ & poſſeſſiones multæ per plurima loca ibi ſunt conlocatæ, vt miraretur à plurimis. Pſallentium ibidem ad inſtar monaſterij Sanctorum Agaunenſium inſtituere iuſſerat. Sed facilitas Abbatis Aigulfi eamdem inſtitutionem noſcitur refragaſſe.* Hæc Fredegarius, quem monachus S. Dionyſij deſcribit cap. 44. vti priorem partem Aimoinus cap. 33, qui cap. 41 tradit *anno* XIV *regni Chlodouei, Aigulfum loci illius Abbatem* fuiſſe, quem tres alij ſub Chlothario & Childerico aut etiam DAGOBERTO iuniore ſecuti videntur.

Idem Aimoinus de ornatu eccleſiæ S. Donyſij hæc enarrat cap. 20. *Inter alia Eccleſiarum Galliæ ſpolia, ex occaſione baſilicæ D. Dionyſij exornandæ, direptas valuas fuſili ære fabrefactas à templo S. Hilarij Pictauenſis fertur abſtuliſſe, Quas dum per Oceanum in Sequanam deuehi iuſſiſſet, vt per eam Pariſius vſque ducerentur, vna earum fluuio abſorpta, nec poſtmodùm dicitur fuiſſe reperta.* Ceterum ornatum interiorem ex auro, gemmis, aliâque magni pretij materiâ à S. Eligio confectum, DAGOBERTO Rege impenſas præbente, in huius Vitâ exponit S. Audoënus, tunc Referendarius Regis: à quo alius eſt *Chadoindus Referendarius*, qui, teſte Fredegario cap. 78 Dux exercitus Burgundionum, anno XIV regni DAGOBERTI, Chriſti IↃCXLI, rebelles Waſcones domuit, *quondam temporibus Theoderici Regis multis præliis ſtrenuus probatus*, quando paruulus adhuc erat S. Audoënus circa annum IↃC natus.

Chadoindum Brunechildis post obitum Theoderici ad *Chlotharium direxit legatum*, apud eumdem Fredegarium cap. 40. At sub quo Rege, aut quâ occasione præfuerit sigillo, non liquet. Prætereà Vrsinum, Dodone Abbate S. Dionysij, diploma DAGOBERTI obtulisse refert Dubletius pag. 670, sed alius fortè Rex substituendus. Maior fides tribuenda iis, quæ monachus S. Dionysij in Gestis DAGOBERTI testimonio suo confirmat: à quo donationes ferme dicuntur anno regni XII & sequentibus factæ: imò quæ hic cap. 17 & tribus sequentibus narrat beneficia suo monasterio præstita, ad ea tempora referenda sunt, quibus post relictos Austrasios cœperat Rex apud Parisios habitare.

Quæ recenset Labbeus in Miscellaneis curiosis cap. 3 & 4 diplomata monasterio Milebeccensi apud Bituriges, & Prioratui sanctæ Crucis in siluâ Cuisiaco ac territorio vrbis Compendij à DAGOBERTO indulta, suis se subscriptionibus destruunt. Dona priori monasterio collata cum DAGOBERTO *filius Chlodoueus propriâ manu auctorizat & confirmat*, idque *anno ab Incarnatione Domini* IↃCXXXII, septem scilicet annis, antequàm nasceretur. Alterum diploma ita incipit: *In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego* DAGOBERTVS *Chlotharij iunioris Francorum Regis filius, cùm post mortem patris glorioſissimè atque excellentissimè florerem.* Signant post DAGOBERTVM Regem *Flauius Archiepiscopus Remorum*, is scilicet qui anno IↃXXXV Concilio Aruernensi ac dein Aurelianensi IV ante annos centum interfuerat, *Eligius Nouiomensis Episcopus*, *Amandus Traiectensium Episcopus*, quorum ille anno III post obitum DAGOBERTI ordinatus est, hic constitutus Traiectensium Episcopus. Eiusdem farinæ sunt monumenta à Miræo lib. 2 Donationum Belgicarum cap. 1 & 2 edita, in quorum altero DAGOBERTVS Rex prædium Wasslare, siue Wallare,

Wallare in siluâ Faniâ ad extruendum monasteriũ S. Landelino donat: in altero illud in suam protectionem suscipit S. Autbertus Episcopus Cameracensis: quæ *duo diplomata* rectè obseruat idem Miræus *videri aut posterioris æui manu scripta, aut saltem immutata.* Quæ publicauit Iodocus Coccius in DAGOBERTO *Rege & Argẽtinensis Episcopatus fundatore*, ea maximâ ex parte pertinere ad DAGOBERTVM II, filium S. Sigeberti, infrà probabimus.

I X

Obitus DAGOBERTI *Regis. Chronologia stabilita. Auctorum quorumdam errores indicati.*

BEllum *à* DAGOBERTO *anno regni* XIV, Christi IↃCXLI, *rebellantibus VVasconibus* illatum, iisque *clementiâ* DAGOBERTI *vitam indultam anno* XV, Christi IↃCXLII, referunt Fredegarius cap. 78, monachus S. Dionysij cap. 36 & 42, Aimoinus lib. 4 cap. 28 & 31. Qui mox capitibus sequentibus addunt, DAGOBERTVM *profluuio ventris in Spinogelo villâ super Sequanâ fluuio laborare cœpisse, exinde ad basilicam S. Dionysij à suis delatum, anno regni sui* XVI exeunte, sub finem anni Chr. IↃCXLIII. Nam regno Neustriæ & Burgundiæ filio Chlodoueo tradito, eoque & Reginâ Nanthilde Maiori-Domus Æganj commendatis, ingrauescente morbo *humanis rebus exemptum esse* XIV *Kalendas Februarias*, obseruant in Gestis eius monachus S. Dionysij cap. 43, & Aimoinus cap. 43. Annus tum cœperat IↃCXLIV, qui primus Chlodouei II numeratur: cuius regnum eo anno initum solidissimè confirmat S. Audoënus, DAGOBERTI Regis antè Referendarius. Hic indicaturus,

turus, quem non poterat non optimè meminisse, annum & diem, quo Episcopi consecrati fuerant, ipse Rotomagensis, S. Eligius Nouiomensis, in huius à se editâ Vitâ testatur, ambos se *Apostolicam benedictionem meruisse eo tempore, quo apud Gallias à cuncto populo Rogationes celebrabantur.* Tum, inquit, *conuenientes simul in ciuitate Rotomagensi decimo quarto die mensis tertij*, siue Maij, *anno tertio Chlodouei, iuuenculi adhuc Regis, die Dominico ante Litanias, inter cateruas populi, inter agmina Clericorum, inter choros psallentium, consecrati sumus gratis ab Episcopis pariter Episcopi, ego Rotomago, ille verò Nouiomo.* Hæc S. Audoënus. Annus ab eo indicatur Chlodouei III, Christi IↃCXL VI, quo, cyclo Solis XI, litterâ Dominicali A, cyclo Lunæ I, Pascha celebratum fuit Lunâ XVIII, die IX Aprilis, & solennitas Christi in cælos adscendentis XVIII Maij, quam antecessit Dominica Rogationum, siue ante Litanias, XIV Maij. Quæ hactenùs à nobis traditam Epocham exactè confirmant.

Iuuenculus dicitur ab Audoëno *Rex Chlodoueus*, annum ætatis agens septimum, natus, vt diximus, anno Chr. IↃCXXXIX: & ita mutuus consensus auctorum, qui tum vixerunt, S. Audoëni, inquam, & Fredegarij, arctissimo vinculo Chronologiam connectit. Fredegarium sequuntur monachus S. Dionysij & Aimoinus: quorum *imprudentiâ duo regni* DAGOBERTI *primordia confusa* esse, non rectè arguit Petauius par. 2 Rationarij temporum lib. 4 cap. 17, dum scribit Clodoueum natum potiùs esse anno XII regni Austrasiorum, vt successoribus ætas constet, quâ liberos, quorum habentur genitores, procrearint. Quæ ratio infrà chronologiam posterorum DAGOBERTI stabiliet firmabitque. Hîc sufficit indicare, distinctissimè à Fredegario proponi à capite XLVII ad caput LV, quæ & Chlotharius & DAGOBERTVS in consor-

tem

tem regni assumptus egerunt: à quibus exactissimè secernit à capite LV ad LXXIX, quæ à morte Chlotharij fecit DAGOBERTVS. Idem in Gestis DAGOBERTI exequitur monachus S. Dionysij, dum huius, viuo patre, regni administrationẽ exponit à capite XII ad XV, atque inde ad caput XLIII quæ ab obitu patris gessit. Vtrumque sequitur Aimoinus, qui lib. 4 cap. 8 in regni partem à patre cooptatum DAGOBERTVM tradit, ac post huius obitum quæ egerit à capite XIV prosequitur. Et hi anno DAGOBERTI XII regni Neustriæ, ante obitum V, id est Christi IↃCXXXIX, exactissimè tradunt Chlodoueum natum esse, quibus ostendimus S. Audoënum, qui tum DAGOBERTI Referendarius erat, prorsus consentire.

Anonymus fabulator in Chronico, quod *Gesta Regum Francorum* inscribitur, omnem luxuriæ & incontinentiæ infamiam à DAGOBERTO *in Chlodoueum* filium, maritum S. Balthildis transfert; *S. Sigebertum & Chlodoueum* facit fratres germanos ex eadem *Nanthilde* natos: DAGOBERTVM *in Spinogelo villâ mortuum esse, & regnasse annos* XXXIV, & quidem, vt antè insinuârat, *Monarcham in totis tribus regnis*, vt constat ex capitibus 42, 43 & 44. Verùm licet concedamus hîc annos DAGOBERTI ab inito regno Austrasiorum numerari, tamen mortem eius cogemur differre ad annum Christi IↃCLIV. Simili mendâ annos eius XXV aut XXX diplomatis monasterij S. Dionysij ineptè appositos esse suprà ostendimus. Iuo Carnotensis annos regni illius scribit XLIV, quasi ad annum IↃCLXIV aut IↃCLXXI vixerit. Anno IↃCLXV mortuum esse tradit Trithemius in Historiâ Regum Francorum. In fragmento historico, quod Chronico Alberti Argentinensis à Christophoro Vrstitio præfixum est, & inter scriptores Francorum ab Andreâ Chesnæo recusum,

ita legitur: *Anno Domini* IↃCLXXIV DAGOBERTVS *Rex obiit, & filij eius duo regno substituuntur*. Reginonem diximus suprà, obitum eiusdem DAGOBERTI referre sub Imperatore Iustiniano II, Rhinotmeto dicto, qui patri Constantino successit anno IↃCLXXXV. Non ergo mirandum, si plures anni posterorum regnis eripiantur, vt tandem in Carolo Martello, Pippino & Carolo Magno annorum calculus ad legitimum ratiocinium reducatur. De reuelatione factâ cuidam seruo Dei, quâ vidit animam DAGOBERTI patrocinio Sanctorum liberatam, silet Fredegarius, agit monachus S. Dionysij cap. 45, & hunc secutus Aimoinus lib. 4 cap. 34. De nomine eius sacris Fastis alicubi adscripto infrà agemus. De variis monasteriis tempore DAGOBERTI, aut eo etiam expensas conferente, per regnum eius extructis, frequens dicendi occasio est in opere nostro de Vitis Sanctorum.

X

Anni Chlodouei II *filij* DAGOBERTI. *Chronicon Fredegarij finitum anno* IↃCXLVII. *Historia Francorum iussu Childebrandi Comitis scripta, ab* IↃCLXXXVII *inchoata. Defectus* XL *annorum in Annalibus antiquis quomodò supplendus.*

Post DAGOBERTI *discessum*, inquit Fredegarius cap. 79, *filius suus Chlodoueus sub tenerâ ætate*, quinque scilicet annos natus, *regnũ patris adsciuit. Omnes Leudes de Neuster & Burgũdiâ eum villâ Massolaco sublimant in regnum. Æga verò cum Reginâ*

Nan-

Nanthilde, quam DAGOBERTVS *reliquerat, regebat palatium.* Ægâ anno tertio pòst febri extincto, *Erchinoaldus, consanguineus* DAGOBERTI, *Maior-Domus efficitur. Anno* IV *in regno Burgundiæ Maior-Domus stabilitur Flaocatus*: qui, *Nanthilde Reginâ mortuâ, eodem anno mense Septembrio contra VVillebaldum Patricium pugnando conflixit. In eo certamine VVillebaldus interfectus est.* Post cuius necẽ *vndecimo die Flaocatus, iudicio Dei percussus, febre interiit.* Hæc pluribus cap. 90 Fredegarius: quo capite Chronicon finit ad annum regni Chlodouei IV, Sigeberti X, Christi IↃCXLVII: neque enim Chronicõ vltra caput LXXXX produxit, reliquis, quę deinde subnectuntur, ab nõ vnico auctore, neque eodem tempore conscriptis.

Ad hanc de Fredegario opinionem plurima nos mouent. Primò, quæ solius sunt Fredegarij, ea sola extant *in vetustissimo codice Iacobi Sirmondi Societatis Iesu vncialibus litteris exarato*, vt ante hoc Chronicon præfatur Andreas Chesnæus. Dein in eodem Chronico typis Wichelianis in Corpore historiæ Francicæ anno CIↃIↃCXIII cuso, ea post præfationem tantùm Capitula recensentur, quæ nos solùm à Fredegario conscripta arbitramur. Prætereà Aimoinus, quamuis historiam suam Francorum, vt in præfatione fatetur, *ad id temporis, quo Pippinus pater Caroli Magni regnare cœpit*, decreuisset deducere, eam tamen cum Chronico Fredegarij à nobis limitato finit, sagaciter perspiciens, se fidelibus ac solidis historicis, quos sequeretur destitui. Denique Fredegarium stylus & modus scribendi ab Continuatoribus planè distinguit. Ille, vt monet in prologo, imitatus Gregorium Turonensem, per annos Regum res gestas digerit; isti annis illis omissis, maximè disparata hoc similiúe modo loquendi connectunt: *igitur, quoque, hisce diebus, eodem tempore* &c. Ille procul à Galliis res ab Imperatoribus, Langobardis,

bardis, Hiſpanis aliiſque geſtas interſerit; hi ſolùm quæ Frãcorum ſunt, narrant, &, vt varij fuerunt auctores, diſpari ſtylo ac fide.

Qui vltimam partem iuſſu Childebrandi Comitis ſcripſit, *Hiſtoriam vel geſta Francorum* appellat, non, vt Fredegarius, *Chronicon*: atque ea potiſſimùm attingit, quæ videntur ſpectare ad familiam Childebrandi, qui capite CIX dicitur *germanus Caroli Martelli*, & ad finem iſtius partis, *auunculus Pippini Regis*. Incipit autem illa pars à capite XCVII: in quo mox legitur, *mortuo Vulfoaldo Duce*, qui Maior-Domus erat, *Pippinum* Herſtallum patrem Martelli ſucceſſiſſe, quod cõtigit anno Chriſti IↃCLXXXVII. inter quem annum & IↃCXLVII, quo Chronicõ Fredegarij deſinere diximus, vacuum interuallum eſt XL annorum. Tertius ergo acceſſit qui Chronicon Fredegarij alteri hiſtoriæ, iuſſu Childebrandi Comitis ſcriptæ, annectere voluit: vtque *διάςημα* XL annorum ſuppleret, proximum caput XCI de Chlodoueo II paucis verbis decerpit ex Geſtis DAGOBERTI à monacho S. Dionyſij ſcriptis: quibus mox deficientibus, confugit ad apocrypha Geſta Regum Francorum, quæ dum ſummâ incuriâ contrahit, ſuam in hiſtoricâ antiquitate inſcitiam prodit. In illis Geſtis poſt obitum Chlotharij III hæc cap. 45 leguntur: *Theudericus autem frater eius Rex eleuatus eſt Frãcorum. Childericus itaque alius frater eius in Auſtriá vnà cum Vulfoaldo Duce regnum ſuſcipere perrexit.* Quæ ita in illo ſupplemento contracta ſunt: *Theodericus verò frater in Auſtraſiâ à Francis in regnum eleuatus eſt apud VVulfoaldum Ducem.* En quanta vtriuſque regni confuſio. Sed quamuis omnia & ſingula verba inde accuratè forent deſumpta, eamdem merentur cenſuram, nec digna eſſent, quæ ad illam lacunam explendam adhiberentur. Sunt ergo XL anni, qui neque in

vllo

vllo antiquo Chronico, neque in aliquâ veteris ſcriptoris hiſtoriâ per ſucceſſionem Regum deductâ explanantur. Deſinunt ad illa tempora Fredegarius & Aimoinus. Paucula in Geſtis DAGOBERTI de vltimis annis Chlodouei filij attinguntur: de S. Sigeberto & Auſtraſiis altum ſilentium. Illo eodem hiatu abſorptum eſt regnum Auſtraſiorum DAGOBERTI II, reciſi X anni Chlotharij III, plures Childerici fratris. Aliunde interuallum illud explendum eſt. Acta Sãctorum variorum illo eodem ſeculo ſcripta illuſtre ſupplementum conferunt, confirmant ipſorum Regum genuina diplomata, & ſimilia veterrimorum ſcriptorum, quibus fides tutò adhiberi poteſt, ſincera monumenta.

In ſupplemento illo cap. 92 poſt conſtitutum ab obitu Chlodouei Chlotharium III Regem, hæc adduntur: *Eodem quoque tempore mortuus eſt Erchanualdus Maior-Domus Palatij. Franci autem in incerto vacillantes, accepto conſilio Ebruinum in huius honoris curam ac dignitatem ſtatuunt.* Quæ eiſdem penè verbis in Geſtis Regum Francorum habentur cap. 44 & 45. Verùm aliquot ante *Regem Chlodoueum* annis *Erchenoaldum repentè extremum efflauiſſe ſpiritum*, ſcribit in Vitâ S. Eligij Audoënus. Succeſſor eius *Radobertus* ſubſcripſit *Maior-Domus* Præcepto Chlodouei de libertate monaſterij S. Dionyſij X Kalendas Iulij anno regni illius XVI, Chriſti IↃCLIX: quo aut breui defuncto, aut fortè per illam Francorum vacillationem ſubmoto, ſubſtitutus eſt *Ebroinus*: à quo *Maiore Domus, & Chlodoueo Rege* punitos eſſe interfectores S. Aigulfi Abbatis Lirinenſis docent huius Acta antiqua, à Vincẽtio Barrali Salerno in Chronologiâ Lirinenſi edita. Eumdem Ebroinum ſub mortem Chlodouei & initium regni Chlotharij III fuiſſe Præfectum palatij docet auctor coæuus in Vitâ S. Bathildis Reginæ verbis infrà proferendis.

Anno regni Chlodouei XVIII, Christi IↃCLXI, *Leodebodum Abbatem S. Aniani, & fundatorem monasterij Floriacensis laudabilis vitæ cursum sanctō fine concluſisse* legitur in antiquis monumentis, cum huius testamento editis à Carolo Sausseyo lib. 4 Annal. Ecclesiæ Aurelianensis cap. 1 num. 14. Monachus S. Dionysij, relatis pro monasterio suo XXII Iunij anni regni XVI signatis donationum tabulis, tandem cap. 52 & vltimo scribit, *Regem Reliquias S. Dionysij minùs religiosè* attrectantem, *in amentiam decidisse*; sed quantum temporis post datum diploma ante hanc amentiam contractam interfuerit, non exponit. *Post hæc* addit, *vt sensum Rex recuperaret, villas quasdam illi loco traditas esse, & reliquias auro, gemmisq; miro opere vestitas. Sed sensum ex aliquantulâ parte recuperantem, non autem integrè recipientem, post duos annos vitam cum regno finiuisse.* Quibus verbis finiunt Gesta DAGOBERTI Regis. Hinc in Fredegarij Chronico suppleto *Chlodoueus in extremis vitæ annis amens effectus, vitâ caruit, regnauitq; annos* XVIII, quibus omnino expletis, mortuus est anno ætatis XXIV, Christi IↃCLXII.

XI

Chlothario III *anni regni* XIV *vindicati ab anno Epochæ vulgaris* IↃCLXII, *ad* IↃCLXXVI. *Anni regni* DAGOBERTI I *confirmati.*

CHlodouei II fuerunt tres filij, *Chlotharius* III, *Childericus, & Theodericus*, quos *in morte eius parvulos* fuisse testatur in Vitâ S. Eligij Audoënus. Horum *natu maiorem Chlotarium illicò suscepisse regnum sub tutelâ S. Bathildis matris* tradit in

in huius Vitâ auctor coæuus. In huius Regis chronologiâ rectè disponendâ haud parum operæ per annos aliquot collocaui, cùm viderem annos regno eius quatuor tantùm à posterioribus omnibus chronologiæ atque historiæ Francorum scriptoribus assignari; & tamen, vt plures eius regno assignentur anni, antiquorum & coæuorum testium auctoritatem clarissimam grauissimamque euincere. Nam primò *quintum* annum regiminis indicat concessum monasterio Corbeiensi diploma regium, siue, vt istic appellatur, *Præceptum*, de huius monasterij ab omnibus teloneis immunitate. Integrum legitur tomo 1 Conciliorum Galliæ ex peruetusto codice Virdunensi à Iacobo Sirmondo editum. Eius clausula ita habet: *Vt hæc præceptio firmior habeatur, & per tempora conseruetur, nos & præcelsa genitrix nostra Domna Baldechildis, Regina maxima, nostris signaculis subter eam decernimus adfirmare. Signum glorioſi Clotharij Regis. Signum præcelsæ Baldechildis Reginæ. Data sub die* XXIII *mensis Decembris anno quinto regni nostri.* Is est annus Christi IↃCLXVI.

Duo alia diplomata regni annum *sextum* exprimunt: horum alterum confecit *S. Audomarus Episcopus Teruanensis*, quo *basilicam S. Mariæ Sithiuensis* tradidit *S. Bertino Abbati sub die* XVIII *Maij*, VI *regni Domni Chlothacarij Regis.* Integrum habet Iacobus Malebrancus in Scholiis ad lib. 4 de Morinis cap. 3. Eiusdem meminit in MS. Chronico Bertiniano Ioannes Iperius capitulo 1 parte Io, titulo de Fundatione ecclesiæ S. Mariæ: qui dein titulo de Concambio quarumdum terrarum inter SS. Bertinum & Mommolenum tunc Episcopum Nouiomensem, aliud diploma allegat hoc exordio: *Dum & nos Dominus in solio Patrum* &c. hac verò clausulâ, *Actum sub die Kalend. Februar. anno* VI *regni nostri.* Iperius, quòd regno Chlotharij *anni quatuor* tantùm passim

passim tribuerentur, addit, *hæc duo priuilegia data fuisse anno sextoregni Chlotharij: sigillum enim regium nec fallere nec falli.* Vbi clarè innuit se primigenia diplomata ac sigillum regium coràm inspexisse, & diligenter examinasse.

Septimum regno annum assignat *Bertefridus Episcopus Ambianēsis* tomo 1 Conciliorum Galliæ, vbi concedit *monasterio Corbeiensi* priuilegium libertatis à plurimis Episcopis subscriptum *sub die* VII *Idus Septembris anno* VII, *regnante Chlothario Rege.* Ex Actis S. Wandregisili eumdem VII annum Chlotharij mox communiemus.

Statutos hactenùs Chlotharij annos præclarè promouet Vrsinus in Vitâ S. Leodegarij Episcopi Augustodunensis, quam iubente Ansoaldo Pictauorum Episcopo, & vrgente Audolpho Abbate S. Maxentij, qui ambo viuente adhuc S. Leodegario, eum dignitatis gradum obtinuerant, ipse eruditissimo viri iudicio conscripsit. Vitam illam elimato nonnihil stylo, vt præfatur, edidit Surius II Octobris, atque ex illo Chesnæus tomo I Historiæ Francorum. Nos eamdem primogenio stylo ex quatuor optimæ fidei codicibus MSS. nacti, huc paucula conferimus. Ita ergo scribit: *Cùm quidam Pater ex monasterio, quod est situm in honore S. Maxentij, obisset, iussu Pontificis Pictauorum Didonis, auunculi sui, idem suscepit Leodegarius regendum, quod per sex ferè annos strenuè rexit, illudq; magnis opibus dilatauit. Sed cùm iuxta suum Pontificem idoneum se præparasset, & clarus haberetur præ omnibus, odor eiusdem suauitatis intantùm processit, vt vsque ad palatium Regis redoleret. Erat enim eodem tempore minor Chlotharius cum Baldhilde matre Rex, Francorum regens regnum, qui agnitâ eius prudentiâ, cupientes eum secum habere in aulâ regiâ, petierunt Pontificem, vt habitâ ipsius licentiâ, cùm ipsis esset in palatio. Qui statim iussa complens, magnis rebus ditatum, & sapientiæ floribus adornatum, obtemperans*

rans eorum voluntati, deſtinauit ad palatium; quem Rex atque Regina videntes, honorificè ſuſceperunt. Qui in paucis diebus tam dulcia ſua verba & bonitatem oſtendit intantùm, vt Rex ſimul atque Regina & plerig, Pontifices ac Proceres ſupra omnes eum in amorem ſuſciperent. Et quia eum videbant dignum ad ſuſcipiendum honorem, cunctorum conſenſu, præcipuè Francorum, ad honorem Pontificalem eum eſſe idoneum proclamarunt. Quem ad hoc electum omnes Auguſtiduno, quæ eſt Æduorum ciuitas, fecerunt Pontificem. Quam cùm per annos decem ſtrenuè gubernaret, eodem tempore Rex Chlotharius, qui eum Epiſcopum conſtituerat, defunctus eſt. Hæc Vrſinus, ex quatuor, vt diximus, præclaris codicibus MSS. cùm ſummo aſſenſu *in decem annis* aſſignatis, quos Surius ita expreſſit: *Quo munere* Epiſcopali *decem annis ſtrenuè cùm functus eſſet, Chlotharius Rex, qui eum promouerat, exceſſit è viuis:* iam pridem ante hos Epiſcopatus illius *decem annos* Rex erat Chlotharius, cùm S. Leodegarius & Abbas eſſet S. Maxentij, & deinde in aulâ degeret, eò ab ipſo Chlothario euocatus. Hoc indicat odor boni nominis ex Aquitaniâ vſque ad Regis palatium redolentis. Hoc exigit etiam perfecta eius in aulâ viuendi ratio, quâ ipſe ex Aquitaniâ accerſitus, Procerum animos ſibi tantopere conciliârat.

Quæ ſimul cum Chlothario aduocârat S. Leodegarium Bathildis mater, eadem inter regni adminiſtrationem anno regni illius VII vnà contulit priuilegium, quod à Bertefrido Epiſcopo conceſſum fuiſſe monaſterio Corbeienſi ſuprà monuimus. Ceterùm, vt Acta MSS. S. Bertilæ Abbatiſſæ Kalenſis, danda IV Nouembris, tradunt, *S. Bathildis Regina monaſterium Kalenſe puellarum conſtruxerat, quatenùs cùm ad legitimam ætatem filius ſuus Domnus Chlotharius peruenisſet, & regnum ſibi commiſſum per ſemetipſum regere potuiſſet, tunc ipſa, relictâ*

lictâ curâ regali, ſub religionis ordine in prædictum ingrederetur monaſterium. Quod executa eſt *Chlothario filio adulto, tum conſenſu Optimatum ſuorum, & in monaſterio ſupradicto ſub obedientiâ Bertilæ ſe abdidit Abbatiſſæ.* Verùm, vt in ipſius Bathildis Vitâ legitur, *Primores & Proceres Francorum, vt cœnobialem vitam in monaſterio duceret, differebant, quia eius ſapientiâ palatium regebatur, & proſanctâ ſuâ conuerſatione ab omnibus amabatur.* Iam verò ſe *ad legitimam ætatem peruenisſe* anno regni ſui XIV, tum annos XVII natum agnoſcit S. Sigebertus Rex Auſtraſiorum patruus Chlotharij, in ſecundo diplomate donationum monaſterio Stabulao & Malmundario factarum, à nobis ad Kalendas Februarias edito pag. 235: vt vel ſimili ætate adultus Chlotharius, matre in monaſterium profectâ, regnum videatur ſolus adminiſtraſſe; aſſumptâque dein maiore viuendi licentiâ, thori ſociam, ſiue illicito concubitu, ſeu potiùs legitimo coniugio, adſciuerit. Nam à morte eius, fratriſque Childerici, *Ebroinus* eiuſque aſſeclæ, *quemdam Chlodoueum paruulum, quem Chlotharij fuiſſe conſinxerunt filium, in partibus Auſtri ſecum leuarunt in regnum*, vti infrà conſtabit ex alterâ S. Leodegarij Vitâ, Ermenario, eius in Epiſcopatu Auguſtodunenſi ſucceſſori, inſcriptâ, editâque tomo I Hiſtoriæ Francorum Andreæ Cheſnæi.

Adultam hanc Chlotharij ætatem præclarè confirmat S. Drauſcius, ſiue Drauſcio, Epiſcopus Sueſſionenſis, qui memorato antè priuilegio Bertefridi Epiſcopi anno VII Chlotharij indulto ſubſcripſit. Hic aliud priuilegiũ, quod inſtar epiſtolæ inſcripſit Bertefrido aliiſque Epiſcopis, conceſſit monaſterio B. Mariæ, potiſſimùm à Lentrude vxore Ebroini fundato, editum anno CIↃIↃCXXXIII à Melchiore Regnaldo in Epitome hiſtoricâ vrbis Sueſſionis, fol. 2 Probationum

num, cuius hæc est clausula: *Actum Augustæ Suessionum, sub datâ sexti Kalend. Iulij anno decimo quarto regni Domini nostri Chlotharij glorioſissimi Regis.* Idem *Chlotharius*, vt legitur in Vitâ S. Wandregisili Abbatis, *fastigium regni post patrem Chlodoueum adeptus, rexit populum Occidentalium Francorum annis quatuordecim.* Ibidem in expositione eorum, quæ S. Bathildæ prædixerat S. Wandregisilus, additur: *Chlotharius maior natu quartum decimum regni agens annum, consortiis subitò caruit humanis. Childericus temerè ab insidiatoribus interemptus, à præsenti sublatus est vitâ. Tertius Theodericus matri superstes, regni suscepit gubernacula.* Quo regnante auctor Vitam illam inscripsit S. Lantberto eius successori, tunc Archiepiscopo Lugdunensi. Annos regiminis S. Wandregisili infrà probamus numerari *à die Kalend. Martiarum anni Chlodouei Regis* XI, Christi IↃCLIV, quo monasterium Fontanellense construi cœpit. Hinc consensus annorum Chlotharij cum epochâ Christi vulgari confirmatur. Nam *S. VVandregisilus*, vt in eius Vitâ legitur, *anno regiminis sui* XV, *adiit Chlotharium anno regni eius* VII, *& priuilegium regiæ confirmationis super aream cœnobij sui liberalissimâ datione accepit*: ergo anno Christi IↃCLXVIII aut initio sequentis. *Expleuit S. VVandregisilus annos regiminis* XIX, *menses* IV, *dies* XXI, *mortuus* XXII Iulij, seu XI *Kalendas Augusti*, ergo anno Christi IↃCLXXIII, qui annus XII *regni Chlotharij* statuitur in eius Vitâ. Annos ergo XIV regni Chlotharij ab anno Christi IↃCLXII cœptos, finimus cum anno IↃCLXXV aut initio sequentis IↃCLXXVI, quo primùm Theodericus, tum hoc pulso Childericus successerunt, ambo adultâ iam ætate, Childericus etiam ductâ ab aliquot annis in vxorem Bilichilde, matrimonio coniunctus. Secundùm hunc calculum nostrum à XIX Ianuarij anni IↃCXLIV, quo demonstrauimus DAGOBERTVM decessisse, ad

initium anni IↃCLXXVI, siue obitum Chlotharij III, est interuallum annorum XXXII, è quibus annos octodecim Chlodoueo II, & quatuordecim Chlothario III cum auctoribus coæuis aut certè illorum ætati vicinioribus vindicamus. Baronius obitum DAGOBERTI coniecit in annum IↃCXLVII, Chlodouei II in IↃCLXIV, post quem quarto anno statuit Chlotharium puerum anno IↃCLXVIII vitâ functum esse. At viri quidam eruditi volunt hunc regnasse ab anno IↃCLX, ad IↃCLXIV, assignatis regno Chlodouei solùm XVI, & Chlotharij IV annis. Præiuit fabulator celebris in Gestis Regum Francorum, cap. 45. *In his diebus*, inquit, *Chlotharius Rex puer obiit, regnauitq; annis quatuor*. Sed qui eius scriptoris sequi auctoritatem tutò se arbitrantur, an cum eo XXXIV annos tribuent Dagoberto?

LIBER II.

DAGOBERTVS II

REX AVSTRASIORVM.

ALter hic est DAGOBERTVS, prioris nepos: qui etsi regni amplitudine ac diuturnitate neutiquam par auo, pietate tamen & præclaris ad propagandam religionem operibus, nec ipsi, nec superiorum Regum vlli secundus fuit, si parentem eius Sigebertum, & fortassis Gunthramnum, exceperis, quorum vterque in Sanctorum tabulas relatus. Verùm decora isthæc pleraque ad auum sunt, aliosúe agnatos Reges, fœdè translata; Principúmne inuidentiâ, an potiùs ignorantiâ scriptorum, in ambiguo est. Ea nos illi vindicatum imus. Sed priùs ex Hiberniâ eum reducemus, quò adhuc puerum deportandum curârat Grimoaldi Ducis, vt ferunt, perfida ambitio, in Clericum attonsum vi aut dolo, necatis etiam forsan minoribus eius fratribus. Sed dedit mox pœnas tyrannus. Suffectus in regnum patruelis Childericus, huiusque educatio ac tutela, & regni administratio Imnechildi matri DAGOBERTI commissa.

missa. Ea sensim alumnum Regem induxit, vt in partem regni restitui DAGOBERTVM pateretur. Reuocatus igitur ab exilio, præfectus est Arhenanis Francis, quæque illis subiectæ erant in Germaniâ nationes. Ipso deinde interempto Childerico, qui, fratre mortuo Chlothario, totius reliquæ Galliæ imperium tenebat; Austrasia reliqua se DAGOBERTO submisit, quamuis Theoderico fratre Childerici, atque Ebroino Maiore-Domus, bello ei obsistentibus. Multa ille, in Alsatiâ præsertim, illustria suæ pietatis monumenta erexit, quæ hîc prosequemur.

Hanc porrò vt aggrederemur commentationem de DAGOBERTI huiusce regno, quem plerique in exilio extinctum arbitrantur, auctor præcipuè nobis fuit ALBERTVS RVBENIVS, Regis Catholici arcano Concilio à secretis, vir nobilis, iuris ac litterarum, omnigenæque antiquitatis scientissimus: cuius humanitati plurimùm nos debere lubentes profitemur.

I

DAGOBERTI II *parentes S. Sigebertus & Imnechildis. Illius obitus. Exilium* DAGOBERTI.

Anctus Bonitus Aruernorum Episcopus partem ætatis in S. Sigeberti aulâ egerat, gratiosus & carus illi minister, primùm *Princeps pincernarum*, dein *annulo ex manu Regis accepto Referendarij officium adeptus*, vti scribit auctor coætaneus in eius Vitâ, ex tribus veteribus MSS. ad diem XV Ianuarij à nobis editâ, vbi num. 4 *filios* S. Sigeberto fuisse ostendit. Ex his solius DAGOBERTI, qui senior fuit, nomèn exprimunt auctores: quem à Rege Sigeberto nomine patris sui fuisse appellatum adnotat Sigebertus Gemblacensis in Vitâ eiusdem S. Sigeberti, ad Kalendas Februarij à nobis illustratâ.

Natus est S. Sigebertus, primogenitus DAGOBERTI, anno, vt suprà diximus, regni DAGOBERTI in Neustriâ octauo, Christi IↃCXXXV, & Rex Austrasiorum constitutus anno regni illius XI, Christi IↃCXXXVIII: qui Imnechildem in matrimonium duxisse potuit circa an. Chr. IↃCL aut paullò pòst. Nihil enim certi tradunt auctores, cœptâ iam illâ XL annorum lacunâ Chronologiæ Francicæ, Annalibus Chronicisque antiquis deficientibus, ex alijs veteribus monumentis supplendâ. Hinc in obitus S. Sigeberti assignando tempore admodùm variant viri alioquin doctissimi. In tabulis Chronologicis ad Chapeauillæum de Episcopis Traiectensibus hæc leguntur ad *annum* IↃCLIV: *Sigebertus Rex Austrasiæ*

Austraſiæ moritur I *Februarij. Vita. Molan. & quidem* XVI *anno regni ſui. Vignierius in Chronico Burgundiæ. Anno* XI *à morte patris. Baronius.* Tabulas illas ſequuntur Bartholomæus Fiſen, Iacobus Malebrancus, Autbertus Miræus aliique, ſed non præiuerunt qui in iis indicantur auctores. Baronius & Vignierius defunctum tradunt anno IↃCLVIII; Vignierius prætereà *annum regni* ſtatuit XVI *vel* XVII. At Vita habet *obiiſſe Kalendis Februarij, ætatis ſuæ anno ferè triceſimo primo, regni viceſimo octauo, ab Incarnatione Domini anno ſexenteſimo ſexageſimo ſecundo, à tranſitu S. Martini anno ducenteſimo ſexageſimo tertio.* Molanus in Natalibus SS. Belgij ex Vitâ eoſdem ætatis, regni, & epochæ Chriſti annos retinet. Sed qui tempore Sigeberti Gemblacenſis, illius Vitæ auctoris, annus Chriſti numerabatur IↃCLXII, nobis annum à Ianuario inchoantibus eſſe ſequentem IↃCLXIII ſæpius monet Bucherius. Eſt autem hic annus Chriſti medius inter duos extremos adiunctis characteribus indicatos. Nam annus à tranſitu S. Martini CCLXIII, ex calculo alibi à nobis accuratè probato, conuenit in annum Chriſti IↃCLX, & contrà annus ætatis S. Sigeberti XXXI, eiuſque regni XXVIII incidit in annum Chriſti IↃCLXVI. Quàm hæc procùl abſunt ab anno IↃCLIV, quem illi auctores probandum ſuſceperant! At poſt annum Chriſti IↃCLX S. Sigebertum aliquot adhuc annis vixiſſe confirmat Epiſcopatus S. Remacli Traiectenſis, quem anno IↃCL ſuſceptum decem annos adminiſtrauit, in Chronico MS. cœnobij Trudonenſis expreſſos: eoſque exigunt tum Acta S. Trudonis lib. 2 Diatribæ noſtræ de Epiſcopatu Traiectenſi cap. 6 citata, tum monaſteria Stabulaus & Malmundarium à Rege Sigeberto anno VI Epiſcopatus S. Remacli extructa, & triennio pòſt à S. Remaclo adhuc Epiſcopo Traiectenſi dedicata: qui poſt annum IↃCLX

IↃCLX relicto Episcopatu, ibidem annos aliquot vixit, quãdo & bina ei à Sigeberto signata sunt diplomata, quibus vtrũque monasteriũ regiè dotauit. In iis dicitur *vir venerabilis Remaclus Episcopus, Christo auspice, Abba præesse*, vt vel inde annus obitus Sigeberti in Actis indicatus necessariò inferatur. Quin & S. Sigebertus dum in secundo diplomate reuocat donationes à se factas, antequàm *ad legitimam peruenerat ætatem*, easque solùm ratas censet, quas *ab anno regni sui decimo quarto* concesserat, prouectiorem se ostendit, & plures post decimum quartum lapsos esse annos. Ipsa diplomata integra excusa sunt 1 Februarij pag. 234 & 235. Quibus omnibus collatis cum annis regni Chlodouei fratris, & huius filiorum Chlotharij III, Childerici & Theoderici, arbitramur obitum S. Sigeberti conferendum in Kalendas Februarij anni Christi IↃCLXIII, ætatis XXVIII, quando filius DAGOBERTVS potuit natus esse annos decem aut circiter, aptus qui in Clericum attonderi se pateretur, & procul extra Galliam ablegaretur.

Mortuo ergo S. Sigeberto, DAGOBERTVM filium, cui iure hæreditario regnum Austrasiorum debebatur, *factione Magnatum pulsum esse* tradit Willielmus Malmesburiensis lib. 3 de Gestis Põtificum Anglorum in Vitâ S. Wilfridi Archiepiscopi Eboracensis, ab Heddio Stephano (quem S. Wilfridus ex Cantio euocatum cantui Ecclesiæ suæ tradendo magistrum præfecerat) scriptâ. Ipsum autem S. Wilfridum fuisse DAGOBERTO singulari amicitiâ coniunctum infrâ constabit. Porrò inter Magnates, à quibus ablegatus est DAGOBERTVS, auctoritate & potentiâ præualebat *Grimoaldus Maior-Domus*, qui in eâ dignitate B. Pippino patri suo anno IↃCXLVI, mortuo successerat. Huius ergo aliorumque Magnatum factione *in Clericum attonsum esse* DAGOBERTVM

tradunt Acta SS. Audoëni Archiepiſcopi Rotomagenſis, & Remacli Epiſcopi Traiectenſis, Sigebertus in Chronico & in Vitâ S. Sigeberti, Auctor anonymus in Fragmento, quod Chronico Alberti Argentinenſis in MSS. præfixum reperit ediditque Chriſtophorus Vrſtitius tomo 2 Rerum Germanicarũ pag. 74 & ex eo Andreas Cheſnæus tomo 1 Scriptorum Francię pag. 782. *Grimoaldus* ergo *filium Sigeberti, nomine* DAGOBERTVM, *Didoni Pictauenſi Epiſcopo detonſum ſub cuſtodiâ direxit*, vti narratur in libello vetuſti ſcriptoris de Maioribus Domus Regiæ. Aut certè *attõſus eſt* DAGOBERTVS *conſilio Didonis Epiſcopi Pictauenſis, & per manum ipſius Didonis in Scotiam directus ad peregrinandum*, vti legitur in Actis S. Sigeberti apud Cheſnæum ex MS. Petauij, in Chronico Sigeberti, apud Continuatorem Aimoini lib. 4 cap. 42, alioſque. Per *Scotiam* intelligit Malmesburienſis *Hiberniam inſulam, ex quâ* DAGOBERTVM *ad ſe venientem hoſpitio recepit S. Vvilfridus*. Erat eâ ætate, ſeu pactis fœderibus, ſeu ſolùm ingenuâ hoſpitalitate, Galliæ arctè deuincta Hibernia, vt vltro citroque frequentiſſimi commearent. Ita *Agilbertum*, dein Epiſcopum Pariſienſem, *in Hibernià non paruo tempore legendarum gratiâ Scripturarum demoratum fuiſſe*, tradit Beda lib. 3 cap. 4. At, qui DAGOBERTVM in Hiberniam deduci curauit *Dido*, erat *ex præcelſâ & nobiliſſimâ Francorum progenie ortus*, à Chlothario Rege, cùm vniuerſæ Francorum monarchiæ præeſſet, datus Pictauenſibus Epiſcopus, patruus S. Leodegarij, à cuius ſorore prognatæ dein fuêre Bildechildis vxor Childerici Regis, & Berſuinda mater S. Odiliæ, Didonis proneptes, vti tradunt Vrſinus in Vitâ S. Leodegarij, Auctor Vitæ S. Odiliæ, memoratus antè anonymus ab Vrſtitio editus. Adde Leudeſium, qui conſilio Leodegarij factus fuerat Maior-Domus, patrem fuiſſe *Adalrici*,

ſiue

siue *Athici*, patris S. Odiliæ. Ex quibus familiaris Episcopi Didonis cum Grimoaldo & Magnatibus Austrasiis notitia coniici facilè potest.

II

Reges Austrasiorum, Childebertus intrusus, dein Childericus sub tutelâ Imnechildis amitæ, matris DAGOBERTI. *Huius ab exilio reditus, & regnum in Alsatiâ & confiniis. An in Thuringiâ habitârit?*

DAGOBERTVM factione Procerum relegatum esse *exilio irreuocabili* aiũt Acta S. Sigeberti apud Chesnæum, proque eo in *regnum Austrasiorum* intrusum *Childebertum filium Grimoaldi*: à quo S. Niuardum Archiepiscopum Remensem Ecclesiæ suæ à teloneis aliisque tributis immunitatem impetrasse, atque ab eius patre Grimoaldo villas Calniciacum & Victuriacum S. Remigio oblatas tradunt Flodoardus lib. 2 Historiæ Ecclesiæ Remensis cap. 7, & Auctor Vitæ S. Niuardi Kalendis Septembris. Huic Childeberto in breuissimo Chronico Regum Austrasiorum tomo 1 Chesnæi pag. 781 tribuuntur VII *anni*, quot ille annos haudquaquam regnauit. Annus illi integer aut sesquiannus in Chronico Sigeberti assignatur. Vt autem regnum Childeberti magis firmaretur, duplex per ditiones Austrasiorum sparsus rumor est; scilicet DAGOBERTVM vitâ functum esse. Ita post obitum Childerici fratrem eius *Theodericum defunctum* etiam esse, *cum sacramento omnes asseruisse* infrà exponemus

ex Vitâ S. Leodegarij. Alter vulgatus rumor, Childebertũ, pridem à Sigeberto Rege fuiſſe adoptatum regni Auſtraſiorum hæredem, ſi ipſe liberos non reliquiſſet. Vnde poſteriores ſcriptores, ſumptâ errandi occaſione, arbitrati videntur Sigebertum diu prole caruiſſe. Auctor Vitæ S. Boniti xv Ianuarij ſcribit num. 4 *poſt obitum Sigeberti, filiiſq; defunctis, pronepotem eius*, imò nepotem ex fratre, Childericum nomine, *ſuſcepiſſe ſceptra Auſtraſiorum: cuius conſpectui ita paruit gratus Bonitus, vt eligeretur Iudex præfecturæ Maſſiliæ primæ prouinciæ.*

De regno Auſtraſiorum in Childericum tranſlato hæc ſcribit coæuus Auctor in Vitâ S. Bathildis Reginæ, huius matris, ex MSS. à nobis XXVI Ianuarij editâ: *Deo iubente Rex Chlodoueus*, inquit, *vir eius migrauit à corpore, relictâque ſobole filiorum cum matre, ſuſcepit illud filius Chlotharius quondam Francorum regnum.... Tunc enim & Auſtraſij pacifico ordine, ordinante Domnâ Bathilde, per conſilium quidem Seniorum, recepe-runt Childericum filium eius Regem Auſtri.* Quando etiam *iuxta Domnæ Bathildis magnam fidem, Deo gubernante, ipſa tria regna* Neuſtriæ ac Burgundiæ ſub Chlothario, & Auſtraſiæ ſub Childerico *inter ſe tenebant pacis concordiam.* At Grimoaldum captum Pariſios deductum, carceri incluſum, perque varios cruciatus vitam finiuiſſe, plures tradunt ſcriptores. Factum id labente anno DCLXIV, cùm iam Chlotharius altero anno in Neuſtriâ regnaret.

Quæ fuerat S. Sigeberto vxor Imnechildis (& filio abducto in Hiberniã, forſan Pariſios fugerat, opem imploratura contra regni inuaſorem) dein cum Childerico adoleſcentulo Auſtraſios rexit, à quibus regni illius anno II, Kalendis Auguſti, impetrauit S. Amandus monaſterium Bariſiacum in agro Laudunenſi. Donationis diploma edidit Miræus

lib.1 Diplomatum Belgicorum cap. 3, ſed pro Reginâ Imnechilde ſubſtituitur Bildechildis, quæ eidem Childerico poſteà, virile madepto ætatem, vxor fuit. Labbeus in Miſcellaneis curioſis cap.4 § 3, quòd in diplomate legatur, eũ *propter imbecillam ætatem minimè potuiſſe ſubſcribere*, & tantùm *manu propriâ ſubterſignaſſe*, nomen *Bildelchildis* debere abeſſe ratus, iudicauit ſubſtituendam eſſe *Baldechildem* matrem Childerici, ſed hæc cum Chlothario ſeniore filio, etiam adoleſcentulo, Neuſtriam regebat & Burgundiam : neque propter *Auſtraſiorum æmulationem* (de quâ alibi) tam amplâ dominatione potuiſſet illius quoque partis adminiſtrationi intendere. Antiquus Codex noſter MS. in Appendice ad Vitam S. Amandi tradit *cellulam, quæ vocatur Bariſiacus, cum adiacentibus ſibi appendiciis Childericum Regem & Imnechildem Reginam illi condonaſſe.* Quæ etiam refert Cheſnæus tomo 1 pag. 647. In codice MS. Amandino ita legitur: *Childericus Rex Francorum & Chinechildis Regina, viro illuſtri Bertuino Comiti.* & ſub finem: *Signum Childerici Regis. Chinechildis Regina ſubſcripſi. Datum ſub die Kal. Auguſt. anno* II *regnante Domno noſtro Childerico Rege.* Quæ *Chinechildis* eadem eſt *Imnechildis*, cuius expuncto ex ignorantiâ nomine, ſubſtituta eſt *Bildechildis*. Eam Childerici donationem ratam habuit poſt Ludouicum Pium Lotharius Imperator, petente *Adalleodo viro venerabili Abbate monaſterij S. Amandi*, vti in diplomate legitur, quod ſic incipit : *In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei æterni. Hlotharius Diuinâ ordinante prouidentiâ Imperator Auguſtus. Si poſtulationibus fidelium noſtrorum iuſtis & rationabilibus Diuini cultus amore fauemus.... quatenùs villam, quam pridem Childericus Rex prædictæ Eccleſiæ ob communem inibi degentium Fratrum commoditatem delegauerat in pago Laudunenſe, quæ olim Bariſiacus dicebatur* &c. & *recognouit Eichardus ad vicem*

Agilmari. Eiuſdem Reginæ Imnechildis conſilio traditur etiam Childericus fundaſſe Monaſterium in valle S. Gregorij in Alſatiâ ſuperiore, vulgò *Munſter in S. Gregorien-thal*. Huius fundationis meminerunt Munſterus in Coſmographiâ, Matthæus Merianus in Topographiâ Alſatiæ, Sanmarthani lib. 4 Genealogiæ Francicæ cap. 5, rati Imnechildem fuiſſe priorem vxorem Childerici, & materteram S. Odiliæ, quæ Bilichildis fuit, vnica illius coniux.

Imnechildis ergo ſummæ prudentiæ Regina, non ſolùm pro Childerico adoleſcentulo regnum Auſtraſiorum adminiſtrauit, ſed etiam poſtquàm is adoleuit, iamque ductâ Bilichilde, vxore, regnum adminiſtrabat, illum adhuc fideli conſilio iuuit, ac tandem pro eodem, in Neuſtriam euocato, Auſtraſiis imperauit. Potuit denique eadem Regina & Childerico nepoti regnum adſeruare, & DAGOBERTO filio, ex Hibernià reduci, in locis magis remotis partem regni adſciſcere, & inter vtrumque Regem pacem concordiamque fouere.

Reditum DAGOBERTI, regnique paterni portionem receptam his verbis indicat Malmesburienſis ex Heddio Stephano, vt ſuprà diximus, auctore coætaneo: *Iamq; ſe*, inquit, *verna temperies aperiebat in flores, cùm VVilfridus* Archiepiſcopus Eboracenſis *itinere reincepto ad* DAGOBERTVM *Regem Tranſrhenanorum Francorum venit. Is non immemor, quòd eum quondam factione Magnatum pulſum, & de Hybernià ad ſe venientem, hoſpitio receperit, & equis ſociiſq; adiutum patriæ remiſerit; benignè habuit, multiſq; precibus fatigauit, vt prouinciam remanentiâ ſuâ dignaretur, Epiſcopatum Strateburgenſem accipiens. Cùm ille rogantem ad reditum ſuum Româ diſtuliſſet, cum Deodato Epiſcopo ſuo ire laxauit.* Erat S. Wilfridus in ſummo honore apud varios inſulæ Britanniæ Reges, Wulfherum Merciorum,

ciorum, Egbertum Cantiorum, & maximè Oſwium eiuſque filium Alcfridum Nordhumbrorum: ordinatus in Gallià anno IↃCLXIV Epiſcopus, ſed non niſi anno IↃCLXVIII ad finem vergente ad Sedem Eccleſiæ Eboracenſis admiſſus, ac decennio pòſt expulſus. At Rex DAGOBERTVS circa annum IↃCLXX, aut priùs aliquantò, à Wilfrido videtur in patriam remiſſus: nec diu pòſt matrimonio iunctus, varios, vt infrà dicetur, liberos procreauit. S. Arbogaſtum dein ad Epiſcopatum Argentoratenſem promouit: quem Epiſcopatum S. Wilfrido obtulerat; cuius hoſpitalitatis aliorumque *quondam* acceptorum beneficiorum dicitur *Rex non immemor* fuiſſe.

Illac porrò iter Romam versùs inſtituit S. Wilfridus, vt inſidias *Ebroini Ducis Francorum* & *Theoderici Regis* declinaret, *quibus à Britanniâ mandatum erat, vt VVilfridum Epiſcopum caperent & ſpoliarent.* Et verò *Adalgiſum* Friſiæ *Regem gentilem ad necem vel expulſionem viri Dei Ebroinus epiſtolis tentauit, aurum immenſum pollicitus*: ſed *irritus fuit*, vt deinceps narrat idem Malmesburienſis, qui ideò videtur DAGOBERTVM *Regem Tranſrhenanorum Francorum* appellare, quia hoc iter per illius ditiones vltra Rhenum ſitas confecerat S. Wilfridus, Vltraiecto (vt credibile eſt) Argentoratũ. Wimphelingus in Vitâ S. Arbogaſti DAGOBERTVM *Francorum Germanicorum Regem glorioſiſſimum*, & in Vitâ S. Florentij, itidem Argentoratenſis Epiſcopi, *Germanorum Regem* appellat. Eſt autem Argentoratum, antiqua Tribocorum vrbs, Germaniæ primæ in Notitiâ Imperij attributa, Argentina poſteris, Strateburgum, & Strasburgum appellata, & antiquæ Galliæ adſcripta. Vrbem hanc perlabitur Bruſcha non ignobilis Alſatiæ fluuius, poſtquàm oppida Dachſtenium & Molshemium alluit, vnde haud procul diſtat

Kirchemium, palatium DAGOBERTI, in quo eum *domicilium fixisse* Acta S. Florentij indicant: & ipse DAGOBERTVS infrà in diplomate *regalem suam habitationem* nuncupat: & passim historici confirmant. Inter DAGOBERTI Transrhenanas ditiones Thuringia fuit, in earum extremo limite, à Theoderico I Rege Austrasiorum olim subiugata. Cui à DAGOBERTO I Dux præpositus Radulfus, fœdere cum Winidis inito, contra S. Sigebertum rebellauit: quando egregiam S. Sigeberto operam nauauit Ænoualaus Comes Sigiontensis, vti auctor est Fredegarius cap. 87. Apud Thuringos DAGOBERTVM è regno expulsum cùm coniuge suâ habitasse tradit ex Chronicis MSS. Matthæus Merianus in Topographiâ Archiepiscopatus Moguntini, agens de Heiligenstadio Eichsfeldiæ vrbe primariâ, quem locum sua exordia DAGOBERTO debere aiunt, castrumque istic extructum, quod *Antiquum-burgum* etiamnum appelletur: eidemque diuinitus ostensas Reliquias *SS. Aurei & Iustinæ* Martyrum, ob quorum memoriam *Heiligenstadt* loco nomen sit factum, quod vrbẽ, vel locum sanctum aut Sanctorũ sonat; atque ob basilicam liberalibus impensis ædificatam, & collegium Canonicorum amplâ dote instructum: etsi eorum quædam à posteris, potissimùm B. Rabano & Willigiso Archiepiscopis Moguntinis, credantur adiuncta. An mox à suo ex Hiberniâ reditu illic aliquamdiu habitârit, indeque in Alsatiam euocatus sit, nolumus ex nudâ coniecturâ pronuntiare. Ad certiora properamus.

III *Paci-*

III

Pacificè regnatum àpatruelibus, DAGOBERTO *in Alsatiâ & trans Rhenum, Childerico in reliquâ Austrasiâ. Huius coniux Bilichildis ab Imnechilde matre* DAGOBERTI *diuersa. Episcopi Argentoratenses Ansoaldus & Rodharius. Monasteria extructa àSS. Deodato, Hildulpho, Arbogasto, Florentio.*

REgnum Childerici reuisamus, apud quem, etiam matrimonio iunctum, degebat prudentissima Regina Imnechildis, Regis DAGOBERTI mater. Dedimus Kalendis Februarij illustre Childerici Regis diploma, quo donationes monasteriis Stabulensi & Malmundariensi à S. Sigeberto factæ confirmantur: cuius diplomatis aliud exemplar Bambergâ nobis transmisit Ioannes Gamansius noster ex archiuo Ecclesiæ Bambergensis, vbi aliquæ S. Remacli Reliquiæ adseruantur, descriptum: ex illo nonnulla huc transferimus.

Childericus Rex Francorum, Emnechildis & Bilihildis gratiâ Dei Reginæ, cùm viris illustribus Gundoino Duce, & Hodone Domestico. Ad æternam procul dubio mercedem credimus pertinere, si petitionibus Sacerdotum vel quorumlibet deuotorum iusta petentium perducimus ad effectum. Igitur Domnus & Pater noster Remaglus Episcopus Clementiæ regni nostri petiit pro monasteriis suis Stabelau siue Malmundario, quæ bonæ recordationis auunculus noster Sigebertus quondam Rex suo construxit opere. Vnde & ipsius Principis regiminis tale præceptum nobis ostendit relegendum....

vt per consilium Pontificum ipsius temporis, id est, Chuniberti, Nemoriani, Gisloaldi, cùm illustribus viris, Grimoaldo, Fulcoaldo, Adregisilo, Bobono, Ducibus, Chlodulfo, Ansegisilo, Gariberto Domesticis, taliter actum fuit . . . Vnde iussimus pro hac re Domno & Patri nostro Theodardo Episcopo, vel inlustri viro Hodoni Domestico, cùm forestariis nostris ipsa loca mensurare & designare per loca denominata . . . vt absque vllius impugnatione forestariorum vel cuiuslibet personæ, liceat ipsam familiam Dei quieto ordine residere, & pro vitâ nostrâ & stabilitate regni Francorũ die noctuq; Domino famulari. Et vt hæc præceptio nostra in membranis conscripta, firma & inuiolabilis perseueret, manu nostrâ subter eam decreuimus adfirmare. Signum glorioſi Domni Childerici Regis. Signum Emnechildis Reginæ. Signum Bilihildis gratiâ Dei Reginæ. Signum Gundoini Ducis. Data quando fecit mensis September dies VI, *anno* VIII *regni Domni Childerici Regis. Traiecto feliciter.*

Annus is Christi est IↃCLXXII: quo tempore florebat, in diplomate nominatus, Theodardus Episcopus Traiectensis, anno IↃCLXXVI palmam martyrij adeptus. Reliqui Pontifices sunt S. Chunibertus Colonienſis, S. Nemorianus, aliis Numerianus, Treuirensis, & Gisloaldus Virdunensis. Dux Gundoinus, qui Regias tabulas etiam signauit, videtur ille esse, quem Ansigisus ad maximos militiæ honores promouit, à quo dein miserè peremptus est; quemque filius eius Pippinus, necem paternam vltus, interemit; vti infrà iterum dicetur. Ceterùm huius donationis meminerunt, tum Childerici frater, Rex Theodericus, & huius filius Chlodoueus III, quorum monumenta infrà damus, tum Imperatores Otto II & Henricus II, ac Pontifex Romanus Leo IX, vti ex eorum diplomatis infrà citandis constabit: sed potissimùm Ludouicus Pius Imperator, in cuius priuilegio ipsum Childerici diploma totidem ferè verbis repetitur, *Detulerunt nobis,*

bis, inquit, *Præceptum Childerici Regis, in quo continebatur, qualiter vir ſanctus, Remaglus ſcilicet nomine, qui nunc eodem in monaſterio requieſcit, detuliſſet ei præceptiones Sigiberti Regis: in quo erat inſertum, qualiter eaſdem cellulas nouo opere conſtruxiſſet, & de ſuâ foreſte duodecim leugas vndique menſuratas, ſiue quæ infrà erant, pro Diuino amore conceſſiſſet. Sed prædictus Pater magis diligens quietè Domino ſeruire, quàm tumultuoſam ſeculi perturbationem perpeti, deprecatus eſt eumdem Childericum Regem, vt ſex leugas eis ſubtraheret, propter quietudinem monachorum ibidem conſiſtentium, & ſex eis per ſuum Præceptum confirmaret, atque vndique deſignari iuberet. Sicut & idem Rex libenter procurauit, ideſt, de monaſterio Malmundario vſque Siccum-Campum*, Ac dein longo ordine loca finitima per circuitum in vtroque diplomate aſſignantur, & tandem *ad Siccum-Campum* determinatio reducta completur. Hæc ibi. Claram ergo atque indubitatam hæc omnia diplomata ſibi inuicem adſtruunt fidem. Præcipuum ad ea, quæ diximus, roboranda, primo ineſt pondus, cui ſubſcripſerunt poſt Childericum Regem, Emnechildis Regina vidua S. Sigeberti, & mater DAGOBERTI Regis, Bilichildis Regina, vxor Childerici, ab illâ prorſus diuerſa.

Duo in Catalogo Bruſchij referuntur Epiſcopi Argentoratenſes, à Childerico Rege conſtituti, qui ſaltem tempore regni eiuſdem eam Eccleſiam adminiſtrarunt: *Anſoaldus*, qui fortè primos eius attigerit annos, & *Rodtharius Ducali ori-gine & ſtemmate natus*, atque *ex regiæ curiæ Magiſtro ac ſtrenuo equeſtris ordinis viro Epiſcopus*. Quo tempore *S. Deodatus Epiſcopus Niuernenſis extruxit monaſterium Vallis-Galileæ ad Mortam fluuium*. Et hæc *certiſſima eſſe, & vetuſtis diplomatibus etiam demonſtrari* addit Bruſchius. In Vitâ S. Deodati (quæ auctoritate Leonis IX Pontificis anno Chriſti CIↃXLIX

approbata, in Eccleſiâ ſolebat legi, & anno CIↃIↃCXIX Nanceij pleniùs eſt excuſa) hæc traduntur: *Liberalis munificentia Childerici excellentiſſimi Regis à fiſco abſciſſam eamdem Vallem-Galilæam, cum omni integritate, viro Dei ſucceſſoribuſq; eius, annulo ſuo firmauit in æuum.* Vtinam illud diploma obtineri poſſet! Aliud conceſſit S. Deodato S. Numerianus Archiepiſcopus Treuirenſis, in quo expetit pro Childerico Rege preces fundi. Illius ſolam inſcriptionem producit Ioannes Ruerus par. 3 Antiquitatum Voſagenſium lib. 1 cap. 1, eſtque eiuſmodi: *Dominis ſanctis & ſummi culminis Apoſtolici Pontificalis Cathedræ ſpeculæ præſidentibus, in Chriſto fratribus Chidulpho, Clodoaldo, & Eborino Epiſcopis comprouincialibus, Numerianus Archiepiſcopus, ſupplex & fidelis veſter præſumit mittere ſalutem.* Fueruntautem hi Epiſcopi *Chidulphus*, aliis *Chlodulphus*, Metenſis, *Clodoaldus*, ſuprà *Giſloaldus*, Virdunenſis, *Eborinus* Tullenſis. Quæ tres Sedes, eæque ſolæ, ſubſunt Archiepiſcopatui Treuirenſi. Eum Archiepiſcopatum, mortuo S. Numeriano, ſuſcepit S. Hildulphus: qui, vti idem Ruerus in antiquioribus MSS. legi teſtatur, priuilegia, immunitateſque à S. Numeriano, & Pontificibus Romanis datas, S. Deodato confirmauit: dein mitrâ poſitâ eremiticam vitam elegit, arctiſſimo amicitiæ vinculo S. Deodatum complexus, & Medianum monaſterium ad eumdem Mortam fluuium extruxit, cui ſimul & Valli-Galilææ à morte Deodati præfuit.

Præceteris comites S. Deodato adhæſiſſe feruntur Arbogaſtes, & Florentius, quorum prior in ſacro nemore, quod Teutonico idiomate Heiligisforſt vocitatur, eremiticâ vitâ eſt functus, indeq; ad Epiſcopatum Argentinæ ciuitatis raptus: cui decedenti alter à ſolitudine Haſale abſtractus, ſucceſſor eſt datus. Ita Acta S. Deodati, quæ ſtylo nonnihil emendato edidit Surius ad XIX Iunij.

apud

apud quem ita legitur: *Præ ceteris comites fuerunt Arbogastus & Florentius* &c. Auctor fragmẽti historici Chronico Alberti Argentinensis apud Vrstitium præfixi, tradit *B. Arbogastũ & Florentium circa annum Dominicæ Incarnationis* IↃCI.XXIII *claruisse*, scilicet quando apud Austrasios regnabat Childericus, & apud Francos Rhenanos DAGOBERTVS filius S. Sigeberti. Acta S. Arbogasti ex duplici codice MS. hæc habent: *Tradunt namq; S. Arbogastum in temporibus* DAGOBERTI *Regis, cùm sancta Ecclesia longè lateq; flores doctrinæ Catholicæ suauè redolentes diffunderet, & verbum Dei vsquequaque properè curreret, de Aquitaniâ progressum*, primò, vt diximus, in *Heiligisforst* eremiticâ vitâ functum, dein *Diuino nutu (quod postea signis testantibus patuit) Argentinensis Ecclesiæ Cathedram consedisse, susceptumq; culmen regiminis felici gubernatione diu rexisse. Qui beatus Christi Sacerdos præfato Regi amicâ familiaritate adeò est innexus, vt eo intra Regalem aulam adscito, illius alloquio, quasi mellis dulcedine degustatâ delectaretur, & consilio vteretur.* Hæc ibi, quæ eadem referuntur in Breuiario Argentinensi anno CIↃCCCCLXXXIX excuso, ac recitari solent XXI Iulij, die S. Arbogasti cultui dicato. Auctor huius Vitæ videtur esse Vtho, ordinatus anno IↃCCCCCL Episcopus Argentoratensis, à quo scriptam esse Vitam S. Arbogasti tradunt Eisengreinius in Catalogo testium veritatis, Possevinus, Vossius, aliique.

Arbogasto successit S. Florentius, ei anteà vitæ eremiticæ, ac dein monasticæ, socius & amicus, cuius Vitam ex codice MS. Bodecensis Canonicorum regularium in Westphaliâ monasterij, & eodem antiquo Breuiario Argentinensi, edemus VII Nouembris: in quâ hæc leguntur: *Temporibus namq; illustris Francorum Regis* DAGOBERTI, *præclarus Pater Florentius ineffabili tam odore quàm decore virtutũ floruit... adsci-*

tis sibi eiusdem sancti propositi sociis, Arbogasto videlicet, Theodato atque Hildolfo, . . . fines attigit Alsatiæ, & eo locorum, vbi riuulus, quiab incolis Haselach nuncupatur, Vosago terminum ponens, fluuio cui nomen Bruscha est, illabitur, manendi sibi requiem elegit. Prædictis itaque sociis eius ab ipso recedentibus, non longè à riuulo repertâ planitie consedit. Similia referuntur in eiusdem Florentij Vitâ breuiore, ex MS. Colonienſi edendâ, quæ ita incipit: *Temporibus* DAGOBERTI *Regis S. Florentius, comitantibus secum S. Arbogasto, Theodato atque Hildolpho, de Scotiâ venit in Alsatiam.* Eneadem tempora antè indicata confirmantur; quibus Childericus (in cuius ditione degebant SS. Deodatus & Hildulfus) gubernabat Auſtraſios, & DAGOBERTVS populos Alſatiæ, in quâ Vitam eremiticam egerunt SS. Arbogaſtus & Florentius. Bruſcha flumen, vltra oppida Dachſtenium & Molshemium, non procul à Mutzighemio amnem Haſelam illabentem ſuſcipit, vbi monaſterium Haſela, ſiue Haſla Rex DAGOBERTVS fundauit. Qui inde versùs confinia Palatinatus è regione Badenſis ditionis Sura fluuius in Rhenum influit, Suraburgo, quod alluit, nomen dedit: vbi collegium Canonicorum, quod monaſterium eſt *Helige-forſt* olim dictum, fundatorem agnoſcit S. Arbogaſtum, intra limites Alſatiæ & ditiones DAGOBERTI Regis. At ſupra Bruſchæ fontes, Morta flumen eſt, iuxta quod extruxerunt S. Deodatus monaſterium *Vallem-Galilæam*, nunc *S. Deodati*, vulgò *S. Die*, nuncupatum, & S. Hildulfus *Medianum monaſterium*, vulgò *Moien-moſtier*. Quæ loca, vti hoc tempore Ducibus Lotharingiæ, ita tum Childerico Regi ſubiecta erant.

IV

Childericus Neuſtriæ Rex factus. Huius ſucceſſor Theodericus. Ab Auſtraſiis aſſumptus Chlodoueus. Regnum DAGOBERTI *in Alſatiâ. Aduentus S. VVilfridi Epiſcopi.*

MOrtuo Chlothario III, Neuſtriæ ac Burgundiæ Regi, ſucceſſit tertius frater Theodericus. Dein hoc paullò pòſt pulſo Childericus, qui anno regni Auſtraſiorum XII, Chriſti IↃCLXXVI, vnà imperium Neuſtriæ obtinuit, quod ita demonſtratur. Baldericus lib. I Chronici Cameracenſis cap. 27 edidit diploma donationis monaſterio Maricolenſi ad Helpram in Hannoniâ fluuium à S. Humberto Abbate factæ, aliquantò correctius relatum à Miræo in Codice Donationum piarum cap. 5, quod nos ex autographo, ipſius Humberti ſigillo munito, deſcriptum habemus, hoc exordio: *Anno duodecimo regni Domni noſtri Hildrici glorioſi Regis, ego in Dei nomine Humbertus.* interponitur apud Baldericum XV *Kalendas Aprilis*, quo die fuiſſe datum, aliunde potuit didiciſſe. Annum illum XII regni in IↃCLXXVI cõuenire confirmat in clauſulâ diplomatis, *ſubnixa adſtipulatio idoneorum teſtium, Domni videlicet Vindentiani Epiſcopi & Fulberti fratris Humberti.* Nam (vt ex tabulis antiquis ſibi à Claudio Deſpretz cõmunicatis probat Coluenerius in Notis ad cap. 19 Balderici) *S. Autberto Epiſcopo Cameracenſi* XIII *Decembris anno* IↃCLXXV *defuncto* ſucceſſit *Vindentianus*, ſeu *Vindicianus* aſſignato anno IↃCLXXVI, *temporibus Theoderici Regis, qui poſt Chlotharium fratrem ſummam regni ſuſcepit, reniten-*

tibus

tibus plurimis ex Francorum Principibus, maximè propter Ebroinum, qui Maior domus regiæ illis permoleſtus erat, vt tradit idem Baldericus cap. 20, vbi vtriuſque & Theoderici & Ebroini ſubiungit eiectionem. *Erat* autem *Ebroinus* (vt monet in Vitâ S. Leodegarij Vrſinus) *Francis odioſus, quia quod per eumdem ſub Rege Chlothario ſuſtinuerant ponderis iugum,* iterum *metuebant,* potiſſimùm poſtquàm *multitudo nobilium, qui ad Regis noui properabant occurſum, Ebroino mandante, itineris accipere repudium* fuerat coacta, vti ex alterâ S. Leodegarij Vitâ habemus. Quare *Optimates,* conſpiratione factâ, *Theodericum* cum Ebroino, *quòd non eſſet iis præſentibus ſolenniter, vti mos eſt, ſublimatus, perſequuntur: tandem captum, & violenter iniuriis affectum ſub monachali habitu monaſterio includunt: & fratrem ſuum Childericum ſubrogant in regnum,* vt referunt Acta MSS. S. Amati Epiſcopi Senonenſis XIII Septemb. danda. En regnum Theoderici, quamuis breui tempore finitum, quo S. Vindicianus anno IↃCLXXVI Epiſcopus factus, donationi S. Humberti ſubſcripſit XVIII *Martij, anno* XII *regni Childerici.* Hic deinde *in Neuſtriæ regno confirmatus, ſuper omnem domum ſuam S. Leodegarium Pontificem ſublimauit, & Maiorem Domus in omnibus fecit,* vti in huius Vitâ proſequitur Vrſinus, qui addit *tribus penè annis* Regem ſub eius directione imperaſſe tam Neuſtriis, quàm Auſtraſiis, qui antè feliciſſimum eius regimen per annos duodecim fuerant experti.

Toto eo tempore ſuperfuiſſe Imnechildem Reginam, matrem DAGOBERTI Regis, & dum forſan aliquis Childerici filius Auſtraſiis Rex daretur, hiſce præfuiſſe, innuitur in Vitâ S. Præiecti Epiſcopi Aruernorum XXV Ianuarij ex MS. Vltraiectino editâ, vbi num. 11 ita legitur: *Cùm vir Dei Præiectus,* in ius ab Hectore Comite vocatus, *ſe vndique arctatum*

ctatum cognouisset, necessitate compulsus, ita respondit, se caussas Ecclesiæ Imnichildæ Reginæ ditioni commendatas habere. Cumq; hanc assertionem cognouissent, imperfectum opus remansit. Beatus igitur Præiectus operis sui laborem, & quomodò per fideiussores venisset exhibitus tandem depromit. Rex verò & Regina Bilichildis (ita in alterâ Vitâ nomẽ exprimitur) *timore perculsi, veniã corã omnibus expetunt, & pro eius labore mœrore sunt inflicti.* Erant autem *solennes vigiliæ Paschæ*, anno Childerici in regno Neustriæ IV, Christi IↃCLXXIX, quando S. Leodegarius declinaturus iram Regis, cuius animum excitata æmulorum flatibus inuidiæ scintilla paullatim incenderat, Luxouium secessit. Nec diu superfuit Rex, *Optimatibus Palatinis Neustriæ* minùs gratus *ab insidiatoribus impiis* vnà *cum Reginâ prægnante interfectus, & cum filiâ Rotomagi in basilicâ S. Petri sepultus*, vt colligimus ex Vitâ SS. Audoëni, Leodegarij, Wandregisili & Lamberti. In Promptuario antiquitatum Tricassinarum Nicolai Camuzati, post Vitam S. Bercharij Abbatis Deruẽsis sequitur *Priuilegium à Childerico Rege S. Berchario* IV *Nonas Iulij anno* III *regni eius datum*, cui etiam *S. Leodegarius* subscripsit, quo prædicti anni in regno Neustriæ confirmãtur. De filio Childerici cædi erepto, & in monachum attonso, Daniele nuncupato, ac dein ad Francorum regnum reuocato, ac Chilperico dicto, infrà agemus, & de Theoderico vltimo eius nominis Rege, qui forsan alter eius filius fuit.

Childerico Rege defuncto, frater eius Theodericus ad regni sceptra peruenit. Ast Ebroinus Austrasios sibi amicos asciuit. Hi *acceperunt quemdam paruulum, quem Chlotharij fuisse filium confinxerunt, hunc in partibus Austri secum leuant in regnum. Quanti autem per hoc calliditatis figmentum Theodericum tunc defunctũ, & Chlodoueum Chlotharij esse filium crediderunt? Hæc enim erat simulata occasio, quia omnes cum sacramento Theodericum asserebant*

bant esse defunctum. Non diu pòst multis perpetratis sceleribus, cũ sibi Ebroinus flagitiorum socios adiunxisset, in Francorum fines per vim inuasit: immanissimamq; exercens tyrannidem, de Rege quem falsò fecerat, declinat ingenium, &, vt in Theoderici palatium rediret, quorumdam factione suscipitur, & iterum subitò Palatij Maior-Domus efficitur, in pristinum gradum restitutus. Hæc auctores coæui in Vitâ S. Leodegarij.

Eodem adhuc anno *VVinfridus*, nuper Episcopatu Licefeldensi deiectus, ex Angliâ discedens, *Gallico littori fortè appulsus, in Theodericum Regem & Ebroinum Ducem Francorum incidit, quibus à Britanniâ mandatum erat, vt VVilfridum Episcopum*, Sede Eboracensi, pridem ab Egfrido Rege pulsum, *caperent & spoliarent. Quem illi errore nominis acti, sociis occisis, & rebus ablatis, abire siuerunt. Luit ergo ille ambiguitatem vocabuli, alienumq; periculum suo redimens, vel nudus profugit à latronibus. At VVilfridus, cuius prudentiam hostilium consiliorum machinæ non laterent, leui Fauonio prouectus in altum, proras in Eurum obuertit, vt Frisiam nauigaret: exceptusq; à Rege & populo honorificè, ibidem hyemem, quæ imminebat, exegit .... Iamq; se verna temperies aperiebat in flores, cùm VVilfridus, itinere reincepto ad* DAGOBERTVM *Regem Francorum Transrhenanorum peruenit*, vt tradit Malmesbur. lib. 3 de Gestis Pontificum Anglorum. Annus is erat IↃCLXXX, quo *Episcopatum Strateburgensem à Rege* DAGOBERTO oblatum *cùm VVilfridus ad reditum suum de Româ accipere distulisset, cum Deodato Episcopo Romam ad Agathonem Papam* perrexit: vbi *Episcopatu suo Eboracensi inuentum esse dignum* docet Beda lib. 5. cap. 20. S. Deodatum Episcopum, fundatorem monasterij Vallis-Galileæ, de quo etiam suprà egimus, Romam quoque profectum fuisse, ibidemque priuilegia & varias monasteriorum immunitates impetrasse, tradit Ruerus lib. 1 Antiq. Vosagens. par. 3 cap. 1.

Eumdem

Eumdem *Deodatum regnante Theoderico Chlodouei filio, & Childerici fratre, sub quo pessimus apostata Ebroinus excellentissimum Martyrem Leodegarium Episcopum variis tormentis vexatum capitali damnauit supplicio, de morte ad vitam transiisse* referunt eiusdem Deodati Acta. Hinc eum itineris Romani socium S. Wilfrido fuisse, vel ideò probatur magis, quòd alius, qui ex Angliâ eius comes venerit, nõ assignetur Deodatus. De annis Christi in pluribus Sanctorum Actis non rectè adiunctis suprà egimus. At quâ occasione à Rege DAGOBERTO oblatus Episcopatus Argentinensis Wilfrido fuerit, non æquè liquet, Num Rodtharius tum vitâ primùm functus? An *S. Arbogastus à vitâ eremiticâ ad episcopatum raptus*, hac occasione sperarit solitudinem sibi denuò licere petere? Ita certè *VVilfridus rogantem Regem ad reditum suum Româ differre* potuit.

V

Filius DAGOBERTI *Regis à S. Arbogasto Episcopo Argentoratensi ad vitam reuocatus. Varia à* DAGOBERTO *Ecclesiæ Argentoratensi & monasteriis Schutterano & Saraburgo donata.*

AVctor fragmenti historici Alberto Argentinensi præfixi tradit, *filium* DAGOBERTI *per S. Arbogastum à morte suscitatum*. Erat is *calcibus equi miserabiliter protritus*. Euocatus *S. Arbogastus, in oratione pernoctauit. Inter orandum puer quasi de graui somno excitatus, caput extulit, quem viuum erexit Arbogastus*. Ita in MSS. Actis S. Arbogasti, in quibus & DAGOBERTI Regis munificentia his verbis prædicatur: *Rex Cancellario*

accito, coram Optimatibus suis testamentum facit, vt Rubiacha cum omnibus appendicijs confinibusq; ad se pertinentibus, etiam cum villis, totum & integrum amodò & deinceps sit sub dominio sanctæ Argentinensis Ecclesiæ, seruienti Dei genitrici Mariæ, stabili & inextricabili stipulatione subnixum. Deinde *ipse quoque Rex ad Argentinensem Ecclesiam se Dei genitrici seruiturum contradidit, & plurima prædia eidem Ecclesiæ in proprietatem dedit*: vti addunt eiusdem S. Arbogasti Acta vulgata par. 2 Legendę SS. anno CIↃCCCLXXXIII atque iterum biẽnio pòst excusæ. Extat datum Argentinensi Ecclesiæ *Priuilegium Tageberti Regis super tribus curtis in Rubiaco, & in Bischouisheim & in Species*: in hoc priuilegio agnoscit Rex, se olim *exhæreditatum propriis bonis* (ita legi censemus, non *filiis*) ad protectionem & patrocinium Deiparæ Virginis Mariæ confugisse. Diplomatis huius partem ex membraneo codice Arginentinensis diœcesis edidit Iodocus Coccius in DAGOBERTO Rege cap. 15, quam hîc damus, estque eiusmodi:

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. TAGEBERTVS *Diuinâ fauente clementiâ nobilissimus Rex. Notùm sit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, natis & nascendis, qualiter ego* TAGEBERTVS *exhæreditatus, Christo volente, propriis bonis, S. Mariam mihi in hæreditariam hæredem acquisiui.... dans in honorem Matris Domini ad Ecclesiæ Argentinensis monasterium tres curtes meas optimas & electas, quas ita discernebam à ceteris vt præessent cunctis: quarum vna sita est in pago Bischoffesheim & in Comitatu Chilcheim, altera in pago, qui vocatur Rubiaca, & in Comitatu Ilchichâ, tertia in pago, qui nuncupatur Species, & in Comitatu Bargensi, scilicet has supradictas curtes ad supradictum monasterium cum seruientibus Optimatibus, vel etiam equitibus ad easdem curtes pertinentibus eo iure tradidi.... Acta sunt hæc in Senburg: & vt à nobis facta credantur, & à posteris nostris non infringantur,*

tur, manu propriâ roborauimus & ſigillari iuſſimus. Signum Domni TAGEBERTI, *Regis pÿ. Ego Turandus Concellarius Regis, ipſo iubente, reſcripſi.*

In Actis S. Arbogaſti excuſis idem Cancellarius *Durandus* appellatur. Quæ apponitur clauſula, alicuius deſcriptoris eſt, nec vllo modo cohæret, eſtque hæc: *Acta ſunt hæc* IV *Nonas Aprilis, Luna* VII. *Anno ab Incarnatione Domini* IↃC-LXII, *Indict.* V, *regnante* TAGEBERTO *Rege anno* XXXII *regni ſui.* Verùm illo anno erat Indictio XV, & DAGOBERTVS ſenior iam annos duodeuiginti è vitâ deceſſerat, qui tamẽ in Fragmento hiſtorico Alberti Argentinenſis Chronico præfixo traditur *anno Domini* IↃCLXXIV *obiiſſe*: quia eius filius innuitur eſſe, qui à S. Arbogaſto ad vitam ſuſcitatus ibidem traditur: quod vlteriore non indiget refutatione. Coccius eodem cap. 15 *oblatam* ait *Argentoratenſi Eccleſiæ, hodieq; in eius poſſeſſionibus perpetuare, amœniſſimam terrarum regionem cis vltraq; Rubeaquas, fœcundis Elli vtrimque ripis ad vſque ferè Novientum porrectam, ipſumq; Rubeacenſe oppidum cum arce regiâ Iſenburgo, accuratâ finium typotheſiâ hodie oppidorum pagorumq; circiter triginta dtûm definitum.* Ei, autem tractui ait *Mundati appellationem inditam ab ſingularibus exemptionum & immunitatum prærogatiuis.* & DAGOBERTVM in ſuprà laudato priuilegio cauere, *vt qui in monaſterÿ Deiparæ Virginis Argentinenſis poteſtatem veniunt, liberaliter degentes ſub Aduocati iure in liberalium virorum numero teneantur, nullumq; famulatum (præterquàm Eccleſiæ, cui addicti ſunt) Domino illius loci, vel etiam Regi exhibeant, niſi ab eis beneficia teneant. Habeant quoque liberam poteſtatem emendi, vendendi, dandi, habendi, & poſteris eorum propria iura dimittendi: denique vt iuſtitiam inueniant ſupra omnes, qui illic ſubditi ſunt.* Hæc ibi DAGOBERTVS. Wimphelingus in Arbogaſto ait, *Rubiachum oppidum cum populo, pagis*

& *vniuersis possessionibus appellari superius Munus datum*: vnde *Mundatum*: quod aliis dicitur quasi *manu datum*. DAGOBERTI filius in dictâ arce regiâ Isenburgo natus videtur, ac de sacro baptismatis fonte renatus. Quod Philippus Simonis in Historicâ Episcoporum Spirensium descriptione in Principio III Episcopo, aliique nonnulli, vt asserit Coccius cap. 12, attribuerunt S. Sigeberto filio DAGOBERTI I, quem *Aurelianis à Chariberto de sancto lauacro exceptum* fuisse suprà ex Fredegario ostendimus. Nomen filij forsan *Sigebertus* fuit, quem nomine patris sui appellauit DAGOBERTVS, vti ipse suum acceperat nomen.

Idem *Arbogastus*, teste Wimphelingo, *etiam* DAGOBERTO *Francorum Germanicorum Regi glorioſissimo persuasit, vt monasterio Schutterano curtem seu curiam aut prædium in pago Herlisheim Basileensis diœcesis dono daret. Vnde & inter singulares monasterij illius benefactores & apud veteres & apud recentiores Schutteranos monachos imaginibus depictus est.* Est Schutteranum cœnobium trans Rhenum Argentinensibus ad Schutteram fluuium in Mortinauiâ ditione. At prædium Herlisheimense cum agrorum certis limitibus à DAGOBERTO isti cœnobio donatum Colmariâ itinere duarum horarum distat. De eo in antiquas cœnobij tabulas hæc relata tradit Coccius cap. 8. DAGOBERTVS *Francorum & Germanicorum Rex, suasionibus S. Arbogasti Episcopi Argentinensis, curtem seu prædium in pago Herlisheim Basileensis diœcesis dono dedit anno Domini* IↃCXXX: imò potiùs IↃCLXXX. Hinc maiori cautelâ annus à Wimphelingo omissus est. Reliquias S. Arbogasti Suraburgi, quod Heilegen-forst ab eo conditum monasterium olim dixerunt, in locello affabrè facto atque inaurato adseruari tradit Coccius cap. 19. vbi & illud monasterium refert à DAGOBERTO fundatum dotatumque.

VI

Filiæ DAGOBERTI *Regis ope S. Florentij visus ac loquela reddita. Kirchemium aliaq; loca monasterio Haselacensi attributa.*

EOdem tempore *S. Florentius*, qui Arbogasto posteà in Episcopatu Argentoratensi successit, apud Haselacenses, vt suprà dictum est, degebat, haud procul à Kirchemio *Regis* DAGOBERTI palatio, cuius *filiam à dæmonio vexatam liberauit*, vti legitur in Fragmento historico Alberto Argentinensi præfixo. Acta eius varia hanc *Regis filiam* tradunt *à natiuitate cæcam & mutam* fuisse. *Rex igitur cognitâ* illius *sanctitate, vt ad se veniat, deputatis honestis nuntiis interpellat. Beatus verò Florentius accersitus, palatium Regis adiit, sed Regis filia, viro Dei cominùs existente, videndi pariter & loquendi dona percepit, præsentibus omnibus suæ salutis annuntians auctorem. Ecce, inquit, ecce venit sanctus Dei Florentius, cuius meritis me Diuina illuminauit gratia, & vsum loquendi concessit. Ad tanti nouitatem miraculi contremiscit mater, obstupescit & pater. . . Rex ne ingratus videretur, quid honoris, quid beneficentiæ Dei famulo valeat impendere, diligenter attendit. Deinde quod gratius Sancto Dei nouerat, locum quem inhabitandum elegerat, perpetuò possidendum donauit. Adhæc humanis ne quid deesset necessitudinibus, his scilicet qui ibidem Deo forent seruituri, domicilium quod ipse inhabitabat, Kircheim scilicet cum omnibus suis appendiciis liberè contradidit, donationemq; factam auctoritate regiâ roborauit.* Hactenùs Acta ex MS. Bodecensi. Quas speciatim ei possessiones donârit, in MS. Colonienſi ita exponitur: *Quare cùm*

Rex

Rex & omnes mirarentur, tradidit eidem ſancto viro magnam partem eiuſdem ſiluæ ad cellam ibi ædificandam, villaſq; adiacentes & prædia multa dedit, quæ vſque hodie ad clauſtrum Haſaelahe pertinent. Hæc ibi. Limites agrorum à S. Florentio aſino circumuectos, quo tempore Rex DAGOBERTVS corpus balneo abluebat, liberali munificentiâ donatos fuiſſe refert Coccius cap. 17. Eadem in Actis carmine heroico deſcriptis in ſuprà memorato Breuiario Argentinenſi ita paucis legũtur.

Chartæ perpetuæ ſub confirmante libello,
Rex conceſſit ei, quantùm tranſiret aſello.
Balnea dum fineret Rex, & ab his veſtitus abiret.
Tempore duplato non iret eques ſtimulatus,
Quantum tranſiuit prunelli pes agitatus,
Donec Rex ſumpſit chirothecas, amne rigatus.

Diploma aliquod, ſeu documentum regium fundationis Haſelacenſis recitat idem Coccius, ſed, vt DAGOBERTO ſeniori accommodaretur, aliquot mendis interpolatum, quibus omiſſis, quæ hanc donationem attingunt, excerpimus. Ita ego incipit.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Amen. DAGOBERTVS *Diuinâ fauente clementiâ Francorum Rex. Omnibus, regni ſui Principibus, imò cunctis fidem Chriſtianam profitentibus, tam futuris quàm præſentibus, gratia vobis & pax ab eo, qui eſt & qui venturus eſt Omnipotens. Votum, quo Deo & Sanctis ſe quis obligauerit, ſine maculâ reatus irritum fieri non poterit. Et quantò maior & dignior eſt is cui vouetur, eò ferietur grauiori iudicio vouentis & non reddentis præſumptio. Debemus igitur & volumus nos quoque reddere, quod vouimus Domino terribili & ei qui aufert ſpiritum Principum, terribili apud omnes Reges terræ..... Igitur ſub certâ ſpe indulgentiæ & remiſſionis peccatorum meorum, reddens alacri ſtudio votum, quod feci, monaſterium in honorem ſan-*

Etæ Trinitatis, ac S. Mariæ perpetuæ Virginis, quod Haſelaque vocatur, in meo regno ac diœceſi Argentinenſi ſitum conſtruxi. Sed honorabili Florentio Dei amico, ac tunc ibidem in ſolitudine commorante, diuini inſtinctu Spiritus à me impetrante, iam dictum monaſterium ſublimare & regali munificentiâ ditare decreui, dans prædicto monaſterio, & in perpetuum datum eſſe volo, de rebus fiſci mei illic adiacentibus, quidquid ad me ſpectat, tam in villis quàm mancipiis, ſiluis, vineis, campis, pratis, paſcuis, aquis, aquarum decurſibus: & omnia hæc in vſum monaſterij antedicti, & Fratrum ibidem Deo ſeruientium ſeu famulantium, ſub canonicali tamen regulâ degentium, liberâ donatione redigo. Trado etiam venerabili Dei cultori Florentio ſuæq; Eccleſiæ locum ac vallem terminorum Voſagi, quæ ſcilicet pro ſolitudine ſeu eremo, nec non pro requie & expectatione generalis reſurrectionis ſibi ſuiſq; ſequacibus fideliter elegit. Sed & ne ſeruitores diuini cultus ibidem videlicet & loco & eccleſiâ prædictis, penuriam aliquam vel aliquem materialis ſubſtantiæ paterentur defectum; regalem meam habitationem benè ordinatam ſeu procuratam Kirchhaim cum ſuburbiis Marley, Vallem-Coronæ, Virdenheim, Villam-Vene, caſtellum ſitum in monte iuxta ſtratam Tabernenſem, vſque ad riuulum Oſellum, cùm omnibus adiacentibus hubis, ſiluis, vineis, campis, pratis, paſcuis, aquis, aquarum decurſibus, ipſis trado. Locum autem prædictum, quem ſingulari amplectimur dilectione, nunc & deinceps ab omni ſeruitutis oppreſſione liberum ſub regali tuitione eſſe volo, ita videlicet vt nullus iudex publicus ex iudiciariâ poteſtate quidquam poteſtatis vel negotij in ipſis marchis exercere vel habere præſumat, nec homines locorum antè dictorum adſtringere, vel ad cauſſas audiendas, freda vel tributa ſoluenda, poſtremò nihil penitùs audeat ab iis exigere. Vt autem mea traditio & iuris & conceſſæ dignitatis inſtitutio ſtabilis & inconcuſſa iugiter permaneat, chartam hanc inde conſcriptam diſpoſui, adiectione ſigilli mei appenſioneq; roboratam ſignaui.

Hactenùs diploma. Annus Christi adscriptus est IↃCXIII, enormi mendo, cùm eo tempore puer adhuc esset DAGOBERTVS senior: cuius duo filij adiunguntur Chlodoueus & Sigebertus: verùm illo necdum nato, hic creatus fuerat Rex Austrasiorum anno IↃCXXXVIII, cuius dein subiecta erat dominio Alsatiæ regio. Datum ergo dictum diploma est à DAGOBERTO filio Sigeberti, postquàm ille, vt mox dicemus, regnum Austrasiorum accepit. Potuit huic traditioni interfuisse filius antè à S. Arbogasto, vt suprà dictum est, à morte suscitatus, Potuit etiam, vt traditur, interfuisse Regina, legitima coniux, cùm filiâ Rathilde, quam meritis S. Florentij sanatam fuisse plerique arbitrantur. De liberis huius DAGOBERTI infrà pleniùs agemus.

Dictus *Florentius* in Actis appellatur *Scotorum indigena*, ac *de Scotiâ venisse*, & in Vitâ metricâ, *Vir* est *flos Scotorum nobilibus parentibus ortus*. Ioannes Lesläeus lib. 4 Rerum gestarum Scotorum in Eugenio VI, Rege LVII, hæc scribit: *Hoc tempore Scotia Ecclesiæ edidit acerrimum veritatis propugnatorem, Florentium quemdam, præclaris natalibus illustrem. Hic peregrè profectus, multos paganismi tenebris oppletos, Christi splendore impleuit. Vitam austeram in intimis densissimæ siluæ recessibus non procùl à Bruschio celeberrimo Alsatiæ fluuio egit. Monasterium peregregium ad suos (qui ex Scotiâ ad illum frequentes religionis ergô confluebant) excipiendos erexit. Hunc Argentinenses posteà suum Episcopum, Rothario mortuo, crearunt. Tumulatur in monasterio, quod Scotis peregrinis eum extruxisse diximus.* Hæc Lesläeus: ex cuius & Hectoris Boëthij lib. 9 historiæ Scotorum, calculo, Eugenius VI anno IↃCLXXXVIII Rex creatus est, quo regnante, mortuo S. Arbogasto, quem Rothario successisse suprà demonstratum est, S. Florentius creatus Episcopus, ad finem circiter istius seculi VII superfuit: à

quo

quo *aliud D. Thomæ ſacrum cœnobium Scotis accipiendis ab eodem intra vrbem Argentoratenſem collatum eſſe* tradit ex veteribus ſchedis Coccius. Guillimannus de Epiſcopis Argentinenſibus, *eius operâ*, ait, *& auctoritate conſtructum Argentinæ Scotis monachis & peregrinis primò diuerſorium, ſiue hoſpitale, (vt vocant vetera monumenta legum) pòſt etiam templum in honorem D. Thomæ Apoſtoli, quod poſtremò in collegium Canonicorum conuerſum, multis viris egregiis quondam refertum, & vnde nonnulli Epiſcopi ſumpti.* Hæc ibi. Potuit initio S. Florentius in Haſelacenſi cœnobio, in quo ſepultus eſt, Scotos etiam monachos admiſiſſe.

Tranſlato ad Haſelacenſes S. Florentij cœnobitas Kirchemio, DAGOBERTVS Rex aut habitauit Argentorati, vbi *in palatio regio* Lotharius Imperator, eiuſque frater Ludouicus Rex Germaniæ ſignarunt diplomata, à Guillimanno edita lib. I de Epiſcopis Argentinenſibus cap. 5, aut certè ad regnum Auſtraſiorum, de quo iam agemus, adminiſtrandum tunc fuit euocatus.

VII

Regnum Auſtraſianum DAGOBERTI. *Bellum in confiniis inter eum & Theodericum Regem Neuſtriæ & Burgundiæ.*

VAcuum annorum XL interuallum in Annalibus Chronicisque Regum Francorum repertum, alto ſilentio inuoluit regnum Auſtraſiorum à Dagoberto aliquot annis adminiſtratum: quod tamen adſtruunt genuina diplomata, aliaque antiquorum ſcriptorum ſincera momumenta.

Occiſo Childerico, gratiſſimo Auſtraſiis Rege, Vulfoaldus eius etiam apud Neuſtrios Maior-Domus per fugam vix euaſit, & ad Auſtraſios reuerſus eſt. Theoderico dein à Neuſtriis Burgundiſque ad regnum reuocato, Auſtraſij, ab his eorumque Rege auerſi, Chlodoueum quemdam, qui Chlotharij III credebatur filius, ſibi Regem conſtituunt, & Ebroinum, olim eiuſdem Chlotharij Maiorem-Domus, illius palatio præficiunt, famâ ditatâ ad maiorem regni huius ſecuritatem, Theodericum mortuum eſſe. Verùm Ebroinus ſpiritu ſuperbiæ tumidus, flagitiorum ſociis adiunctis in Neuſtriam irrupit, ac priſtinam, vt diximus, apud Theodericum dignitatem recuperauit. Tunc, inquit Vrſinus in Vitâ S. Leodegarij, *Rector palatij & Maior-Domus effectus, cogitare cæpit de vlciſcendis inimicis, qui eum habere Subregulum noluiſſent. Itaque inſtar leonis rugientis per Francorum terras rugitus eius inſonuit: cunctiq; qui olim aduersùs eum egerant, qui tamen cædem effugere potuêre, fugæ præſidia captarunt.* At Auſtraſij, perſpectis Ebroini inſidiis, reiectoque Chlodoueo, quem is falsò Regem ſtatuerat, videntur legitimum regni Auſtraſiorum hæredem euocaſſe DAGOBERTVM II, S. Sigeberti filium, cuius mater Imnechildis ad ea vſque tempora ſuperſtes pro Childerico regnum hactenùs præclarè adminiſtrârat. Et hac ratione DAGOBERTVS, qui Alſatiâ finitimiſque ditionibus ſolùm potiebatur, videtur ab Optimatibus oblatum patris Sigeberti regnum, id eſt, totam Auſtraſiam potiùs accepiſſe, quàm armis ac vi bellicâ ſubegiſſe. Quod factum eſſe labente anno IↃC LXXX arbitramur. Hoc noui belli Auſtraſios inter & Neuſtrios excitandi ſemen fuit: quod annis ſequentibus à Regibus Theoderico & DAGOBERTO geſtum eſt. Non tamen eas obtinuiſſe prouincias videtur DAGOBERTVS, quæ trans Ligerim ſitæ,

olim

olim ad Reges Auſtraſios pertinebant.

Colitur XX Septembris S. Salaberga Abbatiſſa, anteà bis nupta: Ricranno primùm, quo poſt duos menſes mortuo, etſi inter ſanctimoniales montis Voſagi reliquam agere vitam præoptabat, tamen, ne Rex DAGOBERTVS I offenderetur, data eſt à Gunduino patre, Blandino, cognomento Baſoni, Principi aulæ regiæ, coniux: cui & genuit duos filios, Euſtaſium, intra pueriles annos defunctum, & S. Balduinum, ac tres filias, Saretrudam, Ebanem & S. Auſtrudem. Verùm marito dein ad vitam ſanctiorem conuerſo, liberiſque Deo ſacratis, religionis veſtem aſſumpſit, vti legitur in Vitâ eius MS. quam habemus ex codice Longpontico à Nicolao Belfortio deſcriptam, cuius partem edidit Andreas Cheſnæus tomo 1 Scriptorum hiſtoriæ Francorum paginâ 647, quam auctor coætaneus inſcripſit S. Auſtrudi Abbatiſſæ, eius filiæ, quæ illi, inquit auctor, *in curâ & regimine Sororum proceſſu temporis, cunctâ annuente caterua, ſucceſſit. Quæ hactenùs Chriſto auſpice, diuinis pollens priuilegiis, nunc ſupereſt.* Hæc auctor ille, qui dein bella inter Theodericum & DAGOBERTVM in confiniis vtriuſque regni geſta ita narrat.

Cœnobium puellarum in ſuburbio Lingonicæ vrbis in hæreditate vel ſucceſſione paternâ conatur extruere. Ad quod opus peragendum venerabilis VValbertus ſolamen, artifices q; ac viros induſtrios præbuit atque commiſit. Qui locus licet Auſtraſiorum finibus immineret, vicinus tamen Burgundiæ erat; diſtans à Luxouio monaſterio, paullò minùs millibus quadraginta. Ibiq; adunatis centum, ſeu ampliùs, tam ex nobilium liberis, quàm ex proprio officio puellis, illum Chriſto Domino dicauit. Sed cùm iam pars maxima fabricæ monaſterij inſtructa eſſet, cœpit famula Chriſti præſaga, vtpote Spiritu Dei repleta, ſagaci cum viro trutinare animo, non eſſe in eodem loco puellarum cœnobium tutum, nihilq; ſtabilitatis habere munitioniſq;

nitioniſq; locum. Nam licet barbaries procùl abeſſet, Regum tamen limitibus hinc inde admixtis, periculi indicium futuris temporibus erat: quod periculum nos deinceps vidimus. Denique nuper ciuile bellum inter Reges Francorum THEODERICVM *&* DAGOBERTVM *circa illos fines eſt actum, loca vicina quoque depopulata, agri, villæ, ædes, & ipſa, quod grauius eſt, Sanctorum corpora igne ſunt cremata. Vnde liquidò patet diuino eam Spiritu fuiſſe imbutam, quæ pridem anticipauit diſcrimen.*

Hæc Acta illa & MSS. & vulgata à Cheſnæo, cum illuſtri rerum dictarum comprobatione, nec minore noſtræ Chronologiæ conſenſu. S. Salaberga tempore Dagoberti Regis nupta, liberos quinque marito peperit: thoro ſeiuncta, dictum cœnobium in ſuburbio Lingonenſi cœpit exſtruere, ſed, vt auctor Vitæ habet, *prolibus* antè *Deo ſacratis, & religionis veſte acceptâ.* Qui eam in extruendo monaſterio adiuuit S. Walbertus, Luxouienſis Abbas, dedit etiam S. Theofridum primum Abbatem Corbeienſibus, poſtulante S. Bathilde Reginâ illius fundatrice. Verùm eo dein loco relicto, *Laudunum* migrauit Salaberga, ab vrbis illius Epiſcopo Attelano benignè excepta. Fuit hic Epiſcopus cùm Chuniberto Colonienſi, Giſloaldo Virdunenſi & Theofrido Tullenſi, in concilium adhibitus à S. Sigeberto Rege Auſtraſiorum, quando hic extructis à ſe monaſteriis Stabulao & Malmundario vicinas ſiluas & alia circumquaque loca donauit, cùm iſtic S. Remaclus, relicto Epiſcopatu Traiectenſi, Abbas præeſſet, poſt annum IↃCLX, vt alibi demonſtrauimus. In extructo tunc Lauduni monaſterio, *intra exigui temporis ſpatium*, inquit auctor Vitæ, *adunatæ ibi ſunt plus minùs trecentæ famulæ Chriſti*: interque eas *Odila, nupta Leudino, cognomento Bodoni*, fratri ſeniori S. Salabergæ, qui *incisâ cæſarie, monachi agebat officium*, dein *Tullenſem* adeptus Epiſcopatum

ſcopatum eſt: cui Eborinus ſucceſſit, quem ſuprà diximus cum S. Numeriano Epiſcopo Treuirenſi tempore Childerici Regis vixiſſe. Mortuâ S. Salabergâ, ſucceſſit, ex eius deſignatione, filiarum iunior S. Auſtrudis, annos tum viginti nata, poſt fugam nuptiarum Deo ſacrata: vti traditur in Vitâ S. Balduini fratris, VIII Ianuarij. Fuiſſe S. Balduinum Archidiaconum Seculphi Laudunenſis Epiſcopi, ac videri temporibus Ebroini interfectùm eſſe, eiuſque funeri S. Anſtrudem Abbatiſſam interfuiſſe, ibidem diximus. Succeſſit Seculpho Omatarius Epiſcopus Laudunenſis, cui, vnà & S. Anſtrudi Abbatiſſæ, & Salabertæ, inſcripſit Vitam S. Salabergæ auctor coæuus, vt quæ narrat ciuilia bella Regum Theodorici & DAGOBERTI, non potuerit non accuratè noſſe. Omittitur hic *Omatarius* à Claudio Roberto, niſi forſan is ſit, quem *Madalgarium* appellat, aitque ſediſſe *tempore Pippini Principis*: Pippinum autem ab anno IↃCLXXXVII Maiorem-Domus apud Auſtraſios fuiſſe conſtat.

VIII

Diploma monaſteriis Stabulao & Malmundario à DAGOBERTO *anno* IV *regni Auſtraſiani, Chr.* IↃCLXXXIV *ſignatum.*

INter illuſtriora monaſteria à S. Sigeberto patre DAGOBERTI extructa, eminent Stabulaus & Malmundarium, vt dictum ad illius Vitam Kalendis Februarij. DAGOBERTVS, factus Auſtraſiorum Rex, eiſdem monaſteriis donationem à patre ſuo factam confirmauit. Cuius hîc tabulas adiungimus,

mus, illustre regni DAGOBERTI apud Austrasios testimonium. Ita ergo habent.

DAGOBERTVS *Rex Franchorum, illuster vir. Illud nobis ad stabilitatem regni in Dei nomine prouenire confidimus, si facta Domni & genitoris nostri Sigeberti quondam Regis pro nostris oraculis in Dei nomine firmare deliberamus. Atque ideò vir venerabilis Goduinus, Abba de monasterio Stabulau & Malmundario, clementiæ regni nostri suggessit, eò quòd Dominus & genitor noster Sigebertus* Rex, *S. Remaclo ex villâ cognominante Germiniaco in pago Remense ad suprascripta monasteria, quæ sunt in Arduennâ, quæ ipse Princeps suo opere construxit, ipsa villa Germiniacum cũ omni integritate, appendiciis suis pertinentibus ad se, id sunt molendini duo sub vno tecto, Cumaria super fluuio Suppiâ, vinea in Beterio cum vineatore, hoc totum & ad integrum ad ipsa monasteria, quæ sunt in honore Patronorum nostrorum SS. Petri & Pauli & S. Martini vel Sanctorum ceterorum, qui ibidem ad ipsa loca venerari noscuntur, per suam præceptionem concessisset. Vnde & ipsam præceptionem memoratus vir venerabilis Goduinus Abba, suis etiam manibus roboratam, nobis in præsenti protulit relegendam: & asseruit, quòd pars ipsius monasterij ipsam rem superiùs intimatam, tempore præsenti possidere vel dominari videatur. Sed rei totius firmitate nostram se.... petit, vt pleniùs ex hoc ad supradicta monasteria per nostram præceptionem in Dei nomi-*

nomine confirmare deberemus. Cuius petitionem, ſicut vnicuique iuſta petentibus, præſtitiſſe, & in omnibus confirmaſſe cognoſcite. Præcipientes enim vt, ſicut conſtat per inſpectam præceptionem iam dicto Principe, ipſa villa ſuperiùs intimata, cum omni integritate & ſoliditate ſuâ terminum ad eamdem vel ipſa forinaria ſeu vinea cum vineatore, taliter per ſuam præceptionem ad ipſa loca Sanctorum viſus eſt conceſſiſſe, & hoc ad præſens pares ipſius monaſterij poſſediſſe, vel dominari videntur; ita deinceps per hanc præceptionem noſtram tam terris, caſis, manſis, mancipiis, ædificiis, cum vineis, campis, pratis, ſiluis, cultis & incultis, aquis aquarumue decurſibus, pleniùs in Dei nomine confirmatum, ita vt pares prædicti monaſterij hoc habeant, teneant, atque poſſideant: & ipſe Goduinus ſucceſſoreſque ſui perhennis temporibus hoc valeant poſſidere vel dominari, qui potiùs monachis, qui ibidem ad ipſa monaſteria deſeruire videntur, vel pauperes, quibus ad ipſa loca Sanctorum alimoniæ exportantur, meliùs delect... pro ſtabilitate regni noſtri Domini miſericordiam adtentiùs exorare. Et vt hæc præceptio pleniorem obtineat Dei nomine noſtris & futuris, auxiliante Deo, temporibus vigorem, manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubter eam decreuimus adfirmare.

Hæc ibi. Eiuſdem diplomatis S. Sigeberti mentio fit in quodam exemplari donationis Grimoaldi Maioris-Ducis S. Sigeberti, nobis & Bambergâ & Stabulao tranſmiſſo. Illi

hic præfigitur titulus : *Confirmatio Grimoaldi Ducis facta de villâ Germiniaco ad eumdem ſanctum virum*, ſcilicet *S. Remaclum*, cui villam Germiniacum dederat S. Sigebertus. Ipſum autem diploma eſt huiuſmodi:

Domino ſancto & in Chriſto Patri Remaclo Epiſcopo, vel omni congregationi, monaſterio Malmundario ſeu Stabulau conſiſtentium Grimoaldus. Recogitans molem peccaminum meorum, qualiter veniam obtinere merear, dono vobis donatumque eſſe volo pro compendiis ipſorum ſeruorum Dei, qui in ipſa monaſteria conuerſare videntur, loco cognominante Germiniaco, in pago Remenſi, quem Domnus glorioſus Sigebertus Rex nobis conceſſit. Ipſam villam Germiniaco cum omni integritate ſuâ, domos, ædificiis, mancipiis, acolabus, pecuniis, campis, aquis, cum omni ſoliditate, appendiciis, id eſt, duos molendinos in Supiâ cùm areâ & terrâ, vineâ vnâ in Boterio, & alia appendicia, quæ dicitur Terune iuxta fluuiolum Axina, quem de Godetrude dato pretio comparaui, domos, mancipiis, campis, pratis, vineis, aquis, aquarumue decurſibus cum omni integritate ad ſe pertinente, concedo vobis à die præſente perpetualiter: vt ipſam villam Germiniaco vel appendiciis ſuis ſuperiùs cognominatis, teneatis, poſſideatis, vel quidquid inde facere volueritis, liberam & firmiſſimam habeatis poteſtatẽ. Et ſi ſanè, quod fieri nõ credo, aliquis de hæredibus meis, vel aliqua oppoſita perſona, cõtra hanc firmationẽ de parua munuſcula, quæ in arâ ſummi

Dei

Dei omnipotentis offerre non dubito, venire tentauerit, inferat in ſacro fiſco auri libram vnam, argenti pondera quinque, & nihilominùs facta mea irrumpere non valeat.

Hactenùs illud diploma Grimoaldi, anno IↃCLXIV ob filium Childebertum ad regnum Auſtraſiorum contra ius faſque elatum interempti. Annus, quo *factis exemplaribus* exhibitum diploma eſt DAGOBERTO Regi, addebatur his verbis: *Facta exemplaria ſub die Kalend. Auguſti anno quarto regni Domini noſtri* DAGOBERTI *Regis.* is eſt Chriſti IↃCLXXXIV: quo præcedens diploma DAGOBERTI etiam ſignatum arbitramur, quando iam pridem obierat S. Remaclus, cui illas donationes fecerat Grimoaldus.

Benedictus delle Riue monaſterij Stabulenſis Sacerdos, bibliothecæ & archiui præfectus, de quo ad Vitam S. Sigeberti egimus, pro ſingulari ſuâ humanitate hæc IV Februarij anni CIↃIↃCLIV inter alia ſcripſit: *Bona, quæ circa Germiniacum poſſedit, & debet poſſidere monaſterium, anno circiter* CIↃCCCXIX *elocata fuêre Remis Abbati S. Remigij, & poſtmodùm perperàm ab ipſis Remigienſibus bonis præpoſituræ de Mers ab eis dependenti adiuncta. Pro quibus recuperandis etiamnum pẽdet lis indeciſa, ſed propter bellorum ſtrepitus interrupta.* Ita ille. Memoratum ſuprà flumen *Suppia*, infrà *Iuppia*, Flodoardo lib. 2. Hiſt. Eccl. Remenſis cap. II *Suippia*, aliis *Suippa*, exoritur in agro Remenſi, non procul ab oppido eiuſdem nominis Suippâ: alluit deinde Pontem-Fauergij, ac tandem in confiniis Tiraſchiæ Axonæ miſcetur, quod itidem in eodẽ diplomate nominatum flumen: ex quorum ſitu in reliquorum locorum notitiam faciliùs deuenitur.

Confirmant has Sigeberti & DAGOBERTI donationes tum varia Imperatorum diplomata, tum S. Leonis IX, ex E-

piſcopo Tullenſi anno Chriſti CIↃXLIX ad ſummum pontificatum euecti, conſtitutio, à Miræo in Notitiâ Eccleſiarum Belgij cap. 127 vulgata, in quâ hæc leguntur: *Ratum decernimus, quidquid dedit primus conſtructor locorum, Sigebertus videlicet Rex Francorum, qui Germaniacum in pago Remenſi, & molendina duo ſub vno tecto ſuper Iuppiâ, & vineam cum vinitore in Bethereo, & telonea quæ ad portum Vetraria ſunt ſuper fluuios Taunaco & Itta, & portum qui dicitur Sallis, & Vogatium ſuper fluuium Ligerim, ipſi adhuc viuenti S. Remaglo tradidit. Eadem quoque firmitate vigoramus acta & inſtituta Regum, Chlodouei,* DAGOBERTI, *Childerici, Theoderici, qui eadem præceptis ſuis confirmauerunt, aliaq; perplura addiderunt, nec non Imperatorum Karoli, Ludouici, Lotharij, & trium Ottonum, Henrici etiam primi & ſecundi ... Auguſtorum, qui conſtructores & defenſores fuêre locorum ipſorum.* Hæc S. Leo IX Papa, apud quem ſucceſſio Regum ſecundùm ætatem, quâ ſinguli rexerunt, non ſeruatur. Imperarunt autem Auſtraſiis hoc ordine, Sigebertus, Childericus, DAGOBERTVS, Theodericus, Chlodoueus III. Extat in codice Bambergenſi *Priuilegium Gregorij* V *Papæ, per Notkerum Epiſcopum Leodienſem Abbati Rauengero miſſum, datum* III *Nonas Iunij anno Dominicæ Incarnationis* IↃCCCCXCVI, *Indictione* IX. vbi hæc traduntur: *Quia poſtulaſti, Frater, à nobis, quatenùs monaſteria in honore S. Petri conſtructa, id eſt, Stabelaus, & Malmundarium, ſita ſaltu Ardennenſi, priuilegio noſtræ auctoritatis muniremus: & quia iuſta viſa eſt nobis petitio tua, aſſenſum ei præbentes, per huius noſtri Apoſtolici priuilegij conſtitutum ſancimus atque decernimus, ſecundùm antiquorum edictum Regum, id eſt, Sigeberti, Chlodouei &* DAGOBERTI, *qui & eorumdem conſtructores fuêre monaſteriorum, nec non & Imperatorum Karoli, Hlodouvici & Ottonis Auguſtorum* &c. Idem diploma ſed mutilum edidit Miræus in Notitiâ Eccleſiarum Belgij cap. 89 attri-

attribuitque antè memorato S. Leoni IX.

Habemus etiã diplomata MSS. Ludouici Pij & triũ Ottonum Imperatorum, ex quibus Otto II DAGOBERTVM inter dictorum monasteriorum *cõstructores* & defensores collocat. *Abbas* Rauengerus, inquit, *postulauit à nobis, quatenùs secundùm prædecessorum nostrorum morem, id est, Sigeberti, Hilderici, Chlodouei,* DAGOBERTI *Regum, qui & eorumdem monasteriorum fuerunt constructores, nec non & Imperatorum Karoli, Ludouuici, sed & serenissimi beatæ memoriæ Ottonis genitoris nostri Augusti Imperatoris, concederemus monachis ibidem Deo militantibus electionem regularem, quod & fecimus.* Hæc Otto II, mortuus anno IↃCCCCXCIII. Similia habet Henricus II Imperator: *Petente,* inquit, *Poppone Abbate, iuxta antiquorum Regum Sigeberti, Hilderici, Chlodouei,* DAGOBERTI, *qui constructores fuerunt præfati loci, nec non & Imperatorum Karoli, Ludouuici, Ottonum trium, Henrici, sed & serenissimæ memoriæ Chuonradi Imperatoris, genitoris mei, sancita .... firmauimus auctoritate nostrâ.* Obiit S. Poppo Abbas an. CIↃXLVIII, XXV Ianuarij, quo die eius Acta dedimus. Hactenùs ea diplomata, in quibus DAGOBERTVS ferè postponitur Chlodoueo III, tum quòd hic toti monarchiæ præfuerit, tum fortè quòd pro DAGOBERTO filio Sigeberti minùs noto, DAGOBERTVS III filius Childeberti sit creditus. Ita etiam innuitur in titulo apud Stabulenses ipsi diplomati à posteris affixo, his verbis: *Exemplar præcepti* DAGOBERTI *Regis Iunioris de villâ Germiniaco, dati Domno Goduino Abbati.* Hæc infrà in diplomate Theoderici clarè refellentur..

Quidquid autem sit de posterorum scientiâ, aut abolitâ apud eos memoriâ DAGOBERTI Regis Austrasiorum, ipsa verba diplomatis eius clara adeò sunt, vt ne quidem in dubium vocari id possit. In aliis dictorum monasteriorum di-

plomatis agnoſcunt *genitorem* ſuum *Henricus* II *Chuonradum*, & *Otto* II *Ottonem* I, vti *Otto* III hunc *auum*, illum *genitorem*. At *Chlodoueus* III *Childericum* nominat *auunculum*, quem *germanum* ſuum aſſerit *Theodericus* pater Chlodouei. Demum *S. Sigebertum* vti *auunculum* agnoſcunt dicti *Childericus* & *Theodericus*, ita *genitorem* ſuum geminatis vicibus appellat DAGOBERTVS. Non poſſe autem attribui DAGOBERTO Iuniori Childeberti filio oſtendit ipſe, qui tunc pro monaſteriis ſuis illud priuilegium expetiit, impetrauitque, S. Goduinus Abbas, iteratis vicibus in illo memoratus: cui priuilegium aliud indulſit Rex Theodericus, poſt annum IↃC. XC, quando à Pippino ſuperatus, diplomata pro Auſtraſiis ſignauit. At Chlodoueus III nouum dein priuilegium donauit *anno* II *regni*, XXV *Iunij*, Chriſti IↃCXCV, poſtulante Abbate *Apoſtolico Domino Papaleno Epiſcopo*, qui Goduino iam antè mortuo ſucceſſerat. Non ergo vixiſſe Goduinum anno IↃCCXIV, regni DAGOBERTI Iunioris quarto, infrà prolatis diplomatis Theoderici & Chlodouei manifeſtum atque indubitatum reddetur.

IX

Friſiorum ad fidem conuerſio à DAGOBERTO *Rege commendata Epiſcopo Colonienſi. Epiſtola S. Bonifacij hac de re ad Stephanum Papam.*

DIximus ſuprà, ex libro 3 Guilielmi Malmesburienſis de Geſtis Pontificum Anglorum, *S. VVilfridum Epiſcopum Eboracenſem*, Sede ſuâ pulſum, ne à *Theoderico Rege & Ebroino Duce Francorum caperetur & ſpoliaretur*, in *Friſiam* nauigaſſe: *cuius*

cuius ad prædicationem Adalgisus Rex gentilem tumorem inflexit, facilioremq; in ceteros prædicationis viam aperuit. DAGOBERTVS Rex à S. Wilfrido, quem è Frisiâ ad se venientem, in Alsatiâ anno IↃCLXXX exceperat, didicit, quæ is illâ hyeme beneficia & à Rege Frisiæ acceperat, ac vicissim illi eiusque subditis contulerat. Euocatus eodem adhuc anno ad regnum Austrasiorum, cum eodem Rege Frisiæ, prouinciis suis conterminæ, amicitiam coluit: quam quia religione Christianâ illuc introductâ stabiliorem fore sperauit, vt Frisios Christianis mysteriis erudiri procuraret, Episcopo Colonienſi mandauit. Rem gestam describit S. Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus, & Episcopus Vltraiectinus in epistolâ ad Stephanum anno IↃCCLII in Pontificem Romanum consecratum. Edita est ea à Nicolao Serario inter epistolas eiusdem S. Bonifacij num. 97, ab Autberto Miræo in Codice Donationum piarum cap. 9, & in Notitiâ Ecclesiarum Belgij cap. 21. Inserta quoque est à Ioanne de Bekâ Chronico Episcoporum Vltraiectinorum in Bonifacio Episcopo II cùm hac præfatione: *His diebus dissensio quædã exorta est inter Ecclesiam Colonienſem & Traiectenſem. Postquàm enim Bonifacius Archiepiscopus Traiectenſis, iubente Zachariâ Papâ, Pippinum Ducem Sueßionis unxisset in Regem Francorum, quem Clemens quidem baptizauerat in regno Germanorum; Archiepiscopus Colonienſis asseruit castrum cùm Ecclesiâ Traiectenſi donatione* DAGOBERTI *Regis ad Metropolitatum suum spectare: & contrà præfatus Traiectenſis Archiepiscopus affirmauit Ecclesiam suam ad Sedem Apostolicam sine medio pertinere. Quapropter & Bonifacius præsentis epistolæ consultationem scribi fecit, quam sanctißimo Patri Domino Stephano Papæ destinauit.* Est ea huiusmodi:

Venerando ac diligendo Domino, Apostolatus priuilegio prædito

prædito, Stephano Papæ Bonifacius, exiguus Legatus vel Missus Germanicus, Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ optabilem in Christo caritatis salutem.

Tempore Sergij Apostolicæ Sedis Pontificis venit ad limina sanctorum Apostolorum Presbyter quidam miræ abstinentiæ & sanctitatis, generis Saxonum, nomine VVillibrordus, & alio nomine Clemens vocatus, quem præfatus Papa Epi*scopum ordinauit, & ad prædicandam Paganam gentem Fresonum transmisit in littoribus Oceani occidui. Qui per quinquaginta annos prædicans præfatam gentem Fresonum maximâ ex parte conuertit ad fidem Christi, fana & delubra destruxit, & ecclesias construxit, & Sedem Episcopalem & Ecclesiam in honore S. Saluatoris constituens in loco & castello, quod dicitur Traiectum, & in illâ Sede & Ecclesiâ S. Saluatoris, quam construxit, prædicans vsque ad debilem senectutem permansit: & sibi Coëpiscopum ad ministerium implendum substituit, & finitis longæuæ vitæ diebus, in pace migrauit ad Dominum.* Princeps *autem Francorum Carolomannus commendauit mihi Sedem illam, ad constituendum & ordinandum Episcopum; quod & feci. Nunc autem Colonienſis Episcopus illam Sedem præfati Episcopi Clementis à Sergio* Papâ *ordinati sibi vsurpat, & ad se pertinere dicit, propter fundamenta cuiusdam destructæ à Paganis ecclesiolæ, quam VVillibrordus dirutam vsque ad solum in ca-*

stello

ſtello Traiecto reperit, & eam proprio labore à fundamento conſtruxit, & in honore S. Martini conſecrauit. Et refert, quia ab antiquo Rege Francorum DAGOBERTO *caſtellum Traiectum cum deſtructâ eccleſiâ ad Colonienſem parochiam donatum eâ conditione fuiſſet, vt Epiſcopus Colonienſis gentem Freſonum ad fidem Chriſti conuerteret, & eorum prædicator eſſet, quod & ipſe non fecit. Non prædicauit, non conuertit Freſones ad fidem Chriſti, ſed Pagana manſit gens Freſonum, vſquequò venerandus Pontifex Romanæ Sedis Sergius ſupradictum ſeruum Dei VVillibrordum Epiſcopum ad prædicandum ſupradictæ genti tranſmiſit, qui illam gentem, vt præfatus ſum, ad fidem Chriſti conuertit. Et modò vult Colonienſis Sedem ſupradicti VVillibrordi prædicatoris ſibi contrahere, vt non ſit Epiſcopalis Sedes ſubiecta Romano Pontifici, prædicans gentem Freſonum. Cui reſpondebam, vt credidi, quod maiùs & potiùs fieri debeat præceptum Apoſtolicæ Sedis, & ordinatio Sergij Papæ, & Legatio venerandi prædicatoris VVillibrordi (vt & fiat Sedes Epiſcopalis ſubiecta Romano Pontifici prædicans genti Freſonum, quia magna pars illorum adhuc Pagana eſt) quam deſtructæ eccleſiolæ fundamenta diruta, & à Paganis conculcata, & per negligentiam Epiſcoporum derelicta. Sed ipſe non conſenſit. Sed modò Paternitatis Veſtræ iudicio mihi intimare dignemini: & ſi hoc iuſtum ſit reſponſum & Vobis placeat, quod illi*

illi Colonienſi Epiſcopo reddidi, veſtrâ auctoritate robor are, vt præceptum Sergij Papæ & Sedes illa ſtabilis permaneat. Sic enim poteſtis nos, ſi Vobis placet, adiuuare, ſi de ſcrinio Eccleſiæ veſtræ exemplare iubetis, & mihi tranſmittere, quidquid præfato Epiſcopo VVillibrordo ordinato S. Sergius præciperet & conſcriberet, vt ex auctoritate Sanctitatis Veſtræ contradicentes, conuincere & ſuperare valeam. Si autem aliter iuſtius Sanctitati Veſtræ videatur, conſilium Paternitatis Veſtræ mihi inſinuare dignemini, vt ſequar.

Addit Beka: *Hanc igitur conſultationis epiſtolam Bonifacius ad Romanam curiam tranſmiſit, qui, modico dehinc elapſo tempore, negotio nondum expleto, vitam cum martyrio conſummauit,* anno IↃCCLIV Nonis Iunij.

Hactenùs controuerſia illa atque epiſtola S. Bonifacij, cum illuſtri DAGOBERTI huius laude & chronologiæ noſtræ conſenſu. *Honorificè ſuſceptus*, inquit Beda lib. 5 cap. 20, *S. VVilfridus à barbaris ac Rege illorum Aldgiſlo, prædicabat eis Chriſtum, & multa eorum millia verbo veritatis inſtituens, à peccatorum ſuorum ſordibus fonte Saluatoris abluit. Et quod poſtmodùm VVillibrordus reuerendiſſimus Chriſti Pontifex in magnâ deuotione compleuit, ipſe primus ibi opus Euangelicum cœpit.* Ij ergo ad fidem anno IↃCLXXX conuerſi, videntur ſub DAGOBERTI patrocinio tutelâque vixiſſe, facultatemque eccleſiæ ſibi conſtruendę impetraſſe, cui Epiſcopus Colonienſis, ex præſcripto eiuſdem Regis, Sacerdotem pręficere debebat: Aldgiſlo, ſiue Adalgiſo, Regi ſucceſſit Radbodus, ſub quo circa annum IↃCLXXXVIII aut ſequentem in Friſiam venit S. Vulfrannus Archiepiſcopus Senonenſis, ac dein S. Willibrordus

brordus anno IↃCXC, post quinquaginta annos huius gentis conuersioni impensos, VII Nouemb. anno IↃCCXXXIX vitâ functus. Wilhelmus Heda cap.5 Historiæ Vltraiectinæ, tradit DAGOBERTVM *filium S. Sigeberti Regis* à *Grimoaldo constitutum Episcopum Pictauensem*, & hãc *Ecclesiæ Vltraiectinæ originem* ad DAGOBERTVM I transfert: quæ aliaque eius menda vltrà refutare nil opus. Colitur dictus Vulfrannus XX Martij. De eo nonnulla inquirimus IX Februarij ad Vitam S. Ansberti Archiepiscopi Rotomagensis pag. 346.

X

S. IRMINA *Abbatissa Horreensis, filia* DAGOBERTI II. *Diploma fundationis Horreensis monasterij.*

INter alia quàm maximè intricata, in regno huius DAGOBERTI constituendo, est recta liberorũ eius notitia. Inter hos præcipua est S. IRMINA Virgo monasterij Horrei apud Treuiros prima Abbatissa, etiam Fastis Martyrologij Romani ad XXIV Decembris adscripta. Huic filiæ suæ DAGOBERTVS Rex id monasterium extruxit, dotauitque: cuius fundationis diploma antiquum, Amplissimus Dominus Ægidius Gelenius, Serenissimi Electoris Colonienſis Historiographus, ac libris eruditis de antiquitate Ecclesiasticâ editis clarus, nobis pro suâ humanitate communicauit ex volumine XXX Farraginis diplomatum historiæ seruientium, attestans illud se Treuiris ex archiuo Horrei Dagobertini anno CIↃIↃCXXXVII, beneficio Annæ Ameliæ ab Hattstein eiusdem monasterij Abbatissæ transcripsisse. Est autem huiusmodi.

In nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis DAGOBERTVS *Diuinâ præordinante prouidentiâ Rex. Si Eccleſiaſticis negotiis & ſeruorum & ancillarum Dei vtilitatibus quęque neceſſaria prouiderimus, & de noſtris rebus aliquod beneficium conferre ſtuduerimus, id nobis ad temporalis noſtri regni ſtatum, & æterni promerendum præmium, incunctanter credimus profuturum. Comperiat ergo omnium ſanctę Dei Eccleſiæ fidelium, præſentium, & futurorum, induſtria, quia rogatu dilectæ coniugis noſtræ Reginæ... monaſterio in Treuericâ valle in honore ſanctę Dei Genitricis ab* IRMINA *filiâ noſtrâ conſtructo, & ſanctimonialium coadunatione decorato, ex rebus proprietatis noſtrę in pago Muſelenſe, in Marcâ Burenſe, has villas, Machare, Lorriche, Baldebrunno, Hildenesheim, VValeheim, Speia, cuius termini incipiunt in Difenidene, & ſic vbi agri coli poſſunt, & ſic vſque Entire; & inde in ripam Dinkolter, & inde ſurſum ripam vſque ad Aldenfalkenborne, & ſic vſque Spalden; & inde ad viam quę dicitur Retweh vſque Richenheiden, & inde inter ſiluam de Cameric & Breidenwiſen, & ſic inferiùs vſque Beibeigen, & inde vſque Engelmanneſſcuren & ad fontem S. Humberti, & ad Engelburne & ſic vſque ad Aldenbuche, & inde per rectam viam vſque ad Odenburne, vſque vbi Bure terminatur, & inde in Gizenhelden vſque ad ripam, quæ cadit ſuper molendinum, & inde vſque Engelgere,*

re, & ſic ſuperiùs vſque viam ſaxorum, & inde vſque Fredebertiſcilen vſque in Renum Brunniche, cum terris cultis & incultis, vineis, molendinis, pratis, paſcuis, ſiluis, aquis, aquarumúe decurſibus, viis & inuiis, exitibus, & regreſſibus, & quidquid habuimus, legali auctoritate contradidimus; eâ ſcilicet conditione, vt pauperes Chriſti inde in reliquum temporalia ſubſidia habituræ, æternæ vitæ ſubſidia nobis ſupplicationibus ſuis apud Deum poſſint præparare. Præterea à fidelibus noſtris, tam præſentibus quàm futuris, notum fieri volumus, qualiter dilectiſſima filia noſtra IRMINA *allodium ſuum, quod in Laudunenſi Epiſcopatu, in his locis, Luduſa, Aneia, Balbengeis, VVartengeis, cum omnibus appendiciis ad eadem loca iuſtè & legaliter pertinentibus, à ſponſo ſuo, Hermanno ſcilicet Comite, in dotem legali traditione ſuſcepit, pro remedio animæ ſuæ & prædicti ſponſi ſui, ad idem monaſterium, quod vocatur Horreum, cum* XL *manſis in ipsâ Treuericâ valle ſitis, & extra vrbem iſtis villis, Orneua, Munzefeldt, VVilare, Ruzfurt, VVinterſtorff, Ruberа, per noſtram manum cum omni integritate contradidit, eâ ſcilicet ratione, vt ſanctimoniales, inibi, Deo ſanctęque Genitrici eius perpetualiter famulantes, in eiſdẽ bonis nullius perſonę magnę vel paruę violentiam patiantur: ſed victum & veſtitum in ſemper abſque omni inquietudine conſequantur; & vt hęc preſens traditio tam ſua quàm noſtra ſtabiliorem*

in Dei nomine ſemper poſsit habere firmitatem, præceptum hoc inde conſcriptum manu propriâ ſubtus firmauimus & ſigilli noſtri impreſſione inſigniri iuſſimus.

Hactenùs diploma DAGOBERTI, cui clariſſimum lumen affert Theofridus Epternacenſis in Vitâ eiuſdem S. IRMINÆ: vbi de ſponſo eius & extructo monaſterio hæc habet: *Hanc in primæuæ adhuc ætatis flore Hermannus quidam Comes Gallicanus, nobilis & egregiæ indolis, conſcriptâ ſibi ampliſsimâ dote in Tyraſio & aliis locis deſponſauerat: ſed ante diem nuptiarum immaturâ morte præreptus, magnum triſte ſuis, magis autem ipſi ſponſæ ſuæ parauerat. Quam cùm pater benignè conſolaretur, & ditiorem & potentiorem maritum ei polliceretur; illa de hoc promiſſo patris fidem exegit. Quâ acceptâ, protinùs Chriſtum Regem Regum ditiorem & potentiorem omnium, cui ſeruire regnare eſt, in ſponſum elegit. Vnde Rex pietate ac ſapientiâ mirificus . . . fauens electioni eius, ad vota ſua animum ſuum laxauit, & præter dotem priuati Comitis, quod eam de hæreditate paternâ vel maternâ contingebat, ad ædificanda Sanctorum loca pro magnificentiâ regali alacriter ei delegauit . . . Vnde Treueri in honore Theotocos Mariæ ædificato monaſterio, in loco, qui dicitur Horreum, aggregauit ibi cœtum ſanctimonialium, quarum ipſa facta eſt Abbatiſſa. Quem locum fundis, prædiis & ampliſsimis redditibus ditauit, & regali ditioni tunc temporis eum aſſignauit . . . Diligebat præcipuè ſanctiſsimum Dei virum VVillibrordum, qui illo tempore merito & officio digniſsimus Antiſtes ſanctæ Traiectenſis Eccleſiæ primus honeſtè aurigabat currum.*

Hæc ibi, quæ à pleriſque ſcriptoribus, ob memoriam huius DAGOBERTI oblitteratam, ad DAGOBERTVM I transferuntur: quaſi S. IRMINA ex eius vxore Nanthilde nata foret, quã (Gomadrude ob ſterilitatem repudiatâ) eum anno DC-

xxxv duxisse constat, id est, annis solùm nouem & aliquot mensibus, antequã ipse Rex DAGOBERTVS moreretur, relicto ex Nanthilde Chlodoueo II, nondum quinque annorũ puerulo, regnorũ Neustriæ & Burgundiæ hærede. Verùm esto: ante hunc Chlodoueum genita dicatur S. IRMINA; quomodò tamen credi potest, patre superstite, monasterio iam constructo, & sanctimonialibus collectis, memoratum suprà priuilegium ab eo, rogatu matris, impetrasse? Quomodò Treuiris id ab eodem patre dotatum in regno Austrasiorum, quod ab anno IↃCXXXIIX S. Sigebertus, alter DAGOBERTI filius ex Ragnetrude natus, obtinebat? Non fauet etiam subscriptio diplomatis, consultò à nobis in hunc locum reiecta, quæ hoc modo fœdè assutis laciniis reconcinnata: *Actum anno* IↃCXLVI *Incarnationis Dominicæ, Indictione* IV, *data* VII *Kalend. Septemb. per manus Grimoaldi Maioris-Domus regiæ, anno regni Domini* DAGOBERTI II. *Actum Treuiris in Dei nomine feliciter. Amen. Signum* DAGOBERTI *Regis.* Obiit DAGOBERTVS I anno IↃCXLIV die XIX Ianuarij. Expungendus ergo cum Indictione annus Christi, temporibus regni Francorum primæ stirpis Merouingicæ discernendis, vt sæpiùs monuimus, neutiquam solitus adhiberi, à posteris, vt passim alibi, ineptè intrusus. S. Pippino Duce eo anno mortuo, præfecturam aulæ susceperat quidem Grimoaldus, sed sub S. Sigeberto filio DAGOBERTI. Cuius proinde etiam submoto nomine hæc fortè verba solùm reponenda: *Data* VII *Kalend. Septemb. anno regni Domni* DAGOBERTI VII. *Actum Treuiris in Dei nomine feliciter. Amen. Signum* DAGOBERTI *Regis.* quod signum ex litteris nominis more illius æui efformatum erat. Annus is VII DAGOBERTI II, filij Sigeberti, conuenit in annum Christi IↃCLXXXVI: quando S. IRMINA potuit egisse annum ætatis decimum sextum. Quod cõ-

iugi

iugi Dagoberti matri S. IRMINÆ nomẽ fuerit, neſcitur. Fuêre DAGOBERTO I, præter alias, duæ coniuges Reginæ Nanthildis & Berthildis; Chlodoueo II Bathildis, ſeu Baldechildis; S. Sigeberto Emnechildis; Childerico Bilichildis: iſta in diplomate iam memorato dicitur Nanthildis, nomine aut à poſteris intruſo, qui diploma DAGOBERTO primo affinxerunt; aut certè, ſi illud ei nomen, aliudúe non abſimile fuerit, inde arrepta occaſio errorum: ad quos euitandos nomen eius in diplomate non expreſſimus.

XI

Beneficia à S. IRMINA *filiâ* DAGOBERTI *præſtita S. VVillibrordo, potiſſimùm pro Epternacenſi monaſterio.*

DAGOBERTO II igitur, filio S. Sigeberti, Regi Auſtraſiorum, filiam fuiſſe S. IRMINAM perſuadent tum regnum illius Auſtraſianum, tum ætas filiæ, ac præcipuè quòd temporibus S. Willibrordi Vltraiectini Epiſcopi, SS. Baſini & Lutwini Treuirenſium, Pippini Herſtalli Maioris-Domus, Regumque DAGOBERTO II iuniorum vixerit. Cùm apud Treuiros degeret S. Willibrordus, monaſterium Epternacenſe, in Ducatu nunc Lutzeburgenſi ſitũ, ad Surã fluuium S. IRMINÆ prouocatus liberalitate, condidit, rebuſque neceſſariis ad vſum habitationemque cœnobitarum inſtruxit. Diploma donationis edidit Miræus lib. 2 Diplomatum Belgicorum cap. 4 & in Notitiâ Eccleſiarũ Belgij cap. II. Signatum *Treuiris ſub die Kalendarum Nouẽbris anno* IV *Domni noſtri Childeberti Regis*, id eſt, Chriſti IↃCCI. aliud dein ſub titulo Teſta-

Testamenti conscriptum *ex Theofrido & MSS. Theoderici Epternacensis* refert Browerus lib.7 Annalium Treuirensiũ, sed *verbis*, vt asserit, *paullulùm deflexis*: quod, quia minùs vulgò notum, hîc damus.

IRMINA *in Christi nomine Deo sacrata, etsi indigna, gratiâ Domini Abbatissa, sana quidem, Deo propitio, sanoque consilio testamentum perscribendum rogaui, idque negotium fratri in Christo meo Huncioni Presbytero mandaui. Dono itaque in præsentiâ tam pro remedio animæ meæ, quàm pro nonnullâ mercedis etiam huius in illis sempiternis gaudiis accessione, Basilicæ sanctæ Trinitatis, beatæ Genitricis & SS. Petri & Pauli Apostolorum honori consecratæ, quæ est in prædio nostro extructa Epternaco ad amnem Suram, vbi Dominus & Pater noster in Christo VVillibrordus Episcopus, rector & gubernator esse videtur; donatumque esse iubeo, quidquid id est, quod ex patris ac matris successione creuit, domos, ædificia, casas, mansos, vineas, prata, campos, siluas, & horum omnium appendices, Baidelingum, Matholfingum, portionemque nostram in Oxinuillario, cuncta, inquã, hæc lego cùm pastoribus, bubulcis, subulcis, opilionibus, armentariis, horum item greges, armenta, & eorum promiscuũ omne peculium; quibus tamen libertos annumerari non volo, quos per epistolas meas manumissos, ingenuos pronuntiaui, Gararium, Cuntoaldum, Archildem, Theodfridum & alios complures. Iterum dono, quidquid ad ministerium loci,*

quem diximus, subsidiumque paratum hactenùs & à me cõquisitum est, tam in auro, quàm argento, gemmis, vestimentis, altarium velis, cortinis, vtensilibus tam æneis quàm ferreis ligneisque: omnia verò de sententiâ consilioque tam Virginum, quæ mecum vnà congregatæ viuunt, quàm Apostolicorum virorum Basini & Lutuuini Episcoporum. Ego Hũcio in Christi nomine Presbyter, rogante & iubente Dominâ meâ IRMINA, *hoc testamentum perscripsi, & ipsa subter manu propriâ vnà cum testibus firmauit. Ego* IRMINA *hoc testamentum meum relegi. Ego Lutuuinus Episcopus. Ego Theodfridus & ceteri subsignauimus. Actum Treberi die Kalendarum Decembris anno quarto regni D.N. Childeberti Regis.*

Is est annus Christi DCCI. Habebat Pippinus Herstallus luculentas possessiones Epternaci, quas S. Willibrordo etiam donauit, secundùm hanc formam è Theoderico editã à Browero:

Ego in Dei nomine illustris Vir Pippinus, filius Ansgisi quondam, nec non illustris matrona mea Plectrudis, filia quondam Hugoberti, reputantes varios nobiscum humanæ fragilitatis casus; quo nimirum & præteritæ vitæ possimus abluere sordes, & donante Domino ad æterna gaudia peruenire; donamus monasterio in loco, qui cognomentum gerit Epternacum, pagoq; Bedensi ad Suram amnem extructo, cui virum strenuum & Dei cultorem, Apostolicum VVillibrordum Episcopum, cùm turbâ monachorum imposuimus, illud Epternaci dimidium, quod Theodharius quondam Dux ibidem obtinuit, & posteà filius eius Theodhardus nobis quondam tradidit:

iis

iis tamen facultatibus exceptis, quas IRMINA *in ipso Epternaco possedit. Actum Gaimundis* III *Idus Maias regni D.N. Childeberti anno* XII. *Pippinus & Plectrudis, item Chudbertus, Bernarius, Charibaldus, Constantinus, Iosephus, VVinetharius subscripsêre.* Fuit is annus Christi IↃCCIX aut sequens. Vtramque hanc Epternacensibus factam donationem & S. IRMINÆ & Principum Pippini ac Plectrudis paucis describit Theofridus in Vitâ S. IRMINÆ.

Ab hac dein euocatus S. Willibrordus Treuirim, Horreense monasterium peste liberauit: quod beneficium carmine heroico celebrat Alcuinus Flaccus in Vitâ S. Willibrordi. Visitur iuxta Horreum antiquæ religionis parœcia S. Paulo sacra, & monasterio attributa, quam S. Willibrordum, Sacerdotum duodecim prouentu ab S. IRMINA locupletatam, solenni cæremoniâ consecrasse, scribit idem Theofridus in huius Vitâ, additque illi ab eâ etiam Montis-villam in pago Zulpiaco traditam esse.

XII

Horreensis Abbatissa post S. IRMINAM *Anastasia, non S. Modesta. S. Chlodulfus Episcopus Metensis fuit, non Treuirensis.*

TRithemius in Compendio libri 1 Annal. Francor. opinatur *huic* IRMINÆ *in regimine sanctimonialium successisse Modestam cœnobij Romarici alumnam, & filiam sororis B. Modoaldi Archiepiscopi Trenirorum, dein Anastasiam, & quarto loco Basilissam.* Quæ Browerus monet, *Trithemium* scribere, *priuata monumenta secutum*, eamque *successionem non esse certam.* Imò

idem Trithemius lib. 3 de Viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 143 agit de S Modestâ Abbatissâ, atque ipsemet, quod alibi scripserat, refellere videtur. *Volunt autem quidam*, inquit, *quòd hæc sacrata Virgo fuerit secunda Abbatissa in Horreo Treuirensi: quòd an ita sit, temporis dissensio me non sinit discernere. Probet alius.* Scilicet qui antè scripserat hanc successionem contigisse sub Chlodoueo filio DAGOBERTI I, etiam lib. 3 de Viris illustribus cap. 138, subiungit S. IRMINAM *S. VVillibrordo*, aitque *claruisse anno Domini* DCCX. Et hac de caussâ Browerus S. Modestam inter Treuirenses nusquam recenset, innuens *alumnam esse cœnobij S. Romarici, quod apud Mosellam est, nunc simul oppidum Lotharingiæ*, in Comitatu Auendẽsi à S. Romarico extructum, cuius fundationis diploma legitur apud Ruerum lib. 4 Antiquitatum Vosagensium sub finem Vitæ S. Romarici. Hinc in Vitâ S. Gertrudis Niuellensis illius cõsobrinæ, quæ anno DCLXIV statim à morte illi apparuit, non legendum est: *In Treuirensi monasterio Abbatissa fuit, Modesta nomine*; sed potiùs, *In Auendensi monasterio.* Neque enim Treuiri monasterium, sed vrbs erat, varia complectens cœnobia. Nec vnicus ille error inibi est, Sequitur enim: *Cùm autem crastinus dies aduenisset, ciuitatis Episcopus, nomine Clodulphus, venit ad monasterium prædictæ Modestæ. . . . Ille per ordinem narrauit staturam corporis eius & speciem decoris eius.* Est hic S. Chlodulphus Episcopus Metensis, cuius frater Ansigisus Dux S. Beggam sororem Gertrudis vxorem duxerat. Addendum igitur, *ciuitatis Metensis Episcopus*, pro quâ voce in aliis MSS. substitutum, *ciuitatis eiusdem Episcopus*. At Surius mutato stylo edidit *Treuirensis Episcopus*. Nam anno illo DCLXIV præerat Ecclesiæ Treuirensi S. Numerianus, electus tempore S. Sigeberti Regis, & postea, sub Childerico mortuus. Ex illâ nihilominùs mendâ alius

lius & peior ſuccreuiterror, quo S. Chlodulphus relictâ Sede Metenſi, dicitur factus Archiepiſcopus Treuirenſis: ſed de tempore inter auctores non cõuenit. Alij cum Claudio Roberto ſubſtituunt S. Modoaldo ante Numerianum, alij cum Scheckmanno ac Meuriſſio in ſequens reiiciunt ſeculum, quo dicunt S. Lutwino ſucceſſiſſe, rati etiam tum S. IRMINÆ ſucceſſiſſe Modeſtam: quaſi eò vſque vixiſſet S. Gertrudis, & mox ab obitu S. Modeſtæ apparuiſſet.

Succeſſiſſe S. IRMINÆ cum Browero opinamur Anaſtaſiam, de quâ Theodericus ex veteribus teſtamentorum codicillis hæc refert apud eumdem Browerum: *S. VVillibrordus & Domina Anaſtaſia Abbatiſſa puellarum in Horreo fecerunt inter ſe commutationem vinearum, & dedit Dominus VVillibrordus Dominæ Anaſtaſiæ vineæ petituras duas, in monte Paginſe iuxta flumen Rhenum, cum vinitore & omni peculio ſuo, quæ ſibi illuſtris famina Irmentrudis filia Pantini, conſobrina S.* IRMINÆ, *dederat. Et recepit ab eâ alias duas petituras in monte Cabracenſi ſuper flumen Moſellæ cum vinitore & omni peculio.* Hæc ibi. Willibrordus Boſchartus diſſertatione 99 de Friſiæ veteris primis Apoſtolis, duas obtrudit IRMINAS, filias Regũ DAGOBERTORVM, quarum alterâ ſcribit DAGOBERTI I filiam, Horreenſis cœnobij fundatricem primam, quòd poſt huius diſceſſum S. Modeſta cũ Modoaldo Archiepiſcopo Treuirenſi, auunculo ſuo, fundationem promouiſſe dicatur in priuilegio iſti monaſterio dato à Leone Papâ: quem ipſe cum Miræo, qui illud edidit lib. 2 Diplomatum Belgicorum cap. 3, attribuit S. Leoni II, qui ſedit à XIV Auguſti anni IↃC-LXXXIII ad XXVIII Iunij anni ſequentis. Browerus cõtrà tradit impetratum à Leone III, qui præfuit Eccleſiæ ab anno IↃCCXCV ad annum IↃCCCXVI, cenſetque *à poſteris interpolatum*; vt inde nihil certi confici poſſit. Alteram IRMINAM

 arbitra-

arbitratur Boſchartus fuiſſe *filiam* DAGOBERTII II *qui ab anno* IↃCCXVI *ad* IↃCCXXII *regnârit*, eamque *S. VVillibrordo denotam*, cuius dein *donationis chartulam* edit, ſignatam *anno* IV *Childeberti Regis*, patris dicti DAGOBERTI, vt eam Irminam neceſſe foret ante auum, qui iuuenis cœpit regnare, natam fuiſſe. Huius etiam DAGOBERTI filiam cenſet Scipio Dupleix S. IRMINAM fuiſſe. Ipſum Leonis diploma damus, vt eius diiudicatio ſit penes lectorem. ita ergo legitur:

Ego Leo Vicarius S. Petri Principis Apoſtolorum, meritis quidem impar, vice tamen ipſius dignitate Romani fungens præſulatus, cœnobium Horreenſe à Modovvaldo Treuirorum Archiepiſcopo, ſubminiſtrante B. Modeſtâ, filiâ ſororis eius, è regalibus horreis, à quibus & nomen accepit, ad diuini cultus officium reſtauratum, poſt diſceſſum beatæ Virginis Irminæ, quæ primæ hunc locum prouehendum ſuſcepit, tantâ reuerentiâ & honore adprimè donatum accepimus, vt matre iſtius congregationis vitâ excedente, nulla ab extraneis quocumque modo, ſed vna ex ipſis ſubrogetur, Principibus Eccleſiæ Treuirenſis ex conſulto fauentibus, Sororibus electione potitis, ipſo quoque Præſule deuotè annuente. Quod tantâ auctoritate ſubnixum, vt in æternum ſtabile permaneat & fixum: vt in nomine Ieſu Chriſti Domini noſtri, ſanctiq; prædeceſſoris Petri, & omnium electorum Dei, æterno ſeruetur damnandus iudicio, ſi quis Prælatus tanto hîc cõmorantes exinaniuerit priuilegio. Fiat, fiat, Amen, amen.

Hactenùs illud diploma apud Miræum adiunctum alteri diplomati, quo DAGOBERTVS I poſſeſſiones Eccleſiæ metropolitanæ Treuirenſis dicitur confirmare: in quo hæc leguntur: *Præcipimus atque iubemus, vt omnes res vel facultates ad Eccleſiam B. Petri Treuericæ vrbis pertinentes, ſcilicet cellam S. Hilarij, quæ nunc appellatur S. Maximini, quæ eſt in prædio S. Petri conſtructa, & cellam S. Paulini & S. Eucharij, & monaſterium*

S. Mariæ

S. Mariæ quod idem præfatus Modovvaldus in territorio S. Petri nuper à fundamentis conſtruxit, quod vocatur Horrea, & baſilicam S. Martini .... ſub iure & poteſtate S. Petri Treuirenſis eccleſiæ eiuſq; Pontificis perpetualiter mancipata permaneant ... Extat illud diploma à Franciſco Roſierio in Stemmatis Lotharingiæ editum pag. 1 ſed mirè intricatum, in quo tertiò repetitur nomen *Arnulphi Ducis Auſtriæ Moſellanicæ*, idque anno IↃCXXIII, quo S. Arnulphus erat Epiſcopus Metenſis, non Atto, ſiue Abbo, qui iſti Epiſcopus Metenſis ſubſcribit. Adduntur ſigilla varia conficta, vt DAGOBERTI *Regis habens inſculptum ſcutum liliis plenum*, qui ritus poſterioribus temporibus inductus fuit. Nicolaus Zylleſius in defenſione Abbatiæ Imperialis S. Maximini idem diploma, ſed hinc inde correctum, exhibet, ab aduerſariis obiectum, quod nihilominùs §§ nouem à pag. 58 ad pag. 71 cõfictum eſſe demonſtrat. Browerus pag. 422, *Si à vertice*, inquit, *vſque ad extremum vnguem hæc* in eo diplomate contenta, *cõferas, nihil, meâ quidẽ ſententiâ, hîc ſani reperies.* Eodẽ modo menda adſperſa apparent nonnulla in citato diplomate ſub nomine Leonis Papæ. Quomodò enim deceſſerat S. IRMINA, cùm Horreenſe monaſteriũ, ſubminiſtrante ſumptus B. Modeſtâ, reſtauraret Modoaldus Epiſcopus, quod in altero diplomate dicitur *à fundamentis conſtruxiſſe* ante *annum* XXIII, aut, vt alij, ante *annum regni* XII, *Chriſti* IↃCXXXIII? Quomodò, inquam, tum è vitâ deceſſerat S. IRMINA filia DAGOBERTI & Nanthildis, quam, legitimâ coniuge Gomadrude anno ſequente IↃCXXXV repudiatâ, duxit? Quidni S. Leonis IX ex Epiſcopo Tullenſi anno CIↃXLIX Pontificis Romani creati, à quo ſuprà diximus conſtitutionem pro monaſteriis Stabulao & Malmundario factam eſſe, potiùs dicatur citatum ſuprà diploma fuiſſe, qui tum ob libellum ſupplicem à quo-

piam

piam imperito antiquæ hiſtoriæ conſcriptum, approbârit liberam Abbatiſſæ electionem, minimè à ſimili controuerſiâ dependentem? Fauet huic coniecturæ, quòd cœnobium S. Romarici, in quo S. Modeſta vixit, in diœceſi fuerit Tullenſi, vt vel inde appoſito S. Modeſtæ nomine, eius beneuolentiam conciliandam auctor libelli ſupplicis ſperaſſe videatur. Demum, quidni tam poteſt illa Leonis Papæ conſtitutio ſuppoſitia cenſeri, quàm, vt Browerus ſcripſit, à poſteris interpolata?

XIII

Sepultura S. IRMINÆ *apud VVeiſſenburgenſes. Hoc monaſterium à* DAGOBERTO *parente dotatum. Alia monaſteria à* DAGOBERTO *fundata aut dotata.*

ALbum-Caſtrum, inquit Gaſpar Bruſchius, *vel VVeiſſenburgum, monaſterium inſtituti Benedictini, vnum ex Germaniæ omnibus antiquiſſimum ac potentiſſimum: vna item ex quatuor illis ſacri Romani Imperij abbatiis, Ducali dignitate conſpicuis, Fuldenſis, Campidonenſis, ac Murbacenſis Abbatiarum in hac felicitate conſors ac ſocia. Id, inquam, ampliſſimum cœnobium in mediâ Alſatiâ ad montana Voſagi & in eiuſdem nominis imperiali oppido ad amnem Lutharum, qui mediam ciuitatem perfluit, amæniſſimo loco ſitum, Spirenſis diœceſeos, quod alibi VVitzenburgum, quaſi ſapientiæ caſtrum dicitur, quod nomen ſcholæ & academiæ tali pulchrè conuenit. Fundatum ac inchoatum legitur anno* IↃCXXIII, *dotatum verò & auctum anno Chriſti* IↃCLXIV *à* DAGOBERTO *potentiſſimo Galliarum Rege, cuius filia Domna* IRMINA, *prima*

prima fundatrix & Abbatissa Horrei Treuerensis, in sinistrâ VVeissenburgensis summi templi absidè, sublimi & magnifico mausoleo (in cuius summitatem Clerus eius loci circa Parasceues festum, Corpus Dominicum collocare solet) deposita, ac terræ omnium parenti reddita est. Hactenùs Bruschius in Monasteriorum Germaniæ chronologiâ. Addit Coccius in DAGOBERTO cap.18, *intra ipsam arum D.* IRMINÆ DAGOBERTI *Regis filiæ sacrum corpus loculo includi, cum hac inscriptione:*

HIC RECONDITVM EST INTEGRVM CORPVS B. IRMINÆ VIRGINIS, FILIÆ DAGOBERTI REGIS FRANCORVM, FVNDATORIS HVIVS MONASTERII.

Quando illud ibi positum sit epitaphium, nusquam legimus. Ex Chronico Spanheimensi, quod Trithemius huius loci Abbas scripsit, ante quingentos annos illud ibi extitisse colligi posse videtur. Nam *anno* CIↃCLII, vt ille tradit, *Craffto secundus huius monasterij Abbas multis precibus impetrauit caput* S. IRMINÆ *Virginis, filiæ quondam* DAGOBERTI *Regis Francorum, quæ fuit prima Abbatissa monasterij in Horreo Treuirensi.* Erat Craffto Megenhardi Comitis de Spanheim, & dicti monasterij fundatoris filius, anno CIↃCXLIX, vt idem scribit Trithemius, sub Bernhelmo primo Abbate factus monachus, relictâ sponsâ, nomine Clementiâ, filiâ Adolphi Comitis Altimontensis, quæ in monasterio S. IRMINÆ deinceps sanctimonialis vixit, de quâ nos alibi. Delato ergo ad Spanheimenses sacro capite S. IRMINÆ, *integrum corpus* (quod in Epitaphio legitur) non adseruabatur Weissenburgi: nisi quis interpretur *totum corpus*, præter caput; vel *totum*, quia pleraque ossa corporis. In Fragmento historico, quod Alberti Argentinensis Chronico præfixum est, dicuntur SS. Arbogastus & Florentius sub DAGOBERTO I floruisse,

atque hic ad annum IↃCLXXIV vixisse. Quæ errata suprà correximus, ac sanctos illos Antistites tempore DAGOBERTI II in Alsatiam venisse demonstrauimus. Similes errores chronologici in antiqua Weissenburgensia monumenta, quæ Bruschius descripsit, videntur irrepsisse. Fatetur hic auctor, *catalogum Abbatum*, quem partim Weissenburgi ipse collegit, partim Philippus Elersheymius Episcopus Spirensis illi communicauit, *initio perturbatum ac mendosum videri.* Primus Abbas statuitur Principius, qui & Episcopus Spirensis fuit, sed *cui dignitati priùs præfectus incertum*, ait Bruschius. Agunt de eo in Catalogo Episcoporum Spirensium idem Bruschius, Eisengreinius, Philippus Simonis aliique, ac præfuisse illi Ecclesiæ tradunt sub *Sigeberto* DAGOBERTI *filio*: accepisseque ab eo Rege *decimas omnium victualium in agro Spirensium prouenientium, quæ antè à Regi dari consueuerant.* II Abbas Weissenburgensis statuitur *Cheodonius*. III *Radefridus*. *Huic*, inquit Bruschius, *Badenses thermæ concessæ esse leguntur*. Huius donationis tabulas ex Coccio hîc referimus, quòd prorsus arbitremur ad DAGOBERTVM II spectare.

DAGOBERTVS *Rex Francorum viris illustribus, Ducibus, Comitibus, Domesticis, vel omnibus gentibus tam præsentibus quàm futuris. Illud ad stabilitatem regni vel remedium animæ nostræ perdurare credimus, si petitiones Sacerdotu, quas auribus nostris patefecerint, ad effectum perducimus. Ideò cognoscat magnitudo seu nobilitas vestra, quia nos ad suggestionem viri venerabilis* RATFRIDI *Abbatis de monasterio* VVeissenburgo, *balneas illas trans Rhenũ in pago Auciacensi sitas (quas Antonius & Adrianus quondam Imperatores suo*

opere ædificauerunt) ad monasterium, quod dicitur VVeissenburg, & est constructum in honorem S. Petri in pago Spirensi, visi fuimus concessisse, cum omnibus & cum ipsâ marchâ ad ipsas balneas pertinente, quæ venit de duobus lateribus vsque in fluuium Murga, & de vnâ fronte ad partem occidentalem rasta vna, & de aliâ fronte ad partem orientalem leucas sex, quas homines loci istius dicunt rastas tres esse. Propterea hoc præceptum cessionis fieri iussimus, vt ab hac die memoratus RATFRIDVS *Abbas vel Patres ipsius monasterij VVeissenburgensis, suique successores vel monachi ibidem commorantes, de suprascriptis balneis, quas dicunt Aquas calidas, vel marchâ ad ipsas balneas pertinente, faciant quod malucrint: hoc est, habendi, tenendi, suisque successoribus relinquendi, firmissimam habeant in omnibus potestatem. Et vt hæc præsens auctoritas firmior sit, manu nostrâ vel annulo nostro subter eam decreuimus roborari. Data sub die* XI *Augusti anno secundo regni nostri. In Christi nomine,* DAGOBERTVS REX.

Hæc regia diplomata, addit Coccius, *cùm aliis complurib*us *Rudigerum, Abbatum VVeissenburgensium postremum, eumdemq; primum Præpositum, anno* CIↃ IↃV *Maximiliano Augusto eiusq; filio Philippo Hagenoæ & frequentissimo S. R. I. Principum cœtui ius contra Philippum Comitem Palatinum Rheni dicenti exhibuisse, fasti Alsatici asserunt. Thermæ porrò Badenæ posteris annis in eiusdem appellationis Marchiones domi militiæq; id temporis inclytos, & huic Ecclesiæ liberali clientelâ deinctos, feudi iure translatæ sunt.*

sunt. Hæc Coccius. Ceterùm annus II regni DAGOBERTI II apud Austrasios, quem suprà intelligi debere arbitramur, concurrit cum anno Chr. IↃCLXXXI, septemdecim scilicet annis elapsis post annum IↃCLXIV, quo, vti à Bruschio suprà & Munstero in Cosmographiâ obseruatur, à DAGOBERTO monasterium Weissenburgense dotatum auctumque. Verùm iam tum viginti annos è viuis excesserat DAGOBERTVS I, & nepos eius DAGOBERTVS II exul in Hibernià degebat.

Extat aliud DAGOBERTI Regis diploma, quo fundatur & dotatur monasterium Weissenburgense, relatum à Trithemio lib. 1 compendij Annalium de origine gentis Francorum, Munstero, Coccio: eiusdemque meminit Martinus Magerus de Aduocatiâ armatâ cap. 9 num. 513. In eo diplomate multa difficilia sunt. Primò narratur visio Regi facta, apparente inter Sanctos Christo Iudice, eiusque rapinas culpante, tum S. Dionysij patrociniũ, Regisque votum de extruendo monasterio. Quæ verbis omnino eisdem referuntur in diplomate donationum monasterio Hasolacensi factarum, quod à DAGOBERTO II fundatum esse diximus, eaque tamquàm à posteris ineptè infarta reiecimus. Clausula ita legitur apud Munsterum: *Datum in ipso monasterio mense Maio anno regni nostri* XXIII, *anno Domini* IↃCXXIII. quẽ annum etiam adnotarunt Bruschius & Eisengreinius. Obseruat Coccius apud Trithemium esse adrextum *annum Christi* IↃCXXIX, qui omissus est in operibus eius anno CIↃIↃCI recusis, in quibus hæc clausula est: *Datum, quod fecimus in ipso monasterio, mense Maio, die* XI, *anno regni nostri* XXIII, *in Christi nomine feliciter. Amen.* At non nisi octodecim annos imperauit Austrasiis DAGOBERTVS I, ab anno scilicet IↃCXXI ad IↃCXXXIX, quo filius eius Sigebertus regnum

Austrasiæ

Auſtraſiæ accepit. Diplomati Haſelacenſi, in quo eamdem de raptu DAGOBERTI ad tribunal Chriſti fabulam narrari diximus, hæc clauſula apponitur: *Datum quod feci cum filiis meis, Chlodoueo ſcilicet atque Sigeberto in dicto Haſelacenſi monaſterio ...anno ab Incarnatione Domini ſexingenteſimo tredecimo menſe Aprili, die ſextâ decimâ.* Quibus omnibus expunctis, oſtendimus Haſelacenſis monaſterij fundatorem agnoſci debere DAGOBERTVM II, quod de Weiſſenburgenſi monaſterio etiam dicẽdum eſſe propius vero videtur. Bruſchius addit DAGOBERTVM *Regem dediſſe Abbati Principio exemptionis ab omni iugo Epiſcopali & aliarum plurimarum libertatum priuilegia.* quæ in eo diplomate habentur abſque mentione *Principij*, ſed & *Catalogum Abbatum initio perturbatum ac mendoſum eſſe* ex ipſo Bruſchio diximus. Dein quæ in eo diplomate leguntur priuilegia, videntur plurima ab Imperatoribus poſteà conceſſa, quale eſt, quòd *monetam in ſe habens imagines, expreſſamq́, ſimilitudinem Nemetenſis monetæ, eidem loco concedatur.* Verùm de his ſecurius ferri iudicium poſſet, ſi extarent, quæ illi monaſterio ab ſequentibus Regibus atque Imperatoribus ſunt impertita priuilegia.

Rex DAGOBERTVS, *pater* S. IRMINÆ, *coronam inſignem candaliferam argenteam, auro ſubductam, turribus & ſumptuoſiſſimo opere elaboratam in eadem eccleſiâ* Weiſſenburgenſi *à ſummis lacunaribus dependentem fieri curabat, quæ hodie adhuc incolis viſendam ſe offert.* Ita Eiſengreinius ante annos ferè centum: qui relato obitu DAGOBERTI I ad annum IↃCXXXII, ſubiungit: *S. Lutuuinus Galliæ Belgicæ Dux, Treuirorum Archimyſta conſtituitur anno* IↃCXXXIII. quod factum eſſe circa annum IↃCC dicetur infrà lib. 4. Aſt hîc ſcriptoris inſcitiam agnoſci ſatis eſt.

Alia itidem monaſteria in eiſdem regionibus extructa

DAGOBERTVM Regem, parentem ſuum ac conditorem agnouerunt. Eiuſmodi ſunt Clingenſe, quod Weiſſenburgo duabus leucis diſtat, ab hæreticis deiectum: Regio pontanum, vulgò Konigs-brug, Sacro-nemori vicinum, quod nunc eſſe Ordinis Præmonſtratenſium parthenonem tradit Coccius cap. 19, qui cap. 6 aſſerit DAGOBERTVM *præclarè meritum eſſe de monaſterio Mauri* haud procul ab Tabernis Alſaticis, ac *gratam eius memoriam poſteris commendari in elenchis eiuſdem cœnobij*. Theodericus Rex vltimus illius nominis, de quo lib. 3 agemus, priuilegia deceſſorum Regum confirmauit, diplomate dato *Metis in cœnobio S. Arnulphi Kalendis Maij, anno regni* V, *Chriſti* IↃCCXXIV, quod ita incipit: *In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Theodericus Diuinâ fauente clementiâ Rex Francorum viro illuſtri Luthfrido Alamannorum Duci*. Eſt hic filius Adalberti, etiam Alamannorum in Alſatiâ Ducis & fratris S. Odiliæ: à quorum altero fratre Athico Habsburgicos atque Auſtriacos vetuſtiſſimæ ſtirpis ſuæ originem habere tradunt Vignerius & Chifletius. In dicto autem diplomate deceſſores Reges memorat Theodericus: *Vnde*, inquit, *Abbas Maurus præceptionem Childeberti Regis*, ac monaſterij illius fundatoris, *ſeu diuæ recordationis Theodeberti, Chlotharij*, DAGOBERTI, *Sigeberti, itemq; DAGOBERTI, quondam Regum, nobis ad oſtentationem oſtendit*. En S. Sigebertus inter duos DAGOBERTOS, patrem ſcilicet DAGOBERTVM I, & filium DAGOBERTVM II, quantum aſſequi poſſumus. Demum quod prope vrbem Spirenſem extat monaſterium S. Germano dicatum, à DAGOBERTO extructum atque egregiis dotatum prouentibus tradunt Eiſengreinius, Philippus Simonis aliique. Sed quamdiu antiqua non proferuntur monumenta, quis intelligendus ſit DAGOBERTVS, incertum.

XIV

Aliæ DAGOBERTI *Regis filiæ. Palatiolum monasterium ab* ADELA *tum viduâ fundatum. Albericus huius filius, nepos* DAGOBERTI, *pater S. Gregorij Vltraiectensis, an etiam auus S. Alberici Episcopi Vltraiectini?*

ALtera DAGOBERTI Regis filia, ADELA, siue ADHELA nomine, post mariti obitum, IRMINÆ sororis exemplo inflammata, monastico item cultu assumpto, vitam sanctissimè traduxisse, ac monasterio Palatiolo Abbatissa præfuisse fertur, à Sauffaio ad XXIV Decembris cum S. IRMINA sorore Martyrologio Gallicano inscripta. Custoditur, teste Goccio in DAGOBERTO cap. 12, in vetustis Ecclesiæ Treuirensis monumentis testamentum eius, quo hæredem bonorum omnium Palatiolensem Ecclesiam scribit. Id à Browero pag. 430 editum hîc subteximus.

ADELA *in Christo Domino sacrata Abbatissa*, DAGOBERTI *Regis quondam filia. Cùm peruulgatum notumque bonis omnibus sit; quemadmodùm nos monasterium in villâ, quæ dicitur Palatiolum, in ripâ positum fluminis Mosellæ, quod ipsum à Pippino Maiore-Domus Treuiris permutatione quæsiuimus, honoriique S. Mariæ Virginis, Genitricis Domini nostri Iesu Christi, & Beatorum Petri & Pauli ceterorumque Sanctorum iam dudum ad proprij monasterij vsum extruxi-*

extruximus, in eoque monacharum cœtum disciplinâ & regulâ S. Benedicti viuentium aggregauimus; faciendum denique nobis visum est, vt has vitæ degendæ necessarias opes, quas de propriis hactenùs largitæ sumus, testamenti etiam præsenti paginâ confirmaremus. Legamus itaque & donamus huic, quod diximus, monasterio villam nostram, quæ dicitur Palatiolum, in quâ cœnobium esse constructum videtur, idque cum omni integritate tam domibus, ædificiis, additamentis, casis, curtibus, mansis, mancipiis, quàm vineis, campis, pratis, siluis adiacentibus, farinariis, aquis, aquarumque decursibus, & omnibus iis, quæ ad ipsam pertinere villam constat. Addi volumus his prædium Scripnasium in pago Mosao situm, ad ipsius Mosæ fluminis ripam, omnesque possessiones eiusdem villæ, vno duntaxat quadraginta iugerum agro excepto, quem Insulæ nomine appellatum, iam antè dulcissimo filio ALBERICO *donauimus. Similiter à Deiparæ matris hoc monasterio possideri prædia ea omnia mea volo, quæ in Bietbergis Beslancioque sita: quæque à dulcissimâ germanâ meâ* REGENTRVDE *dato pretio comparaui. Rursus portiones meas villarum Enchiariaci, Vrsiaci, Caimetarum his adiicio, quæ ad Mosellam omnes sitæ sunt: quibus adiungi res item eas facultatesque placet, quæ in prædio Regimoseti à Feronio filio Tullonis iustæ mihi venditionis titulo quondam obtigêre. Accedunt etiam his possessiones Baldelingis,*

gis, quæ in pago ſitæ Bentenſi, & à Ganciofrido & VVigerico emptæ, in ius peculiumque meum redactę ſunt: item quę in prędio Machariaco à Bertonio mihi donata, hęc omnia tribuo donoque. Ad extremum id quoque de ſententiâ congregationis memoratę ſtatuimus, vt quidquid opum poſſeſſionumque in monaſterium hoc ipſum contulimus, id in Archiepiſcoporum Eccleſię Treuericę ſemper ſit arbitrio atque tutelâ. Datum Kalendis Aprilis, anno XII *Theoderici Regis.*

Eſt is Chriſti IↃCCXXXI. Nam ſub vltimo Theoderico deceſſiſſe è viuis ADELAM conſtat. At locus is Canonicorum eſt collegio, à quo hodieque poſſidetur, poſteà attributus, ab vrbe paſſuum circiter tria millia in Septemtrionem, Treuirorum ſuburbano quondam annumeratus, & Epiſcoporum habitatione illuſtris, nunc mœnibus auctus ac præterlabentis Moſellæ iocundus adſpectu, nomen Palatioli à veteri palatio retinet: vti tradunt Coccius, Browerus, aliique;.

Tertia ſoror S. IRMINÆ & ADELÆ à domeſticis ſcriptoribus, inquit Browerus, habetur REGENTRVDIS, quã ADELA in teſtamento iam recitato *dulciſſimam ſuam germanam* agnoſcit, reliqua latent. Coccius cap. 12 omiſsâ REGENTRVDE, ſubſtituit ROTHILDEM, ſiue RATHILDEM, eamque eſſe ex filiabus DAGOBERTI Regis, cui S. Florentium luminum & linguæ vſum Diuinâ ope reddidiſſe diximus, ideoque illam etiam præ reliquis ſubſcripſiſſe diplomati donationum S. Florentio à Rege DAGOBERTO factarum. Addunt Sanmarthani lib. 4 Genealogiæ Regum Francorum, eius nuptiis adſtitiſſe beneque precatum eſſe S. Florentium Epiſcopum Argentoratenſem: nupſiſſe Luderico Bucano, quem vete-

tis caſtri Inſulenſis, quod vulgò *de Buck* appellant, condirorem volunt, ac ditionis Gallo-Flandriæ (quam Ludouicus Pius Imperator in diuiſione regni *Medenentum*, Audoënus in Vitâ S.Eligij *Medenatum* ferè dixerunt) præfecturam adminiſtraſſe. Quod defectu antiquorum monumentorum non ſatis liquet, potiſſimùm cùm Ludericus diu ante tempora S. Florentij videatur floruiſſe.

DAGOBERTI II nepos ALBERICVS, filiâ eius ADELA natus, plures procreauit liberos, è quibus fuit S. GREGORIVS, qui Vltraiectinæ Sedi vice Epiſcopi præfuit Presbyter, in cuius Vitâ S. Ludgerus eius diſcipulus ſcribit, *S. Bonifacium poſt tredecim annos peractæ in Freſoniâ prædicationis peruenisſe ad Palatiolum monaſterium Virginum prope Treuiris ciuitatem in ripâ fluminis Moſellæ, cui tunc præerat Abbatiſſa nomine* ADDVLA, *religioſa valdè & timens Deum. .... Per idem tempus electus puer* GREGORIVS, *quaſi quartum decimum aut decimumquintum agens ætatis annum, Dei inſtinctu venit ad auiam ſuam, id eſt, ad matrem patris ſui* ALBRICI *ſupradictam Abbatiſſam Deum timentem* ADDVLAM .... *Nolens ab eo vltrà diſiungi, iuit ad auiam ſuam prædictam Abbatiſſam venerabilem* ADDVLAM, *dicens, ſe velle cum homine pergere, & ad diſcendos diuinos libros diſcipulatum eius ſubire .... Videns ergo famula Dei* ADDVLA, *quia prudens erat fœmina, animum inflexibilem pueri, dedit illi pueros & equos, & dimiſit eum ire cum ſancto Magiſtro in opus, quod compleuerunt ſimul vſque ad martyrium eius*, quod cõtigit v Iunij, anno IↃCCLIV. *Fuerunt ei*, addit S. Ludgerus, *fratres nobiles & eximij de patre generati, & de matre eius nati alij fratres vterini, qui iuuenili audaciâ ſecuri, latronũ crudeli manu in ſiluâ occiſi ſunt. Ex maioribus fratribus, qui honorati à Rege mittebantur in longinquiora regna Galliarum*, prognatus videtur *S. Albericus* dein Epiſcopus Vltraiectinus ab aui nomine

ita

ita appellatus, *in quo totius domus ſpes magna incubuit, qui* ægrotante S. GREGORIO, *in Italiâ erat regali ſeruitio occupatus*, & *triduo vel quatriduo ante tranſitum eius venit inopinatè diu optatus, cunctis neſcientibus, excepto Patre ſpiritali, qui eius aduentum longè ante prædixerat*: cuius *electus filius* dicitur, ab aliis *nepos & conſanguineus*, dein Coloniæ Epiſcopus Vltraiectinus ordinatus: quem tamen Ioannes de Beka aliique ſcribunt *ex Angliâ oriundum, de partibus diœceſis Eboracenſis*.

XV

DAGOBERTI *obitus & apud Rotomagenſes ſepultura.*

LVſtrauimus hactenùs variam, in quâ DAGOBERTVS vixit, conditionem, exortum regium, exilium, extra Galliam, & in eam reditum; regnum in Alſatiâ, & tandem etiam in hæreditate paternâ Auſtraſiorum. Spectauimus quoque eximiam eius pietatem, & illuſtria beneficia, quæ variis Eccleſiis & monaſteriis præſtitit, & vt à S. IRMINA filiâ præſtarentur permiſit adiuuitque: vt Sigeberto Rege ſancto & Imnechilde prudenti ac piâ Reginâ natum, ac Scotorum denique religioſiſſimis inſtitutis in Hiberniâ ad vitæ ſanctimoniam informatum poſſis agnoſcere: fortè etiam in ipſâ parētum domo à viris ſanctis, quos ex eadem Scotorum gente aduenas & pater & Maior-Domus Grimoaldus, huiuſque ſorores Gertrudis & Begga munifi centiſſimè excipiebant, in infantiâ veluti lacte quodam, rerum Diuinarum ſenſu, enutritum. Poſtea quoque (quoniam id regificum cenſetur) nec bella defuêre. Ciuile illi cum Theoderico

Rege interceſſit: in quo, quantum ex nonnullis veſtigiis colligi poteſt, videtur anno IↃCLXXXVII ab hoſte circumuentus, captus, occiſuſúe. Præcipui eius militiæ Duces fuerunt Vulfoaldus Maior-Domus, Pippinus Herſtallus filius Anſigiſi & S. Beggæ, & Martinus, qui S. Chlodulpho fratre Anſigiſi natus creditur.

Ab hoc Pippino diximus ſuprà incipere eam hiſtorię partem Chronico Fredegarij adiunctam, quam auctor ſe iuſſu Childebrandi fatetur ſcripſiſſe. Ita autem incipit cap. 97. *In Auſtriâ mortuo Vulfoaldo Duce, Martinus Dux & Pippinus filius Anſigiſili quondam Franci nobilis, dominabantur.* Mortuus eſt Pippinus ſub DAGOBERTO Rege iuniore anno Chriſti IↃCCXIV, menſe Decembri, cùm *rexiſſet populum Francorum annis* XXVII *& menſibus ſex*, vt tradunt Annales Metenſes. Cœpit ergo anno IↃCLXXXVII menſe Iunio, à quo anno dicti Annales Metenſes incipiunt his verbis: *Anno ab Incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti* IↃCLXXXVII *Pippinus filius Anſegiſili nobiliſſimi quondam Francorum Principis, poſt plurima prælia magnoſq́ triumphos à Deo ſibi conceſſos, Orientalium Francorum*, id eſt, Auſtraſiorum, *glorioſo genitori feliciter ſuccedens, ſuſcepit principatum.* Sigebertus Gemblacenſis in Chronico, relatâ ad annum IↃCLXXXV nece S. Leodegarij, ſubdit: *Anſigiſus pater Pippini à Gunduino perimitur, quem ipſe inuentum & nutritum de ſacro fonte ſuſceperat, & ad maximos militiæ honores proueexerat.* Alij Anſegiſi necē multò citiùs contigiſſe arbitrantur. *Gundoinus* ſuprà in diplomate Childerici, anno IↃCLXXII pro Stabulenſibus ſignato, *Dux* appellatur? Eo *interempto cum ſatellitibus, Pippini virtutem atque victoriam longè lateq́ vulgatam eſſe*, tradunt iidem Annales Metenſes: vt exinde militiæ ſupremus Præfectus DAGOBERTI fuiſſe videatur, atque anno dein IↃCLXXXVII mortuo Vulfoaldo, Maior-Domus

Domus illius à Iunio menſe conſtitutus.

Nec diu ſuperfuiſſe DAGOBERTVM colligimus ex hiſtoriâ Chronico Fredegarij annexâ: cui aſſentiuntur Chronicõ Moiſſiacenſe, Geſta Regum Francorum, & Continuator Aimoini. Ibi relato poſt obitum Vulfoaldi dominatu Martini & Pippini, additur: *Defunctis*, ſeu *decedentibus Regibus, commiſſis inuicem Principibus Ebroino, Martino atque Pippino, aduersùm Theodericum Regem excitantur ad bellum.... Deuicti cum ſociis Martinus atque Pippinus in fugam lapſi ſunt, perſecutuſq; eos Ebroinus maximam partem de illâ regione vaſtauit.* En annus, quo Reges omnes Auſtraſiorum defuncti erant, ſiue tum ſimul cum DAGOBERTO captus ſit, aut obierit filius eius, à S. Arbogaſto olim ad vitam reuocatus, ſiue eo antè mortuo vltimus deceſſerit DAGOBERTVS. Quo autem lethi genere interierit, nuſquàm exprimitur. Violentâ morte obiiſſe innuunt duo, tum quòd corpus in hoſtili poteſtate manſerit, tum quòd à Martino & Pippino, vt dictum eſt, contra Regem Theodericum, & Ebroinum quaſi in vltionem cædis Regiæ bellum ſit reſumptum. In Vitâ S. Audoëni XXIV Auguſti traditur ſacrum huius corpus *Clypiaco Rotomagum* delatum eſſe, & *in baſilicâ B. Petri Apoſtoli, in loco quem ſibi præparauerat, cùm ingenti decore ſepultum. In iſtâ eccleſiâ* (addit auctor Vitæ illius) *requieſcunt Chlotharij Regis duæ Reginæ, Haldetrudis & Bertetrudis, itemq; DAGOBERTVS filius Sigeberti Regis, quem totondit Grimoaldus: atque etiam Childericus Rex frater Theoderici cum vxore Bilichilde & filiâ, quos ipſe vir ſanctus illic ſepelierat.* Fridegodus Poëta antiquus in Vitâ metricâ MS. S. Audoëni de hiſce illic ſepultis ita cecinit circa an. Chr. IↃCCCCL:

In quâ Reginæ tumulari commeruêre,
Inſuper & Reges multi, multiq; Valentes.

Interemptus est in venatione Childericus Rex, & in ditione, vt apparet, Parisiorum, non tamen potuit à morte habere sepulturam apud auum DAGOBERTVM I, patrem Chlodoueum II, & fratrem Chlotharium III, in monasterio S. Dionysij, quamuis de eodẽ monasterio benè meritus esset, vt testantur monumenta antiqua à Dubletio vulgara. Eminuisse eâ occasione videtur pietas S. Audoëni, vt cùm fortè nonnulli regni Optimates aduersùs cadauera Regis, Reginæ ac horum filiæ feralem in modum sæuirent, eadem sibi impetrârit, & suâ in basilicâ Rotomagensi iusta iis fieri curârit, ac tumulum locari. Ast haud æquè euidens est, quâ occasione DAGOBERTVS Rex Austrasiorum, procul à suo regno & paterno apud Metenses sepulchro, in Neustriâ & regno Theoderici, qui eum bello persequebatur, fuerit tumulandus. Quamquàm (quæ erat *immanissima Ebroini tyrannis*, vt loquitur Vrsinus in Vitâ S. Leodegarij) ab eo DAGOBERTVS dolo astuque circumuentus, aut ad pacificum colloquium euocatus, contra fidem datam, & fortè periurio subdolè sancitam, existimari potest, abductus, & interemptus. Iussit idem Ebroinus interfici S. Ragnebertũ Martyrem, cuius necis Acta refert Chesnæus tomo I historiæ Francorum pag. 625: in quibus dicitur *intercedente Dei famulo Audoëno Pontifice, Rodomæ vrbis Præsule, cuius fama sacerdotij illo tempore orbem repleuerat Galliæ, non fuisse continuò interfectus.* Si hoc non potuerit impetrare idem S. Audoënus, vt non continuò interficeretur DAGOBERTVS, potuisse ab obitu eius videtur obtinere cadauer, vt apud Childericum patruelem, quem etiam *ob insolentiam* clamitabant *meritò interfectum*, aliquem sepulturæ honorem assequeretur.

XVI *Chro-*

XVI

Chronologia regni Theoderici cum annis DAGOBERTI *collata. Obitus S. Leogarij Martyris, & Ebroini Maioris-Domus.*

DIonysius Petauius par. 2 Rationarij temporum lib. 4 cap. 17 censet *Chlotharij* III *& Childerici Regum tempora ex Theoderici exordio firmanda.* Et nobis, quamuis illorum temporum tam solida opinemur iacta esse fundamenta, vt exordium regni Theoderici iis superstrui possit; alia tamen non desunt argumenta, quibus cœptam Chronologiam firmemus, assertumque iam DAGOBERTI apud Austrasios regnum muniamus. Ac primo Acta S. Wilfridi, sicut reditum nobis DAGOBERTI ex Hibernia ad Austrasios ostenderunt, ita anno IOCLXXIX (quo suprà diximus Childericum initio æstatis interemptum) clarè euincunt Theodericum regnum recuperasse, eiusque palatio præfuisse Maiorem-Domus Ebroinum.

Expulsus ab Episcopatu Eboracensi est, teste Bedâ lib. 4 cap. 12 *anno* IOCLXXVIII *S. VVilfridus*: post cuius abscessum Ethelredus Rex Merciorum bellum intulit Egfrido Northumbrorum Regi, à quo Wilfridus fuerat à Sede Episcopali eiectus. Conserto igitur graui prælio iuxta Huuium Trentam, occisus fuit Alfwinus frater Regis Egfridi. *Contigitq;*, inquit Malmesburiensis, *vt anno reuoluto, eodem die, quo ille* (Wilfridus) *præiudicium in Eboraco passus fuerat, cadauer regij adolescentis illatum vrbi longum indiceret iustitium. Ita Ethelredus triumpho functus, integritate regni receptâ, VVinfridum Episcopum,*

piſcopum, qui Cedda apud Licefeld ſucceſſerat, quòd Egfridi partium fuerat, expulit. Is Gallico littori fortè appulſus, in Theodericum Regem & Ebroinum Ducem Francorum incidit: quibus à Britanniâ mandatum erat, vt VVilfridum Epiſcopum caperent & ſpoliarent Quem illi errore nominis acti, ſociis occiſis & rebus ablatis, abire ſiuerunt. At VVilfridus, ne in manus Theoderici Regis & Ebroini incideret, *in Friſiam*, vt ſuprà diximus, *nauigauit, hyememq; ibi exegit.* Inde vere ſequente anni IↃCLXXX Romam proficiſcens, DAGOBERTVM Regem in Alſatiâ inuiſit. Vbi Romam venit, *ab Agathone Papâ* (verba ſunt Bedæ lib. 5 cap. 20) *Epiſcopatu eſſe dignus inuentus eſt*, & *ad Synodum centum viginti quinque Epiſcoporum, aduersùs eos, qui vnam in Dòmino Saluatore voluntatem atque operationem dogmatizabant, vocatus inter Epiſcopos conſedit*, & cum iis ſubſcripſit epiſtolæ ex hac Synodo ad Conſtantinum Imperatorem, Heraclium & Tiberium Auguſtos miſsæ, quæ refertur actione quartâ ſexti Concilij Oecumenici, Conſtantinopoli eodem anno IↃCLXXX menſe Nouembri inchoati. Sed ad Theodericum, quem conſtat anno IↃCLXXIX Regem fuiſſe, redeamus.

Regno igitur ad eum poſt Childerici cædem delato, Auſtraſij Chlodoueum Chlotharij III creditum filium, vt diximus ex Vitâ S. Leodegarij, in Regem aſsumpſerunt, *aſſerentes cum ſacramento Theodericum mortuum eſſe.* Tunc S. Leodegarius, quòd huic Chlodoueo, vt præſcripſerat Ebroinus, nollet promittere fidem, captus atque euulſis oculis abductus eſt, & inediâ aliquamdiu in ſiluis cruciatus; ac poſteà in ædibus Waymeri, Ducis cuiuſdam Campaniæ, qui ad hoc malum perpetrandum cùm Didone altero Ebroini Conſiliario *è finibus Auſtri*, ſiue Auſtraſiæ, miſsus fuerat, detentus. Interim Ebroinus, reiecto Chlodoueo illo ſuppoſitio, in gratiam Theoderici Regis reſtitutus, dignitatem

Maioris-

Maioris-Domus adhuc anno IↃCLXXIX, vt ex Malmesburiensi constat, recepit. At DAGOBERTO ad regnum Austrasiæ anno sequente IↃCLXXXeuecto, Waymerus (cum S. Leodegario) in Neustriam ad Ebroinum fugit, ac *per huius fraudem in Episcopum promotus, in eius indignationem* dein *incurrit: multis flagellis cæsus, turpissimeq́, vt decebat proditorem, condemnatus, laqueo suspensus est. .. S. Leodeg̃arium in quoddam perduxerunt cœnobium: in qũo per annos circiter duos latuisse* tradit Vrsinus, ad annum scilicet IↃCLXXXII, quando iussu Ebroini oblatus Regi, opprobriis contumeliisq́ue affectus, linguâ etiam exectâ, traditus est *S. VVaningo*, in cuius *monasterio Fiscano per biennium ferè in Dei laudibus resedit* ad annum vsque IↃCLXXXIV. Quo tempore ei ad Concilium ab Episcopis in Villâ regiâ habitum euocato, ingredi non licuit, sed seorsim à Rege in speciem examinatus, eius atque Ebroini sententiâ capite plexus est die II Octobris, vti gemina vitæ eius historia exactè tradit; altera Episcopo Augustodunensi Ermenario eius successori dicata, altera auctore Vrsino inscripta Ansoaldo Pictauorum Episcopo, in Didonis eius patrui locum substituto. En quinquennium primum regni Theoderici. Sirmondus tomo I Conciliorum Galliæ partem dicti Concilij in Villâ regiâ habiti edidit, prænotato sequenti anno Christi IↃCLXXXV, vt mirum sit ab eodem addi annum tum fuisse Theoderici Regis XVIII. Eadem Petauij sententia est par. I Rationarij temporum lib. 8 cap. 2, additq́ue, *errare eos, qui S. Leodegarij necem in annum conferunt* IↃCLXXII. Videtur potissimùm confutari Bucherius, qui cum Sirmondo, ipsoq́ue Petauio, Theodericum scripserat Childerico successisse anno IↃCLXVII, & consequenter S. Leodegarium, vti Acta eius exigunt, post quinquennium elapsum anno IↃCLXXII interfectum esse. Miræus in Chro-

nico Belgico dubius hæret, & bis necem Leodegarij annotat, anno ſcilicet IↃCLXXII cum Bucherio, & anno IↃCLXXXV cum aliis, additâ excuſatione ob magnam inter chronographos controuerſiam: quæ principiis benè examinatis nulla apparet.

Anno dein IↃCLXXXVII mortuis & Vulfoaldo Maiore-Domus apud Auſtraſios, & horum Rege DAGOBERTO, Duces Pippinus Herſtallus & Martinus à Theoderico Rege & Ebroino, vti diximus, prælio victi ſunt. Tunc Martinus Dux Lugduno Clauato, quò fugerat, ad Ebroinum euocatus, contra datam fidem cùm ſociis omnibus interfectus eſt. Ebroinus eâ victoriâ inſolenter elatus, dum Francos crudeliùs opprimit, à quodam Hermenfrido confoſſus eſt, eodem anno IↃCLXXXVII ad finem vergente, aut certè initio ſequentis, *tranſacto* poſt necem S. Leodegarij *trium annorum ſpatio*, vti in vtriſque Actis legitur. Poſtquàm Ebroinus viuendi finem fecit, Epiſcopi in Palatio congregati, de corpore S. Leodegarij multis miraculis claro diſceptarunt, Ermenarius Auguſtodunenſis, Anſoaldus Pictauienſis, & S. Vindicianus Cameracenſis & Atrebatenſis. Lite per ſortem inter Miſsarum ſolennia diremptâ, auectum eſt ſacrum corpus è dioœceſi Atrebatenſi Pictauium, & in vicino monaſterio S. Maxentij *medio Martio menſe* depoſitum. Cuius Tranſlationis ſolennitas ad XVI Martij in nonnullis Martyrologiis annotatur, contigitque anno IↃCLXXXVIII.

In locum Ebroini ſucceſſit Warado, ſeu Waratto, Maior-Domus, ac mox datis obſidibus inter hunc & Pippinum pax firmata. Sed Waradone à filio Giſlemaro ſupplantato reſuſcitatæ diſcordiæ ſunt, bellumque ciuile recruduit, *quamplurimis nobilibus viris Pippini Ducis fraudulenter ad caſtrum Manucum*, quod Namurcum interpretantur, *occiſis*. Quæ eo-

dem

dem anno IↃCLXXXVIII facta arbitramur. Non diu pòst Giſlemarus, ſæpius à S. Audoëno Epiſcopo Rotomagenſi fruſtrà monitus, morte peruicaciam luit, & Warado pater priorem dignitatem recepit. Tunc, vt concordiæ auctor fieret, Coloniam profectus eſt S. Audoënus, ac pace ſtabilitâ, ad Regem Theodericum ac Waradonem regreſsus, in villâ regiâ Clypiaco prope Pariſios ex hac vitâ ad præmium meritorum migrauit die XXIV Auguſti anno IↃCLXXXIX. Quem obitus illius annum infrà lib. 4 firmabimus: reliqua conſtant ex eius Vitâ, & Hiſtoriâ iuſsu Childebrandi ſcriptâ apud Fredegarium cap. 97, 98 & 99. Quæ omnia ſimul collata chronologicam noſtram computationem roborant, vtque anni Theoderici ac DAGOBERTI, quos ſtatuimus, præclarè quadrent, efficiunt.

Prætereà *S. Vindicianus Epiſcopus Cameracenſis*, apud Baldericum lib. 1 Chronici Cameracenſis cap. 25, *ſuper res Atrebatenſis Eccleſiæ à Ioanne Papâ confirmari priuilegium curauit, datum* VIII *Idus Maij anno* VII *regni Theoderici*. Eſt is Ioannes V die XXII Iulij anni IↃCLXXXV electus, anno ſequenti II Auguſti vitâ functus: quo illud priuilegium neceſsariò datum eſt, & noſtrum calculum egregiè confirmat. Sirmondus in Notis ad Synodum Rotomagenſem & Petauius par. 1 lib. 8 cap. 2, & par. 2 lib. 4 c. 17, ob *Indictionẽ* II huic priuilegio additam, aſserunt annum Chriſti indicari IↃCLXXIV. Verùm tum præerat Eccleſiæ Adeodatus Papa, inter quem & Ioannem eam rexerũt Domnus I, Agatho, Leo II & Benedictus II, cui Ioannes V ſucceſſit. Imò S. Autbertus Epiſcopus Cameracenſis tum etiam viuebat, anno IↃCLXXV die XIII Decembris mortuus, cui anno ſequenti, vt ſuprà oſtenſum, ſucceſſit *S. Vindicianus*. Indictio ergo aut XIV reponenda, aut tamquàm à poſteris intruſa expungenda, cum ſubſcriptio-

ne Leodegarij iam antè interempti. An etiam tum Auſtregiſilus Bituricenſis vltra ſexaginta annos mortuus reuixerit, aliuſúe eius nominis ſubſcripſerit, ipſe Baldericus viderit. Simili modo corruit alterum argumentum Sirmondi ad dictam Synodum Rotomagenſem relatum: quia nimirùm Priuilegium immunitatis à S. Vindiciano Epiſcopo datum monaſterio Vedaſtino dicitur *Kalendis Maij anno* VII *Theoderici Regis, Indictione* quoque II, quaſi inde inferretur annus Chriſti IↃCLXXIV. Sed S. Vindicianus, à quo potiſſimùm illud monaſterium extructum eſt, necdum eo anno Epiſcopus erat. Ipſi prætereà priuilegio, quod inter Diplomata Belgica edidit Miræus cap. 5, ineptè quædam adiecta: ſubſcribunt enim SS. Auſtregiſilus, Eligius, Audomarus, & Faro Epiſcopi, ac Wandregiſilus Abbas, omnes ante Theoderici regnum vitâ functi. De Synodo Rotomagenſi agemus lib. 4.

XVII

Regnum Auſtraſianum DAGOBERTI II *probatum ex diplomate Theoderici Regis Stabulao & Malmundario dato. Horum ſub vtroque Rege Abbas S. Goduinus. Obitus Theoderici Regis.*

PRoſequimur reliqua Theoderici Regis geſta, è quibus & regnum DAGOBERTO aſſerimus, & hactenùs poſitam chronotaxin firmamus. Mortuo XXIV Auguſti ann. IↃCLXXXIX S. Audoëno, erat Maior-Domus antè memoratus Warado,

Warado, qui non diu posteà desiit viuere, relictâ Anflede viduâ. *Huius gener*, (inquit auctor historiæ iussu Childebrādi scriptę apud Fredegarium cap. 99) *nomine Bertharius, honorem Maioris-Domus susceptit*, anno DCXC. Contra quē *Franci*, quòd eorum *amicitiam & consilia sæpè contemneret*, *Pippinum concitant*. Hic *contra Theodericum Regem & Bertharium* pugnat anno DCXCI *Textricij in Veromanduis*, vincitque. Bertharius à suis occiditur. *Pippinus Theodericum Regem accipiens cum thesauris, & domum palatij, omnia peragebat, vt* idē auctor cap. 100 tradit. Dein *Rex idem victus sub Pippino tribus annis regnasse* traditur in Annalibus Metensibus, quando *Pippinus*, vt in eisdem Annalibus dicitur, *ne tyrannidem videretur exercere, nomen Regis Theoderico inæstimabili pietate reseruauit. Ipse verò totius regni gubernacula, thesauroſq; regios, & vniuersi exercitus dominationem, propriæ facultatis iure disponenda suscepit.* Excipiunt Annales Fuldenses ad an. 751 *chartas & priuilegia, quæ Regis nomine scribebantur.* Tunc S. Goduinus Abbas monasteriorum Stabulai & Malmundarij, visâ hac regnorum immutatione, curauit nomine Regis Theoderici bona monasterij iterato diplomate stabiliri, quod hîc damus, ex MS. codice Bambergensi, sub hoc titulo:

Exemplar Præcepti Theuderici Regis Abbati Godoino dati de confirmatione omnium rerum monasteriorum.

Theudericus Rex Francorum, vir illuster. Si petitiones Sacerdotum aut Ecclesiarum prolatas, in quo nostris auribus rectè poposcerint, perducimus ad effectum, regiam consuetudinem exercemus, & in æternum Dominum retributorem ex hoc habere confidimus. Ideò notum sit fidelibus nostris, quia

venerabilis vir Godoinus Abba de monasterio Stabulau & Malmundario, quæ sunt in honore S. Mariæ & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli vel ceterorum Sanctorum à bonæ memoriæ auunculo nostro Sigeberto quondam Rege, ob amorem Christi, de foreste fiscibus nòstris super fluuium Amblauam constructa, Clementiam nostram exposcit, eò quòd ipse Princeps pro mercedis suæ compendio & retributione æternâ, villas aliquas de fiscis, tam vltra Ligera res proprias, quas Domnus Remaglus legitimè possedit, quàm exteras per Præcepta suâ manu roborata sub integrâ emunitate absque introitu Iudicum concessit. Vnde & ipsa Præcepta, seu & confirmationes, decedentium Regum, memoratus Abba se præ manibus habere adfirmat: sed petiit Celsitudinem nostram, vt tam id, quod ipse Princeps Domnus Sigebertus de fisco suo, seu de reliquis locis ad ipsa monasteria à Christianis hominibus inibi videtur fuisse conlatum, & præsentis temporis eorum manet possessio vel dominatio, vt hoc in idipsum pro nostris oraculis confirmare deberemus. Cuius petitioni pro reuerentiâ ipsorum monasteriorum, seu & considerantes sacerdotium ipsius viri Godoini, vel fidei bonæ respectum, quo erga regimen nostrum fideliter videtur famulari, non solùm confirmasse, sed etiam pro mercede nostrâ à nouo reconcessisse nostra comperiat Magnitudo. Præcipientes enim, vt, sicut constat à suprascripto Principe Domno Sigeberto, vel germano

nostro

noſtro Childerico quondam Rege, ſeu ceteris Chriſtianis hominibus ad ipſa monaſteria tam villabus, domibus, mancipiis, acolabus, vineis, ſiluis, campis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, cùm reliquis beneficiis mobilibus & immobilibus rectè fuiſſe conlatum vel condonatum. Et ex hoc præſenti tempore quieto ordine pars ipſorum monaſteriorum cernitur dominari. Ita deinceps pro noſtrâ auctoritate pleniùs in Dei nomine confirmamus tam ſupraſcripta loca, quàm circa ſupradictum Godoinum Abbatem & ſucceſſores ſuos, vel monachos ibidē conſiſtētes, tam noſtris quàm futuris temporibus inſpectas ipſas auctoritates, antelectos Principes, vel reliqua inſtrumenta, quod ibidem fuit firmatum, vel condonatum, ſeu & in anteà iuſtè & rationabiliter fuerit conlatum, ſub emunitatis nomen abſque introitu Iudicum ibidem maneat inconuulſum. Quo fiat vt & nobis ad mercedem pertineat, & ipſos ſeruos meliùs delectet, pro regni noſtri conſtantiâ attentiùs Domini miſecordiam deprecari. Et vt hæc præceptio firmior habeatur, & per tempora conſeruetur, manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubter eam decreuimus roborari. In Chriſti nomine Theodericus Rex ſubſcripſit.

Hactenùs diploma Theoderici, cui aderat ſigillum ex litteris eiuſdem nominis formatum. Hoc quoque diploma certum atque indubitatum eſt. Childericum, cui occiſo erat ſubrogatus, ſuum (vti reuerà erat) *germanum* agnoſcit: & tam ipſe *Theodericus*, quàm *Childericus* frater in diplomate ſuprà allegato, *S. Sigebertum*, horum monaſteriorum fundatorem,

torem, ſuum *auunculum* appellant ac reuerentur. Interim in exemplaribus monaſterij Stabulenſis, expuncto titulo ſuprà indicato, hic ſubſtitutus eſt: *Exemplar Præcepti Regis Theoderici, filij* DAGOBERTI *Iunioris, dati Domno Goduino Abbati.* Nempe, quia oblitteratâ memoriâ DAGOBERTI II, diploma à nobis illi vindicatum ad DAGOBERTVM *Iuniorem* retulerant, illi neceſſariò ſubiungendas cenſuerunt Theoderici tabulas iam recitatas, quaſi ſub vtroque Rege vixiſſet S. Goduinus Abbas. Verùm obſtant tum ipſa diplomata, tum vtriuſque & DAGOBERTI & Theoderici regni tempora à nobis ordinata, tum denique peruetuſta exemplaria, quæ iuſſu S. Henrici Imperatoris Stabulai deſcripta, Bambergam vnà cum parte aliquâ Reliquiarum S. Remacli delata, iſtic hactenùs integra atque incorrupta viſuntur.

Huius Goduini imago, vt alicuius ex proximis ſucceſſoribus S. Remacli, viſitur apud Stabulenſes ad thecam ligneam, quæ circumdat feretrum ipſius S. Remacli, cum hac ſcripturâ: *S. Goduinus.* Qui Sancti titulus eidem paſſim & vbique tribuitur per templa & clauſtra Stabulenſe & Malmundarienſe, viſiturque in peruetuſtis tapetibus, omnibuſque antiquioribus & recentioribus Abbatum indiculis. In Floribus Eccleſiæ Leodienſis à Bartholomæo Fiſeno editis par. 2 Paralipomenon pag. 605 referuntur *SS. Sigolinus, Goduinus, Anglinus, Albricus, & Odilo Abbates Stabulenſes*: eorumque aliqua elogia adduntur à Franciſco Laurentij Priore Malmundarienſi ex monumentis Stabulenſibus collecta; in quibus dicitur, *poſt S. Sigolinum anno* IↃCLXXXVII *mortuum, S. Goduinus rexiſſe Eccleſiam Stabulenſem* annis nouem, *ſub annum* IↃCXCVI vitâ functus, cùm biennio ante Theodericus frater Childerici eſſet mortuus. Verùm S. Goduinum priùs aliquantò factum eſſe Abbatem perſuadet

det diploma DAGOBERTI ſuprà, anno regni IV, Chriſti IↃCLXXXIV datum, eidemque etiam ante annum IↃCXCVI ſucceſſiſſe Papolenum Epiſcopum ex ſequentibus conſtabit. Sed ad Theodericum redeamus.

Annales Metenſes à Pippino Duce exordiuntur: ſed, vt quiſque eos perlegens intelliget, anno vno priùs, quæ Theodericus geſſit, narrant. In his Annalibus dicitur *Theodericus*, poſtquàm *à Pippino victus eſt*, quod anno IↃCXCI contigiſſe diximus, *ſub eodem regnaſſe annis tribus & mortuus eſſe.* Anno is IↃCXCIV deceſſit, qui cœpto errore notatur in illis Annalibus præcedens IↃCXCIII. Illum errorem deſcripſit Sigebertus Gemblacenſis, ſed æui ſequioris ſcriptor, qui paſſim in annis Regum Francorum ſtirpis Merouingicæ titubat: quem Hadrianus Valeſius in ſuis rerum Francicarum hiſtoriis ordinandis negat audiri oportere. Hiſtoria Francorum iuſſu Childebrandi ſcripta cap. CI tradit *Theodericum regnaſſe annos* XIV, omiſſis menſibus, quos aut anno IↃCLXXIX aut IↃCXCIV regnauit, maximè quia ob initium regni multis purturbationibus agitatum, ſeriùs *præſentibus nobilibus regnorum* Neuſtriæ, Burgundiæ, &, reiecto Chlodoueo, Auſtraſiæ, *ſolenniter*, (vti, quod ex Vitâ S. Leodegarij colligitur, mos erat) *in Regem eſſe ſublimatus* videtur. Hinc Aigradus, auctor coæuus, ſcribit in Vitâ MS. S. Condedi Abbatis XXI Octobr. *poſſeſſiunculas* huic *à nobili Schivvardo collatas* VI *Idus Octobris, ſub anno tertio præfati Regis Theoderici, qui erat Lantberti Abbatis Fontanellenſis annus tertius*. ergo & annus Chriſti IↃCLXXXII, vt lib. 4 conſtabit, vbi de primis Abbatibus Fontanellenſibus agemus.

Statutum annum IↃCXCIV obitus Theoderici Regis confirmat Chronicon Vedaſtinum apud Franciſcum le Bar, vbi obitus refertur *in annum quintum regiminis Hattæ* I *Abbatis*,

quem electum tradit *anno* ıↃCXC; *anno* ſequenti ıↃCXCI, *Theoderici* XII *à S. Vindiciano ſolenniter benedictum.* Demum annum mortis eius ıↃCXCIV ſignat antiquum epitaphium, epiſtylio, ſeu limbo ſuperiori mauſolei eius in monaſterio Vedaſtino inſcriptum, his verſibus:

Rex Theodericus, ditans vt verus amicus
Nos ope multimodâ, iacet hîc cum coniuge Dodâ:
Regis larga manus, & Præſul Vindicianus,
Nobis Regale dant & ius Pontificale,
In decies nono cum quinquagies duodeno
Anno defunctum ſciet hunc, qui quatuor addet.
Quâ legis hac horâ, Dominum pro Regibus *ora,*
Muneribus quorum ſtat vita Dei famulorum.

Albericus, qui paſſim malo calculo ſeriem temporum, quibus priores Reges Francorum vixerunt, digerit, hîc & annum & ſepulturam Theoderici rectè obſeruat; ſed ineptè eclipſin, quæ anno præcedente contigerat, adiungit. Annũ obitus Regis Theoderici ſtatuit Baronius regni eius XIX, Chriſti DCLXXXVIII: Bucherius, Fiſen, Miræus cum Petauio, Sirmondo aliiſque, regni XXIV, Chriſti ıↃCXC; quorum rationes, vt vidimus, haud admodùm validæ ſunt. Fundamentum primarium, ob quod obitum Theoderici referunt in annum ıↃCXC, in annis Childeberti filij ſupputandis ex ipſo Petauio euertitur par. I lib. 8 cap. 4: vbi *Pippinum* tradit, *Theoderico ſuperato, vtriuſq; regni tenuiſſe magiſterium anno* ıↃCXCI.

XVIII *Re-*

XVIII

Regnum Chlodouei III. *Diploma datum S. Papoleno Episcopo, Abbati Stabulensi & Malmundariensi.*

QVemadmodùm à morte Chlodouei II tres eius filij adhuc paruuli superfuerunt, Chlotharius III, Childericus & Theodericus, omnes dein regnum Francorum assecuti; ita Theoderico anno IↃCXCIV vitâ functo, filioli parui relicti sunt, Chlodoueus III & Childebertus. Auctor coæuus historiæ iussu Childebrandi scriptæ apud Fredegarium ca. 101, de regno Chlodouei hæc tradit: *Mortuus est Theodericus Rex, regnauit autem annos* XIV. *Chlodoueum filium eius paruulum elegerunt in regnum. Non post multos verò annos prædictus Rex Chlodoueus ægrotans mortuus est. Regnauit autem annos* IV. Hos cuncti passim Chronologi admittunt: & quidem ex iudicio Baronij ab anno IↃCLXXXVIII ad IↃCXCII; Sirmondi, Petauij, Bucherij, Miræi, & aliorum ab anno IↃCXC ad IↃCXCIV. à quo primùm anno regnasse vsque ad IↃCXCVIII Clodoueũ II ex ipsius annis Theoderici fratrumque conuincimus, & infrà in annis regni Childeberti confirmabimus. Malebrancus contendit eum biennio ante patrem Theodericum obiisse, & simul cum eo annos IV regnasse. Historiæ iussu Childebrandi scriptæ assentiuntur Annales Metenses his verbis: *Theoderico mortuo, filius eius paruulus, nomine Chlodoueus, à Pippino ordinatur in Regem. Qui dum quartum annum in regno complesset, innocentem vitam finiuit.* Tempora huius pueruli Regis sub regimine Pippini videntur fuisse prorsus quieta,

ac vix vllis rebus geſtis illuſtria. Nicolaus Camuzatus in Promptuario Tricaſſino poſt Vitam S. Bercharij Abbatis Deruenſis pag. 82 mentionẽ facit cuiuſdam diplomatis ab Epiſcopo Catalaunenſi dati *Remis* XV *Februarij anno* II *Chlodouei Regis*, cuius præcipuæ clauſulæ in cõpendium redactę & cõtractę ex indice titulorũ chartarij referũtur his verbis: *Priuilegium datum à Bertoëndo Epiſcopo Cathalaunenſi ad rogatum claræ memoriæ Chlodouei Regis & Pippini Maioris-Domus regiæ, in quo idem Epiſcopus dat nobis electionem Abbatis & Abbatiſſæ, tam in noſtro quàm in puellari monaſterio.* Annus II Chlodouei in Februario conuenit in annum Chr. IↃCXCVI. Idem Chlodoueus diplomate etiam anno II regni ſignato, Papoleno monaſteriorum Stabulai & Malmundarij Abbati quãdam bonorum commutationem confirmat, & vnà comprobat, ſtabilitque tempora S. Goduini Abbatis, eique à Regibus DAGOBERTO & Theoderico ſuprà memorata priuilegia fuiſſe indulta. Ipſum diploma extat ſub hoc titulo in codice Bambergenſi:

Exemplar Præcepti Chlodouei Regis, dati Papolino Abbati de quadam commutatione.

Chlodoueus Rex Francorum illuſtri Aerico Duci & Charieuio Comiti. Quoties inter anteriorum Regum Celſitudinem & congregationem ſanctam monachorum per inſtrumenta chartarum, de qualibet re facta fuerit commutatio, oportet ſcripturarum ſeriem inter partes per noſtram præceptionem conuenire. Ideò vir Apoſtolicus Domnus & Pater noſter Papolenus Epiſcopus Clementiam regni noſtri ſuggeſſit, eò quòd Domnus noſter & auunculus Childericus quondam

Rex,

Rex, vnà cum anteceſſore ſuo Domno Remaglo Epiſcopo quondam vel ſuis monachis, vbi ipſe ad monaſteria Malmunderio & Stabulao Cuſtos eſſe videtur, locella aliqua commutaſſent. Vnde accepit pars Domni & Auunculi noſtri Childerici quondam Regis locellum, cui nomen Athetaſis, cum hominibus ibidem commanentibus, & omne peculiare eorum vel terras eorum, quas excolere videntur, his nominibus, Radefrido cum nepotibus ſuis, Berthramno, Giſloberto, Aganulfo, item Radefrido, Sigofrido, Rigoberto. Pro ipsâre in commutatione ipſe Pontifex accepit de fiſco noſtro locellum, qui dicitur Maipa cum hominibus ibidem commanentibus his nominibus, Adolino, Altone & VVinſgario, cum terris, quas excolere videntur, & omne peculiare eorum, vt hæc pars ipſi Pontifici & ſuis monachis in perpetuo tempore debeant permanere. Vnde & commutationem ipſius Principis etiam ſuis manibus roboratam nobis in præſenti oſtendit relegendam. Quod pro firmitate ſtuduimus petitiones eorum pleniùs circa ipſa monaſteria vel congregationem ſanctam confirmari præceptum. Cui nos hoc beneficium præſtitiſſe vel confirmaſſe & in omnibus conceſſiſſe cognoſcite. Præcipientes enim, vt, quidquid conſtat per inſpectam ipſam commutationem ipſius Principis iuſtè & rationabiliter inter ipſum, & glorioſum Domnum Remaglum iam dictum Pontificem fuit commutatum aut concambiatum, tam terris, curtibus, caſis, campis,

campis, pratis, ſiluis, aquis, aquarumúe decurſibus, mancipiis, ædificiis velreliquis rebus atque corporibus; Domnus & Pater noſter Papolenus Epiſcopus ad partem iam dicta monaſteria Malmundario & Stabulaco per noſtrum Præceptum pleniùs confirmato perennis temporibus habeat confirmatum atque indultum. Et vt hæc Præceptio noſtris & futùris temporibus firmiorem obtineat vigorem, manus noſtri ſignaculo ſubter eam decreuimus adfirmare. Signum Chlodouei glorioſi Regis.

Data quando facit menſis Iunius dies XXV, *anno* II *regni noſtri. Namucho recognoui.*

Erat ſigillum ex litteris regij nominis more illius æui effictum. Annus ſignati huius diplomatis eſt IↃCXCV aut ſequens, quando S. Goduino, vt diximus, mortuo, ſucceſſit S. Papolenus, Epiſcopus Apoſtolicus ad prædicandum Euangelium, fundandaſque Eccleſias creatus, qui Româ acceptum corpus S. Symmetrij Martyris, cum aliquibus Reliquiis S. Andreæ Apoſtoli, in Belgium detulit, & Landernaci in templo parochiali, ac primariâ Stabulenſis monaſterij hæreditate depoſuit, vbi ſacro cultu quotannis honoratur XXVI Maij. Eſt celebris quoque veneratio S. Baboleni apud Stabulenſes & Malmundarienſes die XXVI Iunij, cuius ſacrum caput in ſacrario Stabulenſi adſeruatur. Hunc eſſe Papolenum in relato Chlodouei diplomate expreſſum indicauit nobis antè memoratus Dominus Benedictus delle Riue Sacerdos monaſterij Stabulenſis, eiuſque archiui præfectus. Verùm hunc Papolenum arbitramur diuerſum à S. Baboleno olim S. Columbani Abbatis diſcipulo, eiuſque in mona-

monasterio Bobiensi successore, cui dein Fossatense ad Matronam fluuium in agro Parisinò monasterium commissum est ab eius fundatore Blidegisillo anno III Chlodouei II, Christi IↃCXLVI. Ob cuius Baboleni præclaram virtutem Audobertus Parisiorum Episcopus monasterio eius Fossatensi dedit *priuilegium immunitatis & exemptionis ab omni subiectione Episcoporum & Clericorum, anno Chlodouei* V, Christi IↃCXLVIII. Ea priuilegia, qui tum præerat vniuersæ Ecclesiæ, approbauit S. Martinus Pontifex Romanus. Huius S. Baboleni corpus etiamnum cùm sacrâ veneratione adseruatur in Fossatensi monasterio, quod ob S. Mauri reliquias eò translatas vulgò *monasterium S. Mauri* appellari diximus XV Ianuarij ad S. Mauri Vitam.

LIBER III.

DAGOBERTVS III

REX FRANCORVM.

TErtius Regalem in ſcenam prodit DAGOBERTVS, haud admodùm re aliâ, quàm genere regio, conſpicuus, quippe Rege Childeberto natus, Theodorici filio, Chlodouei II ac S. Bathildis nepote: ceterùm vanâ per omnem ferè vitam vmbrâ regni ornatus, niſi quòd ei ſcriptorum quorundam recentiorum, non quidem aſſentatio (quis enim eius ſit fructus?) ſed imperitia, decora quædam, quæ Auſtraſiani DAGOBERTI erant, eiuſque benefactorum gloriam attribuit. Nam alioquin

——*Nihil iſte nec auſus,*
Nec potuit.

Omnis penes Pippinum erat poteſtas, in Auſtraſiâ præſertim, quam poſt DAGOBERTI II deceſſum ac Vulfoaldi Maioris-Domus (ſub quibus etiam exercitibus præfuerat) totam ad ſe traxit, ac velut propriũ regnum adminiſtrauit. Titulum tamen & huic adoleſcen-

Ieſcentulo Regi, & patri eius Childeberto, ac Chlodoueo patruo reliquit, atque auo etiam, quem cùm acie viciſſet, beneficio cumulaſſe, liberoſque eius viſus eſt, quòd appellatione honoreque frui regio paſſus, & quæ ipſe promulganda cenſuiſſet edicta, ſignare. Ita ad ſummum honorem (ad quem plerique omni conatu contendunt, qui Reges vel gratiâ circumuentos, vel opibus armiſque & clientum ſuorum turbis obſeſſos, habent in poteſtate) ad illud, inquam, culmen honoris prudẽtiùs aſpirauit Pippinus, quàm eius auunculus Grimoaldus', de quo in DAGOBERTO II dictum. Firmare ſibi ac ſuis ſpem regni maluit, quàm prępoperè titulum inuadere. Ita & Auſtraſiorum ſuorum ſe beneuolentiâ communiuit, & minùs alienauit Neuſtraſios. Aſt hi tamen eo extincto, ſub ipſo adhuc DAGOBERTO, mouêre lacertos, aduersùs Auſtraſios Ducemque eorum Theodaldum Pippini nepotem, dein & Carolum Martellum. Iidem, mortuo DAGOBERTO, alium ad gubernacula regni euocauêre abſque Auſtraſiis, Chilpericum Childerici filium.

DAGOBERTO autem huic titulum martyrij ac ſacros honores, quos haberi illi quidam viri eruditi autumant, non inuidemus, nec detrahimus: nec tamen eò induci poſſumus, tantum vt illi dignationis impertiamur. Credibilius putamus S. DAGOBERTVM Sa-

thanaci oppidi Tutelarem ab eo esse diuersum : argumenta, quæ in vtramque partem afferuntur, proponemus.

I

Pater DAGOBERTI III *Childebertus Rex. Huius regnum annis* XIII *terminatum. Subrogatur* DAGOBERTVS *adhuc puer.*

MOrtuo *Chlodoueo* III, filio Theoderici, adhuc *paruulo*, ac *vitâ* eius *innocente finitâ, Pippinus Regem pro eo fratrem eius Childebertum constituit. Illis quidem nomina Regum imponens, ipse totius regni habens priuilegium, cùm summâ gloriâ & honore tractabat.* Ita auctor Annalium Metensium. Fauebat imperio Pippini puerilis ætas & Chlodouci III, & posteà Childeberti, quem eo iuniorem fuisse, etiam tradit monachus Egolismensis in Vitâ Caroli Magni. Idem autem annus IↃCXCVIII & Chlodoueo vltimus fuit & Childeberto primus: vti anni Regum decessorum hactenùs indicati probant, ac mox annus obitus Childeberti firmabit stabilietque.

Petauius par. 2 Rationarij temporum lib. 4 cap. 17, Bucherius, aliique, opponunt scriptum quoddam in fine Chronici veteris Eusebiani, quod penes Bongarsium fuit, repertum, in cuius paginâ primâ libri aduersâ post generalem titulum ita legebatur: *In annum* V *Childeberti Regis Francorum, Pippino iubente, ab Adam sunt anni* V *millia* IↃCCCC. *Fuit Pascha* X *K. Aprilis. Ascensio Domini K. Madias per cyclum numerum*

merum annorum CXL. *Repetitio à capite cycli.* Hæc ibi, aliâ manu extra ordinem grandibus & vncialibus litteris ſcripta exhibent Pontacus in Apparatu ad Chronicon Euſebij paginâ 27, & Ioſephus Scaliger in Animaduerſionibus in Chronologica Euſebij, vltimâ ante Indicem paginâ, additque *quemadmodùm eſt alia manus ab eâ, quæ totum Chronicon ſcripſit, ita magnum eſſe interuallum inter ſcriptionem Chronici & huius Paſchatis notationem.* Circa quæ fatemur annum ibi notari IↃCXCIX, periodi Victorianæ CXL, mundi creati ſecundum Euſebium poſt quinque millia IↃCCCC, quo, cyclo ſolis VIII, litterâ Dominicali E, cyclo etiam Lunæ XVI, Paſcha celebratum eſt XXIII Martij. His non obſtantibus arbitramur aliquot poſt hunc annum ſeculis illud ab imperito Chronographo aut compoſitum fuiſſe, aut certè vitiosè deſcriptũ, à quo annus I Childeberti alibi lectus, in annum V commutatur: quod facillimè potuit contingere, cùm ea, quæ in rectam viam reducant aberrantem, neque antecedunt neque ſequuntur. Ceterùm annum primum Childeberti reponendum eſſe ſuadet ratio illa ab Adamo numerandi, illis temporibus ſub obitum vnius & initium regni alterius vſitata. Ita à morte Sigeberti I Regis Auſtraſiorum annus primus regni Childeberti filij, itidem Regis Auſtraſiorum, appoſitis ab Adamo annis, indicatur à Gregorio Turonenſi lib. 4 cap. 46, & Fredegario in Hiſtoriâ epitomatâ cap. 74. Quidni illo exemplo propoſito, huius Childeberti initium, ſubductis etiam ab Adamo annis, fuerit illuſtratum? Imò hæc verba, *Pippino iubente*, ſcilicet *Regis facti*, vti ex Annalibus Metenſibus retulimus, primum fuiſſe regni annum innuunt. Et hæc de ſchedâ illâ ab incognito auctore è triuio aliquo deſumptâ ſufficiant, in gratiam illuſtrium ſcriptorum, qui inde ſibi ἀλεξητήριον ſperarant, examinata.

In Chronico MS. collegij Treuirensis Societatis Iesu auctore Saxone anonymo, hæc leguntur ad annum IↃCXCII, Iustiniani Imperatoris VI, *Chlodoueus filius Theoderici cum fratre Hildiberto regnare cæpit.* Potuit scripti Bongarsiani auctor regnum Childeberti cum fratre Chlodoueo regnantis cœpisse à morte Theoderici parentis, ac posteà perrexisse à morte Chlodouei fratris numerare annũ V regni Childeberti, atq; ita nobiscum in annis Christi adiungendis necessariò consentiet. Eâ fortè ratione annos regni Childeberti numerant nonnulli septemdecim, qui à morte Chlodouei solùm fuerunt tredecim. Wasseburgius lib. 2 Antiquitatum Gallo-Belgicarum, in Agreberto XVII Episcopo Virdunensi, edidit partem testamenti Wolfandi, fundatoris celebris Abbatiæ S. Michaëlis, cum hac clausulâ: *Facta est hæc donatio in ipso monasterio, multorum conuentu bonorum hominum, anno* XV *regni Domini nostri Childeberti Regis. Signum VVolfandi, qui testamento donationis fieri rogauit. Ego VVolfandis Abbatissa signo. Signum Aggrebardi Episcopi* &c. Quæ si mendis typographicis carent, neque annus XV in locum XI aut XII irrepsit; annos illius cùm fratre Chlodoueo regnantis numerari oportet. Nos cum reliquis auctoribus à Chlodouei fratris obitu eos inchoamus, quod hîc monuisse sufficit.

Auctor coæuus Historiæ iussu Childebrandi scriptæ apud Fredegarium cap. 104 hæc tradit. *Mortuus est his diebus Childebertus Rex, & sepultus Cauciaci in basilicâ S. Stephani Martyris. Regnauit autem annos tredecim.* Eodem modo *annos Childebertum tredecim regnasse*, legitur in Chronicis Regum Frãcorum breuiter digestis, & ex MS. Tiliano tomo I Scriptorum historiæ Francorum à Chesnæo pag. 797 vulgatis, & sequitur Ado in Chronico. Hos autem tredecim annos numeramus ab obitu Chlodouei, siue ab anno IↃCXCVIII ad

IↃCCXI,

IↃCCXI, quo Childebertum è vitâ decessisse referunt Annales Metenses, vti & Annales Franciæ breuiores ab auctoribus coæuis scripti, sub initium tomi II historiæ Francorum ab eodem Chesnæo editi: horum alij in monasterio S. Nazarij iuxta Rhenum scripti, & à Marquardo Frehero primùm publicati sunt; alij ex peruetustis Codicibus MSS. Ioannis Tilij & Alexandri Petauij vulgati. Eodem anno obiisse Childebertum nobiscum censent Bucherius, Petauius alijque hactenùs dissidentes, ab anonymo fabulatore de Gestis Francorum (quem toties reiecerant) adiuti. Apud hunc *Chlodoueus* III *annos* solùm *regnauit duos, Childebertus* XVII. Verùm illi, prioribus annis eiectis, posteriores allegant, tamquàm, vt in viam redirent, necessarios.

Quot annos Childebertus natus vitam finierit, incertum est. Chlodoueus III *paruulus Rex factus* traditur, & *puer mortuus*. Hoc Rege Childebertus frater iunior XIII solùm annis regnauit, sed ductâ vxore, & relicto filio DAGOBERTO mortuus: quem alij etiam *puerum*, alij *iuuenculum Regem*, & passim omnes *iuniorem* DAGOBERTVM appellant. Historia iussu Childebrandi scripta hæc solùm habet: DAGOBERTVS *filius eius sedem regni patris sui accepit*. Annales Metenses: *Post cuius*, Childeberti, *decessum Pippinus solitâ pietate filium eius* DAGOBERTVM *in Regem ordinauit*. Quæ in Genealogia Regum Francorum, vsque ad vnctionem Pippini Regis ex MS. Regis Britanniarum editâ, ita leguntur: *Childebertus verò mox vt migrauit ad Dominum, regnum eius suscepit filius eius adhuc puer*. Eadem verba repetuntur in libello vetusti auctoris de Maioribus Domus regiæ. Et certè ætas Childeberti morientis persuadet hanc necdum maturam filij ætatem, quâ patri successit. Eadem infrà stabilientur.

Childebertus Rex Solemium, Hannoniæ vicum in pago Fanomartenſi ſitum, dedit celebri prope Pariſios monaſterio S. Dionyſij, diplomate *anno regni* XII, *die* XII *Martij*, Chriſti IↃCCX ſignato: quod integrum vulgauit Dubletius in Antiquitatibus monaſterij S. Dionyſij pag. 688, & contractum Miræus in Notitiâ Eccleſiarum Belgij cap. 12. Idem Rex *Childebertus conceſſit Pippino* Herſtallio, *de ſuo fiſco & ex largitatis ſuæ munere, villam Eliſte nuncupatam in loco Marithaime, in pago Batuâ*, vti teſtatur Carolus Martellus in diplomate à Wilhelmo Hedâ in Hiſtoriâ Vltraiectinâ relato, quo eadem villa donatur S. Willibrordo ab ipſo Carolo Martello, cui *genitor ſuus* cùm eam *villam iure hæreditario in proprietatem concederet*, prudenter commonſtrat auctoritate *Regis Childeberti* de fiſco regio fuiſſe ſublatam, vt anſa cauillationis præcideretur iis, qui eam conuellere donationem vellent.

II

Suprema in Childeberti & DAGOBERTI regno præfectura Pippini. Huius coniux Plectrudis, num repudiata? Illius obitus.

ERat *Pippino*, vt legitur in Hiſtoriâ iuſſu Childebrandi ſcripta cap. 100, *vxor nobilis & prudentiſſima nomine Plichtrudis, genuitq; ex eâ filios duos: nomen ſenioris Drocus, nomen verò iunioris Grimoaldus*. Et dein cap. 101 poſt indicatum principium regni Childeberti, additur: *Drocus verò à Pippino genitore eruditus, Ducatum Campanenſem accepit, Grimoaldus iunior cum Childeberto Rege Maior-Domus Palatij ſuper Francos electus*

ctus est : fuitq; vir mitissimus, omni bonitate & mansuetudine repletus, largus in eleemosynis, in orationibus promptus. Interim Pippinus & Plectrudis viros Apostolicos ope atque auctoritate iuuabant, deque ecclesiis & monasteriis optimè promerebantur, vt alibi sæpè occasio erit dicendi. Wasseburgius in antiquitatibus Gallo-Belgicis pag. 100, & Philippus Labbeus in Miscellaneis curiosis cap. 5 § 1, vulgarunt illustre monumentum donationis, ac dein commutationis ab his Principibus factæ, cuius hîc partem damus hoc exordio:

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Dum inter illustro viro Pippino eiusq; illustrâ matronâ Plectrude, apud Apostolico viro Armonio Episcopo Virdunensis vrbis, seu & venerabili viro Anglebertо Archidiacono, qui in ecclesiâ S. Videno, vbi suus pretiosus corpus quiescit, præest, esset cambatio de locellâ per commutationis titulum, sibi inuicem & congrua vel opportuna facere deberent; quod ita & fecerunt. Ideò per præsentem commutationem donat illuster vir Pippinus, eiusq; illustra matrona Plectrudis locum nuncupante Pararico ... ad partem Ecclesiæ Domino Videno, vel qui ibidem præfuerint, aut Clericis ibidem deseruientibus, in omnem soliditatem donant & affirmant, vt, quidquid de his vtile Ecclesiæ decreuerit voluntas, faciendi liberam habeat potestatem. Similiter donat ipse Apostolicus vir Armonius Episcopus, & venerabilis vir Anglebertus Archidiaconus, locum nuncupante Commentarias, quem ipse Pippinus eiusq; illustra matrona Plectrudis ad ipsam Ecclesiam Domino Videno per chartulam cessionis eorum tradiderunt, cùm ædificiis, pratis ... Facta hæc commutatio sub die XIII *Kalend. Februar. anno* VII *regni Domino nostro Childeberto Regis*, ergo anno Christi IↃCCV. *Ego Hardricus, iubente Domino Pippino eiusq; illustrâ matronâ Plectrude, hanc chartam scripsi & subscripsi.* Hæc ibi de donatione Pippini & Plectrudis, & dein post elapsum aliquot annorum spatium commutatione anno IↃCCV factâ ab

eisdem

eiſdem Pippino & Plectrude ſimul degentibus. Idem *Pippinus glorioſiſſimus Dux cum nobili coniuge ſuâ Plectrude ædificauit Floriacum cœnobium in pago Velocaſſino, anno* IX *Childeberti Regis*; ergo anno Chr. IↃCCVII aut ſequenti. Agitur de eo cœnobio in Chronico Fontanellenſi in Baino Epiſcopo & Abbate, quem eidem *præfecit Pippinus Rectorem.*

In hiſtoriâ iuſſu Childebrandi ſcriptâ cap. 102 hæc de Pippino referuntur: *Pippinus contra Ratbodum Ducem Gentilem Friſionum gẽtis aduersùs alterutrum bellum intulerunt, caſtro Doreſtate, illic belligerentes inuicem. Pippinus victor extitit, fugatoq; Ratbodo Duce cùm Friſionibus, qui euaſerant, idem Pippinus cùm multis ſpoliis & prædâ reuerſus eſt. Poſt hæc Drocus filius Pippini à validâ febre correptus, mortuus eſt, & ſepultus in baſilicâ B. Arnulfi Confeſſoris in Mettis vrbe. Grimoaldus quoque ex quadam concubinâ genuit filium, nomine Theudoaldum.* Quo hæc tempore geſta ſint indicatur in Annalibus breuibus à Frehero ex MSS. S. Nazarij editis, qui ſic incipiunt: *Anno* IↃCCVII *Pippinus ſenior regnare cæpit*, ob victoriam de Ratbodo reportatam. *Anno* IↃCCVIII *Drogo mortuus. Anno* IↃCCX *Pippinus perrexit in Alemanniam.* Annales alij ex MSS. Tilij & Petauij ita incipiunt: *Anno* IↃCCVIII. *Quando Drogo mortuus eſt tempore verni. Anno* IↃCCIX *Quando Domnus Pippinus perrexit in Suauis cõtra VVilarium. Anno* IↃCCX. *Item Pippinus in Suauis contra VVilarium.* Bellum hoc Sueuicum pluribus refertur in Annalibus Metenſibus, quo omiſſo, hæc traduntur in Hiſtoriâ iuſſu Childebrandi ſcriptâ, cap. 103 & 104: *Igitur præfatus Pippinus aliam duxit vxorem nobilem & elegantem, nomine Alpheidam, ex quâ genuit filium, vocauitq; nomen eius linguâ propriâ Carolum. Creuitq; puer elegans, atque egregius factus eſt. Mortuus eſt his diebus Childebertus Rex*, anno, vt diximus, IↃCCXI. Quæ autem inter obitum Droci, ſeu Drogonis & Childeberti

deberti Regis narrantur de Alpaide & Carolo Martello, referuntur ad annos interpositos IↃCCIX & IↃCCX, quando forsan Carolus post obitum Droci, seu Drogonis, in familiam est à Pippino adscitus. Quo tamen tempore Pippinus & Plectrudis simul viuebant, quando eas, quas habebant Epternaci possessiones, donasse S. Willibrordo suprà diximus relato diplomate, cuius hoc est exordium: *Ego in Dei nomine illustris vir Pippinus, filius Ansgisi quondam, nec non illustris matrona mea Plectrudis filia quondam Hugoberti.* & hæc additur clausula: *Actum Gaimundis* III *Idus Maias regni D. N. Childeberti anno* XII. *Pippinus & Plectrudis ... subscripsêre.* Fuit is annus Christi IↃCCIX aut sequens.

In Historiâ iussu Childebrandi scriptâ, narrato exordio regni DAGOBERTI additur, *Grimoaldum filiam Ratbodi Ducis duxisse vxorem.* vti etiam habetur in Annalibus Metensibus ad illum annum IↃCCXI, & hæc subduntur: *Anno* IↃCCXII *Pippinus iterum obstinatione Alamannorum motus, Rhenum transiens cum validâ manu totam illam regionem subuertit, suæq; ditioni subegit. Anno* IↃCCXIII *Pippinus* Princeps *infra* Principatus *sui terminos ea quæ pacis erat disponens, in nullam partem eo anno exercitum duxit. Anno* IↃCCXIV *ægrotante* Pippino *in Iopilâ villâ publicâ, quæ sita est super fluuium Mosam, cùm ad visitandum eum filius eius Grimoaldus properaret, & ad orationem in basilicâ S. Lamberti Martyris processisset, & diutiùs in oratione pronus persisteret, à nequissimo viro, nomine Rangario, gladio percussus occubuit.* Pippinus *verò* Princeps *de infirmitate conualescens, omnes qui in illo consilio fuerant, iustâ vltione interemit: in locumq; Grimoaldi filium eius parnulum ex concubinâ natum, nomine Theodaldum, Maiorem-Domus cùm* DAGOBERTO *Rege constituit,* Hæc ibi: quorum aliqua de morbo Pippini, nece Grimoaldi, & Theudoaldo creato Maiore-Domus, etiam leguntur in Historiâ iussu

Childebrandi ſcriptâ cap. 103.

In illo morbo poſt necem Grimoaldi coram Plectrude coniuge ſuâ Suueſtram prædium S. Willibrordo donaſſe Pippinum tradit Browerus lib. 7 Annalium Treuirenſium pag. 435. *Diploma*, inquit, *vetus inſpeximus, quo ipſe* Pippinus *in villâ Bagoloſo, regnante iam tum* DAGOBERTO, *iacens ex morbo, S. VVillibrordum prædio Suueſtrâ donat, quod prædium ipſum ad riuum cognominem in pago Moſariorum ſitum eſſe confirmat, atque vt in nepotum, Grimoaldi & Drogonis filiorum, ſit tutelâ, cauet. Deniquè cùm propter morbi magnitudinem ſubnotare non potuiſſet ipſe, Plectrudi coniugi dat negotium, vt ipſa donationem ſubſcribendo corroboret.* En Plectrudis coniux cum ſuo marito, & prædium Suueſtra tutelæ non Caroli Martelli, ſed nepotum, Drogonis & Grimoaldi filiorum, commiſſum. Illam donationem Theofridus in Vitâ S. Willibrordi ita affirmat: *Idem munificus Princeps, ſub chirographi conſcriptione, anno* IV *Regis* DAGOBERTI, VI *Nonas Martij, tradidit illi* Willibrordo *villam in pago Moſariorum ſitam, & à præterfluentis fluuij nomine Sueſtram nuncupatam, & egregiæ Blittrudis ſagaci induſtriâ ab ingenuis viris pecuniæ impendiis comparatam.* Eſt Sueſtra, ſiue Suſtera, illuſtre nobilium Virginum monaſterium cùm oppido adiuncto circiter ter mille paſſus à Mosâ remotum, è regione ferè Maſaci, ſeu Maſecæ oppidi, Traiectum inter & Ruremundam, in pago ſiue Comitatu Moſariorum, ſiue Maſauiorum, aut Maſelandiæ, de quo nomine alibi accuratè actum eſt.

Eodem quoque anno IↃCCXIV, vt traditur in Annalibus Metenſibus, *Pippinus Princeps iterum moleſtiâ corporali correptus, circumſitis gentibus Francorum dominationi ſubactis, in pace obiit* XVII *Kalend. Ianuar. Rexit autem populum Francorum annis* XXVII *& menſibus ſex.* In Annalibus Francorum auctioribus, è MS. Tiliano

Tiliano à Cheſnæo pag. 11 tomo 2 hiſtoriæ Francorum editis, hæc leguntur: *Anno* IↃCCXIV *depoſitio Grimoldi, & depoſitio Pippini in medio Decembrio.* Ab eius obitu ita incipiunt Annales Francorum Fuldenſes: *Pippinus filius Anchiſi Dux Francorum, poſt mortem VVolfaldi Ducis partem Auſtriæ regebat, obtinuitq; regnum Francorum per annos* XXVII *cum Regibus Ludonico, Hildeberto &* DAGOBERTO. *Moritur anno* II *Anaſtaſij Imperatoris, qui eſt ab Incarnatione Domini* IↃCCXIV *in menſe Decembri.* Eodem anno IↃCCXIV vitâ functum eſſe paſſim omnes Chronologi & hiſtoriographi ſcribunt, etiam Bucherius, Fiſen, aliiq; ue hactenùs à noſtrâ chronotaxi diſcrepantes, qui abſque vllo præuio exemplo præfecturam Pippini ad annos quadraginta protraxerunt.

Mortuo Pippino *relictam eſſe Plectrudem viduam* tradunt Annales Metenſes: quam ad obitum vſque marito cohabitaſſe innuunt antiqua monumenta. Amauit interim Pippinus Alpaidem, ex eâque genuit Carolum Martellum & Childebrandum: cuius iuſſu ſcripta Hiſtoria refert, vt ſuprà dictum, *Pippinum aliam duxiſſe vxorem*, idque, vt addunt Annales Fuldenſes, *priore coniuge poſthabitâ*, ſeu minùs amatâ. Verùm quæ in eadem Hiſtoriâ appellatur *concubina Grimoaldi*, ex quâ hic genuit Theudoaldum, in Genealogiâ Regum Francorum ex MS. Regis Britanniarum editâ, & in libello de Maioribus Domus regiæ, vocatur etiam *alia coniux Grimoaldi*, vti mater Caroli, *alia Pippini vxor:* vt hæ voces, *alia coniux*, *alia vxor*, & *concubina* videantur pro eodem promiſcuè ſumi. Hinc in Erchanberti fragmento, ex Breuiario Regum Francorum & Maiorum-Domus, dicitur *Carolus filius Pippini ex concubinâ*, & à Flodoardo lib. 2 Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis ante annos IↃCC ſcriptæ cap. 12, *Carolus ex ancillæ ſtupro natus*, quæ in Hiſtoriâ iuſſu Childebrandi ſcri-

ptâ *elegans & nobilis* habetur. Quæ ex Pseudo-Marcellino in Vitâ S. Swiberti referuntur, pro neutrâ parte merentur citari.

III

Bellum sub DAGOBERTO *inter Austrasios & Neustrios. Obitus* DAGOBERTI.

IN Historiâ iussu Childebrandi scriptâ hæc leguntur cap. 104: *Post obitum eius*, id est, Pippini, *Plichtrudis matrona præfata, suo consilio atque regimine cũcta agebat.* & quidẽ *discreto regimine*, vt explicat Chronicon Moissiacense. Sed dein, vt refertur in Annalibus Metẽsibus, *maxima cõturbatio orta est in gente Francorum. Nam maiores natu filij eius Drogo & Grimoaldus, ipso* Pippino *viuente, vitâ discesserant. Theobaldus verò, Grimoaldi ex concubinâ filius adhuc puer erat: qui etsi patri in principatu successerat, minimè tamen tantum regnum dignè gubernare prævalebat.* Quo tempore, vt in priori Historiâ legitur, *Franci mutuò in seditionem versi, consilio inutili, commissâ acie in Cociâ siluâ contra Theudoaldum & leudes Pippini quondam & Grimoaldi iniêre certamen: corruitq́; ibi immodicus exercitus. Theudoaldus itaque à sodalibus suis per fugam lapsus euasit. Magna & valida perturbatio & persecutio extitit apud gentem Francorum. Eo tempore elegerunt in honorem Maioris-Domus quemdam Francum, nomine Raganfridum. Commotoq́; exercitu hostili vsque Mosam fluuium properant, cuncta vastantes. Cum Radbodo Duce fœdus inierunt. His diebus Carolus Dux, à præfatâ fœminâ Plichtrude sub custodiâ detentus, Dei auxilio liberatus est. Eodem tempore* DAGOBERTVS *Rex obiit, regnauitq́; annos quinque.*

Eadem

Eadem, sed aliquantulùm amplificata, traduntur in Annalibus Metensibus, scilicet à *Francis in locum Theodaldi Raginfridum Maiorem Domus sub* DAGOBERTO *Rege constitutum esse. Tunc gentem illam omnium beneficiorum inuicti Principis* Pippini *pariter oblitam, in Austrasiam toto impetu properantes, vsque ad Mosam fluuium totam illam regionem vastauisse.... Eodem tempore* DAGOBERTVM *Regem obiisse, qui regnauit annis quinque.* In Annalibus Francicis breuibus ex MSS. S. Nazarij à Frehero editis hæc coniunguntur: *Anno* IↃCCXV *Pugna Francorum & mors* DAGOBERTI *Regis.* In aliis Annalibus ex MSS. Tiliano & Petauiano: *Anno* IↃCCXV DAGOBERTVS *Rex mortuus est, & Saxones deuastauerunt terram Hattuariorum,* siue *Hazzoariorum.* Quæ eadem leguntur in Annalibus Fuldensibus. At Chronicon Moissiacense: *Eo tempore* DAGOBERTVS *Rex ægrotans mortuus est anno* II *regni sui.* Quod regni tempus melius exprimitur in Gestis Francorum: *Sequente tempore* DAGOBERTVS *Rex ægrotans mortuus est, regnauitq; annos* V. Ita alibi passim *mortuus* dicitur, nusquàm *occisus*: quod tamen, vt infrà examinabitur, recentiores dixerunt. Annos quinque regni eius numeramus ab initio anni IↃCCXI ad finem ferè anni IↃCCXV. atque ita in Chronico breuissimo ex MS. Tiliano pag. 781 à Chesnæo tomo I historiæ Francorum relato, dicitur: DAGOBERTVS *regnauit annos* IV, *obiit in* V. Baronius tradit *anno* IↃCCVIII *in locum Childeberti subrogatum* DAGOBERTVM II, *regnum tenuisse annos quinque.* At veritus, vt eos rectè componeret cum morte Pippini, ac initio præfecturæ Caroli Martelli, altissimo eius obitum silentio inuoluit.

Huius DAGOBERTI diplomate anno II regni signato, confirmantur immunitates aliaque priuilegia à genitore eius Childeberto concessa Ecclesiæ Cenomanensi. Refertur id

à Labbeo in Miſcellaneis curioſis cap. 3 § 2, vbi agit de DAGOBERTO I, annotat tamen ad hunc DAGOBERTVM pertinere: à quo *Præceptum immunitatis Eccleſiæ ſuæ obtinuiſſe S. Rigobertum Epiſcopum Remenſem* tradit Flodoardus lib. 2 Hiſt. Eccl. Remenſis cap. 11. Sed & *Hugo* Drogonis filius, Pippini nepos, *dum adhuc laicus eſſet, largitus eſt Benigno Abbati Fontanellenſi Vierlacum villam, quæ ſita eſt in pago Tellau ſuper fluuio Eora, quæ ipſi de iure prædictorum parentum ſuorum obuenerat. Facta eſt hæc largitio ab anno Dominicæ Incarnationis* IↃCCXIII, *qui fuerat annus* DAGOBERTI *iuuenculi Regis* III, *Pippini autem Ducis* XXVI, XI *Kalend. Iuliarum die, feriâ* IV. Ita Chronicon Fontanellenſe in Hugone Abbate: in eum annum IↃCCXIII reliqui characteres conueniunt, cyclo Solis XXII & litterâ Dominicali A, Imò, vti in Benigno Abbate narratur, *anno quinto, regnante* DAGOBERTO *iuniore Rege, quidam Presbyter, nomine Leutbertus, vir valdè diues, contradidit eidem venerabili Patri Benigno prædium, quod vocatur Bodardi-villa, ſitum in pago VVinnau.... vnde ſtatim priuilegium confirmationis, à prædicto Rege editum, accipere curauit, quod adhuc in ſcriniis noſtri cœnobij reconditum retinetur.* Quin & *Benigno Abbati largitus eſt* DAGOBERTVS *Rex iunior quartam partem de Arlauno foreſte, anno quinto regni ſui, ſuggerente Theodaldo Maiore-Domus regiæ, per loca deſignata.... Edita eſt autem hæc donatio, ſiue confirmatio, à præfato Rege* DAGOBERTO, *anno Dominicæ Incarnationis* IↃCCXV, *Indictione* XIII, V *Iduum Iuniarum die Dominicâ. Eodem anno ipſe* DAGOBERTVS *Rex mortuus eſt.* Congruunt & hîc characteres, concurrente in dictum annum cyclo Solis XXIV, litterâ Dominicali F. Ibidem recenſentur villæ aliaúe donaria, quæ eidem Benigno Abbati collata ſunt, cum hoc benè meritorum ordine: *Ermoaldus primo anno* DAGOBERTI *iuuenculi Regis* X *Kalend. Martij. Erinnulfus anno* II. *Gaugia fæmina*

mina anno III, *Erinfridus anno* IV. & *Aganulfus anno* V, XIII *Kalendas Aprilis*. Sed eminent *Brotmundus* eiuſque filius *Milo Presbyter*, qui *tempore conuerſionis ſuæ huic monaſterio largiti ſunt patrimonia duo Offimacas & Bettonis curtem in pago Tellau, anno* III *Dagoberti iunioris, qui erat Pippini ſenioris Ducis* XXVI, *Incarnationis Dominicæ* IↃCCXIII. Ac relatâ ſanctè à Milone peractâ vitâ, addit auctor: *Audiui narrantem quemdam venerabilem ſenem, qui ab eo didicit, qui ipſum Milonem multo tempore vidit, quòd fuiſſet ſaturâ procerus, vultuq; angelicus, caluitiem habens capitis venerandam.* vnde, quo vixerit tempore ſcriptor Chronici Fontanellenſis, ſciri poteſt. De eo infrà iterum agemus.

IV

Chilpericus Rex ſucceſſor DAGOBERTI, *filius Childerici Regis anno* IↃCLXXIX *occiſi. Illius bella & obitus. Contra eum Chlotarius à Carolo Martello Rex creatus. Abbates primi Corbeienſes.*

MOrtuo in iuuenili ætate DAGOBERTO Rege, & adhuc, quod veroſimilius nobis videtur, cælibe & forſan impubere, *Franci Danielem quondam Clericum, cæſarie capitis creſcente elegerunt, atque Chilpericum nuncupant.* Ita Hiſtoria iuſſu Childebrandi ſcripta cap. 106, Chronicon Moiſſiacenſe, Annales Metenſes, aliaque Geſta & Genealogia Regum Francorum. Monachus Egoliſmenſis in Vitâ Caroli Magni hunc *Chilpericum* ſcribit eſſe *fratrem* DAGOBERTI *iunioris*, *illiuſq;*

illiusq; consanguineum Theodericum successorem. Verùm ordo illic immutatus, fortassis ita emendandus, vt *Chilpericus* dicatur *consanguineus* DAGOBERTI *iunioris*, & *Theodericus frater Chilperici:* qui *Calensis* cognominatur, quòd feratur *in monasterio Calâ enutritus*, sub S. Bathilde, quam auiam suam Chilpericus agnoscit, vti Childericum patrem: post cuius necem vixit S. Bathildis in Calensi monasterio ad annum ferè IↃCLXXXV: cuius *anima recepta est ab Angelorum choro, vel obuiante amico suo fidelissimo quondam Domno Genesio Episcopo* Lugdunensi, mortuo mense Nouembri anno IↃCLXXXIV: vti auctor non multis annis post obitum S. Bathildis in eius Vitâ narrat. In hoc ergo monasterio post necẽ patris Childerici videntur hi filij eius delituisse, tutelamque & defensionem securissimam obtinuisse apud S. Bathildem auiam, ac post huius obitum apud S. Bertilam eiusdem monasterij Abbatissam, aliasque sanctimoniales. Quarum consilio, vt omnis præcideretur inuidię contentionisque occasio, apud Regem Theodericum patruum, eiusque liberos & fautores, videtur Chilpericus in Clericum attonsus esse & nomẽ Danielis assumpsisse.

Huius Chilperici natiuitatem certam atque indubitatam reddit diploma ex codice MS. Virdunensi editum à Philippo Labbeo in Miscellaneis curiosis cap. 5 § 2, quo confirmãtur bona monasterio Corbeiensi donata, genusque regium huius Childerici indicatur. Ex illo nonnulla huc transcribo: *Religiosus*, inquit; *& venerabilis Abbas de monasterio, cognomine Corbeiâ, qui ponitur in pago Ambianense, quem auunculus noster Chlodechariis quondam Rex vel Domna & aua nostra Baldechildis quondam Regina, ob amorem Christi in honorem SS. Petri & Pauli Principum Apostolorum & S. Stephani Martyris, visæ fuerunt construxisse, ad nostram accessit præsentiam, Clementiæ*

regni

regni noſtri ſuggeſſit, eò quòd præfatus auunculus noſter Chlotarius quondam Rex, ſeu etiam dicta aua noſtra Domna Baldechildis Regina, vnde luminaria monachi ibidem conſiſtentes habere deberent, de teloneo ad Foſſas annis ſingulis ad ipſo monaſterio conceſſerunt.... Vnde & ipsâ præſcriptione ſubſcripto auunculo noſtro Clodecario, nec non & auâ noſtrâ Baldechilde Reginâ, ſed & confirmatione Domno & genitore noſtro Childerico quõdam Rege, ipſe venerabilis Sebaſtianus Abba nobis in præſente de hoc protulit relegenda.... Data ſub die tertio Kalend. Maij, anno primo regni noſtri, Compendio, in Dei nomine feliciter. Annus is erat Chriſti IↃCCXVI, quo *Sebaſtianus* Corbeiẽſium quartus Abbas viuebat. Primus fuit *S. Theodefridus*, tẽpore Chlotarij III fundatoris: quo ad Epiſcopatum Albigenſem euecto, cûm Theoderici Regis conſenſu ſucceſſit II Abbas *Chrodegarius*: quo vitâ functo conſtitutus eſt III Abbas *Erembertus*, cuius electionem idem Rex Theodericus confirmauit. At Sebaſtiani ſucceſſor *Grimo* quintus Corbeienſis Abbas anno IↃCCXLI Romam ad Gregorium III Pontificem à Carolo Martello legatus eſt. Chlotharij & Theodorici Regum pro Corbeienſibus tabulas edidit Sirmondus tomo I Cõciliorum Galliæ ex codice Virdunenſi, ex quo etiam deſcripſerat diploma Chilperici à Labbeo vulgatum: cui & tempora Chilperici Regis & *Sebaſtiani* Abbatis fidem conciliant, quam præcedentium diplomatum conſenſus certiſſimam reddit: vt mirum ſit Chilpericum filium Childerici ab San-Marthanis lib. 4 Hiſtoriæ Genealogicæ Francorum cap. 6 alium ſtatui à Chilperico Daniele, DAGOBERTI Iunioris ſucceſſore, de quo agunt cap. 9.

Hunc DAGOBERTVM *Regem* Chilpericus *conſobrinum* ſuũ appellat in altero diplomate monachis S. Mauri ad Ligerim dato *Pariſiis* VIII *Kalend. Maias anno* II *regni*, Chriſti IↃCCXVII,

in quo & meminit *Raganfredi Maioris-Domus.* Erant fratres Childericus pater Chilperici, & Theodericus auus DAGOBERTI Iunioris: hinc pro rudis illius æui inscientiâ *consobrini* appellati. Magnam huius diplomatis partem edidit cum præcedenti Labbeus. Tertium eius diploma refert Dubletius in Antiquitatibus monasterij S. Dionysij pag. 689. *datum Compendij pridie Kalend. Martias* eodem *anno* II *regni*, in quo mentio fit *Turnoaldi Episcopi Parisiensis*, & *Raganfridi Maioris-Domus.*

Hic ergo *Chilpericus filius Childerici* à Francis in Neustriâ in Regem assumptus, quod decessores Reges sub Pippino non fecerant, ipse quadraginta circiter annos natus, præfuit militiæ, exercitusque duxit: ac primò *anno* DCCXVI in auxilium belli *Radbodo Frisonum Duce* euocato, cum *Raganfredo Maiore-Domus* Austrasiam ingressus, & clade aliqua exercitui Caroli Martelli illatâ, *Coloniensium ditiones*, & *regiones Rheno vicinas vastauit*, *acceptisq; à Plectrude muneribus reuertens*, ab exercitu Caroli *grande perpessus est damnum.*

Anno DCCXVII post priuilegium monasterij S. Dionysij signatum *Compendij pridie Kalend. Martias*, & *Rex Chilpericus* & *Raganfridus Maior-Domus* exercitum in Austrasiam duxerunt. At *Vinciaci in pago Cameracensi*, *die Dominicâ in Quadragesimâ*, XII *Kalend. Aprilis*, *à Carolo deuicti*, *& in fugam lapsi terga vertentes*, *euaserunt. Quos Carolus Parisios vsque persecutus est.* vt legitur in Historia iussu Childebrandi scriptâ, Annalibus Fuldensibus, Metensibus, aliisque. Dicto anno DCCXVII, cyclo Lunæ XV, Solis XXVI, litterâ Dominicali C incidebat Pascha in diem IV Aprilis, & dies XXI Martij, seu XII Kalendas Aprilis, in Dominicam Passionis, vt eam ritu Ecclesiastico appellamus. Regressus Parisios Rex cum Raganfredo, ibidem VIII *Kalendas Maias* signauit alterum, quod dixi-

diximus, monasterio S. Mauri ad Ligerim indultum priuilegium.

Carolus victor regressus, Coloniam vrbem cepit reseratam, & thesauros patris Pippini à Plectrude sibi tradi curauit. Quæ in Annalibus Fuldensibus ad annum IↃCCXVIII referuntur, quando *Carolus Chlotarium Regem constituit, nomine, non potestate.* Tunc *Chilpericus Rex & Raginfridus, auxilio Eudonis Ducis Aquitanorum instaurată rursus acie, superati fugantur à Carolo*, secundùm eosdem Fuldenses Annales. Verùm *Eudo*, vt addit historia iussu Childebrandi scripta, *Chilpericum Regem secum cũ thesauris suis auexit. Chlotharius Rex eo anno obiit. Insecuto anno* IↃCCXIX *Carolus per Missos suos amicitias cum Eudone Duce faciens, ab eo prædictum Regem cum multis muneribus recepit. Veniensq; vrbem Nouiomo post non multum tempus cursum vitæ & regnum amisit, & mortuus est, regnauitq; annos* VI. Hæc ibi. At reliqui annos V scribunt, qui anni istic restituendi, à IↃCCXV scilicet ad IↃCCXX, quo Chilpericum mortuum esse referunt etiam Annales Fuldenses. *Hugo* filius Drogonis, nepos Pippini, *largitus est VVitlanam villam VVandoni Abbati Fontanellensi anno* I *Chlotharij Regis, quem Carolus post fugam Chilperici ac Ragenfridi Regem sibi statuerat. Et possessa est* ea villa *ab hoc cœnobio vsque ad regimen VVidonis laici Abbatis per annos* XLIII. Ita Chronicon MS. Fontanellense.

V

Theoderici vltimi regnum XVII *annorum. An* DAGOBERTO *patre natus? Interregnum Caroli Martelli.*

INter Reges Francorum primæ ſtirpis Merouingicæ quatuor fuêre, *Theoderici* nomine: primus Chlodouei I filius, qui regno Francorum quadrifariàm diuiſo ab obitu patris, id eſt à XXVII Nouembris anni IↃIX, regnum Metenſe, quod dein Auſtraſiorum dictum eſt, capeſſiuit, mortuus ſub finem anni IↃXXXIII aut initium ſequentis. Secundus *Theodericus* eſt filius Childeberti Regis Auſtraſiorum, & à morte S. Guntramni, etiam Burgundiæ, quo anno IↃXCVI vitâ functo, regnum Burgundiæ obtinuit *Theodericus*, & Theodeberto fratre prælio victo, etiam Auſtraſiorum anno IↃCXII, at ſequente ICCXIII Metis mortuus. Tertius *Theodericus* eſt filius Chlodouei II, qui Chlothario III fratre ſeniore defuncto anno IↃCLXXVI Rex Neuſtriæ electus regno pulſus, euocato ex Auſtraſiâ Childerico altero fratre: quo dein anno IↃCLXXIX occiſo, regnum recuperauit, tenuitque vſque ad annum IↃCXCIV.

Quartus *Theodericus, mortuo Chilperico anno* IↃCCXX, *à Carolo* Martello *in ſedem regni conſtitutus eſt*, vti his verbis traditur in Annalibus Fuldẽſibus. Auctor Hiſtoriæ iuſſu Childebrandi ſcriptæ cap. 107, *Chilperico* Rege, inquit, *mortuo, Theodericum* Regem *ſtatuerunt in ſedem regni, qui nunc locum ſolij regalis obtinuit annis vitæ ſimul præſtolatis*, ſeu potiùs *protelatis*, vti legendum cenſet Labbeus in elogiis hiſtoricis Regum

gum Francorum num. 18. At *nunc* dicitur, quia Historiam suam auctor primâ vice finiuit cap. 109, relatis annis ab Adamo, diluuio, Abrahamo, Moyse, Salomone, templo reædificato, & Christo, vbi hæc leguntur: *A passione Domini vsque in istum annum præsentem in Cyclo Victorij anni* CLXXVII *Kalendis Ianuariis, die Dominicâ anni* IↃCCXXXV, *&, vt istud millenarium compleatur, restant anni* CCLXV. Bucherius in eruditis Commentariis ad Canonem Paschalem Victorij ca. 10 explicat eos *annos in Cyclo Victorij* CLXXVII *Kalendis Ianuariis die Dominicâ inchoatos fuisse, econtrà* IↃCCXXXV *completos, & quidem non à Passione, sed à Natiuitate Christi iuxta vulgarem epocham, quæ tunc in vsum sensim inuehebatur*, itaque incipiebat annus IↃCCXXXVI. At vixit Theodericus ad annum sequentem IↃCCXXXVII, vti legitur apud Labbeum in codice MS. computus Ecclesiastici his verbis: *A Natiuitate Domini vsque ad prædictum annum, in quo Theudericus Rex Francorum mortuus est,* IↃCCXXXVII: *in quo anno Indictione* V, *Epactæ* XV, *Concurr.* I .... *Pascha* IX *Kal. Aprilis Luna* XVII, &c. In Chronicis duobus breuissimis ex MS. Remensi, & MS. Tiliano relatis in Historiâ Francorum Chesnæi tomo I pag. 781, dicitur *Theodericus regnasse annos* XVII, scilicet ab anno IↃCCXX ad IↃCCXXXVII. Hæc de annis regni Theoderici vltimi, quẽ Childerico patre videri natum, & fratri Chilperico successisse suprà innuimus.

Gesta Reguli Francorum his verbis concluduntur: *Frãci Theudericum* II, *Cala monasterio enutritum, filium* DAGOBERTI *Iunioris, Regem super se statuunt: qui vsque nunc in regno subsistit.* Ex quibus ea, quæ ex Historia iussu Childebrandi, Theodorico viuente, scriptâ desumuntur, indubitata sunt, cuius imitatione se *tunc* etiam viuere finxit. Continuator Aimoini hæc Regum Gesta à cap. 44 interserit libro quar-

to, & continenti methodo historia Aimoini deducitur ad annum Christi CIↃLXV, relictis interim de Theoderico verbis istis: *Qui nunc sexto anno in regno subsistit*: tamquàm auctor idem seculis prope quinque continuis vixisset, qui seculo illo vndecimo videtur magnâ incuriâ Gesta Regum ex variis congessisse. In Fragmento Ercanberti hæc ita referuntur: *Theodericum filium* TAGOBERTI *iunioris Franci in Regem sibi statuunt, qui nutritus in Calâ monasterio erat, regnauitq; annis* VI. scilicet quia apud Continuatorem Aimoini legebatur eum *sexto anno in regno subsistere*. In Chronicis Francorum breuiter digestis ex MS. Tiliano pag. 797 & in libello vetusti scriptoris de Maioribus-Domus, dicuntur. *Franci Theodericum* DAGOBERTI *iunioris filium Regem super se statuisse*: quæ ex Gestis Regum Francorum descripta sunt. In eodem libello de Maioribus-Domus *regnum* DAGOBERTO *adhuc puero* collatum esse suprà retulimus: imò ex ætate eius & Childeberti patris ac Clodouei III patrui probauimus eum in iuuenili ætate decessisse, ideoque nomen Iuuenculi & Iunioris obtinuisse.

Mortuo Theoderico, Carolus Martellus per reliquum vitæ tempus sine alio Rege imperauit, vsque ad annum IↃCCXLI, quo mense Octobri Parisiis vitâ functus est, & in monasterio S. Dionysij sepultus: cui antè indulserat priuilegium à Dubletio pag. 690 relatum, cum hac clausulâ: *Actum Careciaco villâ in palatio, quando fecit mensis September dies* XVII, *annum* V *post defunctum Theodericum Regem. Signum Inlustro viro Karlo Maiorim-Domus, qui hanc epistolam donationis fieri rogauit.*

VI *Chil-*

VI

Childerici vltimi genus, regni abdicatio. Regnum Pippino anno IↃCCL *delatum. Theodericus filius Childerici monachus Fontanellensis.*

EDiuisione Caroli Martelli Principatum regni filij eius Karlomannus & Pippinus aliquamdiu absque vllo Rege administrarunt. Extat diploma Pippini, quo Ecclesiæ Matisconensis immunitates confirmantur, cùm hac clausulâ: *Signum Pippini Maioris-Domus. Ego Rodalgus iussus scripsi. Actum Kalendis Ianuarij in anno secundo Principatus eiusdem Pippini in ciuitate Metis in Palatio regio.* Is erat annus IↃCCXLIII, sub cuius initium assumptum esse Childericum vltimum in Regem Francorum, colligimus ex Concilio Suessionensi tunc habito, ad quod ita præfatur Pippinus: *In Dei nomine & Trinitatis. Anno* IↃCCXLIV *ab Incarnatione Christi, sub die* VI *Nonas Martij & Lunâ* XIV, *in anno secundo Childerici Regis Francorum, ego Pippinus Dux & Princeps Francorum.* Chronicon Fontanellense in Hugone Abbate tradit *Theodericum Regem* fuisse *patrem Childerici Regis nouissimi ex genere Merouingorum*, cuius filius, aui nomine Theodericus appellatus, ac patre deposito, in Clericum attonsus, in monasterio Fontanellensi collocatus est; vt infrà ex eodem Chronico dicetur. In Genealogiâ Regum Francorum apud Chesnæum tomo 1 pag. 793 dicitur etiam *Theodericus genuisse Hildericum, qui in Sithio monasterio constitutus est.* Monachum esse factum tradit Iperius Abbas Sithiuensis in Chronico Bertiniano capitulo 6 par. 2 his verbis: *Anno Principatus Pippini* VIII, *id est, anno Domini*

mini IↃCCI. *Pippinus videns Hildericum Regem ſenem, & .... Reip. in nullo ſubuenire ... nuntios miſit ad Zachariam Papam ... Audito reſponſo Franci Regem Hildericum attonſum in monachum in monaſterium iſtud S. Bertini in Sythiu detruſerunt. Quem Abbas Nantharius in monachum ſuſcepit, &, vt melius potuit, eius curam egit. Sic quoque Franci Pippinum ſibi Regem ſtatuerunt, qui de mandato Zachariæ Papæ coronatus fuit per S. Bonifacium Maguntinæ ciuitatis Archiepiſcopum.* Extat diploma donationis monaſterio Epternacenſi à Pippino Rege factæ, cuius hoc eſt exordium: *In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Pippinus illuſter vir, Rex Francorum. Cùm propitiâ Diuinitate ad hoc intendimus, vt ſanctis locis aliquid muneris impendimus, & regalis munificentiæ commendamus largitatem, & ſupernam nobis conciliamus pietatem; proinde notificamus omnibus Chriſti noſtriq; fidelibus, eſſe locum in regno noſtro Epternaca vocatum.* Reliqua paucis omiſſis leguntur apud Miræum in Notitiâ Eccleſiarum Belgij cap. 20. Hæc additur clauſula: *Et vt hæc traditio noſtra, regali auctoritate firmata, inconuulſa permaneat, hanc traditionem manu propriâ ſubter firmamus, & ſigilli noſtri impreſſione fideliter ſigillamus. Signum Domini Pippini Regis glorioſiſſimi. Bonifacius Archicancellarius recognoui. Datum tertiâ Nonas Maij, anno Incarnationis Domini* DCCLII, *Indictione quintâ, anno verò Domini Pippini Regis tertio. Actum Compendio palatio in Dei nomine feliciter. Amen. Signum Garobaldi Epiſcopi. Signum Bernarei Epiſcopi,* &c. Erat ſignum Pippini litteris nomen eius more illius ævi exprimentibus efformatum. At deſcriptum cum autographo conſentire hoc teſtimonium confirmat: *Collationata eſt hæc copia cum ſuo originali, & veriſona reperta de verbo ad verbum & litteris ad litteras, per me infraſcriptum Concilij Regiæ maieſtatis Luxemburgenſis Prographæum.*

V. Strengh.

Secundùm

Secundùm hoc diploma annus IↃCCL, regni Pippini primus eſt: quam ſententiam confirmant Annales quam plurimi ab auctoribus coætuis aut valdè antiquis conſcripti. Quales ſunt Annales Francorum auctiores ab anno IↃCCVIII ad annum IↃCCCVIII, quo auctor ſe vixiſſe teſtatur, ex MS. Tiliano à Cheſnæo tomo 2 à pag. 11 editi: tum Annales Rerum Francicarum ex MS. Bauarico ab Henrico Caniſio tomo 3 Antiquæ Lectionis vulgati, ab anno IↃCCXLI ad IↃCCXCIII, qui ex MS. Loiſeliano continuantur apud Cheſnæum à pag. 24 ad annum IↃCCCXIV. Dein Annales Regum Francorum ab Eginhardo Caroli Magni Notario ab eodem anno IↃCCXLI ad an. IↃCCCXXIX conſcripti. Iiſdem conſentiunt tum Annales Bertiniani ab eodem etiam anno IↃCCXLI ad annum IↃCCCLXXXII continuati, tum Annales Metenſes ad annum IↃCCCCVI deducti. Habemus penes nos codicem MS. admodùm vetuſto charactere de Hiſtoriâ Pippini & Caroli ab nuptiis Anſperti cœptâ, ſed cui poſt annum IↃCCCLXIII mutilo aliqua deſunt. In hoc codice poſt relatum ad annum IↃCCXLVIII bellum Bauaricum & nuptias Pippini, iſta traduntur:

Anno IↃCCXLIX *Burghardus Vurzeburgenſis Epiſcopus & Fulradus Capellanus miſſi fuerunt ad Zachariam Papam interrogando de Regibus in Franciâ, qui illis temporibus non habentes Regalem poteſtatem, ſi benè fuiſſet an non. Et Zacharias Papa mandauit Pippino, vt melius eſſet illum Regem vocari, qui poteſtatem haberet, quàm illum, qui ſine* Regali *poteſtate manebat. Vt non conturbaretur ordo, per auctoritatem Apoſtolicam iuſſit Pippinum* Regem *fieri.*

Anno IↃCCL *Pippinus ſecundùm morem Francorum electus eſt ad* Regem, *& vnctus per manum ſanctæ memoriæ Bonifacij Archiepiſcopi, & eleuatus à Francis in regno in Sueſſionis ciuitate.*

Anno IↃCCLI *Hildericus, qui falsè* Rex *vocabatur, tonſoratus eſt, & in monaſterium miſſus.*

Anno IↃCCLII *Pippinus, monente S. Bonifacio, quibuſdam Epiſcopatibus vel medietates vel tertias rerum reddit, promittens poſtmodùm omnia reſtituere.*

Anno IↃCCLIII *Pippinus* Rex *in Saxoniâ iter fecit . . . eodemq; anno Stephanus* Papa *venit in Franciam . . .*

Anno IↃCCLIV *ſupradictus Apoſtolicus Stephanus confirmauit Pippinum vnctione ſanctâ in* Regem, *& cum eo inunxit duos filios eius Domnum Karolum & Carlomannum in* Regibus: *& Domnus Bonifacius Archiepiſcopus in Friſiâ nuntians verbum Domini & prædicando Martyr Chriſti effectus eſt.* Hæc ibi, quæ ferè eadem in reliquis Annalibus citatis narrantur: vti etiam ſecunda à Stephano Papâ vnctio anno IↃCCLIV facta: quam etiam refert Iperius, additque: *Huius ſecundæ coronationis Pippini tempore* Rex *Hildericus monachus huius eccleſiæ obiit. . . Nec multò pòſt Abbas Nantharius migrauit ad Dominum.* & mox capitulum 7 ita incipit: DAGOBERTVS *huius loci Abbas* VII *rexit monaſterium à tempore ſecundæ coronationis Pippini* Regis, *ferè vſque ad obitum ipſius*: qui contigit VIII *Kalend.* Octob. anni IↃCCLXVIII.

Chronicon Fontanellenſe hactenùs dicta confirmat, ac filium Childerici vltimi ſuggerit his verbis: *Huic egregio Patri Auſtrulfo edidit glorioſus* Rex *Pippinus priuilegium quoddam ſuæ auctoritatis: in quo præcepit, vt nullus Iudex nec exactor reipublicæ Francorum, ad cauſſas audiendas ac freda exigenda, nec fideiuſſores accipiendos, nec ad vllam exacturam gerendam, in poteſtatem huius cœnobij ingredi audeat: ſed ſub perenni ſuâ defenſione ac protectione ſecura in æternum ab omni querimoniâ valeret permanere. Quod priuilegium in ſcriniis huius noſtri monaſterij pro munere ſacro adhuc conſeruatur. Editum eſt anno Dominicæ Incarnationis ſeptingẽteſimo quinquageſimo, die octauo Iduum Iuniarum,*

rum, Vermeriâ palatio regio. Quo anno idem glorioſus Pippinus, ex conſultu B. Zachariæ Papæ vrbis Romæ, à B. Bonifacio Archiepiſcopo vnctus, Rex conſtituitur Francorum, ablato Principis nomine. Vnde rumor potẽtiæ eius & timor virtutis in vniuerſas tranſiit terras. Et Hildericus Rex Merovvingorum ex genere ortus, depoſitus, tonſuſq; ac in monaſterio S. Audomari, quod dicitur Sythin, truſus eſt. Cuius filius, nomine Theodericus, in hoc monaſterio anno ſequenti Clericus effectus, collocatus eſt. In eodem Chronico, in Wandone Abbate, *annus quintus Regis Pippini* numeratur *Dominicæ Incarnationis* IↃCCLIV, quo loco agitur de miraculis patratis ope S. Seruatij, de cuius Reliquiis particulas Wando Traiecto, vbi in exilio aliquamdiu fuerat, Fontanellam attulerat.

VII

S. DAGOBERTVS *Sathanacenſis Patronus, Martyr habitus: incertum an regiæ ſtirpis.*

SAthanacum vrbs Lotharingiæ perquàm munita, in confiniis Ducatus Luxemburgenſis ad flumen Moſam, ſacras Reliquias S. DAGOBERTI à pluribus ſeculis adſeruat. De hoc DAGOBERTO inquirimus, quis fuerit. Alij ſolùm *Martyrem* appellant: alij *Regem Francorũ; ſed Confeſſorem* quidam, nonnulli *Martyrem*. Antiquiſſimum monumentum, in quo illius memoria reperitur, extat in Chartulario monaſterij Gorzienſis, ſcriptum anno CIↃLXIX, quo eccleſiam S. DAGOBERTI tradidit monachis Gorzienſibus Godefridus Barbatus Lotharingiæ Dux, filius Gothilonis Ducis: cuius diplomatis partem hîc damus.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego Godefridus Dei gratiâ Dux & Marchio... inſtinctu & ſupplicatione venerandæ collateralis noſtræ Beatricis multoties ſollicitatus, conſiderans, eccleſiam S. DAGOBERTI *apud Sathanacum, villam iuris noſtri, & pretioſis ipſius ſancti* MARTYRIS *oſſibus, & multis aliis Sanctorum pignoribus illuſtratam, ſed à Canonicis inibi ſub carnali vitâ degentibus, & ſua potiùs quàm Diuina quærentibus, vſquequaque neglectam; virum boni teſtimonij & ſanctæ conuerſationis Henricum Gorzienſem Abbatem & monachos eius, cum conſilio Domini Conradi ſanctæ Treuirorum Sedis Archiepiſcopi, (in cuius diœceſi locus ipſe ſitus erat) ceterorumque fidelium Dei ac noſtrorum conuocauimus, & illis remotis iſtos in locum eorum ſubſtituimus. Quapropter notum eſſe volumus tam futuris quàm præſentibus ſanctæ Gorzienſis Eccleſiæ filiis & fidelibus, quia eccleſiam iam dictam* S. DAGOBERTI *S. Gorgonio & Abbati Gorzienſi Henrico & ſucceſſoribus eius legali donatione concedimus & confirmamus, & omnibus rebus ſibi* EX ANTIQVITATE *appendentibus delegamus, id eſt, in dotibus altaris, in decimis, campis, pratis, paſcuis, ſiluis, piſcationibus, cenſibus, capaticis, & omnibus aliis pertinentiis. Præterea ſuperaddimus eis iudiciarium manſum, ſuperponimus cum reditibus ſuis eccleſiam ſitam apud villam Moſacum... Et vt hæc donatio & confirmatio perpetuum memo-*

memoriale obtineat, hanc descriptionem testamentalem iussimus exarari, & nostri sigilli impressione, simulque testium idoneorum affixione signari. Signum Godefridi Ducis. S. Beatricis coniugis suæ. S. Godefridi filij sui. S. Heselini Comitis ... Actum Bullioni, anno Dominicæ Incarnationis CIↃLXIX, *Indictione* VII, *regnante Henrico, filio glorioſi Imperatoris Henrici anno regni eius* XIII.

Godefridus Dux eodem adhuc anno CIↃLXIX, aut, vt alij volunt, CIↃLXX mortuus est, relictis Godefrido Gibboso hærede, & Idâ filiâ, quæ Eustathio Comiti Bononiensi nupta, peperit Godefridum Bullonium, dein Regem Hierosolymitanum. Hic Godefridi Gibbosi auunculi sui absque liberis mortui, hæreditatem adeptus, ecclesiam S. DAGOBERTI, ab Arnulfo Comite occupatam, monachis Gorziensibus restituit. Cuius beneficij diploma in eodem Chartulario Gorziensi refertur pag. 186, ex quo hæc excerpo:

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, Filij & Spiritus sancti, Godefridus, Diuinâ propitiante clementiâ, Dux & Marchio ... Notum esse volumus sanctæ vniuersalis Ecclesiæ filiis & fidelibus tam futuris quàm præsentibus, quia Dux Godefridus, auus meus, cùm Beatrice vxore suâ, apud Sathanacum iuris sui villam, in ecclesiâ sancti MARTYRIS DAGOBERTI, *pro suarum animarum remedio, monachos de monasterio S. Gorgonij constituerat, eisque inter alia ad supplementum victus & vestitus ecclesiam villæ Mosaci, quæ sine contradictione suæ potestatis erat, legaliter con-*

donauerat . . . Quibus omnibus auditis & diligentiùs conſideratis, viſum eſt nobis, Comitem Arnulfum, qui princeps ipſorum fuerat eccleſiæ peruaſorum, ſub nomine ſacramenti & fidei coniurare, vtrumnam hæc omnia cognoſceret vera eſſe, an potiùs ea vellet vel poſſet veraciter impugnare. Qui ſine adiuratione acceptâ, confeſſus eſt hæc ita, vt diximus, acta eſſe, ſeque & interfuiſſe, & audiſſe & vidiſſe, &, ipſo auo meo hanc donationem faciente, laudaſſe . . . . Et ipſe iure obniti non valens, ad opus Dei & S. DAGOBERTI, *ibique deſeruientium monachorum, ipſam eccleſiam nobis integrè & ſine omni in poſterum reclamatione reddidit & werpiuit : & nobis eccleſiæ donum* S. DAGOBERTO *ſuper altare reſtituentibus, ipſe ſpontaneus interfuit & laudauit. . . . Signum Godefridi, Dei gratiâ Ducis & Marchionis. S. Amalrici. S. Simonis fratris ſui. S. VValteri. S. Ottonis . . . Acta Bullioni anno Domin. Incar.* CIↃXCIII *Indict.* I, *anno regni Henrici quarti* XXXVII, *Imperij* X. *Pontificante Domno Filberto Treuirorum Epiſcopo anno Pontificatus ſui* X.

In alio eiuſdem Godefridi diplomate hæc leguntur:

Ego & frater meus Balduinus notum facimus omnibus, quòd eccleſia apud Sathanacum olim villam, nunc caſtellum, in honore S. DAGOBERTI MARTYRIS *conſtructa temporibus priſcis, ab auo noſtro Duce Godefrido Barbato & Beatrice coniuge ſuâ, S. Gorgonio Gòrzienſi & Henrico ipſius lo-*

ci Abbati & monachis ipſius, cùm omnibus appendiciis ſuis donata, & ab eius filio Godefrido ſimiliter Duce noſtroque auunculo totâ vitâ ſuâ laudata eſt ... Quapropter .. ego Godefridus Dux & frater meus Baldwinus ... vt Fratres prædicto loco deſeruientes, pacificè illud & abſque cuiuſquam inquietudine teneant, per manus liberorum fideiuſſorum ſuper altare S. Gorgonij donum ipſum poni, & veſtiturâ legali confirmari effecimus, ſcilicet eccleſiam S. DAGOBERTI *cùm domo, quæ vulgò Cella vocatur, & cùm omnibus appendiciis, ſimulque eccleſiam de Moſaco cùm omnibus vtilitatibus ſuis, & omnibus quæ prædictus auus meus ſuperaddidit donationibus prælibatis. Vt autem hæc noſtra ſtatuta rata & inconuulſa maneant, hanc memorialem deſcriptionem fieri iuſſimus, & ſigilli noſtri impreſſione, teſtiumque idoneorum affixione ſignauimus. Signum Godefridi Ducis, qui hanc chartam deſcribi fecit. S. Balduini fratris ſui ... Actum Sathanaci anno Dominicæ Incarnationis* CIↃXCVI, *Indictione* IV.

Eodem adhuc anno, XV Auguſti Godefridus Bullonius iter in Terram ſanctam aggreſſus eſt. En tria diplomata ſeculo XI ſignata, in quibus ſepties nomen S. DAGOBERTI repetitur, tertiò MARTYRIS laude decoratur, nuſquam Regio nomine aut ſtirpe nobilitatur. Dicitur *eccleſia in eius honore priſcis temporibus conſtructa*: ergo ducentis fortaſſe vel trecentis annis elapſis.

VIII

S. DAGOBERTVS, *Rex Francorum habitus, an filius S. Sigeberti? an* DAGOBERTVS I?

GOrgonius Martyr Patronus Gorzienſis monaſterij colitur IX Septembris: ad diem proximè ſequentem hæc traduntur in Calendario Breuiarij Treuirenſis MS. IV *Idus Septemb.* DAGOBERTI *Regis Martyris Frãciæ.* At XXIII Decembris celebrior S. DAGOBERTI memoria eſt: quo die in ſeptem codicibus MSS. Vſuardi, ſed ad vſum Eccleſiarum Belgicarum auctis, iſta legimus: *Eodem die* DAGOBERTI, *Regis Francorum.* quæ eadem habent Maurolycus, Martyrologium Coloniæ anno CIↃCCCCXC cuſum, & Molanus in Auctario Vſuardi. Hermannus Greuen in ſuis additionibus adſcribit *Confeſſoris* titulum, Ferrarius in Catalogo Sanct. *Treuiris*, inquit, S. DAGOBERTI *Regis, patris* S. IRMINÆ *Virginis, primæ Abbatiſſæ Horreenſis.* Refertur hæc eodem die in quodam Codice MS. aſt in Martyrologio Romano aliiſque poſtridie, ſeu XXIV Decemb. Fuiſſe S. Irminam filiam DAGOBERTI II, Regis Auſtraſiorum, ſuprà probauimus. De eodem agit idem Ferrarius XXIX Ianuarij: *Metis* S. DAGOBERTI *Regis*, idque vti annotat, *ex Kalendario Eccleſiæ Metenſis.* In quâ vrbe vti & Treuirenſi DAGOBERTVS vixit: ac Metis mortuus ſepultuſque eſt S. Sigebertus, Rex etiam Auſtraſiorum, & huius DAGOBERTI pater. De morte DAGOBERTI ſuprà egimus, & ex loco ſepulturæ apud Rotomagenſes in regno Neuſtriæ, in bello quod cùm Rege Theoderico & Ebroino Maiore-Domus coactus geſſit, captum, læſum occiſumúe

occiſumúe coniectauimus. At factâ apud eoſdem Rotomagenſes inquiſitione, didicimus, omnino certum haberi, DAGOBERTVM illic in S. Audoëni, aliàs S. Petri, baſilicâ tumulatum fuiſſe; ſed neſciri quando, quomodò, quorſumúe de illo loco tranſlatum ſit Regis iſtius corpus. Quod variis occaſionibus fieri potuit, aut inter pacis conditiones Optimatibus Auſtraſiæ corpus ſui Regis repetẽtibus, quorum aliquis ex ſuo affectu ſepulturam illius Sathanaci concedi impetrârit; aut aliquo Francorum Rege, vt Auſtraſiis gratificaretur, vltro offerente, aut etiam, vt transferretur Sathanacum vſque, procurante: maximè ſi illic antè captus, læſus, aut per iniuriam interemptus fuerit. Potuit etiam ſepulchrũ eius poſteà tantâ virtute miraculorum clareſcere, vt cultus ſacer eiuſdem Canonicâ auctoritate fuerit ſanctus. Potuit denique controuerſum fuiſſe, quâ potiſſimùm veneratione honorari poſſet: num cum S. Leodegario Epiſcopo aut S. Ragneberto Duce, aliiſque vi atque tyrannide Ebroini oppreſſis atque occiſis, eſſet Martyribus annumerandus: nam etiam hos nouos & quaſi alterius generis Martyres temporibus Chriſtianorum effectos ſcribunt auctor Vitæ S. Leodegarij aliique. Hinc aliqui forſan *Natalem* DAGOBERTI Regis ſolùm indicant, quem alij *Confeſſorem*, alij *Martyrem* prædicant, etiam ab aliquibus omiſsâ regiâ dignitate, quòd expulſum plures ſcirent, non autem ad regnũ Auſtraſiorum reuocatum. Quâ de cauſsâ vti reliqua eius Acta, aut DAGOBERTO primo, aut DAGOBERTO vltimo paſſim leguntur attributa; ita hæc eius veneratio ad alterutrum exiſtimari poteſt, promiſcuè tranſlata.

Ac de DAGOBERTO primo, in Florario MS. iſta referuntur ad XXIII Decembris: *Eodem die Depoſitio S. Dagoberti Regis Francorum, inclytâ de ſtirpe Karolidarum propagati. Qui optimè*

mè regalia sceptra gubernans, Ecclesiarum & Sacerdotum atque pauperum seu peregrinorum ditator supra modum largissimus extitit. Hic iustitiæ amorem est complexus, eò quòd Pippini Maioris Domus & Brabantiæ Ducis consilio inniteretur: ac vniuersarum gentium sibi subditarum adeò fauoribus extollebatur, vt nullus de præcedentibus Francorum Regibus *illius laudibus fuisset præexcellentior. Postquàm ergo* DAGOBERTVS *annis quatuordecim optimè gubernasset, dormiuit in pace anno salutis* IↃCXLV. *De quo per visionem cuidam reuelatum est, quòd anima eius ad iudicium Dei rapta sit, & multis contra eam pro expoliatione ecclesiarum suarum declamantibus, cùm eam iam mali angeli vellent ad pœnas inferni rapere, interuentu sancti Martyris Parisiensis Dionysij, cui ipse maximè deuotus fuerat, liberata est.* Ita Florarium seculo decimo sexto conscriptum. Idem Rex DAGOBERTVS refertur in Martyrologio Germanico Canisij anno CIↃIↃXCIX edito: quem ad eumdem diem Piis adnumerat Saussaius in Martyrol. Gall. *In Austrasiâ*, inquit, *colitur hodie beata memoria* DAGOBERTI *Francorum Regis Christianissimi, in villâ Spinogillo ad Sequanam* XIX *Ianuarij defuncti, atque post mortem è manibus dæmonum per Sanctos erepti, quorum ipse præcipuè ecclesias ornauerat,* &c. Et XIX Ianuarij hæc habet: *Obiit piæ memoriæ* DAGOBERTVS *Rex Christianissimus, cuius animam precibus S. Dionysij ereptam extremo è discrimine & in cælum euectam vidit Ioannes sanctissimus anachoreta.* Hæc ille. Sed qui *in Austrasiâ colitur*, Austrasiorum potiùs fuisse Rex censendus, cùm è viuis excesserit, cuius & apud Austrasios corpus adseruatur. Atque ipse Saussaius suprà ad XXIII Decemb. scribit DAGOBERTVM I *sepultum fuisse in ecclesiâ S. Dionysij in Frãciâ, quam ex voto magnificè extruxerat.* Testatur Dubletius lib. 4 Antiquitatum monasterij S. Dionysij cap. 1, corpus DAGOBERTI istius ad dexterum latus maioris altaris ab initio collocatum,

tum, modò ſub ipſo altari ſitum eſſe, in eâque eccleſiâ XIV Kalendas Februarij anniuerſarias pro eo preces hodieque celebrari.

IX

S. DAGOBERTVS, *an filius Childeberti Regis? An Dux aliquis Francorum?*

ALij contrà DAGOBERTVM vltimum filium Childeberti eum eſſe putant, quem Sathanacenſes Martyrum honoribus celebrant. De quo Theodericus monachus Epternacenſis, quem ferunt anno CIↃCXCII res geſtas Regum atque Imperatorum collegiſſe, ita ſcribit: *Anno verò* IↃCCXV DAGOBERTVS *Rex anno* V *regni ſui in Cortiâ ſiluâ occiſus, Sataniaco ſepultus eſt.* Eodem, quo Theodericus, ſeculo floruit Albericus Trium-Fontium monachus, cuius in Chronico iſta narrantur ad annum IↃCCXIV: *Mortuo Childeberto Francorum Rege, poſt annos* XVII, *& in abbatiâ S. Stephani de Lauciaco ſepulto, quidam filius eius Chlodoueus, qui &* DAGOBERTVS, *regnat annis* IV. Anno deinde IↃCCXIX: DAGOBERTVS *Iunior Francorum Rex à quodam filiolo ſuo in ſiluâ martyrizatus, iacet apud Sathanagium.* Edidit hæc duo teſtimonia Alexander Wilthemius in eruditiſſimo Commentario ad Acta S. DAGOBERTI Regis Francorum & Martyris.

Videntur Acta illa ſeculo Chriſti XII, & à Gorzienſi forſan quopiam monacho ad ſuos Sathanaci degentes, ſcripta. Nam in Prologo ait ſe *à Fraternitate Satanagenſi flagitantero-gitatum, aggredi arduum opus de glorioſi* Regis DAGOBERTI *actibus.... quia, vt S. Benedictus ait, Obedientia quæ maioribus*

præbetur, Deo exhibetur. Prætereà obſeruat Wilthemius in Appendice pag. 80, *ex quo ſub Brunone Treuirorum Archiepiſcopo,* (qui ſedit ab anno CIↃCII ad annum CIↃCXXIV) *Sathanaci pro Canonicis locati ſunt Gorzienſes cœnobitæ, hos paræciis Sathanacenſi & Moſacenſi vicarios Presbyteros Curatores dediſſe, eiſq; ſtipendium & vectigalia conſtituiſſe: ſed exinde ſupergredientibus Presbyteris ſtipendij vectigaliumq; decretorum modum, Brunonem Archiepiſcopum, re ad ſe delatâ, denuò intra modum Presbyteros factis tabulis coërcuiſſe.* ac dein *anno* CIↃCLVIII *Hillinum Treuirorum Archiepiſcopum Iſembaldo Gorzienſi Abbati firmauiſſe Sathanacenſem cellam, & quid Paſtor Sathanacenſis, quid Moſacenſis, quid cella Sathanacenſis inuicem iuris haberent, ſanxiſſe, atque etiam paræciam ad Balim vicum, aſſenſu Brunonis eius regionis Archidiaconi,* D DAGOBERTO *donauiſſe, conditis tabulis Auguſtæ Treuirorum.* Hæc ibi: è quibus conſtitutæ in cellâ Sathanacenſi fraternitatis monachorum Gorzienſium tempus penitùs eruitur, quando illorum rogatu Acta S. DAGOBERTI arbitramur non tam ſcripta, quàm abſque iudicio temerè congeſta. Nec mirum: præfatur namque auctor ſe *actus* illius *nequaquàm alicubi ſcriptos nactum eſſe,* imò *eos à memoriâ hominum viuentium penitùs receſſiſſe.* Non ideò tamen commiſci quæ ſcriberet, ei licebat. Quid ſuſpicari fas ſit, inde iudicium eſto.

Natus traditur DAGOBERTVS, *regnante auo Theoderico, diebus quoque germanorum ſuorum Lotharij & Hilderici*, quaſi hi tres fratres ſimul regnaſſent. Mortuus eſt Chlothariusanno IↃCLXXV, vel IↃCLXXVI, Childericus IↃCLXXIX, cui ſucceſſit Theodericus, vitâ functus an. IↃCXCIV, relictis, vt ſuprà demonſtratum, duobus filiis paruulis, Chlodoueo III, & Childeberto, qui fratri an. IↃCXCVIII ſucceſſit, admodùm adhuc adoleſcens infraque pubertatem, vt neceſſe ſit DA-

GOBER-

GOBERTVM non ipso regni initio fuisse natum. Neque verò Childebertus filium DAGOBERTVM S. Bathildi auiæ suæ, iam pridem tempore Theoderici Regis mortuæ, commendauit in Calâ monasterio moribus piis instituendum, neque sedecim annos regnauit Childebertus, sed solùm tredecim. Dein DAGOBERTVS Remis apud Austrasios in Regem sublimatus traditur, & quidem *benedictionem adeptus regiæ dignitatis ab Archipræsule Sedis Remensium, nomine Landone.* Sed qui isti Ecclesiæ præfuerat tempore S. Sigeberti Regis Austrasiorum, quo tum mortuo eam rexerunt SS. Niuardus, Reolus, & Rigobertus, à Carolo Martello, post obtentam de Chilperico DAGOBERTI successore & Raganfrido, Vinciaci in pago Cameracensi, anno IↃCCXVII mense Martio, victoriam, in exilium pulsus, vti narratur in eius Vitâ IV Ianuarij cap. 4. Imò à DAGOBERTO obtinuisse S. Rigobertum priuilegium immunitatis suprà diximus.

Sed pergit auctor quo cœpit pede: ac Synodum ait à DAGOBERTO Rotomagi coactam esse, in eâ resedisse Regem, cum Pontificibus, Comitibus ac Palatinis suis: adfuisse Hugonem, filium Drogonis, Abbatem Fontanellensem, repetiisse Floriacum monasterium ab auo Pippino ædificatũ, & Fontanellensi cœnobio, confirmante Childeberto Rege, subiectum; sed nuper ab Hilderico Maiore-Domus iniustè ablatum. Diximus suprà, monasterium illud à Pippino & Plectrude extructum esse, eique datum Rectorem Bainum Abbatem Fontanellensem. Huic Baino successit Benignus, & præfuit toto eo tempore quo DAGOBERTVS regnauit, vti priuilegia donationum suprà relata clarè conuincunt: inter quæ vnicum est ipsius Hugonis, aliud Regis DAGOBERTI anno V regni mense Iunio signatum. Deiecto autem de regimine monasterij Benigno, Wando monachus, filius Bal-

drici ſubrogatur : quo poſteà Traiectum in exilium iuſſu Caroli Martelli victoris ablegato, reſtitutus Benignus, præfuit ad an. IↃCCXXIII, mortuus menſe Ianuario, *celebratâ eius indicatione villæ Monticelli anno* III *Theoderici Regis* XIV *Kalend. Auguſti, Tulpiaco caſtro.* Huic Benigno tandem ſubrogatus *Hugo*, rexit monaſterium Fontanellenſe *annis* IX, *menſibus* II, *diebus* XIII, ac ſanctè deceſſit VI *Idus Aprilis anni* IↃCCXXX. Hinc alij diiudicẽt de Hilderico Maiore-Domus, & illuſtri eo Concilio apud Rotomagenſes habito, quorum nulli antiquiores ſcriptores meminêre. De Synodo Rotomagenſi ſub Theoderico Rege auo huius DAGOBERTI ab S. Ansberto Epiſcopo Rotomagenſi collectâ agemus infrà.

Proſequitur auctor acta DAGOBERTI, quem ait à S. Willibrordo in Friſiam euocatum, cum Duce Carolo Martello, & magno Francorum exercitu eò veniſſe, Radbodum in Paniam vſque expuliſſe, & S. Willibrordum in Sede Pontificatus relocaſſe. Neque hæc credibilia: nam DAGOBERTVS anno V regni, Chriſti IↃCCXV, V Iduum Iuniarum, die Dominicâ, vti ſuprà demonſtrauimus, habebat adhuc Theodaldum, ſiue Theobaldum, filium Grimoaldi, aulę ſuæ Pręfectum, ſeu Maiorem-Domus: quem deinde amotum reliquoſque Auſtraſios bello perſecutus, prælio conflixit in Cociâ ſiluâ : aſſumpſit Raganfridum Maiorem-Domus, fœdus iniit cum Radbodo Duce Friſiorum contra Carolum Martellum tum Auſtraſiorum Ducem factum, & eodem anno obiit. DAGOBERTI ſucceſſor Chilpericus anno ſequente IↃCCXVI cum Raganfrido, ſuppetias ferente Radbodo, in Colonienſem agrum perrexit, ac cladem intulit Carolo Duci, ab eo in reditu maiorem paſſus. Hinc occaſio arrepta adſcribendi iter Colonienſe DAGOBERTO.

Cuius

Cuius martyrium perſuaſurus auctor, fingit venationem DAGOBERTI apud Auſtraſios in ſiluâ Scorciâ ſiue Scoriâ, eiuſque illic dormientis ſomnium, quod S. Gunthramno alij adſcribunt.

Et hæc de Vitâ DAGOBERTI ibi relatâ. Eius martyrium ſubnectitur, aliquātò accuratiùs deſcriptū in Martyrologio MS. Adonis, quod auctum extat, in monaſterio S. Laurentij iuxta Leodium: vbi hæc legūtur ad XXIII Decemb. *Eodem die paſſio S.* DAGOBERTI *Regis Francorum, qui quadam die pergens venatum in ſaltu Vuaurenſi, plenus Spiritu ſancto, in loco qui dicitur Scortias, tribus millibus diſtante à fiſco Sataniaco, in quo ipſe morabatur, à filiolo ſuo, nomine Ioanne, decimo Kalend. Ianuar. martyrizatus eſt, & ab Angelis deportatus eſt ad ſocietatem ſanctorum Martyrum.* Hæc ibi, in quibus nonnulla ſunt ab auctore Vitæ S. DAGOBERTI non animaduerſa: DAGOBERTVM illum morari ſolitum Sathanaci: Scortias tribus millibus à Sathanacenſi fiſco diſtare: nomen filioli fuiſſe *Ioannem*. Ædificatum eſt illud S. Laurentij iuxta Leodium vrbem monaſterium à Reginardo Epiſcopo Leodienſi circa annum CIↃXXVI; in quo eodem XI & ſequenti XII ſeculo litterarum ſtudia admodùm floruerunt. Ibi dicitur prima ara erecta ad honorem S. Thomæ Cantuarienſis ab Euerlino X Abbate, qui poſt annum CIↃCLXX, quo ille martyrij palmam eſt adeptus, vixiſſe traditur ad annum CIↃCXCII. Huius interim martyrium recentiori manu memorato Martyrologio inſcriptum erat, vt ſaltem ante illud tempus videatur collectum, & antiquiore etiam manu hinc inde auctum.

Hæc ferè de S. DAGOBERTO occurrêre, de re totâ aliorum eſto iudicium. In diplomatis Ducum Godefridi Barbati

Barbati & Godefridi Bullonij ſuprà relatis, nulla regiæ dignitatis mentio eſt, & in fiſco Sathanacenſi eum morari ſolitum iam diximus, vt videatur Dux aliquis Francorum fuiſſe, & forſitan è regio ſanguine prognatus.

LIBER

LIBER IV.

Galliarum Episcopi, & Concilia, DAGOBERTORVM Regum temporibus.

PRæcipua temporibus iis, quibus Francis imperitauêre DAGOBERTI, felicitas Galliarum fuit, ab Episcoporum, sanctitate & sapientiâ clarissimorum, copiâ. DAGOBERTVS I ad pietatem & Christianas regendi artes à primâ ætate informatus ab Episcopis est: quorum quamdiu consiliis monitisque obtemperauit, ceteris Regibus longè gloriâ antecelluit. Ex ipsiusmet palatio multi prodiêre Episcopi, qui religiosâ disciplinâ potiùs, quàm aulicis ministeriis, eruditi videbantur. Ad secundum quoque DAGOBERTVM multi confluxêre sanctissimi Episcopi, non ex Hiberniâ solùm, vbi exulârat, sed ex variis Galliarum oris, illecti fortasse quidam ipsius regali munificentiâ, ab ipso nonnulli accersiti. Nec defuêre etiam iunioris DAGOBERTI ætate, Apostolico fidei zelo inflammati, ceterisque sanctimoniæ ornamentis conspi-

cui Episcopi. Quorumdam ex his facta anteà mentio est; sed tempora, quibus sacros Ecclesiarum thronos insedêre, minùs rectè ordinata alibi sunt. Neque Conciliorum, quæ sunt ab iis celebrata, satis accurata ratio extat. Fuerunt ea, ob ciuilia identidem exorientia bella, vtcumque infrequentia, (nisi quorumdam sint acta memoriaque abolita) tamen illa quoque ad eorumdem Regum illustrandam memoriam perquàm accommodata. Horum ergo Conciliorum, & quorumdam Episcoporum (non omnium, sed qui eâ tempestate clarissimi fuêre) seorsim hîc asserenda tempora, successionumque series est.

I

Concilium Parisiense anno IↃCXIV. *Remense* IↃCXXIV. *Episcopi Vesontionenses, Bituricenses, Cadurcenses, Pictauenses, Lingonenses, aliique. Sedes Elusana translata.*

QVæ dè variis Episcopatibus Galliæ, Episcoporumque Conciliis, præcipuè eorum ætate Regum habitis, quorum Chronologiam, genus, acta illustrauimus, sparsim fuissent sæpius repetenda, nec nisi perincommodè suis ponderari momentis seorsim potuissent; consultò in hunc locum seposuimus

ſumus ad clariorem lucem ſeiuncto ab ſuperioribus tractatu expenſuri.

Incipimus à Concilio Remenſi ſub S. Sonnatio Epiſcopo, in quo tertius hic eſt Canon: *Vt capitula Canonum Pariſiis acta, in generali Synodo, in baſilicâ S. Petri, Chlotharij Regis ſtudio congregatâ, omni firmitate cuſtodiantur.* Vtinam hæc Pariſienſis Synodus integra & lacunis expletis repræſentaretur! Eam edidit Sirmondus, ſed *vnicum* ſe *eius exemplar, ſitu & carie multis locis exeſum vel corruptum*, fatetur reperiſſe. *Septuaginta nouem adfuiſſe Epiſcopos ex veteri quadam Collectione* tradit, quot in nullo Concilio ſub Regibus Francorum primæ ſtirpis fuiſſe memorantur. Sed nec vnius quidem Epiſcopi nomen indicatur, ſubſcriptionibus omnibus hactenùs oblitteratis. Tempus Synodi huius Pariſiis habitæ in titulo, & in Edicti Regij ſubſcriptione, adnotatur, *dies* XV *Kalendas Nouembris, annus regni Chlotharij* XXXI, id eſt, Chriſti IↃCXIV, quando poſt Theodeberti & Theoderici mortem, vniuerſum Francorum imperium erat adeptus.

Flodoardus lib. 2 Hiſtoriarum Eccl. Remenſis cap. 5 agit de Concilio ſub Sonnatio habito, & nomina Epiſcoporum, qui ei Concilio interfuerunt, exactè recenſet, his verbis: *Romulfum in Epiſcopatu Remenſi ſecutus eſt Sonnatius, qui Synodum celebraſſe reperitur cum aliis quadraginta, vel eò ampliùs Galliarum Epiſcopis: vbi etiam S. Arnulfus Metenſium Præſul inuenitur interfuiſſe, cùm Theodorico Lugdunenſi, Sindulfo Viennenſi, Sulpitio Bituricenſi, Modegiſilo Turonenſi, Senoco Eloſanenſi, Leontio Santonenſi, Modoaldo Treuirenſi, Cuneberto Colonienſi, Richerio Senonenſi, Donato Veſontionenſi, Auſpicio Auguſtodunenſi, item Modoaldo Lingonenſi, Ragneberto Baiocenſi, Childoaldo Abrincatenſi, Bertegiſilo Carnotenſi, Palladio Antiſſiodorenſi, Gundoaldo Meldenſi, Leudeberto Pariſiacenſi, Chainoaldo Laudu-*

ni Clauati, Godone Virdunenſi, Anſerico Sueſſionenſi, Clandio Reienſi, Bertoaldo Cameracenſi, Agomaro Siluanectenſi, Cæſario Aruernenſi, Vero Ruthenenſi, Agricolâ Gabalenſi, Lupoaldo Moguntiacenſi, VVillegiſelo Toloſano, Conſtantio Albienſi, Namatio Ecoleſmenſi, Ruſtico Caturcenſi, Auderico Auſcenſi, Emmone Areſetenſi, Felice Catalaunenſi, Hadoindo Cenomanenſi, Magnebodo Andegauenſi, Ioanne Pictauenſi, Leobardo Namnetico. En XLI Epiſcopi cum ſuis Sedibus accuratè expreſſi, qui ſimul eidem Synodo interfuerunt, cuius annum hîc inquirimus, hactenùs perperàm ab aliis obſeruatum. Claudius Robertus in Galliâ Chriſtianâ tamquàm anno IↃCXXXIV habitam ſæpe allegat.

Ioannes Iacobus Chiffletius V. CL. par. 2 Veſontionis Archiepiſcopos Veſontionenſes enumerat: è quibus à ſeculo Chriſti ſeptimo ſequentes, iiſque omnes Sanctis adſcripti, hoc tradũtur ordine ſediſſe: *Nicetius, Protadius, Claudius, Donatus, Migetius, Ternatius, Geruaſius.* Vitam S. Nicetij damus VIII Februarij à pag. 168, Protadij X eiuſdem menſis à pag. 412, de reliquis alibi acturi. Synodo huic Remenſi interfuit S. Donatus XXV Epiſcopus ſecundùm catalogum Chiffletij, qui de eo agens aſſerit, *Synodum Remenſem non potuiſſe celebrari ante annum* IↃCXXXII, *cùm adhuc S. Claudius, nondum autẽ S. Donatus Veſontione ſedebat.* Ipſum autem *S. Claudiũ* dixerat antè, electũ anno IↃCXXVI, *pertæſum deinde Archiepiſcopalis curiæ, & priuatæ vitæ ſtudio ductum, anno* VI *ſui Epiſcopatus, Chriſti* IↃCXXXII *aut* IↃCXXXIII *ad S. Eugendi monaſterium ſe recepiſſe:* quod nunc ab eo S. Claudij appellatur. Ferdinandus à Ryâ Archiepiſcopus Biſuntinus in epiſtolâ ad Clerum ſuum anno CIↃIↃLXXXIX ſcriptâ, & vnà cum Breuiario excusâ, præfatur ſe in eo edendo, *vſum operâ induſtriâque piiſſimarum, ſimulq; doctiſſimorum virorum, adhibitiſq; Sanctorum veris hiſtoriis.* Inde:

Breui-

Breuiario ad VI Iunij ita incipit Lectio IV ad Matutinum: *Claudius de Salinensium Principum Palatinorum gente, liberalibus artibus & litteris sacris atque Ecclesiasticis apprimè instructus, circa annum Christi sexcentesimum trigesimum, sextus à Nicetio præfuit Ecclesiæ Bisuntinæ.* Addit Chiffletius & *primum à Geruasio locum obtinuisse, ex plerisque catalogis haberi.* Addo & consequenter quartum fuisse à Donato, quem illis annis, quos Chiffletius S. Claudio attribuit, sedisse mox constabit ex Synodo Remensi, cui interfuit, superstes tempore Chlodouei II, cuius anno V, Christi IↃCXLVIII, subscripsit exemptioni monasterij Fossatensis, adfuitque Concilio Cabilonensi sub eodem Rege habito. A posteris insertos annos Christi, vt alibi sæpius monuimus, non admittimus.

Seuerinus Binius, in Conciliis anno CIↃIↃCXVIII editis, statuit hoc *Concilium Remense circa an.* IↃCXXX *tempore Honorij Papæ celebratum, indicari tempus præsentiâ Arnulphi, Sulpitij, Cuniberti & Modoaldi Episcoporum.* Sed hi simul pluribus annis Episcopi fuerunt. Sirmondus in Notis fatetur, *de anno Concilij nihil liquere.* Refert tamen *ad annum* DAGOBERTI II, *Christi* IↃCXXX. Sirmondum sequuntur Miræus in Chronico Belgico, Labbeus in Synopsi historicâ Conciliorum Galliæ, aliique. Rationem dant Sirmondus & Labbeus, quòd *Rusticus Episcopus Cadurcensis, quem septem tantùm annis præfuisse arbitrantur, successorem habuerit S. Desiderium* fratrem *anno* VII *eiusdem* DAGOBERTI, *Christi* IↃCXXXV. Verùm dubius Sirmondus hæc addit: *Quòd si de anno* DAGOBERTI *sermo sit, quibus ante patris obitum in Austrasiâ regnabat, citerior aliquantò Christi annus huic Synodo conueniet.* Est hic Desiderius, cuius epistolæ ad DAGOBERTVM & Sigebertum Reges, varios Episcopos virosque illustres, extant: cuius Vitæ XV Nouemb. dandæ duo nacti exemplaria sumus, alterum Tolosâ à Petro Possi-

no noſtro tranſmiſſum, alterum à R. P. Franciſco Boulartio Pariſiis ad S. Genouefam Canonico Regulari & Reuerendiſſimi Generalis Canonicorum Regularium Aſſiſtente cõmunicatum. Labbeus in Miſcellaneis Curioſis cap. 3 § 6 partem illius Vitæ edidit, atque in eâ Regis DAGOBERTI de eo ad Epiſcopatum promouendo duo diplomata, alterum Epiſcopis & Ducibus miſſum, alterum S. Sulpitio Pio Archiepiſcopo Bituricenſi; à quo petit, *vt in ſanctâ Paſchali ſolennitate Deſiderius debeat Pontificali benedictione eſſe conſecratus.* Signatur diploma *ſub die Idus Aprilis anno* VIII DAGOBERTI, Chriſti IↃCXXXV, quando ſuberant adhuc Cadurcenſes Chariberto fratri, anno IX regni DAGOBERTI mortuo. Prætereà anno Chr. IↃCXXXV, Cyclo Lunæ IX, Solis XXVIII, litterâ Dominicali A, Paſcha celebratum eſt IX Aprilis, & anno proximè ſequenti, Cyclo Lunæ X, Solis I, litteris Dominicalibus G F, Paſcha incidit in XXXI Martij, & ſic Idus Aprilis neutro anno ante Paſcha occurrerũt, priore incidêre in Feriã quintam poſt Paſcha, poſteriore in Sabbatum poſt Octauam Paſchæ, quæ Dominica in Albis dicitur. Aſt anno Chriſti IↃCXXXVII, DAGOBERTI X, Cyclo Lunæ XI, Solis II, litterâ Dominicali E, Paſcha fuit XX Aprilis, & Idibus Aprilis Dominica Palmarum, quâ illa priuilegia ſeu diplomata fuiſſe ſignata, perſuadent eadem S. Deſiderij Acta, in quibus legimus *Regẽ* DAGOBERTVM XVI *anno regni ſui obiiſſe & ſceptra regni duobus filiis* Chlodoueo *&* Sigeberto *reliquiſſe, ac* Chlodoueum *quidem regnum Francorum, Sigebertum autem* Auſtraſiorum *gubernaſſe:* hiſce Auſtraſiis tunc acceſſerunt Cadurci cum vicinâ Aquitaniæ I parte. *Huius Sigeberti* XVII *regni* apud Cadurcenſes *anno, Epiſcopatus autem ſui* XXIII *ſub die* XIII *Kalendarum Decembrium vltimum ſpiritum exhalauit Deſiderius*: qui fuit annus Chr. IↃCIX, quando XXIII annos in Epiſcopatu complerat.

complerat. Hæc de S. Desiderio, cuius Acta calculum annorum non omnino exactum habent; eiusque fratri Rustico potiùs septemdecim, quàm septem annos esse attribuendos ex dicendis constat.

At Concilium illud Remense habitum esse sub Chlothario parente DAGOBERTI, hæc probant: primò *Ioanni Pictauensi Episcopo*, qui huic Synodo adfuit, mortuo successit *Dido*, cui *Pictauensis vrbis Præsuli à Chlothario Rege litterarum studiis imbuendus S. Leodegarius in primis ætatis initiis traditus est*: vt in huius Vitâ scribit Vrsinus, *Pictauorum Pontifici Ansoaldo*, Didonis successori, inscriptâ. De Didone, qui vltra quinquaginta annos eam Ecclesiam rexit, suprà egimus. Interfuit eidem Concilio Remensi Modoaldus Episcopus Lingonensis, cuius successor Bertoaldus in diplomate Chlotharij II pro monasterio S. Benigni memoratur, teste Claudio Roberto Lingonensi Presbytero in Galliâ Christianâ. Subscripsit idem Bertoaldus Concilio Cabilonẽsi sub Chlodoueo II. Adfuit eidem Concilio *Senocus Episcopus Elosanensis*, de quo ita scribit cap. 54 Fredegarius: *Anno* XLIII *regni Chlotharÿ*, Christi IↃCXXVI, *Palladius eiusq; filius Senocus, Episcopus Elosanus, incusante Aighinane Duce, quòd rebellionis VVasconorum fuissent conscÿ, exilio retruduntur.* Erat *ciuitas Elusatium metropolis Nouempopulaniæ*, vt in Notitiâ prouinciarum & ciuitatum Galliæ, temporibus Honorij Augusti conditâ, traditur, & confirmatur in Capitulatione de Nominibus regionum Galliæ tomo I Chesnæi editâ. Quæ dignitas Elosanis ablata est, atque ad vicinam Auscriorum ciuitatem translata, Senoco, quantùm colligimus, in exilium pulso. Neque enim deinceps vlla reperitur Episcopatus Elusani mentio: cuius Episcopi, qui ante Senocum sederunt, plures referuntur in Historiâ Gregorij Turonensis, & præcipuis Conciliis

antè

antè in Galliâ habitis. De Sede Metropolitanâ Eluſatium, eiuſque tranſlatione diſputat Petrus de Marcâ lib. 1 Hiſtoriæ Bearniæ cap. 6 & cap. 25 de Senoci exilio: ante quod eius exilium Concilium illud Remis eſt habitum. Denique Flodoardus ſuâ narratione ſatis innuit illud ante tempora DAGOBERTI contigiſſe, dum caput ſequens ita exorditur : *Poſt hunc beatum virum* Sonnatiũ, *Leudegeſilus, Attilæ Epiſcopi frater, tempore* DAGOBERTI *Regis, Epiſcopium rexit.* Accepit DAGOBERTVS *Remos* poſt ductam Gomadrudem vxorem, *anno*, vt diximus, *Chlotharij* XLII, Chriſti IↃCXXV. quo eodem anno, tempore verno, aut potiùs præcedenti IↃCXXIV, Concilium arbitramur celebratum. Et quamuis *Sonnatius* ſederit tempore *Brunechildis Reginæ*, cùm quâ tradit Flodoardus *pro vtriuſque partis opportunitate* eum *quaſdam res commutaſſe*; tamen eũ ad an. IↃCXXIV vixiſſe tempus ſucceſſoris Leudegeſili indicat, ac perſuadet Sedes S. Sulpitij Pij Epiſcopi Bituricenſis, qui eidem interfuit Remenſi Concilio, S. Auſtregiſilo XX Maij anni IↃCXXIV vitâ functo creatus Epiſcopus. Habuerunt SS. Auſtregiſilus & Sulpitius Pius deceſſores in Epiſcopatu Bituricenſi SS. Sulpitium Seuerum, Euſtaſium, & Apollinarem, quorum primus mortuus eſt *anno Childeberti Regis* XVI, *& Gunthramni* XXX, ergo Chriſti IↃXCI, vt, qui tum temporis non procul inde viuebat, ſcribit Gregorius Turonenſis lib. 10 Hiſtoriæ Francorum, in quâ annis Regum cap. 24 propoſitis, hæc ſubdit cap. 26: *Obiit & Sulpitius Bituricæ vrbis Pontifex, cathedramq; eius Euſtaſius Auguſtidunenſis Diaconus eſt ſortitus* : vti XXIX Ianuarij, die eius natali, diximus. Ioannes Chenu Biturix, in Notitiâ Archiepiſcoporum & beneficiorum diœceſis Bituricenſis deſcribendâ diligens & accuratus, tradit S. Euſtaſium eam Eccleſiam annos XII rexiſſe, extremumque diem obiiſſe pridie Kalendas Ianuarij,

Ianuarij, anno ſecundùm calculum poſitum ſecundo & ſexcenteſimo ad finem dilapſo. Huius ſucceſſorem S. Apollinarem, probat idem Chenu annos IX ſediſſe, ac III, ſeu, vt alij volunt, II Nonas Octobris obiiſſe, ergo anno Chriſti IↃCXI, aſſignato vtrique tam Euſtaſio, quàm Apollinari vltimo anno imperfecto: vt citiùs non potuerit eligi ordinariúque Epiſcopus S. Auſtregiſilus, quàm ſub dicti anni IↃCXI finem. In huius Vitâ auctor coæuus hæc ſcribit: *Mortuo Bituricenſi Epiſcopo Apollinari ſuffectus eſt Auſtregiſilus, quam functionem duodecim annis præclarè adminiſtrauit, quemadmodùm ab Angelo ei nocte illâ fuerat prædictum, cùm primos fines vrbis eſſet ingreſſus, & diluculo* narrauit *Sulpitio Diacono, qui poſteà in Epiſcopatu ei ſucceſſit*, XX Maij, anno IↃCXXIV vitâ functo. Hæc pluribus deduximus, quòd auctores alij in annis S. Auſtregiſili aſſignandis valdè aberrent, & certus character Remenſis Concilij inde etiam dependeat, cum multorum Epiſcopatuum Galliæ notitiâ.

I I

Concilium Cabilonenſe circa an. IↃCL. *Epiſcopi Pariſienſes.*

PRæcipua Regibus Francorum, etiam primæ ſtirpis Merouingicæ, ſedes fuit Lutetia, nobilior exinde facta: à cuius Epiſcoporum notitiâ, vtpote magis ſuis Regibus familiarium, clarius reliquis Epiſcopatibus affundi lumen oporteret. Sed, quod mirandum eſt, neque horum Epiſcoporum catalogi mendis carent, poſt Demochárem noſtrâ ętate Pariſiis editi à Iacobo Brulio in Antiquitatum Pariſien-

sium Theatro, Ioãne Chenu in Chronologicâ hiſtoriâ Epiſcoporum Galliæ, & Claudio Roberto in Galliâ Chriſtianâ. Poſt hos, fas fuerit etiam nobis in iis perſcrutandis operam ponere.

Epiſcopus XXVI ſtatuitur *Leudebertus*, quem Concilio Remenſi ſub S. Sonnatio anno IↃCXXIV habito, interfuiſſe ſuprà diximus. XXVII *Epiſcopus Audobertus*, quem & præcedentem potiùs vnum eumdemque cenſent aliqui apud Democharem. Hic S. Babolenum Foſſatenſi cœnobio primum præfecit Abbatem: tabulis *donationis* eiuſdem cœnobij *à Blidegiſillo Diacono factæ ſub die Nonarum Maiarum anno* III *Chlodouei* II, Chriſti IↃCXLVI, ſubſcripſit: ac *priuilegium immunitatis atque ab omni Epiſcoporum & Clericorum ſubiectione exemptionis* adiunxit. Quod *Chlodoueus Rex anno* V *regni*, Chriſti IↃCXLVIII, *die* XV *Maÿ, & quatuor Archiepiſcopi, videlicet Gaudericus Lugdunenſis, Annobertus Senonenſis, Preſtelandus Bituricenſis & Donatus Veſontionenſis, ſeptemq; Epiſcopi confirmarunt.* Quæ in Actis S. Baboleni ad XXVI Iunij exactiùs traduntur. Hic *Gaudericus*, aliis *Candericus*, *Archiepiſcopus Lugdunenſis*, præfuit *Concilio Cabilonenſi* ſub eodem *Rege Chlodoueo* habito: poſt quem ſubſcripſerunt *Landalenus Viennenſis*, *Audoënus Rotomagenſis*, *Armentarius Senonenſis*, *Vulfoledus Bituricenſis*, *Donatus Veſontionenſis*, *Rauracus Neuernenſis*, *Deodatus Matiſconenſis*, *Pappolus Genauenſis*, *Palladius Autiſiodorenſis*, *Ferreolus Auguſtodunenſis*, *Bertoaldus Lingonenſis*, *Audo Aurelianenſis*, *Malardus Carnotinus*, *Aurelianus Vencienſis*, *Baudomerus Tarantaſienſis*, *Protaſius Sedunenſis*, *Ingildus Valentinus*, *Clarus Gratianopolitanus*, *Gratus Cabilonenſis*, *Florentius Bellicenſis*, *Ætherius Ebredunenſis*, *Magnus .... Betto Tricaſtinenſis*, *Potentiſſimus Vappicenſis*, *Arricus Lauſanenſis*, *Claudius Regenſis*, *Licerius Vindauſcenſis*, *Petronius Vaſionenſis*, *Bertefredus Ambianenſis*,

Eligius

Eligius Nouiomensis, Deocarius Antipolitanus, Leborius Mauria-nensis, Chairibonus Constantiensis, Amlacarius Sagensis, Launobo-nus Lexouiensis, Ragnericus Ebroicensis, Betto Iuliobonensis. & per suos vicarios *Latinus Turonensis, Salappius Namnetensis, Audo-bertus Parisiensis, Felix Lemouicensis, Chadoindus Cenomanensis, Durioterus Redonensis.* Addendus *Theodosius Arelatensis*, ad quem è Concilio missa est epistola, secundùm quam *Chlo-doueus Rex in suprascriptâ vrbe Cabilono* VIII *Kalendas Nouem-bris Synodale præcepit esse Concilium*, Episcoporum è regnis Neustriæ & Burgundiæ. Annum Chlodouei Regis excidis-se dolemus. Est is ex notitiâ quadraginta Episcoporum qui interfuerunt eruendus. *Magnus* fortè est *Magnebodus Ande-gauensis*, qui Concilio Remensi adfuit.

Ac primis Chlodouei annis non esse habitam eã Synodũ persuadẽt tũ SS. Audoënus & Eligius, tantũ III regni anno, Christi IↃCXLVI, die XIV Maij consecrati Episcopi, tũ Anno-bertus Senonensis & Prestelandus Bituricensis, qui exẽptio-nem Fossatensem confirmarunt XV Maij anno V Chlodouei, Christi IↃCXLVIII, à quorum altero si Vulfoledus Bituri-censis non censeatur diuersus, alius est Armentarius Seno-nensis, qui Synodo adfuit. Inter eos Episcopos, qui cum Audoberto Parisiensi per vicarios subscripserunt, est S. Hadoindus Cenomanensis, qui Synodo Remensi anno IↃC-XXIV interfuit, & anno V Chlodouei, Christi IↃCXLVIII, VIII Idus Februarij, iam senex, suum testamentum confecit, à nobis editum XX Ianuarij in Appendice pag. 1142. in quo licet se sanum corpore & mente, sanoque cõsilio vsum pro-fiteatur, videtur tamen ab illo tempore alium debuisse sub-stituere, nec multis annis superfuisse. Dum ergo certiorem temporis characterem licuerit obseruare, ad annum IↃCL cum Sirmondo referemus: neque seriùs habitum arbitra-

mur: multò minùs posse ad annum IↃCLX aut IↃCLXII aut ad tempora etiam Vitaliani Papæ differri, quod Baronius, Binius, aliique collectores Conciliorum, fecerunt. Neque Audobertus Episcopus Parisiensis post annum IↃCL videtur diu vixisse, cui à S. Audoëno dicatam Vitam S. Eligij post Baroniũ scripsit Claudius Robertus. Verùm is est Chrodobertus, de quo mox agemus, cui eam Vitam corrigendam approbandamúe misit Audoënus post annum IↃCLXXVI.

XXVIII *Episcopus Parisiensis S. Landericus* tempore Chlodouei II, qui in publicâ annonæ penuriâ, pauperes vt aleret, primùm priuatam supellectilem vendidit, dein & vasa sacra & Ecclesiastica confregit, posteà Xenodochium iis fouendis iuxta sanctæ Dei Genitricis ecclesiam ædificauit, censuque dotauit. Denique priuilegium immunitatis monasterio S. Dionysij indulsit *mense Iulio anno* XV *Chlodouei*, Christi IↃCLVIII, & anno sequente præcepto Regis, de libertate hac isti monasterio datâ subscripsit X *Kal. Iuly*, vt necessariò, quia dies X Iunij natali eius veneratioñi sacer est, ad annum IↃCLX vixisse videatur: quando verò obierit, ex tempore successoris constabit.

XXIX *Episcopus Parisiensis Chrodobertus, siue Robertus.* XXX *Sigobaudus.* XXXI *Importunus.* Ita Brulius, Chenu, Claudius Robertus. Verùm S. Landerico successit, qui his autoribus est Episcopus.

XXXII *Agilbertus*, aliquibus *Aglebertus*, *Angilbertus*, *Ailbertus*, inscriptus Martyrologio Gallicano ad XI Octobris, cuius soror habetur *S. Teutlechildis*, siue *Telechildis*, prima monasterij Iotrensis Abbatissa, cui parẽtes S. Bertilam, primam dein Calensis monasterij Abbatissam, commendarunt, suadente id S. Audoëno, cuius frater Ado illud monasteriũ

ad Matronam flumen extruxerat. Menardus lib. 1 Obseruationum ad x Octobris, quo colitur *S. Teutlechildis*, scribit ex veteribus monumentis monasterij Iotrensis, cã *illustri Francorum sanguine natam, patre Belfrido, Modæ S. Autharij vxoris germano, & matre Agiâ*. Fuisse *Adonem, Audoënum, & Kadonem patre Authario*, sed *matre Agiâ* prognatos tradunt S. Audoëni Acta. Fuisse etiam *S. Lupi Senonensis, Austreni Aurelianensis, & Aunarij Autisiodorensis Episcoporum genitorem Bettonem, genitricem Austregildem, vocabulo Agam*, legitur Kalendis Septembris in Vitâ S. Lupi. An simili modo mater S. Audoëni *Moda cognomento Aga*, siue *Agia* fuit? Huius ergo consobrinus Agilbertus, ad prædicandum Euangelium ac conuertendos Anglos ac Saxones Britanniæ incolas Episcopus ordinatus, secessit in Hiberniam, in quâ, vti habet Beda lib. 3 cap. 7, *Pontifex quidam, Agilbertus nomine, natione Gallus, legendarum gratiâ Scripturarum non paruo tempore demoratus est*; vsque ad annum IↃCL, quo *Agilbertus*, vt Chronologus Anglo-Saxo cum Bedâ nuper excusus obseruat, *à Gallis oriundus, VVestsaxonum Episcopatu potitus est*. Tum namque (ita pergit Beda) *ex Hibernià venit in regnum Kenvvalck, coniunxitq; se Regi, spõte ministerium prædicandi assumens. Cuius eruditionem atque industriam videns Rex, rogauit eum, acceptâ ibi Sede Episcopali, suæ gentis manere Pontificem. Qui precibus eius annuens, multis annis eidem genti Sacerdotali iure præfuit. Tandem Rex, qui Saxonum linguam tantùm nouerat, pertæsus barbaræ loquelæ, subintroduxit in prouinciam alium suæ linguæ Episcopum.... Vnde offensus grauiter Agilbertus quòd hoc ipso inconsulto ageret Rex, rediit Galliam, & accepto Episcopatu Parisiacæ ciuitatis, ibidem senex & plenus dierum obiit*. Hæc Beda. Sed quòd is *multis annis* apud Kenwalchium egisse Agilbertum tradat, Chronologus Anglo-Saxo *decem* fuisse innuit, ita scribens ad *annum* IↃCLX: Hic

Agilbertus abiit à Kenvvalchio, & VVina Episcopatum eius per triennium accipiens tenuit: nec non Parisiorum Episcopatum in Galliis ad Sequanam flumen suscepit. At Beda lib. 3 cap. 25 & 26 ttadit Streneshalensi Synodo anno IↃCLXXIV interfuisse, & Catholicum Pascha contra Scotos defendisse.

Viuebat iam pridem in Nordhumbriâ suprà memoratus *S. VVilfridus, coniunctus*, vti ait Beda lib. 5 cap. 20 *iamicitiis Alfredi Regis, ad* cuius *iussionem Presbyter ordinatus est ab* Agilberto *Episcopo Geuissorum*, id est Occidentalium Saxonum. *Quem non multò pòst, detectâ & eliminatâ Scotorum sectâ, Galliam mittens cum consilio atque consensu patris sui Osvvi, Episcopum sibi rogauit ordinari, eodem* Agilberto *tunc Episcopatum agente Parisiacæ ciuitatis, cum quo & alij* XI *Episcopi ad dedicationem Antistitis conuenientes, multùm honorificè ministerium implenerunt.* Annum exprimunt IↃCLXIV Wigornienſis, Westmonasteriēſis, aliique. Vitâ functus est Wilfridus anno IↃCCIX, postquàm consecratus est Episcopus, XLV. Prætereà eodem Bedâ teste lib. 4 cap. 1, *S. Theodorus ordinatus est Episcopus* Cantuarienſis *à Vitaliano Papâ anno Dominicæ Incarnationis* IↃCLXVIII, *sub die* VII *Kalendarum Aprilium Dominicâ*, scilicet cyclo Solis V, litteris Dominicalibus B A. Quo anno, VI *Kalendas Iunias Britanniam missus, ad Agilbertum Parisiorum Episcopum profectus est, & ab eo benignè susceptus, & multo tempore habitus.* Quamdiu posteà vixerit, nusquam legimus. E Bedâ suprà diximus, *senem & plenum dierum obiisse*: & quidem, vt Sauſſaius addit, *in monasterio Iotrensi*, vbi *in cryptâ ædiculæ S. Pauli Eremitæ, quam condiderat, sepultus, multis refulsit miraculis.*

XXX *Sigrobandus*, aliis *Sygobrandus, Sigebrannus, Sigobaudus*, qui in Vitâ priore S. Bathildis dicitur *Sigoberrandus*, in posteriore *Sigebrandus*. *Erat*, inquit auctor ille, *eius* Bathildis *sancta*

Eta deuotio, vt in monaſterio . . . conuerſari deberet. Nam & Franci pro eius amore hoc maximè dilatabāt, nec fieri permittebant, niſi commotio illa fuiſſet per miſerum Sigoberrandum Epiſcopum, cuius ſuperbia inter Francos meruit mortis ruinam. Et exinde ortâ intentione, dum ipſum contra eius voluntatem interfecerunt, metuentes, ne hoc ipſa Domna contra eos grauiter ferret, ac vindicare ipſam cauſſam vellet, permiſerunt eam ſubitò pergere ad ipſum monaſterium. Annum nuſquam legimus expreſſum. Maturâ pridem ætate fuiſſe tunc Chlotharium, ſuprà probauimus, & poſt annum IↃC LXX hanc cædem, & S. Bathildis ingreſſum in monaſterium, contigiſſe. *De Importuno* qui Sigobrandi ſucceſſor traditur, nihil conſtat.

Sequitur *Chrodobertus*, aliis *Hrodobertus*, & *Robertus*, cuius Sedis tempus ſuggerit *S. Audoënus*, dum ei *Vitam S. Eligij, nuper*, vt ait, *à ſe deſcriptam* mittit, *vt ſi quid minùs aptum deprehenderit, ſtudiosè emendet.* Legitur ea epiſtola ad calcem Vitæ S. Eligij, cum reſponſo Chrodoberti, quo Vitam à ſe lectam approbat. In eâ Vitâ ſcribit Audoënus, *Chlotharium* III *diem obiiſſe*, ac *duos ſuperſtites fratres reliquiſſe. De quibus quid futurum ſit*, vult *ſolius Dei iudicio diffiniri.* Ex his Childericum ſub æſtatem anno IↃCLXXIX interemptum eſſe, quarto poſt obitum Chlotharij anno, ex ſupradictis conſtat: ante quem annum ea Vita ſcripta eſt, & *ad Chrodobertum*, ſiue *Robertum Pariſienſem* miſſa. Erat horum Regum mater S. Bathildis, quam diximus in monaſterio Kalenſi adhuc regnante Theoderico Rege vixiſſe, mortuam poſt annũ Chriſti IↃCLXXXIV. Cuius Vitam, proximis poſt obitum eius annis ſcriptam, edidimus ex MS. S. Mariæ de Ripatorio ad XXVI Ianuarij: in quâ num. 7 dicitur *monaſterium Corbegia ab eâ conſtructum, vbi venerabilis vir Domnus Teudofredus, nunc enim Epiſcopus, tunc verò Abbas, magno gregi Fratrum præfuit.* Illi verò in regimine

monaſterij

monaſterij ſucceſſiſſe diximus Chrodegarium, eiq́ue mortuo Erembertum, huiuſq́ue electionem Regem Theodericum confirmaſſe. In hac Vitâ de Chrodoberto hæc habentur: *Rex Chlodoueus vir eius migrauit à corpore, relictâque ſobole filiorum cum matre, ſuſcepit illicò poſt eum filius eius Chlotharius quondam Francorum regnum. Tunc etenim præcellentibus Principibus Chrodoberto Epiſcopo Pariſiaco, & Domno Audoëno, ſeu & Ebroino Maiore-Domus, cùm reliquis Senioribus vel ceteris quàm pluribus, & regnoquidem Francorum in pace conſiſtenti. Tunc enim nuper & Auſtraſij, pacifico ordine, ordinante Domnâ Balthilde, per conſilium quidem Seniorum receperunt Childericum filium eius Regem Auſtri.* Hæc auctor coæuus, quæ in alterâ Vitâ num. 5 magis expolita proferuntur, è quibus hæc ſpectant Chrodobertum: *Et ſuffragantibus præcellentiſſimis Principibus Chrodoberto Epiſcopo Pariſiaco, & Domno Audoëno Rotomagenſi, ſeu Ebroino Maiore-Domus, cum reliquis Senioribus, vel ceteris quàm plurimis regni honorem quærentibus, ad regimen Francorum in pace conſtituitur.* Hæc ibi. Stephanus Binettus in Vitâ S. Bathildis Gallico ſermone editâ, cùm id eſſe dubium iudicaret, *Chrodobertum vel Agilbertum* ſcripſit. Verùm auctor coæuus videtur tantùm voluiſſe indicare inter *Principes Palatij* fuiſſe primò *Chrodobertum*, illum eumdem, qui, quo tempore ipſe eam Vitam ſcribebat, *Epiſcopus* erat *Pariſienſis*: dein *Domnum Audoënum*, nullâ conditione appoſitâ, diuturno Epiſcopatu omnibus notum: poſteà *Ebroinum Maiorem-Domus*, qui ab eâ dignitate nuper expulſus, eamdem receperat. Fuit autem Chrodobertus Epiſcopus temporibus Childerici Regis Neuſtriæ & Theoderici fratris.

XXXIII *Epiſcopus Sigofridus*: de quo hactenùs nihil legimus.

XXXIV *Turnaldus*, ſeu *Turnoaldus*, ex *Abbate*, inquit Clau. Robertus, *Sidionyſiano* XI. Qui potiùs relicto Epiſcopatu factus monachus

monachus ac dein Abbas. Nam in tabulis donationum *anno* II *regni, pridie Kal. Martias*, id est, anno Christi IↃCCXVII, *concedit Chilpericus Rex terras peculiares ad basileca S. Dionysij, vbi Domnus Turnoaldus Episcopus Custos præesse videtur.... ad integrum ipse Domnus Turnoaldus Episcopus ad ipsa sancta basileca Domni Dionysij Martyris habeat concessum.* Integrum diploma recitat Dubletius lib. 3 pag. 689, qui lib. 1 pag. 179 tradit eum fuisse Abbatem XII sub dicto Chilperico, eiusque successore Theoderico, ac posteà creatum Episcopum Parisiensem: quod minùs probamus, neque successores permittunt. potissimùm si *S. Cerannus*, seu *Ceraunus*, Turnoaldo successerit, vti collocatur in Catalogo MS. Episcoporum Parisiensium, ab eoque diuersus statuitur *Centunus* decessor Leudeberti. Fauent Brulius & Chenu, dum tradunt *S. Cerannum claruisse tempore* DAGOBERTI II *Francorum Regis anno salutis* IↃCCXVII. Inscriptus est Martyrologio Gallicano XXVII Septembris, at Breuiario Parisiensi postridie. Quâ difficultate tantisper sepositâ sequuntur

XXXV *Aldulphus.* XXXVI *Bernecharius*, solis nominibus noti. XXXVII *Hugo* filius Drogonis, quem suprà diximus Abbatem etiam Fontanellensem fuisse, ac sanctè mortuum VI Idus Aprilis anno IↃCCXXX, Indict. XIII. In cuius monasterij Chronico MS. dicitur *Archiepiscopus Ecclesiæ Rotomagensis*, & *Rector siue procurator vrbis Parisiacæ* XXXV *à B. Dionysio constitutus*: qui *præsulatum Ecclesiæ Parisiacæ, simulq; Baiocassinæ cum Rotomagensi tenuit, factione scilicet patris sui Caroli Principis, extra decreta tamen canonum.* Hæc ibi: quæ de Episcopatu Parisiensi dicta sufficiant.

III

Concilium Rotomagense an. IↃCXCII. *Archiepiscopi Lugdunenses & Rotomagenses. Primi Abbates Fontanellenses.*

ALia difficultas, quâ & chronologia noſtra oppugnari, & quæ à nobis de DAGOBERTO II aſſerta ſunt, fortaſſe non nemini euerti poſſe videantur, eſt in primis Abbatibus monaſterij Fontanellenſis diœceſeos Rotomagenſis, & inde ad Eccleſiarum gubernacula euocatis. Fundator fuit S. Wandregiſilus: ei ſucceſſit, non S. Geneſius Archiepiſcopus Lugdunenſis, ſed qui Geneſio hac in dignitate ſubſtitutus poſteà eſt, S. Lãtbertus. Hoc itidem ad Cathedram Lugdunenſẽ euecto, factus eſt III Abbas S. Ansbertus. Hic dein ordinatus Archiepiſcopus Rotomagenſis, Synodũ conuocauit multorũ è Neuſtriâ & Auſtraſiâ Epiſcoporũ, Theoderici Regis auctoritate. Eam autumant Baronius, Binius, Sirmondus, Labbeus, aliíque anno IↃCLXXXII eſſe habitam, quòd annum eum videatur Aigradus auctor coæuus in S. Anſberti vitâ ſtatuere. Verũm ea Vita, vt IX Februarij, vbi totam damus, perſpicere licet, à poſteris eſt interpolata: vti & S. Wandregiſili primi Abbatis ac fundatoris monaſterij Fontanellenſis.

Vitiatas eſſe Epiſcoporum Lugdunenſium tabulas monet Sauaro in Notis ad Sidonij Apollinaris epiſtolam 15 libri 7. Qui ſeculo VII vixerunt, recenſet Democharés recto ordine, qui aliquot intruſis inuertitur apud Iacobum Seuertium, Ioannem Chenu & Claudium Robertum, alioſque.

Floruit

Floruit *Aridius* sub Theoderico Rege Burgundionum filio Childeberti, & quidem, vt tradit Fredegarius cap. 24, ab anno regni eius VIII, id est, Christi IↃCIII. Illum ait Aimoinus lib. 3 cap. 90 *successisse Secundino*: subscribit Democharis. Alij interponunt *Delphinum*, de quo infrà, & *Chagnoaldum*: sed hunc suprà diximus anno IↃCXXIV Concilio Remensi adfuisse Episcopum Lugduni Clauati, id est, Laudunensem sub Archiepiscopatu Remensi. Colitur is VI Septembris. Interfuit eidem Concilio Remensi successor Aridij *Theodericus*, aliis passim *Tetricus* dictus. Post eum sedit *Gandericus*, aliis *Candericus* dictus, quem suprà ostendimus subscripsisse immunitati monasterij Fossatensis anno IↃCXLVIII, & dein Concilio Cabilonensi. Ab hoc ordinatum esse Subdiaconum S. Baldomerem patet ex huius Vitâ ad XXVII Februarij ex codice MS. monasterij S. Iusti euulgandâ: quo in monasterio tunc viuebat sub *Viuentio* Abbate. Posteà Archiepiscopum ipsummet factum Viuentium, veriùs censet Democharis, quàm qui Gauderico eum præponunt. Secutus est *S. Annemundus*, Clothario sub S. Bathildis matris tutelâ regnante, occisus: quem ad S. Bathildis Vitam § 5 ostendimus ab Anglis *Delfinum* appellari. Subrogati dein *S. Genesius*, eique anno DCLXXXIV vitâ functo, *S. Lantbertus* Abbas Fontanellensis, secundus à Wandregisilo, ad quem redimus.

Extat S. Wandregisili Vita, ipsi Lantberto Archiepiscopo Lugdunensi inscripta. Præfatur auctor tradere se aut *à semetipso visa*, aut *à venerabilibus monachis, qui ei per prolixa adhæserunt tempora, assertione verissimâ asserta*. Hic ergo Wandregisilus cùm sub DAGOBERTO I opinione sanctitatis floreret, extruxit monasterium in Elisgaugio territorio: inde in Italiam profectus, Bobiense S. Columbani monasterium lustrauit: Romamque adiens, limina Apostolorum venera-

tus est. In Gallias reuersus, in monasterio quodam, Romanis dicto, vltra saltum Iurensem, sub institutione regulari *per decem ferè annos* vixit. Intereà DAGOBERTO Rege mortuo, in Neustriâ & Burgundiâ succesſerat Chlodoueus II, cuius *anno* III, Christi IↃCXLVI, *die Dominicâ ante Litanias*, siue *Rogationes*, XIV *Maÿ* consecratum esse in Archiepiscopum Rotomagensem S. Audoënum sæpius diximus. Huius sanctitatis famâ excitus Wandregisilus Rotomagum venit: *aliquandiu* cum eo conuersatus ordinatur *Subdiaconus*, & *processu temporis Diaconus*: ac *non multò post à S. Audomaro Taruanensi Episcopo consecratur Sacerdos*. Erat eo tempore præfectus palatio Chlodouei *Erchenoaldus*, *ex maternâ origine consanguineus VVandregisili*: quo iussu Fontanellæ donante, cœpit hic monasterium construere *sub die Kalendarum Martiarum anno præfati Regis vndecimo*, Christi IↃCLIV, non IↃCXLV, quòd interpolator censuit, quasi S. Audoënus factus fuisset Archiepiscopus, & quidem sub Chlodoueo, anno IↃCXXXIV. Verùm nostram chronologiam sequentia accuratâ serie confirmant. Nam *anno Chlodouei* XV, *regiminis S. VVandregisili* IV, Betto eius precibus sanatur: is est annus Christi IↃCLVII. *Clotharium Regẽ adiit VVandregisilus*, & priuilegium regiæ confirmationis *super areâ cœnobij sui liberalissimâ datione accepit anno regni* VII, *regiminis* illius XV, qui est annus Christi IↃCLXVIII. Demum *expleuit S. VVandregilus in sacro regimine decem & nouem annos, menses quatuor, dies quoque viginti & vnum*, mortuus *anno duodecimo Chlotharij*, XXII *Julij*, anno Christi IↃCLXXIII. Qui annos Christi in eius Vitam infarsit, ab anno IↃCXLV ad IↃCLXV præfuisse eum monasterio scribit, quamuis solùm computet *annos decem & nouem*; quia nimirùm exorsus à Paschate annum, vltimo anni IↃCXLV mense auspicatum esse regimen censuit. Chronotaxin nostram

ſtram ſtabiliunt anni ſequentium Abbatum. Viuente S. Wândregiſilo occiſus eſt *S. Annemundus Lugdunenſis Archiepiſcopus*, in eiuſque locum *ordinatus S. Geneſius Abbas*, *per quem S. Balthildis*, vt huius Vita tradit, *vnà cum Regis Chlodouei imperio largâ procedebat eleemoſynâ cunctis pauperibus per multa loca. Abbas* dicitur, ſed cuius monaſterij non exprimitur: fortè honoris cauſsâ in palatio ita appellatus, ac poſteà quòd ſucceſſor eius S. Lantbertus anteà Fontanellenſis Abbas fuiſſet, ipſe quoque ex eodem cœnobio veniſſe ad Epiſcopale ſolium exiſtimatus eſt à Seuertio, Chenu, Claudio Roberto, Rainaudo in Indiculo SS. Lugdunenſium, Sauſſaio ad Kalend. Nouemb. aliiſque, quos ratio temporis abundè refellit, niſi velint eum Fontanellenſibus præfuiſſe ante S. Wandregiſilum, anteque extructum monaſterium.

Mortuo ergo S. Wandregiſilo, Abbatem ſecundum conſtitutum eſſe S. Lantbertum, ſiue Lambertum, teſtantur Acta S. Wandregiſili, ac S. Ansberti eius ſucceſſoris, Sanctique Condedi Presbyteri. In his *annum Lantberti Abbatis* IX conuenire in *annum* III *regni Theoderici*, VI *Idus Octobris*, ſuprà diximus. Is eſt annus Chriſti IↃCLXXXII. At S. Geneſio anno IↃCLXXXIV Kalendis Nouembris vitâ functo, conſecratus eſt Lugdunenſis Archiepiſcopus S. Lantbertus, eique in monaſterio Fontanellenſi ſuffectus tertius Abbas S. Anſbertus. Quam epocham probant eadem Acta S. Condedi, dum tradunt *ſub anno* VII *Regis Theoderici S. Ansbertum anno* II *gubernaſſe Fontanellenſe monaſterium*: erat autem annus Chriſti IↃCLXXXVI. Aſt anno IↃCLXXXIX *S. Audoënus Archiepiſcopus Rotomagenſis migrauit ad Dominum nonagenarius, cùm rexiſſet Eccleſiam* illam, vt diximus, *annos* XLIII, *menſes* III, *dies* X: ſcilicet à die XIV Maij anni IↃCXLVI ad XXIV Auguſti anni IↃCLXXXIX, vt nihil accuratiùs dici poſſe videatur. In Actis

adiungitur *annus ab Incarnatione Christi*, IↃCLXXVII, quo IX *Kalend. Septemb. die Dominicâ*, è vitâ dicitur decessisse, vt aut *anno* IↃCXXXIV, & quidem *regnante Chlodoueo*, antequàm natus esset, ordinatus sit S. Audoënus Episcopus, aut solùm annos XXXI eam rexerit Ecclesiam, non XLIII clarè expressos. Prætereà anno IↃCLXXVII intruso, cyclo Solis XIV, litterâ Dominicali D, dies XXIV Augusti incidit in diem Lunæ, non Dominicam: quod alterum σφάλμα est hominis parum accurati. Interim Fridegodus Poëta, dum seculo decimo hanc Vitam carmine heroico edidit, pro obitu eius

annos

Octo designat sexcentos septuaginta.

quando dies natalis, IX Kalendas Septembris fuit feriâ III. seu die Martis. Attamen canit:

Ecce quater denis ac ternis sederat annis,
Mensibus & tribus, bis quinis atque diebus,
In Cathedrâ Sedis dioceſis Rotomagensis.

& quidem, vt antè dixerat:

Anno iam sexto decimo piè Theoderico
Sceptra gubernante cum Reginâ Clodohilde.

Ita & Auctor Vitæ *annum* XVI *regni Theoderici Regis* & *Cratildis Reginæ* assignat ex peruerso calculo annorum Regum præcedentium. Ceterùm hactenùs eum XVI annum non reperimus obseruatum. *Sextus annus* reponitur à Baronio, *vigesimus tertius* à Petauio, *decimus* à Bucherio & Fiseno, quem & nos assumimus, persuadetque subiunctus *VVaratto Subregulus res palatij administrans*, ab obitu Gislemari anno IↃCLXXXIX, regni Theoderici X, in eam dignitatem restitutus.

S. Audoëno anno IↃCLXXXIX mortuo successit S. Ansbertus, cuius Sedem celebrem facit Synodus Rotomagensis ab eo habita, & quidem *anno glorioſi Regis Theoderici decimo tertio.*

tertio. Sirmondus *hunc annum Theoderici* XIII hactenùs repertum in Synodi actis excusis, & MSS. Rotomagensi ac Fontanellensi, quibus maximè fidendum, aliisque variis, corrigit ex solo codice S. Michaëlis in mari, *annumq;* XVI *Theoderici* reponit, quot eum non regnasse annos probauimus. Sirmondum sequitur Labbeus, & cum illo refert ad annum IↃCLXXXII, quo adhuc viuentibus SS. Genesio Archiepiscopo Lugdunensi & Audoëno Rotomagensi, sub Lantberto Abbate Fontanellensi priuatus viuebat S. Ansbertus. Conuocati ad eam Synodum Episcopi referuntur hoc ordine: *Ansbertus Episcopus vrbis Rotomagensis præfuit & subscripsit.* Duorum sequentium Sedes non indicantur. Sunt autem *Ratbertus*, aliis *Ruotbertus*, *Rutbertus*, & *Bertus* Archiepiscopus Turonensis: qui *corpus S. Leodegarij*, cùm anno IↃCLXXXVIII Pictauium deferretur, *cum choris psallentium & lampadibus*, teste Vrsino, *per mediam duxit ciuitatem.* Alter *S. Regulus* Archiepiscopus Remensis, qui testamento S. Amandi Episcopi Traiectensis anno II Theoderici subscripsit, cui successit S. Rigobertus, anno IↃCCXVII in exilium pulsus. Sequuntur Episcopi; *Airardus Carnotenæ vrbis*, cui Rouillardus dum *annos Sedis quatuor* tātùm assignat, & ferè sub *Chlodoueo* III Theoderici filio, Chronologiam nostram confirmat. *Ansoaldus Pictauensis vrbis*, qui translationem corporis S. Leodegarij procurauit, cuique huius Vitam dicauit Vrsinus. *Aquilinus Ebroicæ vrbis*, cui Vita, danda XIX Octobr. annos Sedis XLII assignat. Aliquorum dein Sedes non indicatur: & sunt, *Cadoënus*, fortè *Cadocanamus*, Maclouiensis in Britanniâ Armoricâ. *Armonius. Saluius. Desiderius*, fortè Redonensis in Britanniâ Armoricâ, qui lein martyrio affectus, colitur XVIII Septemb. *Fulcrannus. Ioannes*, forsan Abrincensis in Normanniâ. *VVillebertus*, siue *Hillebertus* Meldensis, qui

qui colitur XXVI Maij. *Gerebaldus Baiocaſſinæ vrbis*, cui VII Decembris ſacer eſt. *Taurinus*, fortè Namnetenſis, ſucceſſor S. Paſcharij, cuius mentio fit in eadem Vitâ S. Ansberti. Denique *Aunobertus Sagienſis vrbis*, cuius Vitâ XVI Maij dãda eſt. Et hæc de Synodo Rotomagenſi habitâ anno Theoderici XIII, Chriſti IↃCXCII, antequàm corpus S. Audoëni à S. Ansberto in editiorem locum transferretur, quod contigit feſto Aſcenſionis Chriſti ſequentis anni IↃCXCIII. Pulſus dein in exilium S. Ansbertus, mortuus eſt in Alto-monte monaſterio Hannoniæ IX Februarij anni IↃCXCV. Cuius corpus trigeſimo ab obitu die Fontanellam tranſlatum eſt, Hilberto S. Ansberti ſucceſſore adhuc viuente, quo anno IↃCC mortuo, electus eſt S. Bainus ex Epiſcopo Teruanenſi monachus Fontanellenſis: ſub quo corpora SS. Wandregiſili, Ansberti, & Vulfranni, Archiepiſcopi Senonenſis illic mortui, è templo S. Pauli ad eccleſiam S. Petri tranſlata ſunt anno IↃCCIV, dein tempore perſecutionis Normannicæ anno IↃCCCLVIII ad villam Bladulphi prope Quentauicum, circa annum IↃCCCXCV Carnutum, poſteà Bononiam circa annum IↃCCCC, & inde tandem Gandauum ad monaſteriuum Blandinium anno IↃCCCCXLIV, ibique ab hæreticis diſſipata anno CIↃIↃLXXVIII. Quæ omnia IX Februarij exactiùs probantur.

Epiſcopi

IV

Episcopi Argentoratenses ab anno CCCXLVI *per quatuor secula enumerati. Episcopi Moguntini, VVormatienses, Spirenses.*

QVæ ad Rhenum est nobilissima Argentoratensis Ecclesia, excepit olim, vt suprà demonstrauimus, proprium suæ ditionis Regem, DAGOBERTVM II, filium S. Sigeberti, eiusque est plurimis maximisque beneficiis locupletata & ornata: cuius interim munificentiæ laus, nomine è posterorum memoriâ erasо, DAGOBERTO I eius auo attributa est, & tantâ exaggeratione, vt post alios scriptores Iodocus Coccius singulari dissertatione hanc Regis beneficẽtiam commendaturus, in titulo libri indigetet DAGOBERTVM *Regem Argentinensis Episcopatus fundatorem.* Ab eiusdem DAGOBERTI regno originem illius Episcopatus repetunt Wymphelingus in Catalogo Episcoporum Argentinẽsium anno CIↃIↃVIII excuso, Bruschius de Episcopis Germaniæ, Democharesлib.2 de Missæ sacrificio cap. 34, Cratepolius de Sanctis Germaniæ, Guillimannus in Commentario de Episcopis Argentoratensibus, Miræus lib.5 Notitiæ Episcopatuum Orbis, Ruerus par.2. Antiquit. Vosagens. lib.2 ca. 4, & passim alij scriptores, qui hoc & præcedenti seculo floruerunt.

Contra hos omnes præualet clarissima auctoritas Notitiæ prouinciarum & ciuitatum Galliæ, temporibus Honorij Augusti conditæ: in quâ hæc leguntur: *Prouincia Germania prima, numero* IV, *Metropolis ciuitas Mogunciacensium. Ciui-*

tas Argentoratensium. Ciuitas Nemetum. Ciuitas Vangionum. Quibus in vrbibus Sedes tunc fuisse Episcopales manifestum est ex Synodo Agrippinensi, *sub Constante*, Constantini Magni filio, *post Consulatum Amantij & Albini* IV *Idus Martias*, anno CCCXLVI, habitâ. Interfuêre *Amandus Argentinensium*, *Iesses Nemetum*, *Victor Vangionum; consentientibusq; & mandantibus Martino Episcopo Moguntiacensium*, ac pluribus aliis, Euphratam Episcopum Colonienſem, quòd Christum Deum negaret, condemnarunt. Ante illud tempus plures fuerunt Episcopi Moguntini, etiam martyrij palmâ illustres, de quorum recto ordine disputat Serarius lib. 2 Rerum Moguntiacarum cap. 24, ac vigesimum eius Sedis censet *Martinum*. An tamen præcedentes omnes, qui Catalogo Episcoporum Moguntinensium inscribũtur, fuerint eius Sedis Episcopi, non liquet. De S. Ignatio Martyre aliqua diximus ad Vitam S. Ignatij Antiocheni Kalendis Februarij, in tractatu de Variis reliquiarum Translationibus num 12, pag. 36. Quod huc spectat, arbitramur eodem modo apud Argentoratenses, Nemetes, Vangiones primis Christi seculis Episcopos fuisse, sed quorum nomina iniuriâ temporum perierunt.

Auctor Vitæ S. Deicoli, Lutrensis in Burgundiâ Abbatis, quã XVIII Ianuarij ex Lutrensibus membranis edidimus, de S. Amando aliisque vrbis Argentoratensis Patronis circa annum IↃCCCCLXV hæc scripsit cap. I: *Ciuitas Argentina, quæ vulgarico vocabulo Strasburch vocatur, exceptis Reliquiis principalibus, proprios se gaudet habere Patronos, quos à Domino suscepit veræ fidei fundatores, & Diuini verbi prodigos seminatores, id est*, Amandum, *Iustinum*, Arbogastum, *Florentium, & alios nonnullos, quorum nomina in beati ordinis albo superna illa regio sine fine tenet coaxata.* Hæc ibi. Agi autem de sanctorum Patronorum

norum Reliquiis, toto capite innuitur: in quo Floriaci monasterij dicuntur Patroni SS. Benedictus & Scholastica, vrbis Suessionensis S. Sebastianus Martyr, & sic de reliquis. Primus ergo fidei apud Argẽtoratenses fundator dicendus est senior Amandus, qui tribus integris seculis vixit ante S. Amandum Episcopum Traiectensem, quos indoctum vulgus non internoscit, dum illius facta huic tribuit. Nam Traiectensis Amãdi Reliquias magnâ cum veneratione in monasterio Elnonensi, ideò *S. Amandi* vulgò appellato, semper fuisse adseruatas ex dictis VI Februarij constat. Amandus ergo, qui primus Argentoratensium Episcopus habetur, vixit seculo Christi quarto, atque, vt diximus, interfuit anno CCCXL VI Synodo Agrippinensi.

Secuti illum sunt in eadem Sede Episcopi, II *Iustus*, siue *Iustinus*, suprà in Actis S. Deicoli memoratus. III *Maximinus*. IV *Valentinus*. Hos quatuor eo ordine recenset Wymphelingus, addítque *Sanctos adpellari, pingiq; cum diadematibus, & credi inter Diuos receptos esse*. Est eidem V *Solarius*, quem cum præcedentibus Sanctum nominant Bruschius & Democharis: à quibus Solarij successor statuitur VI *Biulfus*, siue *Giulphus*. Sequentes hoc ferè ordine recensentur à Wymphelingo, Bruschio, Demochare, Guillimanno: VII *Magnus, de insigni & nobilissimâ prosapiâ ortus*. VIII *Garoinus*, *Gaorinus*, *Garinus*, aut *Baroinus*. IX *Landebertus*. X *Rodobaldus*, siue *Rathboldus*. XI *Magnebertus*, seu *Magnobertus*. XII *Labyolus*, *Laybolus*, *Laiblinus*, *Vbiolus*, siue *Vbelinus*. XIII *Gundoaldus*, *Gundoldus*, aut *Sundersholdus*. XIV *Aldus, tempore Heraclij Imperatoris*, inquit Wymphelingus, id est, tempore Chlotharij II, à quo DAGOBERTVS filius Austrasiis Rex datus est. XV *Gando*, (fortè S. Amandus Episcopus Traiectensis creditus) *vir clari ingenij*, vt ait Wymphelingus, aut, vt Bruschius, *vir eximiè doctus &*

ctus & ſapiens. XVI *Vto, Vtho*, ſiue *Otho.* Addit Wymphelingus, *de horum patriâ, genere, vitâ, morte, ſepulchris, nihil penè ſe offendere potuiſſe.* XVII *Anſoaldus*, quem Bruſchius & Demochares aiunt *à Rege Childerico conſtitutum* eſſe. fortè attigerit primos eius annos. XVIII *Rotharius*, ſiue *Rodtharius*, quẽ ſuprà oſtendimus *tempore Childerici Regis Auſtraſiæ*, & DAGOBERTI II in Alſatiâ regnantis floruiſſe: quo tempore S. Deodatum extruxiſſe monaſterium Vallis-Galileæ vetuſta diplomata demonſtrant. Huius Deodati fuiſſe ſocios SS. Arbogaſtum & Florentium, monaſteriorum Heiligenforſtenſis & Haſelacenſis fundatores, ſuprà dictum eſt. Ex his XIX Epiſcopus fuit S. Arbogaſtus, à DAGOBERTO II filio S. Sigeberti ad eam dignitatem euectus. Succeſſit XX Epiſcopus S. FLORENTIVS. Amborum tempora ſuprà ſtabiliuimus. Quia tamen, quòd Faſtis Sanctorum adſcripti forent, in quibuſdam Catalogis ſunt primis Epiſcopis, qui & Sancti habentur, adiuncti, magna temporum, quibus reliqui floruêre, eſt facta perturbatio.

Sequitur XXI *VVicgernus*, Gaſpari Bruſchio *VViggerus.* Hic, vt ait Heddo in ſuo teſtamento, *monaſteriolum in Nigrâ-ſiluâ in Marchâ Etinheim, in loco nuncupante Monachorum-cellâ, ſuper fluuiolo Vnduſſâ, de nouo ſuo opere ædificauit in honore S. Mariæ ſemper Virginis, & S. Ioannis Baptiſtæ, Sanctiq. Petri Apoſtoli & ceterorum Sanctorum: & monachos ibidem congregauit, & dedit ad ipſum locum aliquid de rebus S. Mariæ.* Addit dein Heddo, *ſe poſteà inueniſſe ipſum monaſteriolum anteceſſorum negligentiâ deſolatum.* Qui iſtic *taxatur*, inquit Wymphelingus, eſt *ſucceſſor VVicgerni* XXII *Epiſcopus VVandelfridus.* Guillimannus poſt hunc *Hidolphum* ponit ab aliis omiſſum, fortè per errorem ex teſtamento Heddonis intruſum, qui dicti monaſterij conſtituit *Abbatem virum reuerendiſſimum,*

nomine

nomine Hildolfum, nisi hic sit *Aulidulfus*, à Wymphelingo, Bruschio, Democharе post Heddonem recensitus, qui XXIII esse deberet. XXIV *Heddo*, siue *Etho*, aut *Ethico*, filius Ethiconis, fratris S. Odiliæ Virginis & Alsatiæ Comitis, natipatre Adalrico, siue Athicone, & matre Beresuindâ, sorore Reginæ Bilichildis, vxoris Childerici Regis. Est autem dictus *Heddo*, siue *Etho* factus Argentoratensium Episcopus anno IↃCCXXXIV, quo etiam Carolus Martellus Frisiam vastauit, vti illa apud Hermannum Contractum coniunguntur. Zacharias Papa inter Episcopos Galliæ & Germaniæ, quibus epistolam VI, à Sirmondo tomo I Conciliorum Galliæ relatam, scripsit, *Heddum Strateburgensem* numerat. Edita est eadem epistola à Guillimanno in Heddone, Serario lib. 3 Rerum Moguntiacarum cap. 6, aliisque, sed vbique deest annus Pontificatus Zachariæ cum Indictione. Sirmondus coniectat datam anno IↃCCXLIV; Baronius, Bucherius, Miræus aliique anno IↃCCXLVIII. Præfuit Ecclesiæ S. Zacharias Papa ab anno IↃCCXLI ad annum IↃCCLI, post quem diu superstes Heddo memoratum antè testamentum scripsit III *Idus Martij regnante Pippino anno* XI, Christi IↃCCLX aut sequente: illud integrum edidit Guillimannus.

En vigintitres aut quatuor Episcopi, qui ab anno CCCXLVI vsque ad annum IↃCCLX per quatuor secula Ecclesiæ Argentoratensi ab S. Amando, qui Synodo Agrippinensi interfuit, vsque ad Heddonem præfuerunt. Neque vlla earum Sedium, quarum Antistites dictæ Synodo anno CCCXLVI adfuerunt, plures numerat vsque ad eos qui in citatâ Epistolâ Zachariæ Papæ memorantur. Nam Rotomagenses referuntur *Eusebius* & *Reginfridus*, inter quos fuerunt Episcopi XXI. A *S. Seruatio* vltimo Tungrensi ac primo Traiectensi, ad *S. Hubertum*, Traiecti sederunt Episcopi XX, post

eum Leodij *S. Florebertus*, ac dein *Fulcarius* in epistolâ Zachariæ memoratus. Apud Ambianenses inter *Eulogium* & *Rambertum* quindecim solùm Episcoporum supersunt nomina: quinque tantùm inter *Iessen* & *Dauidem* apud Spirenses. Eadem ferè reliquorum Episcopatuum ratio est, quorum Episcopi aut in Synodo Colonienſi memorantur, aut in Zachariæ Papæ Epistolâ. Expensa à nobis accuratè singulorum successio, at ne cui fastidium creet, hîc omissa. Hortatur S. Zacharias Papa Episcopos Galliæ & Germaniæ in dictâ epistolâ, vt ministeriis suis constanter insistant cum Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, Sedis Apostolicæ Vicario. Numerantur ante S. Bonifacium quadraginta Episcopi Moguntini, quorum vicesimum censeri Martinum, in Synodo Colonienſi memoratum, suprà diximus: à quo tempore per tria subsecuta secula alij viginti eidem Ecclesiæ præfuerunt.

Wormatiæ Vangionum vrbis Episcopus primus habetur *Victor*, qui eidem Synodo Colonienſi subscripsit. II *Amandus*, qui S. Seruatium Episcopum Tungrensem, cùm Româ rediret, magnificè susceperit. Transtulit dein S. Seruatius Sedem Episcopalem Tungris Traiectum, ibique mortuus est anno CCCLXXXIV. III Episcopus Vangionum habetur *Carolus*. IV *Crotoldus*. VIII *S. Rudpertus*, siue *Rupertus*, quem antiqua eius Acta XXVII Martij tradunt *anno* II *Childeberti Regis Austrasiorum*, Christi IↃLXXVII, *in VVormatiâ fuisse Episcopum, sed magnâ electum iniuriâ, primum Salisburgensem Episcopum factum*. X statuitur *S. Amandus* eius nominis II, anno regni DAGOBERTI I Regis Austrasiorum VI, Christi IↃCXXVI aut sequente, de quo suprà in DAGOBERTO I egimus. XII designatur *Geroldus* tempore Carolomanni ac Pippini & Zachariæ Papę. Aliorum Episcoporum nomina intercidisse aiunt Bruschius

schius, Democharis, aliique Catalogorum Episcopalium scriptores. Nos longè plures, quàm quinque ab iis recensitos, arbitramur fuisse: & coniicere certò licet ex catalogo Episcoporum Moguntinorum & Argentoratensium, quæ vrbes Chunorum, Gothorum, Wandalorum, Alamannorum aliorumq; Christianæ religionis hostium persecutionẽ æquè passæ videntur. Eadem Episcoporum Spirensium ratio est, de quibus suprà in DAGOBERTO I satis egimus.

V

Archiepiscopi Treuirenses. S. Hildulphi ætas, inq; Mediani monasterij regimine successores vsque ad seculum XI.

PRimaria Regum Austrasiorum ditio erat Belgica I, cuius metropolis, Augusta Treuirorum. Sub hac Episcopales vrbes, Diuodurũ Mediomatricorũ ciuitas & Regum sedes, Tullum Leucorum, Verodunum. De harum vrbium Episcopis, qui seculo septimo, DAGOBERTORVM præcipuè temporibus, floruerunt, pauca adnotamus. Browerus in illustri opere Annalium Treuirensium de illius ciuitatis Archiepiscopis agit, sed aliâ prorsus chronotaxi, cuius exactam rationem miramur à viro tanto neglectam. Initium regni DAGOBERTI apud Austrasios collocat ad annum IↃCXXVI, illique regna Neustriæ Burgundiæque adiuncta statuit ad annum IↃCXXXI; eo namque Chlotharium patrem mortuum & Remense Concilium sub Sonnatio habitum. Hoc nos Concilium suprà retulimus ad annum IↃCXXIV aut sequentem. Ei interfuit *S. Modoaldus Treuirorum Episcopus*. Hunc tra-

dit

dit Browerus *Sebaudo* succeſſiſſe IↃCXXVI Chriſti anno, regni DAGOBERTI primo. Non diſplicet ea regni epocha: ſed corrigenda altera, dicenduſque S. Modoaldus ordinatus circa an. IↃCXXII. Poſt annos Sedis triginta aſſerit Browerus eum ſub regno Childerici deceſſiſſe anno Chriſti IↃCLVI, ratus S. Sigebertum Regem Auſtraſiorum vitâ functum anno IↃCLIV aut ſequenti, Childebertum filium Grimoaldi mox regno depulſum, eique Childericum ſubſtitutum. Verùm ad annum vſque IↃCLXIII vixiſſe S. Sigebertum Regem ſuprà oſtendimus: quem vſum conſilio Pontificum ſui temporis, *Chuniberti Colonienſis, Nemoriani*, ſeu *Numeriani, Treuirenſis*, & *Giſloaldi Virdunenſis* auctor eſt ipſe Childericus in diplomate donationum monaſteriis Stabulao & Malmundario factarũ ſuprà relato. Vbi etiam indicauimus tabulas S. Deodato monaſterij Vallis-Galileę fundatori ab eodem Numeriano tempore Childerici Regis ſignatas. At Browerus ſcribit ſe *nihil de Numeriano, præter Epitaphij memoriam, veterum monumentis traditum reperiſſe*. Inſcriptus eſt Martyrologio Romano ad diem v Iulij.

Succeſſit Numeriano *S. Hildulphus*, quem Browerus aliique paſſim ad tempora Pippini Regis & annum Chriſti IↃCCLIV reiiciunt. Acta eius MSS. varia ſunt, ſed nulla abſque nævis, pleniùs emendanda XI Iulij: præcipua incipiunt his verbis: *Quoniam quicumque baptizati, Chriſtum induti ſunt, & hæreditatem animo ſuſpirarunt æternæ ſalutis, vt aliquando illam valerent conſequi, vſi ſunt lumine caritatis*. Ex his Actis nonnulla citantur in Vitâ S. Agricij Epiſcopi Treuirenſis editâ XIII Ianuarij cap. 2 num. 10. Traditur in iis S. Hildulphus natus *regente Noricorum, hoc eſt Bavvaricorum, gentem Garibaldo, & Auſtraſiis imperante Theudeberto filio Childeberti*. Andreas Brunnerus lib. 5 Annalium Boiorum aſſerit circa annum

IↃCCVII

ɔɔcvii Thassiloni mortuo successisse Garibaldum, quo regnante Theodebertus obiit à fratre victus anno ɪɔçxɪɪ. Quàm procùl hæc tempora distant ab anno ɪɔccliv, quo Hildulphum volunt creatum Episcopum. Sed pergit Vitæ illius auctor: *Moribus Ecclesiasticis assuefactus* Hildulphus *apud vrbem, vulgò Regenesburch dictam,* Clericatus *honore donatus est ... Tandem exemplo fidelis* Abrahæ *terrâ, cognatione, domoq; parentum egressus, iter arripuit Sicambriam versùs, subiitq; ciuitatem Treuerim ... Erat illis diebus in regio palatio* Ansgisus Arnulfi *filius,* cui *post multum temporis decedenti successit* Pippinus filius, qui *& alios filios habuit; sed ex his præcipuus* Carolus *extitit, primi ex Francis magni Imperatoris* Caroli *auus.* Ansigisus, cuius hîc stirps augusta explicatur, floruit potissimùm sub Regibus Sigeberto & Childerico. *Publicis igitur vtilitatibus,* inquit auctor, *inuigilante Ansgiso iam dicto, & Milone Archiepiscopo Treuirensium rebus humanis exempto ... communi voluntate Treuirorum confirmatur Antistes Hildulphus.* Hic nævus nominis Milonis intrusi posteriores scriptores in errorem abduxit: at Numeriano substituto, qui cum Ansigiso vixit, securè progredimur.

Factus ergo Archiepiscopus Treuirorum Hildulphus tempore Childerici & Ansigisi, magnâ apud Regem auctoritate pollentis, priuilegia immunitatesque à decessore suo Numeriano & Pontifice Romano datas, S. Deodato confirmauit: ac relicto Episcopatu, Medianum monasterium extruxit, cui simul & Valli-Galilææ à morte Deodati præfuit. Eum enim, vnaque SS. Arbogastũ & Florentium, (qui deinde Episcopi Argentoratenses fuêre) sancti propositi socios habuerat, temporibus Childerici, Theoderici & DAGOBERTI II filij S. Sigeberti, vt suprà probauimus. In Fragmento historico, quod Alberti Argentinensis Chronico

præfixum eſt, dicitur *Athicus, ſiue Adalricus, regnante Childerico vxorem duxiſſe, Berſuindam nomine, ſororem Reginæ, genuiſſeq́ filiam à natiuitate cæcam, nomine Odiliam, quæ à S. Erhardo Ratiſponenſi Epiſcopo & Hildolfo Treuerenſi baptizata, in ſacro fonte viſum recepit.* In Vitâ S. Hildulphi dicitur baptizata, cùm is iam diu relicto Epiſcopatu in Voſagi partibus degeret. Coluntur S. Odilia XIII Decemb. S. Erhardus VIII Ianuarij, cuius illic varia Acta dedimus. At mortuus eſt *S. Hildulphus*, vt in eius Vitâ legitur, V *Idus Iulij, cùm ageretur annus ab Incarnatione Ieſu Chriſti* IↃCCVII, *conſulatu Iuſtiniani minoris Auguſti, à Leone*, imò Leontio, *contra eum rebellante narium detruncatione deformati*, V *Indictione, Sergio venerabili Papâ, cuius duo proximiores ſucceſſores nomen Ioannis poſſederunt, Romanam Eccleſiam regente.* Verùm hæc omnia exactiùs conueniunt in annum Chriſti IↃCXCII, quando Indictione V imperabat, necdum expulſus, Iuſtinianus; S. Sergius Eccleſiæ præerat, creatus Pontifex ſub finem anni IↃCLXXXVIII, mortuus anno IↃCCI: cui ſucceſſerunt Ioannes VI & Ioannes VII, quorum hic dicto anno IↃCCVII è vitâ migrauit. Verùm ſiue anno priore, ſeu poſteriore, aut etiam tempore intermedio diem extremum Hildulphus obierit, ad prouectam peruenit ſenectutem, vt octogeſimum aut etiam nonageſimum vitæ annum attigerit.

Poſt S. Hildulphum præfuerunt monaſterio Mediano *Reginbertus* annos quinquaginta, *Sinidrabertus* vltra viginti, *VVadaluninus* vix duodecim, *Fortunatus* Patriarcha tempore Caroli Magni electus, annos viginti. Seculo nono ſecuti ſunt *VValdo*, *Yſimundus* quondam Epiſcopus, *Theodericus*, *Reginardus*, *Pippinus*. Dein ſeculo decimo ſubſtitutis Clericis imperarunt Comites *Hillinus*, *Ricquinus*, *Otto*, *Boſo*, *Amardus*, *Gislibertus*: hic monaſticum ordinem reſtituit, ſub Frederico Duce

co Duce Lotharingiæ, S. Gerardo Episcopo Tullensi, Ottone I Imperatore, atque *Adelbertum* Abbatem constituit: cuius succeſſor *Nardulfus* anno Christi CIↃXIV viuebat. Hęc pluribus exponuntur in libello MS. de succeſſoribus S. Hildulphi in Vosago, quem auctor Vitæ eius seculo XI scripsit, cùm celebri mentione *Domni Abbatis Lamberti, qui anno ab Incarnatione Domini* CIↃXLIII *in* VI *Feriâ, quæ* II *Nonas Nouembris habebatur, corpus glorioſi Martyris Bonifacij de Begonis-cellâ ad Medianum monaſterium reuexit.* His interpositis, quorum notitiã videtur Ioãnes Ruerus in Antiquitatibus Vosagensibus non habuisse; redeo ad Archiepiscopos Treuirenses.

S. Hildulpho sufficit Browerus *VVeomadum* ad annum IↃCCLXVIII, quasi ille tum in eremum Vosagensem ad S. Deodatum seceſſisset, Medianum monasterium condidisset, ac S. Odiliam baptizasset. Quibus expositis ita concludit: *Atque hæc quidem, quòd nullâ annorum digeſta ſerie legerim apud veterem ſcriptorem, ſi non concinnâ methodo, at optimâ fide tradere conatus ſum, gnarus quàm erubeſcendo genere ſcripta de Erhardo, Hildulpho & Odiliâ circumferantur, quorum fidem auctores minimè vindicent.* Hæc Browerus, meritò aliquam rerum temporũque perturbationem suspicatus, à quâ tamen se nec sic extricat. Nos ab eo recedimus ad seculum præcedens, quando S. Hildulphus, circa annum IↃCLXX Archiepiscopus Treuirensis fuit. Cui in eremum secedenti, *S. Baſinus* succeſſit, regnante adhuc Childerico, vixitque vsque ad tempora Childeberti, quo rerum potiente è vitâ deceſſit circa annum Chr. IↃCC. *S. Lutvvinus*, Basini ex sorore Gonzâ nepos, & Mediolacensis monasterij fundator, ad Ecclesiam Treuirensem administrandam post auunculum assumptus est: atque Episcopus subscripsit donationi S. Irminæ Abbatissæ, factæ *Kalend. Decemb. anno* IV *regni Childeberti*,

Christi IↃCCI. cuius donationis diploma suprà dedimus. *Lutvvinus in episcopatu constitutus, res quæ sibi hæreditario iure obuenerant, vel pretio comparauerat, Mediolacensi monasterio contradidit anno Childeberti Regis* XII, Christi IↃCIX aut sequente: vti in eius Vitâ legitur. S. Lutwino successit filius eius *Milo*, quem ait Hincmarus in Præfatione ad Vitam S. Remigij, *tonsurâ Clericum, moribus, actu, habitu irreligiosum laicum episcopia Remorum ac Treuirorum per quadraginta circiter annos pessumdedisse.* Obtinuit Episcopatum Remensem expulso anno IↃCCXVII S. Rigoberto legitimo Episcopo, circa quod tempus videtur S. Lutwinus ex hac vitâ migrasse XXIX Septemb. quo colitur: vti IV Martij decessor eius S. Basinus. De S. Chlodulpho Episcopo Metensi ad classem Archiepiscoporum Treuirensium non admittendo suprà egimus.

VI

Episcopi Tullenses, Virdunenses, Metenses, Colonienses.

QVæ hîc in S. Hildulpho explicata est difficultas, Tullenses etiam attingit Episcopos: quorum qui decimus-quintus à Claudio Roberto recensetur *Teufredus*, in diplomate donationũ à S. Sigeberto Rege pro monasteriis Stabulao & Malmundario signato post an. IↃCLX, *Theodefridus* appellatur. Huius successor traditur fuisse XVI *Leudinus*, cognomento Bodo, frater S. Salabergæ Abbatissæ, de quâ suprà egimus. Hic soluto coniugio, *incisâ cæsarie, monachi agebat officium. At non multò pòst Tulli oppidi adeptus Episcopatum, non multò pòst naturæ debitum reddidit;* vti in illius Vitâ habetur.

tur. XVII est *Eborinus*, quem cùm S. Numeriano Archiepiscopo Treuirorum sub Rege Childerico vixisse suprà dictum est. Et hæc tempora sunt, quibus S. Deodatus cœnobium Vallis-Galilææ condidit. Auctor Vitæ S. Hildulphi, quo cœperat errore huius episcopatum ad regnum vsque Pippini post Milonis obitum differre, eodem tradit S. Hildulphum secessisse in eremum tempore *Iacobi* Episcopi Tullensis XXV, & ab eius decessore *Girbaldo* locum in saltu Vosagi obtinuisse: qui Episcopi tempore Milonis, aut etiam seriùs præfuerunt Ecclesiæ Tullensi. Auctor Vitæ S. Deodati eosdem errores describit, & quasi semet correcturus, addit *S. Hildulphum tempore Iacobi Leucorum Episcopi anno Christi* IↃCLXXI, *ab aduentu S. Deodati ad Vallem-Galilæam tertio*, ad eremum veniisse. *Hîc nobis*, inquit, *ne fortè succenseat vllus, & duos Pontifices Leucorum, Godonem scilicet & Bodonem fuisse inter Girbaldum (cuius diebus B. Deodatus reliquisse Episcopatum* Niuernensem *fertur) & inter Iacob, cuius tempore Dominus Hildulphus. Nec conuenire rationi, vt quatuor Episcopi administrauerint pontificium vix tribus annis.* Hæc ille auctor: contra quem rectè adnotat Ruerus par. 2 Antiquitatum Vosagensium lib. 1 cap. 14, *S. Deodato locum monasterij sui non assignasse Garibaldum, sed potiùs Eborinum, si id fecerit aliquis Episcopus Tullensis: verùm maiori certitudine attribuendum esse S. Numeriano.* Habemus confirmationem donationis à Grodegango Episcopo Metensi, factæ monasterio Gorziensi, in Compendio palatio publicè in Synodo congregatâ *anno* IↃCCLVI, *regni Pippini* VI, *die* XV *Kalend. Iunij*, cui subscripsit *Iacob peccator Episcopus*, quem eumdem de quo agimus, vrbis Tullensis esse opinamur. Securiùs, ex libello successorum S. Hildulphi suprà indicato, dicuntur *S. Gerardo* Episcopo Tullensi sub rogati *Stephanus*, dein *Bertoldus*, omisso Roberto, quem

alij inter hos duos collocant.

Tullo vicinum est Verodunum, altera sub Treuirensi Archiepiscopo Sedes Episcopalis, de cuius Episcopis præclarum opus edidit Richardus Wasseburgius Ecclesiæ Virdunensis Archidiaconus: qui tamen nec Regum Francorum, neque ipsorum Episcoporum annos semper rectè disposuit. Decimus huius Sedis numeratur *S. Agericus*, quem Gregorius Turon. qui cum illo sub eodem Rege vixit, lib. 9 cap. 23 tradit *diem obiisse anno* XIII *Childeberti Regis Austrasiorum*, ergo Christi IↃLXXXVIII: cuius tamen obitum Wasseburgius refert ad annum IↃXCV, VII annorum errore, quem alij ex Wasseburgio describunt.

S. Agerico substitutus legitur apud eumdem Turonensem *Charimeres*, seu *Charimerus*, anteà Regis Cancellarius. Huic successit tempore Theodeberti II *Hermenfridus*, quem mortuum tràdunt postquàm triennio Austrasiæ regnum Chlotharius occupârat, ergo anno IↃCXVI, non IↃCXXI, vt cum Wasseburgio alij traduntad quinque annos aberrantes. At maiori mendo omissus est *Godo*, quem suprà ostendimus interfuisse Synodo Metensi sub Sonnatio anno IↃCXXIV aut sequenti: quo ferè tempore, expensas DAGOBERTO Rege Austrasiorum præbente, fundatum est monasterium Theologiense iuxta oppidum S. Wendelini, in quo *S. Paulus* per aliquot annos commoratus est monachus, dein Abbas factus, ac posteà creatus Episcopus Virdunensis, subrogatus non *Hermenfrido*, multis antè annis mortuo, quàm extrueretur monasterium Theologiense; sed Godoni, cuius Sedi x, aut XII anni sunt tribuendi. Mortuus est *S. Paulus* circiter annum IↃCXLIX, VIII Februarij, quo die exactiùs hæc ad eius Vitam examinamus paginâ 170 & sequentibus. In Pauli locum electus est *Gisloaldus*, seu *Gislocardus*, in suprà relatis Re-

gum Sigeberti & Childerici diplomatis memoratus. Huius ſucceſſores traduntur *Gerebertus*, dein *Armonius*, quem bona quædam Eccleſiæ ſuæ cum Pippino Herſtallo eiuſque coniuge Plectrude commutaſſe XX Ianuarij, anno VII Childeberti Regis, Chriſti IↃCCV, ſuprà ex antiquis tabulis oſtendimus. Eodem adhuc Childeberto regnante *Agrebardus* Virdunenſium Epiſcopus fuit, quem teſtamento Wolfandi fundatoris Abbatiæ S. Michaëlis ſubſcripſiſſe diximus.

Inter Metenſes Epiſcopos, XXIX habetur *S. Arnulphus*, qui, vt auctor coæuus in eius Vitâ, è codicibus MSS. edendâ XVI Auguſti, ſcribit, *ſub Theodeberto* II *Rege Auſtraſiorum per multa experimenta probatus, omnium primus in palatio effectus eſt, & ſex prouincias in ſuâ adminiſtratione ſolius rexit arbitrio*: dein cùm *vrbs Metenſium Præſule indigeret, vnâ voce populorum acclamatum eſt, Arnulphum Domeſticum atque Conſiliarium Regis dignum eſſe Epiſcopum: ſicq; deinceps & Epiſcopales geſtauit infulas, & primatum Palatij tenuit.* Hæc ibi, non indicato Rege qui tunc Auſtraſiis imperauit. Hinc auctor Vitæ *S. Goërici*, eius in Epiſcopatu ſucceſſoris, ſub eodem Theodeberto aſserit Epiſcopum fuiſse. In Actis MSS. S. Chlodulphi, eius filij, legitur *ſub Rege Theoderico B. Arnulphum, Clero & populo poſtulante, ex eruditiſſimo laico & ſanctiſſimo Maiore Domus derepentè Clericum factum, Cathedræ Pontificali feliciſſimè ad regendum fuiſſe eleuatum.* Anno id IↃCXII aut ſaltem ſequenti factum fuiſſe oporteret. Etenim anno IↃCXIII Theoderico extincto, monarchiam Francorum conſecutus eſt *Chlotharius* II, *quo conſentiente*, in aliis S. Arnulphi Actis MSS. *dicitur ipſe renitens in Epiſcopum Metenſem aſſumptus.* S. Bertrannus Epiſcopus Cenomanenſis teſtamentum fecit VI *Kalend. Aprilis anno viceſimo ſecundo regnantis Chlotharij Regis*, qui annus eſſe videtur IↃCXVIII, ducto eius numeri initio, non à morte

Chilperici

Chilperici patris, ſed ab eo tempore, quo poſt Childeberti patruelis ſui obitum partem non exiguam regni eius occupauit Chlotharius. In eo teſtamento, baſilicæ Cenomanenſi SS. Petri & Pauli donat *villam Vocriono*, quam *partiuerat cum Domno Arnulpho Epiſcopo Metenſi*, & ſibi *tenuerat*, huic permittens *villas, quæ fuerant Egulfi & Arnoaldi.* Integrum inſtrumentum edidit Antonius Coruæſerius in Hiſtoriâ Epiſcoporum Cenomanenſium.

DAGOBERTVM Regem Auſtraſiorum à Chlothario patre conſtitutum, S. Arnulphi prudentiâ eruditum fuiſſe, eiuſque conſilio prudenter regnaſſe, etiam aliquot poſt obitum Chlotharij parentis annis, ſuprà diximus. Hinc ſeceſſum Arnulphi ad eremum Voſagi relicto Epiſcopatu arbitramur contigiſſe circa annum IↃCXXX aut ſequentem. Sedi S. Arnulphi vulgò attribuuntur anni quindecim, qui ad calcem libelli Pauli Diaconi de Epiſcopis Metenſibus, tempore Caroli Magni ſcripti, leguntur. Verũ ea appendix eſt alterius ſcriptoris minùs accurati, qui S. Pappolum deceſſorem Arnulphi, à Paulo etiam indicatum, omiſit, atque eius loco præpoſuit Arnoaldum aſſignatis illi annis XXVII & diebus XXX. Huius deceſſori *Agilio*, quem alij *Aigulfum*, ſiue *Agiulfum* appellant, commendauit S. Gregorius Magnus, vti & aliis Galliarum Epiſcopis, S. Laurentium anno IↃCI in Britanniam redeuntem: vti oſtendimus II Februarij ad Vitam eiuſdem S. Laurentij Cantuarienſis Archiepiſcopi pag. 291. Eſt ea epiſtola 52 libri 9 Regiſtri S. Gregorij. Fuerunt autem ſecundùm Pauli Diaconi catalogum hoc ordine Epiſcopi Metenſes: *Agiulfus. Arnoaldus. Pappolus. S. Arnulphus. S. Goëricus*, qui corpus S. Arnulphi circa an. IↃCXXXVIII è Voſago Metas tranſtulit. *Godo. S. Chlodulphus*, filius S. Arnulphi: ad hunc S. Trudo circa annum IↃCL aut ſequentem à S.

Remaclo

Remaclo Episcopo Traiectensi Metas missus, plurima bona, raro exemplo, legauit Ecclesiæ S. Stephani, ibidemque pluribus annis sacris profanisque studiis institutus, ac Sacerdos ordinatus, rediit ad S. Remaclum anno Episcopatus huius X, Christi IↃCLIX. Vixit dein S. Clodulphus Episcopus Metensis cum Gilloaldo Virdunensi, Eborino Tullensi, S. Numeriano Treuirensi, sub Childerico Rege: vti iam sæpiùs dictum est.

Tempore S. Arnulphi & trium successorum, floruit *S. Chunibertus* Episcopus Colonien sis, qui cum S. Arnulpho interfuit Concilio Remensi anno IↃCXXIV aut sequenti. Post cuius ad eremum secessum, DAGOBERTVM consilio S. Chuniberti prosperè vsum fuisse, eique commendasse S. Sigebertum filium, Regem Austrasiorum creatum, suprà diximus. Idem post obitum DAGOBERTI cùm B. Pippino aliisque Austrasiæ Optimatibus, thesaurum illius cum Principibus Neustriæ diuisit anno IↃCXLV. Et hæc tempora sunt, quibus *S. Goëricus* & *Godo* apud Metenses floruerunt. Denique cum *consilio S. Chuniberti* Colonien sis Archiepiscopi, nec non Episcoporum *Attelani* Laudunensis, *Theodefridi* Tullensis, & *Gislocardi* Virdunensis, donationes monasteriis Stabulao & Malmundario factas approbauit S. Sigebertus Rex post annum IↃCLX.

VIII

Episcopi Traiectenses ad Mosam. S. Lamberti exilium sub DAGOBERTO II, *cædes sub Pippino Herstallo.*

PLura hîc de Traiecti ad Mosam Episcopis dicenda forent, nisi ea singulari Diatribâ anteà seorsim disputassem. Quæ autem contrà obiici posse videbantur, obiter refutaui ad Vitam S. Amandi Episcopi Traiectensis VI Februa. § 7 & 8 à pag. 824. Paucula, quia ad historiam Regum DAGOBERTORVM spectant, repeto. XVI Episcopus Traiectensis fuit *S. Ioannes Agnus*, qui, teste Harigero cap. 32, *vir pius ac locuples, ab agriculturâ regiis præceptis ad Episcopatum rapitur, regnum Austrasiorum administrante* DAGOBERTO *adolescente*: ergo ante annum IↃCXXV, quando necdum ductâ vxore, Austrasiam tantùm septemtrionalem regebat DAGOBERTVS I. *Ipse verò B. Ioãnes cursum vitæ præsentis explens, in bonâ senectute decessit*, XXV Iulij anni IↃCXLVI. Dein *S. Amandus* antè ad prædicationem Euangelij Episcopus consecratus, à Rege & Sacerdotibus coactus, triennio solùm, quod annis Christi sexcentesimo quadragesimo septimo, & duobus sequentibus terminamus, Traiectensi Ecclesiæ præfuit. Profectus is Romam anno IↃCL ad S. Martinum Papam, atque ab eo impetratos messis Euangelicæ adiutores, SS. Landoaldum, Amantium aliosque, secum in Belgium anno IↃCLI adduxit. Proinde haud potuit S. Landoaldus, quod à nonnullis asseritur, nouem antè annos vices S. Amandi in Episcopatu Traiectensi gessisse. Et hæc paucis attigisse sufficiat. Integra S.

Amandi

Amandi Acta à pluribus conſcripta ad VI Februarij edita ſunt à pag. 815 ad pag. 903.

In diſputatione hiſtoricâ ad tomum I Chapeauillæi cap. 6 num. 100, tradit auctor, ab eo tempore, quo *S. Amandus à Martino Papâ impetrauit veniam decedendi Epiſcopatu*, id eſt, ab anno IↃCL, *nullum definitum Epiſcoporum Traiectenſium characterem apparere ante mortem primi Leodienſium Epiſcopi*, ſiue *annum Chriſti* IↃCCXXVII, *per annos omnino ſeptuaginta ſeptem, quo interuallo quatuor tantùm concluduntur Epiſcopi Remaclus, Theodardus, Lambertus, Hubertus, omnes Sancti.* Ex his LXXVII *annis conceduntur S. Huberto triginta*, eiuſque ingreſſus *componitur cum vere anni* IↃCXCVII, *S. Lambertus* dicitur *cæpiſſe ineunte anno* IↃCLVI, ac *labente Epiſcopatus ſui anno* XL *cæſus*, XVII *Septembris.* Atque ita *SS. Remacli & Theodardi Pontificio quinque ſolùm annorum ſpatium relinquitur*: idque, vt fatetur, *abſque vllo apparente charactere.* Secundùm hanc chronologiam in tabulis adiunctis aſſignatur triennium Epiſcopatui S. Remacli, ab anno IↃCL ad annum IↃCLIII, quo dicitur *illi Stabuletum ſponte decedenti ſuffectus S. Theodardus.* Verùm *anno* VI *Epiſcopatus S. Remacli cœpta ſunt extrui Stabulaus & Malmundarium*: & *S. Trudo ad intelligendum indaginem ſacræ Scripturæ, anno* VI *epiſcopatus S. Remacli ſtudium, conuertit*, & dein *ſacræ Scripturæ ſcientiis ſufficienter imbutus, anno* X *Epiſcopatus S. Remacli eſt Sacerdos à S. Chlodulpho ordinatus.* Dein Metis reuerſum *S. Remaclus in collegam ad prædicandum Euangelium Chriſti aſſumpſit, partitoque onere curæ paſtoralis, Eccleſias ordinare, & Pœnitentiæ ſacramentum conferre ſuâ auctoritate iniunxit.* Tunc *S. Trudo ad Sarcinium locum ſuæ nationis iter direxit, & fundandi cœnobij fundamenta iecit. Circa idem tempus S. Remaclo ab onere curæ paſtoralis abſoluto, S. Theodardus Abbas Stabulenſis, conſtituitur Traiectenſis Epiſcopus, poſt paucos dies à Chuniberto Archiepiſcopo*

piſcopo Colonienſi conſecratus. His ipſis verbis iſta in Trudonenſi Chronico MS. cap. 6 & ſequentibus narrantur: confirmanturque in S. Trudonis Vitâ XXIII Nouembris à Theoderico monaſterij illius Abbate ſcriptâ.

En decem anni Epiſcopatus S. Remacli certis characteribus probati. Huic ergo anno IↃCLX Stabulaum decedenti ſuffectus eſt S. Theodardus, quem volunt *anno* IↃCLV *martyrio coronatum.* In Floribus Eccleſiæ Leodienſis paginâ 6 in Serie Epiſcoporum hæc leguntur: *S. Amandus ceſſit anno* IↃCL. *S. Remaclus ceßit* IↃCLIII. *S. Theodardus obiit* IↃCLVI. Et hæc omnia *abſque vllo apparente charactere* affirmantur. Certiſſimum nos ſuprà protulimus in tabulis donationum *Childerici Regis, datis quando fecit menſis September dies* VI, *anno* VIII *Domni Childerici Regis, Traiecto feliciter.* In his pro monaſteriis Stabulao & Malmundario *iubet Rex Domno & Patri Theodardo Epiſcopo, cum foreſtariis loca menſurare & deſignare.* Annus is eſt IↃCLXXII, quando Childericus maturâ iam ætate vxorem duxerat Bilichildem, quæ cum Imnechilde Reginâ, viduâ S. Sigeberti, eaſdem tabulas ſignauit. Harum autem tabularum dum meminerunt Reges Theodericus frater Childerici, & Chlodoueus III, atque Imperatores Ludouicus Pius, Otto II & Henricus II, ac denique Leo IX Pontifex Maximus, ſecuros de iis nos reddunt. Auctor Vitæ S. Theodardi, à Sigeberto Gemblacenſi meliori ſtylo adornatæ, dum ab Epiſcopatu S. Amandi anno IↃCXLVI inchoato ad martyrium vſque S. Theodardi *triginta circiter annos* interponit (quibus *Eccleſia Traiectenſis poſſeſſionum ſuarum quantitate mutilata, atque irruentibus vndique procellis agitata eſt*) neceſſariò necem S. Theodardi ad annum vſque IↃCLXXVI reiicit: quo anno arbitramur eum pro Eccleſiæ defenſione Martyrem apud Nemetes X Septembris occubuiſſe. In Chronico

Chronico MS. collegij Treuirensis Societatis Iesu, auctore Saxone anonymo, hæc habentur *anno Christi* IↃCLXXXIII, *Constantini* XIV: *S. Lampertus Traiectensi Episcopatu successit S. Theodardo.* Verùm huic MS. Chronico haud magna apud nos est fides. Nam in eo dicuntur DAGOBERTVS I obiisse anno IↃCLXIII, ac filius eius Chlodoueus anno IↃCLXXXI.

Vltimi ergo Ecclesiæ Traiectensis Præsules fuêre SS. Lambertus & Hubertus, quorum Episcopatui annos integros quinquaginta assignamus, ab anno scilicet IↃCLXXVII ad IↃCCXXVII. Sed quot sint singulis horum attribuendi, non æquè liquet. Inter auctores, qui Vitam & martyrium S. Lamberti scripserunt, primus habetur Godeschalcus, Ecclesiæ Leodiensis Diaconus, qui eam lucubrationem aggressus iussu Agilfridi Episcopi anno IↃCCLXI ordinati. Hunc tamen Godeschalcum tradunt aliqui, Vitam illius de Horasle ex priore, quæ extat in variis MSS. auctore anonymo quidem, sed *contemporaneo*, vt scribit Chesnæus tomo I Historiæ Francorum, vbi pag. 674 & sequenti, partem eius edidit. Prologus vtriusque idem est, vbi auctor dicit se *narrare conuersationem vitæ eius, quæ ab adolescentiâ suâ plurimis comperta fuit, & per viros prudentes cognita firmatur*: & se *effari cursum vitæ eius, & glorioſam martyrij palmam, sicut per fideles viros & idoneos testes ad suum peruenisset auditum.* Ex hac Vitâ pauca decerpo: *Interfecto Theodardo, consilio plebis & simul cum Regis Childerici imperio, subrogatus est Landebertus, vt præesset Ecclesiæ Treiectensi. Porrò Rex cùm almitatem eius percunctasset, diligebat illum super omnes Pontifices & Optimates suos. Erat enim Consiliarius fortis & omnem sapientiam cum curâ & moderatione gerebat Apud Regem summum tenebat locum ... Cùm interfectus fuit ab impiis glorioſus Rex Childericus, tunc initidus omnium bonorum diabolus festinus insurrexit contra beatum virum. Tunc aduersarij*

ſæuiſſimi, iniqua & falſa conſilia machinantes, vt eum de Sede Pontificali deiicerent. Et ita prævaluit iniquitas eorum, & depoſuerunt eum de Sede ſuâ ſine cauſsâ, & priuatus de honore ſuo abſque culpâ. Poſthæc Faramundum in Cathedram illius conſtituerunt. Electus Dei Landebertus Pontifex perrexit ad monaſterium, quod vocatur Stabolaus, nec amplius in obſequium eius remanſerunt, quàm duo pueri. Qui vnus ex eis Theodoënus multùm nobis de vitâ & operibus eius ſolitus eſt narrare. Hæc ibi, quæ alij deſcripſerunt. Occiſus eſt Rex Childericus anno IↃCLXXIX, cuius videtur S. Lambertus & necis auctores culpaſſe, & filios voluiſſe ad regni ſucceſſionẽ promouere. Contra quos Neuſtrij Theodericum ſibi Regem ſumpſerunt; Auſtraſij Chlodoueum, Chlotharij III creditum filium, eoque reiecto aliquamdiu etiam Theodericum. Verùm cùm Ebroini non ferrent ſæuitiam, labente anno IↃCLXXX DAGOBERTVM II ad regnum euocarunt. Eiectus eodem videtur anno S. Lambertus, & forſan ab Ebroino, cui poſteriores ſcriptores eius adſcribunt exilium. Nec reuocatus eſt à DAGOBERTO, quòd Eccleſiæ Traiectenſi præeſſet Faramundus, ad eam Sedem, vt ferunt, promotus ab Epiſcopo Colonienſi; qui apud DAGOBERTVM videtur plurimùm gratiâ valuiſſe, vt eum propterea idem Rex iuſſerit ad procurandam Friſonum conuerſionem incumbere. Alioquin S. Lamberto apud Optimates regni, per quos DAGOBERTVS erat ad regnum Auſtraſiorum euocatus, obeſſe poterat affectus erga Childericũ filioſque.

De Cathedrâ S. Lamberto reſtitutâ hæc habentur in eadem Vitâ: *Pòſt, ſeptem annis expletis, depoſitus eſt Faramundus de Sede Pontificale, & eiectus de prouinciâ Treiectinſe. In illo tempore erat Princeps Pippinus ſuper plurimas regiones & ciuitates ſitas Europæ. Audita opera beatiſſimi viri, ſub vnius diei articulo iuſſit eum cum magno honore ad propriam Sedem reuocari.* Vitâ functi

cti sunt & DAGOBERTVS Rex, & Vulfoaldus Maior-Domus anno IↃCLXXXVII, & summa regni Austrasiorum præfectura à mense Iunio penes Pippinum fuit: cuius imperio eodem adhuc anno reuersus esse ad Sedem Traiectensem videtur S. Lambertus: quo & Ebroinus est interemptus.

Cædis autem S. Lamberti hæc ibidem occasio narratur: *Cùm Dominus vocasset S Landebertum, vt propter tanta opera dignam ei redderet mercedem, insurrexerunt duo pessimi homines Gaullus, & germanus suus Roldus in aduersitatem eius, & seruientes Ecclesiæ suæ, in tanta opera peruersa, vt nullus eos ferre potuit, nec euadendi erat locus ante illos. Repleti amici Pontificis irâ & tristitiâ, calamitate magnâ compulsi, & humilitate depressi, interfecerunt eos ex merito eorum. In illis diebus erat Dodo, Domesticus iam supradicti Principis Pippini, proprius consanguineus eorum, qui interfecti fuerant. Et erant ei possessiones multæ, & in obsequio eius pueri multi. Cùm audisset necem proximorum, collexit magnam copiam virorum, fortissimos ad præliandum: mox irruit ad interficiendum beatissimum virum Landebertum Pontificem in villâ, cuius vocabulum est Leodio, sitâ super fluuium, qui vocatur Mosa* &c. Vna eademque patratæ à Dodone cædis causſa adfertur in Vitâ à Godeschalco apud Chapiauillæum, atque alterâ à Stephano Episcopo Leodiensi ducentis à S. Lamberti transitu annis conscriptâ.

Oratorium SS. Cosmæ & Damiani, in quo *beatissimus Christi Sacerdos telo transfixus, animam Deo transmisit*, pluribus mox illustratum est miraculis, etiam cæcis illuminatis. Quare, *necdum anni curriculo expleto*, ecclesia in eodem loco extructa est, & magno populi concursu frequentata: in eâque loco corporis Traiectum delati, lectus collocatus est, artubus eius sanctificatus. Ecclesia illa dicitur *basilica S. Lantberti Martyris*, in Historiâ iussu Childebrandi scriptâ cap. 104, &

in

in Annalibus Metenſibus ad annum IↃCCXIV, quo in eâ Grimoaldus filius Ducis Pippini, eſt interfectus. Sancti viri nomen Faſtis ſacris inſcriptum eſt. Martyrologium Romanum hoc eum exornat elogio ad XVII Septemb. *Apud Leodium B. Lamberti Epiſcopi Traiectenſis, qui cùm regiam domum Zelo religionis increpaſſet, à nocentibus innocens occiſus, aulam regni cæleſtis perpetuò victurus intrauit.* Priora verba *de regiâ domo increpitâ*, ex Adone deſumpta ſunt, reliqua ex Vſuardo. Vti hîc *regia domus*, ita alibi *regnandi & regni* voces tribuuntur Pippino, eiuſque hæredibus, qui licet Reges non eſſent, pluſquàm regiâ tamen pollebant auctoritate. Ita in breuibus Francorum Annalibus, vt ſuprà dictum, *Pippinus ſenior regnare cæpit.* & Chronicon Hildensheimenſe an. 688. *Pippinus Dux filius Anſchiſi poſt mortem VVlfaldi Ducis cæpit regnare.* Similia in eo habentur ad annum 714, 741, & 747, in Fredegario continuato, & aliis paſſim. In Annalibus Bertinianis dicuntur *anno* IↃCCXLII *Carlomannus & Pippinus in itinere diuiſiſſe regnum.*

At quænam accenderint *Zelum religionis* in S. Lamberto, vt *aulam regiam increparet*, ſilent antiquiores ſcriptores, niſi fuerint contumeliæ & conuicia à Gallo & Rioldo illata, rei familiaris direptio, & intolerabilis miniſtrorum oppreſſio: quæ, Dodone eos protegente, contra ius faſque omne diſſimulabantur à Principe. Poſteriores aliam cauſſam adiunxerunt. Anſelmus Canonicus Leodienſis ſeculo XI ita ſcripſit: *Altera fuit cauſſa, quòd Pippinus Maior. Domus regiæ, face libidinis adulterinæ ſuccenſus, memorati Dodonis ſororem Alpaidem legitimæ coniugi Plectrudi ſuperinduxiſſet. De quâ re Sanctus Dei Lambertus, tantum in Principe perhorreſcens facinus, adulterini criminis eum arguere non reformidabat.* Hæc ille, quæ poſteà aucta adeò ſunt, vt etiam aſſeruerint Plectrudem legitimam vxorem domo eiectam ac repudiatam à Pippino fuiſſe. Ea ſuprà confutauimus.

Succeſſit

Succeſſit Lamberto S. Hubertus vltimus Traiectenſium Epiſcopus, primuſque Leodienſium, mortuus anno IↃCC-XXVII *feriâ ſextâ* XXX *Maij*. Cuius *corpus ab obitu eius anno* XXI, *Carolomanni ac Pippini fratrum* III Chriſti IↃCCXLIII, *die Dominicâ*, III *Nouembris eſt eleuatum*.

VIII

Primorum Regum Principumq; primæ & ſecundæ ſtirpis in eadem Traiectenſi Diœceſi ſedes.

ILlud poſtremò ad eius, quâ de egimus, Dioœceſis Traiectenſis gloriam addendum videtur: primis Francorum Regibus in eâ ſedem, Principibus illis, à quibus ſecunda ſtirps Regum orta, poſſeſſiones peramplas domiciliumque fuiſſe. Non ago hîc de B. Pippino, patre SS. Gertrudis & Beggæ, S. Sigeberti Regis Maiore-Domus, qui, vt in Annalibus Metenſibus dicitur, *populum inter Carbonariam ſiluam & Moſam fluuium & vſque ad Freſionum fines vaſtis limitibus habitantem iuſtis legibus gubernabat*. Eius nepos Anſigiſi & S. Beggæ filius Pippinus, Craſſus agnomine, in villâ Herſtallo potiſſimùm habitauit, fortaſſis & ibi natus, vnde & illi Herſtallo, aut Herſtallio cognomentum apud ſcriptores. Quamquàm & aliud habuit ex oppoſito Herſtalli palatium in Iupiliâ villâ, quæ in quodam eius diplomate, citato à nobis ſuprà pag. 162, *villa Bagoloſus* dici videtur. Infra Leodium iacet vicus vterque, cis Moſam Herſtallum, trans eum Iupilia. Hîc palatij locus in modico colle oſtenditur. Quod Herſtalli fuit, aiunt ex eius materiâ pontẽ eſſe conſtructum: at neque palatij nunc, neque pontis veſtigium apparet. Vox ipſa *Herſtal*,

Exercitus ſtabula ſignificat, quaſi iſthic publicum equile fuerit. Infra Herſtallum iacet pagus alter *Hermal*, quaſi *Exercitus conuentum* dicas. Iis locis potentiam ſuam firmauêre illi Maiores-Domus regiæ, ac Regum Reges, Pippinus, Martellus, Pippinus Breuis, qui deinde Rex fuit. Magno denique Carolo & Ludouico Pio, Pippini huius filio ac nepoti, Herſtallum quoque in deliciis fuit, ac Aquæ-Grani in eadem diœceſi (ſed iam tunc Leodienſi) modò vrbs elegans. Aliud in Epiſcopatu eodem domicilium Pippino Herſtallo fuiſſe videtur in Moſariorum diſtrictu, vnde ipſe S. Wironem Epiſcopum *gratiâ confeßionis diſcalceatus adibat*, vt in huius Vitâ ad VIII Maij dicitur: *nam ſolitus erat illi lubrica lapſus humani detegere.* Ac deinde iſta ſubnectuntur: *Conſultis etiam natu maiorum intereſſe ſæpe accitur, quandoquidem habitus conſilio, nec futilis eloquio.* Non enim exiſtimo bidui triduiúe itinere vel ſanctum virum euocatum Iupiliam Herſtallumúie fuiſſe, vel hinc Principem ad eum fuiſſe profectum. Erat autem S. Wironis monaſterium ad Ruram flumen, leucâ vnâ ſupra Ruremundam, de quo eadem Vita: *Pippinus B. VVironem mox inter ſuos honoratum, cunctiſq; venerandum locauit, eiuſq; ſanctitati ſe committens, cum ſummâ veneratione vt Patronum excoluit. Locum namq; remotum à mundi negotiis Dux ipſe præfatus prouidens in futurum B. VVironi conceſſit admanendum, quò liberiùs cum ſuis inibi cæleſtes caperet fructus. Qui locus ore vulgi Mons Petri dicitur, in quo oratorium S. Mariæ ſemper Virginis Deiq; Genitricis honore conſtructum & conſecratum eſt: nec non S. Petri monaſterium decori operis artificio conſtructum ex lapidibus, quod perdurat in præſens.* Nunc Mons S. Odiliæ appellatur, vbi adhuc pars parietum templi ex lapide impolito viſitur. Præpoſitus illic quondam & collegium Canonicorum fuit, ſed Ruremundam poſteà tranſlatum, vt in Chronico

nico lib.2 cap. 16 teſtatur Ioannes Gerbrandus à Leydis & Legenda Sanctorum anno 1485 Louanij excuſa. De Herſtallo, Iupiliâ, Aquis-Grani ſuperuacanea eſt longior diſquiſitio, cùm de iis toties Francorum Annales meminerint.

Antiquorum quoque Regum aſſerenda huic Diœceſi habitatio eſt. Chlodionem ſanè, ſiue Chlogionem, ſcribit S. Gregorius Turonenſis *apud Diſpargum caſtrum habitaſſe*. Quęritur vbi terrarum id fuerit. Conuenit inter pleroſque, *Diſpargum* cuiuſpiam librarij incuriâ ſcriptum, pro *Diſpurgo*, ſiue *Disburgo*, vt eſt in Teutonicâ linguâ facilis mutatio tenuium litterarum in medias, aut etiam aſpiratas, P in B vel F. *Diſpargum* igitur, ſiue *Disburgum*, cenſent Germani nonnulli *Duisburgum* eſſe, oppidum Cliuenſis Ducatus, haud longè ab Ruræ amnis in Rhenum influentis oſtio. Vir quidam eruditus *in Montenſi Comitatu*, (qui *Ducatus* dici debuit, quo à trecentis ferè annis titulo gaudet) atque *ex aduerſo Coloniæ* locat, velut cum Tuitio in vnum conflans oppidum, cùm diſtent bidui itinere. Eſt *Tuitium ex aduerſo Coloniæ*, inque eo inſigne monaſterium à S. Heriberto Archiepiſcopo Colonienſi ante annos IↃCL fundatum, cuius Abbas fuit Rupertus, egregiis in ſacram Scripturam commentariis clarus, è S. Laurentij iuxta Leodium cœnobio ad illud regendum accitus. Quod verò idem ille ſcriptor *Duisburgum, olim Deuſonis caſtrum appellatum* ſcribit, apud neminem veterum legi. Cæſi quidem *Saxones Deuſone in regione Francorum* dicuntur in S. Hieronymi Chronico. *Ad Vſonem* legit Pontacus.

Porrò qui *Duisburgum* eſſe *Diſpargum* aſſerunt, habent, quorum auctoritate nitantur, Geſta Regum Francorum. Hæc repetitâ inde à Troianis origine gentis (vt ferè amant clarorum populorum ornari fabulis initia) per Tanaim flumen, paludeſque Mæotidas ad confinia veniſſe Pannonia-

rum Francos aiunt, ibiq́ue vrbem *Sicambriam* ædificasse. Dein à Valentiniano Augusto acie victos, *egressos à Sicambriâ venisse in extremis partibus Rheni fluminis in Germaniarum oppidis, illicq́; inhabitasse.* Ac post pauca: *Habitabat itaque Chlodio Rex in Dispargo castello in finibus Toringorum in regione Germaniæ.* Cui veterum nota illa circa Pannoniam *Sicambria*? Fuêre tempore Iulij Cæsaris *Sicambri*, siue *Sigambri, proximi Rheno.* Iidem, qui deinde Franci, aut iis vicini. Ibidem certè Francos statuit S. Hieronymus in Vitâ S. Hilarionis XXI Octobris: *Inter Saxones*, inquit, *& Alamannos gens extat, non tam lata quàm valida, apud historicos Germania, nunc verò Francia dicitur.* Hi Ripuarij Franci fuerunt, quorum regio vbi fuerit, ex ipsâ illorum Lege intelligitur, dum tit. 36 § 4 ita vicinæ iis gentes indicantur: *Si quis Ripuarius aduenam Alamannum, seu Frisionem, vel Baiuuarium, aut Saxonem interfecerit* &c. Eorum deinde metropolis fuit Colonia Agrippina. At Ripuariorum Rex neque Chlodio, neque successor eius Meroueus, aut Childericus fuêre: huius filius Chlodoueus Sigebertum Claudum Regem Colonienſem à proprio filio fraudulenter trucidari curauit, vltusque quod suaserat parricidium, filium interemit, & Ripuarios sibi subiecit.

Ceterùm Gesta illa, quæ citauimus, Regum Francorum sequuntur Rorico monachus, Sigebertus Gemblacensis, Iuo Carnotensis, & nuper M. Antonius Dominicius in Assertore Gallico cap. 5, qui tamen fatetur *auctorem* horum *Gestorum incertum esse, nec semper erroris expertem.* Alioquin non diffitetur Gregorius Turonensis fuisse suo æuo, qui vellent Francos è Pannoniâ adueniſſe, quod ipse neque affirmat, neque refellit. Ita ergo scribit lib. 2 Histor. Franc. cap. 29. *Tradunt multi eosdem ex Pannoniâ fuisse digressos: & primùm quidem littora Rheni amnis incoluisse: dehinc transacto Rheno, Tungriam*

griam transmeasse. Ac paullò pòst: *Ferunt etiam tunc Chlogionem vtilem ac nobilissimum in gente suâ Regem Francorum fuisse, qui apud Dispargum castrum habitabat, quod est in termino Tungrorum.* Non inficior quasdam editiones hîc habere *Thoringiam* & *Thoringorum.* Sed quis capere possit, venisse è Pannoniâ ad Rhenum Francos, eius littora accoluisse, eo deinde traiecto Thuringiam transmeasse, atque in eius termino habitasse? Erant ad Orientale Rheni latus, à quo procùl itidem in Orientem distabat Thuringia. Hanc si petere volebant, inutile erat Rhenum transmittere; nisi si hariolari cuiquam lubet, atque asserere, transmisisse Rhenum, vt dissimularent expeditionem, moxque eo rursus transito Thuringiam petiisse. At neque eâ ratiocinatione conficietur *Dispargũ* fuisse *Duisburgum*, quod procùl à termino Thuringorum distat.

Ex verbis Gregorij Turonensis planè mihi colligi videtur in eâ prouinciâ Belgij, quæ nunc Brabantia dicitur, habitasse. Nam indicato Chlodionis domicilio apud *Dispargum*, ista subnectit: *In his autem partibus, id est, vsque ad meridionalem plagam habitabant Romani vsque Ligerim fluuium... Chlogio autem missis exploratoribus ad vrbem Camaracum, perlustrata omnia, ipse secutus Romanos proterit, ciuitatem adprehendit.* Hæc igitur ciuitas meridionalis erat, *Dispargum* Septemtrionale, inter Batauos nimirùm siue Frisones & Romanos situm, non ad Orientem circa Thuringiæ fines. Et verò quî potuisset ab vsque Thuringiæ limite ita improuisus aduenire, tot vastis Huminibus, Rheno præsertim ac Mosâ, transmissis, ac Romanos iuxta Camaracum obterere? Præsertim si verum esset, quod habent Gesta Regum Francorum: *In illo tempore*, inquiunt, *in his partibus citra Rhenum vsque Ligere fluuio habitabant Romani.* Quî igitur horum omnia pertranssiit

præsidia? Fatetur eorumdem Gestorum scriptor alibi sæpiùs cum Romanis cõflixisse, priusquàm Camaracum perueniret. *Chlodio autem Rex*, inquit, *misit exploratores de Dispargo castello Toringorum vsque ad vrbem Camaracum. Ipse posteà cum grandi exercitu Rhenum transiens, multo populo Romanorum prostrato, hostes fugauit. Carbonariam siluam ingressus, Tornacensem vrbem obtinuit, exinde vsque Camaracum vrbem properauit, ibiq; paruo tempore residens, Romanos, quos ibi inuenit, interfecit.* Gregorij Turonensis credibilior est narratio, eaque innuit fuisse hanc Chlodionis subitam irruptionem, Romanis nihil tale metuentibus: non ergo tam diffusum terrarum spatium peragrari, ac superari flumina debuerunt, sed vix bidui fortassis iter impendi.

Diximus alibi ex Ammiano, Francos Salios apud *Toxiandriam-locum* sedes fixisse assentiente Iuliano Cæsare. Duabus leucis à *Toxiandria-loco*, vulgo *Tessenderloo*, distat *Diesthemium* Brabantiæ oppidum, quod ego *Dispargum*, siue *Disburgum*, esse omnino autumo. Adstipulatur Godefridus Wendelinus I. V. D. atque illustris Ecclesiæ Tornacensis Canonicus & Officialis in eruditis ad Legem Salicam commentariis pag. 99 ita scribens: *Est verò iam alterum Diesborch, oppidum dudum amplum atque insigne: vtpote cui nihil eorum deest, quæ ad Aulæ regiæ maiestatem poscuntur, non agri, non prata, non siluæ, non paludes, non venatio, non flumina, non piscatio, non vineæ... Et istud est reuerà hoc ipsum, de quo Gregorius loquitur* DISPARGVM *castrum, quod stetit in vrbis inferiore parte, cliuo saxoso, ambitu pedum* 3000, *altitudine* 70. Idem paginâ sequenti: *Cùm mœnium ambitus, quibus nunc cingitur oppidum, satis sit laxus, duos Burgos complectitur, quorum maior in edito est monte, vocaturq; Kakenborch... At verò Burgus alter (Dies-burch) minor quidem est illo Kakenburgo: neque enim mons est, sed cliuus*

tantùm

tantùm oblongus, ſaxeus, in abruptum præcipitium deſinens, ambitu, ſicut dixi, pedum 3000, *altitudine pedum* 70, *quomodò iſtud obſeruaui: ſed amœnitate loci propter fluuium proximum Tameram, proſpectumq; in ſiluas, vineas, agros ac prata vtrimque lætiſſima, paludeſq; piſcoſiſſimas, dignum profectò Principibus domicilium: vt, ſi Faramundus, per iſta Francorum prima exordia, locum vllum voluerit deligere, non alium debuerit, quàm hunc ipſum in totâ Taxandriâ, vel etiam Hasbaniâ, exoptare, vbi Regnum poſſit auſpicari, ac filio Chlodioni excipiendum relinquere, quod anno* CCCCXXVIII *fecit. In illo ergo Diſpargo caſtro Regia fuit pro Germanicis moribus Germanica, Francica, hoc eſt, rudis atque incondita, lignea quippe, nec niſi ſubter in fundamentis lapidea vel ſaxea, quorum magnitudo ac moles cum veſtigiis cauearum ſupereſt hodieq;.*

Fuit igitur Burgum primùm, id eſt, caſtrum, quod, ſiue quia Marti ſacrum, ſiue à fundi Domino, ſiue ab habitatore *Dieſtburgum*, ſiue *Dieſtpurgum*, eſt appellatum. Nam diphthongus *ie* Brabantis idẽ ſonat quod i longum. Cùm adiectis pluribus ædificiis in oppidum excreuiſſet, Dieſt cœpit appellari: pars ea, vbi ſteterat caſtrum, *Burgum* dictum. Idem in *Antuerpiæ* nomine licet obſeruare. Primùm dicta *Burcht-aen de-vverf*, id eſt, burgum ad crepidinem ſiue ripam. *VVerf* enim dicimus locum iactis in flumen molibus præmunitum, vt commodè appellere naues poſſint, aut ſimpliciter ripam. Conſtat enim ex veteribus monumentis Equeſtrem familiam *van de VVerue* in hac vrbe *à Ripâ* olim cognominari. Cùm ergo adiectis ad caſtrum domibus ampliari cœpiſſet, hoc ſolùm *aen de VVerf*, vel *aen-de VVerp*, ſiue *Andouerpum* dictum, *Burgi* nomine remanente in hanc diem ei parti, quæ caſtro continebatur. Idem *Dieſt-burgo* eueniſſe videtur, vt oppidum *Dieſt* nuncuparetur, Burgi nomen parti, vbi caſtrum fuerat, adhæreret. Aut certè, more noſtratibus

tibus vſitato, dimidiatum, vt breuiùs pronunciaretur, nomen. Ita, quæ *Rhenoberga* nobis dicitur, *Berck* accolis eſt. Pro *Maeſtricht*, Traiecto ad Moſam, *Tricht* dicunt ciues ac finitimi; pro *S'Hertoghen-Boſch* Silua-Ducis, pleriq; Brabanti *den Boſch*, Silua. Ita quæ initio forsã *Dieſtheim*, quaſi Diſonis domus, dein *Dieſtburg*, Diſonis caſtrum, atque vſu vulgi *Dieſt* eſt appellatum. Multa autem circa Dieſthemium veſtigia Saliorum Francorum extant, vnde colligere poſſimus illic *Diſpargum* regium caſtellum ſeu palatium fuiſſe, recenſita ab eodem Wendelino. Tres pagi vbi Lex Salica conſcripta, *Salheim*, quod Saliorum domicilium ſonat, *Bodersheim*, & *VVindershouen*: tum prope Dieſthemium Salicus vicus, *Selck*; & prata Salica, *Seelbemde*, nec non & agri inter Herkam & Halam oppida *Vranckryck*, id eſt, Francorum regnum, dicti.

Alia V. CL. Ioanni Iacobo Chiffletio in Anaſtaſi Childerici ſuper *Diſpargo* ſedit ſententia: Caſtrum illud fuiſſe in pago, qui Louanium inter & Bruxellam ferè medius iacet, ac *Dusborch* appellatur. Fuiſſe eum locum tunc, ſi non in Diœceſi Tungrenſi, certè ab eius limite non procul. Dieſtenſes quoque negare, qui in oppido ſuo eſt Caſtri veteris locus, *Disburgum* dici, ſed *Burgum*: cuius rei à nobis iam examinata ratio eſt. Sigillo autem, quo pagi Dusburgenſis Scabini ab omni memoriâ ſignare chartas ſoliti ſunt, ait caſtri figuram exprimi, circùm adſcriptis hiſce verbis: S. SCABINORVM DE DVSEBORCH. *Supereſſe viros ſenes ac fide dignos, qui viderint rudera & veſtigia veteris caſtri. Referre loci Paſtorem ex antiquis monumentis, ducentis ante Furam annis Disburgum illud Ducum Brabantiæ caſtrum fuiſſe.* Demum *per militarem viam, quæ per Angiam* (ſiue Edingam) *Athum & Lutoſam, Tornacum ducit*, Chlodionem inſtituere iter potuiſſe. Quę argumenta haud-

quaquàm

quaquàm tantum apud me habent ponderis, atque illa, quæ Wendelinus circa Diesthemium extare vestigia Saliorum Francorum scribit: ad quæ *Toxiandriæ-loci* vicinitas accedit, vbi olim consedisse eos constat. Neque vox *Duseborch Disburgo* ita affinis: aliud enim *Dis* vel *Dies*, aliud *Duse*. *In termino Tungrorum* fuisse *Dispargum*, scribit S. Gregorius Turonensis, ditionis videlicet, quæ ad Bethasios, & forsan aliquãtò vltra, pertingebat: longiùs multò Diœcesis, de quâ non meminit Gregorius. Quale porrò in eo pago extitit castrum, innumera sunt passim per totum Belgium. Nam quòd Ducum Brabantiæ castrum id dicatur ducentis ante Furam annis fuisse, nihil admodùm ad rem facit. Annis ferè sexcentis priùs Disburgi Chlodio habitauit, quàm vlli essent Brabantiæ Duces, quorum potestatem post annum millesimum demum vsurpauêre Comites Louanienses, ex Montensium Comitum, siue Hainoënsium Ducum (nam vtroque titulo compellati olim) stirpe exorti. Vellem tamen Vir Eruditissimus, laudata sibi à Pastore Duiseburgensi monumenta, inspicienda popposcisset. Forsan certiora inde eruisset: forsan etiam ea explosisset; si præsertim ridiculam Ducum nostrorum antiquitatem statuerent: vti statuit Christianus Massæus, qui Petrum Taboreũ & Ioannem Marium secutus, vt profitetur lib. 13 Chronicorum mundi pag. 186, catalogum Ducum Brabantiæ collegit, inque eo vetustissimum adstruit nomen Montis-frigidi, in quo ædificatum Caudemburgense iuxta Palatium in vrbe Bruxellensi monasterium est, ex cuius archiuo edidit Chifletius iconismum sigilli Duseborch, eiusque pagi asserit Pastorem à Præposito istius monasterij constitui. Hæc ergo excerpo ex Masseo: *Godefridus, cognomento Carle, Rex Tungrorum, genuit Carolum Inach, qui Romanos iuuit in bello Mithridatico. Rapuit filiam Iulij*

Proconſulis Arcadiæ: cum quâ fugit per Franciam Cameracum, vallemq; Cygnorum ad Montem frigidum apud Bruxellam. Genuit Octauium & Zuanam, quam Saluius Brabo vxorem duxit Louaniij in templo Martis & Plutonis præſente Iulio Cæſare: qui dedit ei omnem terram à mari Noruuego vſque ad Tornacum & Scaldam, Hannoniam, ſiluam Carbonariam, titulo Ducatus Brabantiæ. Brabo gigantem occidit, ob id Marchio Antuerpiæ primus creatus ſacri Princeps Imperij: occiſus Romæ in conſpiratione contra Cæſarem.
Eiuſmodi multa in quibuſdam Chronicis reperiuntur, quæ tum nemo alius, qui quidquam iudicij habeat, probauerit; tum ego ſanè malim fateri me nihil ſcire, quàm alio loco illa habeam, niſi vaniſſimarum fabularum. At ſi ab illo Paſtore citata monumenta certis nitantur tabulis publicorum edictorum aut teſtamentorum, pactorumúe (quod nemo ſagaciùs expendere quàm Chifletius poteſt) libenter cuiuſmodi ſint addiſceremus. Satis tamen ratione exploratum videtur, non poſſe ea Chlodionis habitationem illi loco vindicare. Neque Chlodionem exiſtimo per confinia illa Scaldis ac præſidiorum Romanorum iter inſtituiſſe. Campi ingentes Hasbaniæ, Brabantiæ Gallicanæ, vt nunc appellatur, & Hannoniæ, multò erant & à periculo remotiores, & ad celeritatem itineris aptiores. Si autem ad penetrandam Carbonariam ſiluam inſiſtere viæ militari oportuit, expeditior erat, quæ Aduatucâ Tungrorum Bauacum Neruiorum ducebat, in quam vſpiam ingredi circa hodiernum Hannoniæ limitem cum copiis poterat. At ſolùm iſta adfero, vt oſtendam non imponi mihi, aut cuiquam, qui mecum antè ſenſerit, prioris ſententiæ retractandæ neceſſitatem: quod alioquin ingenuè facerem, fatererque, ſi mihi certior veritatis lux affulgeret.

IX

Epilogus. Lectoris compellatio.

AD extremũ Te, LECTOR ERVDITE, obtestor, DAGOBERTO vt meo faueas, secundo (inquàm) illi Austrasio, quem ab exilio in regnum, gloriæque plurimis benefactis partæ possessionem, restitui. Nolui Te sub exordium scriptionis orare hanc gratiam, ne precariò extorta potiùs, quàm illius merito obtenta videretur. Ne autem denuò in Hiberniam relegetur, regnoque exturbetur, haud arbitror magnoperè nunc esse metuendum. Nisi si quis cæco impetu incessere quosuis, nullâ etiam ex caussâ, velit. Certè hæc dum esset sub prælo Diatriba, venit in manus meas *Genealogiæ Francicæ plenior assertio, auctore Dauide Blondello*, in quâ is folio LXXII ita Io. Iacobum Chifletium arguit: DAGOBERTVM *paruulum, quem Grimoaldus* CONTINVO POST SIGIBERTI REGIS MORTEM *tonderi & in Scotiam deportari iusserat, regio, quem numquàm gestauit, titulo temerè insignit.* Vbi is prælegi sibi nostra (quia captus oculis est) curauerit, mutabit, opinor, sententiam. Atque etiam, licet, vt existimauit Chifletius ac ceteri scriptores, reuersus è Scotiâ ad regnum numquàm fuisset DAGOBERTVS; tamen Regis primogenitus, mox vt ille obierat mortem, verè in ius regium legitimus hæres succedebat: estque è solio abstractus ac relegatus. Numquàm enim auderet Blondellus asserere, (ni se maiestatis vellet crimine alligare) Francorum Reges non illicò in vacuum ius regni, etiam infantes atque in cunis iacentes, succedere, etsi sub Procerum matrumúe tutelâ ad legitimam ætatem permanere cogantur. Eodem iure Sigebertus Theoderici

Auſtraſiæ & Burgundiæ Regis filius, Childeberti nepos patre mortuo verè Rex fuit, etſi fortaſſis numquàm inauguratus, ac proinde iure potuit idem Chifletius S. Sigebertum DAGOBERTI noſtri patrem, tertium eius nominis appellare, gnarus inaugurationem fortaſſis ad regni moderanda gubernacula, non etiam ad ius adeundum regni, titulumque Regis, requiri. Quod immeritò idem Blondellus reprehendit.

Aliis in rebus Te, LECTOR, velim DAGOBERTI honori fauere. Primò, vt, quæ alia eius repereris diplomata, ſignataſque ab eo eiuſdem tempore tabulas, ſi quæ opera eius, certis teſtata monumentis, ſi quæ auctorum de rebus ab eo geſtis teſtimonia, ea nobiſcum communices. Sed potiſſimùm ſi quid erueris, vnde conſtare poſſit, hunc eum eſſe, cuius eſt Sathanaci Cælitum honoribus conſecrata memoria. Valdè ego quidem in eam ſententiam inclinabam, ſed tantum mihi auſus non ſum auctoritatis arrogare, id vt iudicio meo definirem. Qui plus viderit, magnam à nobis gratiam inibit, ſi ſignificet. Denique ſi quid in hac meâ commentatione repereris, quod tibi videatur cum aliis veteribus certiſque monumentis minùs concordare, liberè me moneas, gratias ingenuè habiturum atque emendaturum.

Si quid autem palàm ſcripto refellere, ſiue ex profeſſo, ſeu caſu ita ferente, volueris, neque impedire id poſſum, nec volo deprecari. Illud ſtipulari iure licet, ne ſcriptum hoc meum refellas, niſi legeris. Quâ in re mihi aliàs iniuriam, ac ſibi etiam maiorem, fecit quidam, diſertior forſan orator quàm peritior hiſtoricus, qui aduersùs meam de Traiectenſi Epiſcopatu & Epiſcopis Diatribam libellum edidit (abſque ſuo tamen nomine, quod nec ego hîc aperiam, licet neutiquam ignotum mihi ſit) ac multa obiecit in eo

mihi,

mihi, quæ non ſcripſeram. Nam pag.12 ſcribit, *nouitate non tolerabili in dubium* à me *reuocari, fueritne idem D. Maternus Treuirenſis ab D. Petro ſubmiſſus*, & primus Præſul Tungrenſis. Si mea legiſſet, numquàm ita ſcripſiſſet. Cùm enim tres ſcriptores, quos defendere ſe velle profitetur, nullum Tungris Epiſcopum fuiſſe ante S. Seruatium verè Tungrenſem velint, ſed Treuirenſes ſolùm illic Euangelium prædicaſſe, ſacraque adminiſtraſſe; ego verè omnes illos fuiſſe Tungrenſes Epiſcopos contendi, ſiue vtramque Sedem ſimul rexerint, ſiue priùs Tungrenſem, dein Treuirenſem, ſeu denique aliqui fortaſſis Tungrenſes ſolùm fuerint, non Treuirenſes: vti de S. Martino innuit Martyrologium Romanum XXI Iunij. S. Maternum S. Petri diſcipulum, Apoſtolum & Epiſcopum Tungrorum aſſerui fuiſſe, ac fortaſſis, vt Coloniæ, alium poſteà eiuſdem nominis Epiſcopum. Non legit itidem, quâ ego ratione Borboniorum temporum & Haidrotiorum mentionem fecerim. Nam cùm alius quidam ſcriptor dixiſſet, Leodium præhabitum Traiecto, quia minùs aduersùs Epiſcopos illic tumultuum, quàm Traiecti motum iri præſagirent ſancti illi Præſules, qui Sedem tranſtulerunt; oſtendi nullas proferri excitatas Traiecti ſeditiones, multas extitiſſe Leodij. Hîc ille inuidioſiſſimè, *omni Leodienſi nationi* ea obiici conclamat, ac viciſſim ingerit, quę Louanij, Bruxellis, Gandaui, Brugis aduersùs Principes motæ conſpirationes. Quid illæ ad Traiectenſes attinent? Quid ad Epiſcoporum ſecuritatem? Cur non Vltraiectenſium attulit contra ſuos Antiſtites tumultus, magis iis, quos nos tetigimus, affines? Nec nos *omni nationi* ea *obiecimus*. Scimus ſemper in illis tumultibus maiorem eſſe proborum numerum, inſolentiorem paucorum audaciam. Pag.20 & 21 penè ad nauſeam inculcat Epiſcopos Leodienſes ſeipſos *Tungren-*

ſes appellaſſe, atque illud omittit, in quo præcipuam eſſe vim oſtendi, quòd iidem qui ſe *Tungrenſes* ſcribebant, eos, quos ego verè Traiecti ſediſſe affirmo, *Traiectenſes* perpetuò appellarint. Denique illa è triuio ingerit conuicia pag. 9, quòd vni cuipiam è Societate, *decori meiq; non ſatis memor*, *plagij* crimen obiecerim: idemque pag. 24 denuò inculcat, nec ſatis cauiſſe me, quæ aliis obieci. *Si plagÿ* nomen vel res in totâ illâ Diatribâ à me expreſſa eſt, non recuſo quin ipſe iſta verè ſcripſiſſe exiſtimetur. At ſi nihil tale inueniri poteſt, fateatur ipſe oportet, ſe vel non legiſſe quod ſcripſi, vel finxiſſe quod refelleret. Vſque adeò autem lege *plagÿ* ipſe non teneor, vt ferè nimiùm abierim in contrarium; monitus ſæpe ab amicis, quòd, ingenuè licet, nimis tamen crebrò, exponam, à quibus acceperim, aut didicerim, quæ ſcribo. Quod ſpondet fore vt oſtendatur, non ab Vrtâ Eburones dictos, nec Aduatucam Eburam eſſe, ſed Vatucam, quæ Aduatuca dici non debuerit, id auidè expectamus. At numquàm vel ipſe vel alius euincet contra Cæſarem, ipſiuſque Ambiorigis teſtimonium, *Eburones Rhenum inter ac Moſam latè tetendiſſe*. Cetera, quæ ad ipſam Epiſcoporum hiſtoriam ſpectant, refutauimus ad Vitam S. Amandi VI Februarij.

Vale LECTOR, & mirari deſine, quòd non tam citò ac vellent multi, vniuerſum noſtrum de Sanctorum Actis opus prodeat in lucem, cùm ſingulorum Acta Sanctorum, quoad licet, ſeu Gallorum, ſeu Germanorum, ſiue Anglorum aut Hiſpanorum, ſeu Græcorum aut Syrorum, aut quacumque aliâ ex gente, pari atque hæc ſtudio accuremus.

INDEX

INDEX CHRONOLOGICVS.

An. Chr. 1 — *Era vulgaris, siue Epocha communis annorum Christi incipit* Cos. C. Cæsare & L. Æmilio Paullo. pag. 4

346 *Synodus Colonien sis habita, cui interfuêre Amandus Argentinensium, Iesses Nemetum, Victor Vangionum Episcopi.* 218

384 *S. Seruatius Episc. Traiectensis moritur.* 222

395 *Theodosius Magnus Imp. moritur, an mense Iulio? sepelitur Nouemb.* 8 12

Annus I *Imperij Arcadij & Honorij secundùm Idatium.* 12

396 *Annus* I *Imperij Arcadij & Honorij secundùm Prosperum, Orosium, Gregorium Turon.* 12 13

397 *S. Martinus Ep. Turon. obit.* 13

509 *Chlodoueus* I *moritur* 27 *Nouemb.* 13

525 *Epocham vulgarem circa hoc tempus excogitauit Dionysius Exiguus Abbas.* 5

533 *Theodericus* I *Rex Austras. moritur.* 172

540 *S. Vedastus Episc. Atrebatensis moritur.* 8

561 *Chlotharius* I *moritur.* 13

Annus I *regni Chilperici, Gunthramni & fratrum secundùm Fredegarium.* 16

562 *Annus* I *regni Chilperici, Gunthramni & fratrum secundùm Gregorium Turon.* 13 16 17 18

573 *S. Gregorius historicus fit Episcopus Turonensis.* 15

575 *Sigebertus* I *Rex Austrasiorum moritur.* 13

576 *An-*

576 *Annus* I *regni Childeberti Regis Auſtraſ.* 13 16 17 18
584 *Chilpericus Rex obit.* 17
Annus I *regni Chlotharij* II. 17
587 *S. Radegundis Regina obit.* 14
Leouigildo Regi Hiſpaniarum mortuo ſuccedit Recaredus filius. 17
588 *S. Agericus Epiſc. Virdunenſis moritur.* 230
Charimerus ordinatur Epiſc. Virdunenſis. 230
590 *S. Gregorius Magnus creatur Pontifex.* 14
591 *S. Sulpitius Seuerus Epiſc. Bituric. moritur* 29 *Ianuar.* 200
592 *Eclipſis Solis* 18 *Martij.* 18
593 *S. Gunthramnus Rex Burgund. moritur.* 18 19
Annus I *Childeberti apud Burgundiones.* 19
596 *Childebertus Rex Auſtraſ. & Burgund. obit.* 19
Annus I *Theodeberti Regis Auſtraſ. & Theoderici Regis Burgund.* 19
601 *Agilio, ſiue Agiulfus, Epiſcopus Metenſis excipit S. Laurentium Archiep. Cantuarienſem.* 232
602 *Mauritio Imp. interfecto ſuccedit Phocas.* 20
S. Euſtaſius Ep. Bituricenſis moritur 31 *Decemb.* 200
603 *Aridius Epiſc. Lugdunenſis ſucceſſor Secundini.* 211
611 *S. Apollinaris Epiſc. Bituricenſ. menſe Octob. moritur.* 201
612 *Theodebertus R. Auſtraſ. obit.* 20
613 *Theodericus R. Burgund & Auſtraſ. moritur.* 20 172
Chlotharius II *monarcha Francorum,* 20
Ioannes Epiſc. Conſtantienſis. 31
614 *Concilium Pariſienſe* 79 *Epiſcoporum.* 195
616 *Hermenfridus Epiſc. Virdunenſis moritur.* 230
Godo conſtituitur Epiſc. Virdunenſis, qui Remenſi Concilio ſubſcripſit. 230
619 *Bertetrudis mater* DAGOBERTI I *moritur.* 23

621 DAGOBERTVS I *Rex Auſtraſ. creatur.* 23
622 *S. Modoaldus conſtituitur Epiſc. Trenirenſis.* 224
623 *Samo, fortè Belga, fit Rex Sclauorum.* 36
624 *S. Auſtregiſilus Ep. Bituricenſis moritur* 20 *Maij.* 201
S. Sulpitius Pius creatur Ep. Bituric. qui interfuit Concilio Remenſi. 201
Concilium Remenſe XLI *Epiſcoporum ſub Sonnatio Archiepiſcopo hoc anno aut initio ſequẽtis ſub Chlothario* II. 195 199
625 DAGOBERTVS I *ducit Gomadrudem vxorem.* 24
626 *Priuilegium à* DAGOBERTO I *datum Eccleſiæ VVormatienſi de Lupoduno.* 27 28 29
DAGOBERTI *Referendarius Godefridus.* 28 43
S. Amandus II *Epiſcopus VVormatienſis.* 28 30
Senocus Epiſc. Eluſanus, qui interfuit Remenſi Concilio, eiicitur in exilium. 199
628 *Chlotharius* II *Rex Franc. moritur.* 33
DAGOBERTI I *annus* I *apud Neuſtrios & Burgundos.* 37
Charibertus frater DAGOBERTI *Rex Aquitaniæ.* 33
630 *S. Arnulphus relicto Epiſcopatu Metenſi, hoc aut ſequenti anno ſecedit in eremum.* 232
631 *S. Amandus impetratis à* DAGOBERTO *litteris prædicat Gandaui.* 35
632 *Diploma* DAGOBERTI *pro Abbatiâ S. Maximini.* 34
DAGOBERTI *Referendarius Henricus.* 34 43
633 *S. Amandus è Belgio abit ad Samonem Regem Sclauorum conuertendum.* 36
634 DAGOBERTVS *repudiata Gomadrude, accipit Nanthildem vxorem* 38
635 DAGOBERTVS *ſedem regni collocat Pariſiis.* 39
S Sigebertus naſcitur. 39 63
636 *Chariberto Rege Aquitaniæ eiuſq; filio mortuis* DAGOBERTVS *fit*

fit monarcha. 39
Bellum gerit cum Samone Rege Sclauorum. 39 40
Chrodobertus Referendarius Dux belli. 43
Blandinium monasterium conditur. 8
637 *S. Desiderius ordinatur Episc. Cadurcensis.* 198
638 *S. Sigebertus fit Rex Austrasiorum.* 40
S. Goëricus transfert corpus S. Arnulphi Metas. 232
639 *Chlodoueus* II *nascitur.* 41
S. Audoënus Referendarius DAGOBERTI. 43
641 *Chadoindus Referendarius Dux exercitus contra Vascones.* 45
644 DAGOBERTVS I *moritur* 19 *Ianuarij.* 47
Chlodouei II *annus regni* 1. 47
S. Sigeberti annus regni 1 *in ditionibus Aquitaniæ & Prouinciæ.* 198
646 *SS. Audoënus & Eligius ordinantur Episcopi* 14 *Maij.* 48
Fossatense monasterium fundatur. Primus Abbas S. Babolenus. 151 202
Erchinoaldus Maior-Domus Chlodouei II. 51
S. Ioannes Agnus Episc. Traiecten. moritur. 234
S. Amandus constituitur Episc. Traiecten. 234
647 *Fredegarius auctor coæuus finit Chronicon.* 21 51 52
649 *S. Paulus Episc. Virdunensis moritur* 8 *Februarij.* 230
Gisloardus fit Episc. Virdunensis. 230
650 *Concilium Cabilonense sub Chlodoueo circa hoc tẽpus.* 202 203
S. Sigebertus Rex circa hoc tempus ducit Imnechildem vxorem. 63
S. Agilbertus Saxonum Occidentalium in Britanniâ constituitur Episcopus. 205
S. Amandus Romam ad S. Martinum Papam proficiscitur. 234
S. Remaclus creatur Episc. Traiectensis. 235
S. Trudo à S. Remaclo mittitur Metas ad S. Chlodulphum Episc.

piſc. 232
S. Amandus cum SS. Landoaldo, Amantio aliiſq; Româ in Belgium redit. 234
654 *S. VVandregiſilus fundat Fontanellenſe monaſterium Kal. Martij.* 212
657 *S. Bauo moritur.* 8
659 *Radebertus Maior-Domus Chlodouei* II. 53
S. Trudo Metis redit ad S. Remaclum Epiſc. Traiectenſem. 233
660 *S. Remaclus relicto Epiſcopatu Traiectenſi Stabulaum migrat.* 236
S. Theodardus ordinatur Epiſc. Traiectenſis. 236
S. Deſiderius Epiſc. Cadurcenſis moritur 19 *Nouemb. ſub S. Sigeberto Rege.* 198
662 *Chlodoueus* II *obit, exiſtente Maiore-Domus Ebroino.* 53 54
Annus I *Chlotharij* III. 54
663 *S. Sigebertus Rex moritur Kal. Februar.* 64, 65.
DAGOBERTVS II *in Clericum tonſus in Hiberniam mittitur.* 65 66
Childebertus filius Grimoaldi fit Rex Auſtraſiorum. 67
664 *Childericus creatur Rex Auſtraſiorum ſub tutelâ Imnechildis amitæ, matris* DAGOBERTI *expulſi.* 68
Grimoaldus interimitur. 68
664 *S. VVilfridus ab* Agilberto *tunc Pariſiorum Epiſcopo conſecratur Epiſcopus Eboracenſis.* 206
668 *S. Theodorus* Archiep. *Cantuarienſis Romæ ordinatus, ab* Agilberto *Pariſienſi Epiſcopo excipitur.* 206
670 DAGOBERTVS *redit circa hoc tempus ab exilio ad regnum Adrhenanum.* 71
S. Hildulphus circa hoc tempus Epiſc. Treuir. 227
Sigobrandus circa hoc tempus Epiſcopus Pariſiorum. 206
672 *Diploma Childerici ſignatum ab Imnechilde & Bilichilde*

Reginis, datum Stabulao & Malmundario. 73 74
S. Theodardus Episc. Traiectten. iussu Childerici Regis possessiones Stabulai & Malmundarij designat. 236
673 *S. VVandregisilus Abbas Fontanell. moritur.* 212
S. Lantbertus creatur Abbas Fontanell. 213
675 *S. Autbertus Episcopus Cameracensis obit* 13 *Decemb.* 79
Chlotharius III *sub huius anni finem, aut initio sequentis, mortuus est.* 59 79
676 *Theodericus Rex Neustriæ.* 79
Vindicianus creatur Episc. Cameracensis, 79 139
Childericus Monarcha Francorum. 79
S. Theodardus Ep. Traiect. Martyr occumbit 10 *Septemb.* 236
677 *S. Lambertus consecratur Episc. Traiectten.* 237
Chrodoberto Episcopo Parisiensi mittit S. Audoënus Vitam S Eligij sub Childerico monarchâ. 207
678 *S. VVilfridus è Sede Eboracensi pellitur.* 135
679 *Imnichildis mater* DAGOBERTI II *adhuc viuebat.* 81
Childericus Rex occiditur æstate. 81
Theodericus regnum recipit. 81
Chlodoueus creditus Chlotharij III *filius, ab Ebroino assumitur in Regem Austrasiorum.* 81
S. Leodegarius capitur, oculis euulsis seruatur apud VVaymerum. 236
S. VVilfridus exul in Frisiam venit. 82 236
680 *S. VVilfridus tempore verno venit ad* DAGOBERTVM II, *qui illi Episcopatum Argentoratensem obtulit.* 82 236
Concilium Romanum sub S. Agathone Papâ CL *Episcoporum, inter quos S. VVilfridus.* 236
S. Lambertus eiicitur in exilium. 238
Faramundus intrusus in Cathedram Traiectensem. 238
DAGOBERTVS II *Rex Austrasiorum creatur.* 92
S. Leodegarius ex ædibus VVaymeri in Austrasiâ abductus, seruatur

ſeruatur biennio in monaſterio. 137
Concilium VI *Oecumenicum contra Monothelitas Conſtantinopoli menſe Nouembri inchoatum.* 236
681 *S. Amandus teſtamentum ſuum ſignat.* 8
682 *S. Leodegarius, linguâ exectâ, ſeruatur biennio à S. VVaningo in monaſterio Fiſcano.* 137
684 *Diploma monaſteriis Stabulao & Malmundario à* DAGOBERTO II *ſignatum.* 95 96 99
Concilium Epiſcoporum Galliæ in Villâ regiâ. 137
S. Leodegarius occiditur 2 Octobris. 137
S. Geneſius Epiſc. Lugdun. 1 *Nouemb. moritur.* 211
S. Lantbertus fit Epiſc. Lugdun. 211
S. Ansbertus creatur Abbas Fontanell. 213
685 *Iuſtinianus Rhinotmetus incipit imperare.* 7
686 S. IRMINA *filia* DAGOBERTI II *fundat monaſterium Horreenſe Treuiris.* 107 111
687 *Hiſtoria iuſſu Childebrandi ſcripta, & Fredegarij Chronico annexa, incipit.* 53
DAGOBERTVS II *obit, ſepelitur Rotomagi.* 131 133
Vulfoaldus Maior-Domus obit. 132
Pippinus Herſtallus ſuccedit menſe Iunio. 132
S. Lambertus reuocatur ad Sedem Traiectenſem. 239
Victi prælio Pippinus & Martinus Duces. 138
Martinus Dux perfidè ab Ebroino occiditur. 138
Ebroinus ab Hermenfrido confoditur. 138
688 *S. Leodegarij corpus Pictauos transfertur menſe Martio.* 138
VVarado Maior-Domus Neuſtriæ. 138
Pax inter Auſtraſios & Neuſtrios. 138
Gislemarus patre ſupplantato Maior-Domus. 138
Bellum inter Auſtraſios & Neuſtrios, 138
Gislemarus moritur. 139

689 *VVarado iterum Maior-Domus.* 139
Pax inter Auſtraſios & Neuſtrios Coloniæ facta. 139
S. Audoënus moritur 24 Auguſti. 139 213
VVarado Maior-Domus obit. 140
690 *Bertharius Maior-Domus Neuſtriæ.* 141
691 *Theodericus Rex Textricij à Pippino victus.* 141
Bertharius occiditur. 141
692 *Diploma Stabulao & Malmundario à Rege Theoderico circa hoc tempus ſignatum.* 141
692 *Rotomagenſe Concilium ſub S. Ansberto.* 215
693 *Corpus S. Audoëni transfertur.* 216
694 *Theodericus Rex moritur.* 145
Chlodoueus III *Rex Francorum.* 147
695 *Diploma Stabulao & Malmundario à Chlodoueo* III *ſignatum.* 148 150
698 *Chlodoueus* III *Rex moritur.* 147
Childebertus eius frater Rex Francorum. 154
700 *S. Baſino Epiſc. Treuirenſi circa hoc tempus mortuo ſuccedit S. Lutvvinus.* 227
701 S. IRMINA *donat varia Epternacenſi monaſterio.* 112 114
705 *Pippinus & Plectrudis beneficia præſtant Eccleſiæ Virdunenſi.* 159
707 *Ab hoc tempore Annales Francorum per annos Chriſti olim digeſti.* 5
Pippinus & Plectrudis fundant Floriacum monaſterium in pago Velocaſſino. 160
708 *Drogo filius Pippini moritur.* 160
709 *Pippinus & Plectrudis dant poſſeſſiones Epternacenſi monaſterio.* 114 115
711 DAGOBERTVS III *ſuccedit patri Childeberto.* 157
714 *Grimoaldus filius Pippini occiditur.* 161

Pippinus æger donat Susteram S. VVillibrordo, signante Plectrude pro marito mense Martio. 162
Pippinus moritur 16 *Decembris.* 162
Theobaldus filius Grimoaldi fit Maior-Domus. 164
715 DAGOBERTVS *suggerente Theobaldo Maiore-Domus factam Fontanellensibus donationem signat* 9 *Iunij Dominicâ.* 168
Pugnatum DAGOBERTVM *inter & Theobaldum in Ociâ siluâ.* 164
Raganfridus fit Maior-Domus DAGOBERTI. 164
DAGOBERTVS III *moritur.* 164
Chilpericus filius Childerici, Daniel dictus, fit Rex Francorum. 167
716 *Diploma à Chilperico Corbeiensibus signatum* 29 *April.* 169
Bella gesta inter Chilpericum & Carolum Martellum clade vtrimque acceptâ. 170
717 *Chilpericus Vinciaci* 21 *Martij victus fugit in Aquitaniam.* 170
S. Rigoberto in exilium pulso, Milo constituitur Episc. Remensis, qui & Treuirensis fuit. 228
718 *Chlotharius* IV *à Martello Rex creatur.* 171.
Chilpericus iterum vincitur à Martello. 171
Chlotharius Rex moritur. 171
719 *Childericus ab Eudone Duce Aquitaniæ traditur Martello.* 171
720 *Childericus Rex moritur.* 172
Theodericus, fortè eius frater, Rex Franc. 172
727 *S. Hubertus Episc. Traiect. & Leodien. moritur* 30 *Maij.* 341
730 *Hugo Episc. Parisien. Rotomagen. & Baiocassinus, & Abbas Fontanellensis sanctè moritur.* 209
Beda ad annos Christi digerit circa hoc tempus Historiam Anglicanam. 5

731 ADE-

731 ADELA *filia* DAGOBERTI II *facit testamentum pro monasterio Palatiolo.* 127 129
734 *Heddo creatur Episc. Argentoratensis.* 221
737 *Theodericus Rex moritur.* 173
Carolus Martellus absque Rege imperat. 174
741 *Carolus Martellus obit mense Octobri.* 174
Carlomannus & Pippinus absque Rege succedunt. 175
743 *Childericus vltimus in Regem assumitur.* 175
S. Huberti corpus eleuatur 3 Nouemb. 341
744 *Concilium Suessione habetur.* 175
749 *Burchardus Herbipolensis Episc. mittitur ad S. Zachariam Papam pro Pippino.* 177
750 *Pippinus à S. Bonifacio vngitur in Regem.* 176 177
751 *Childericus Rex fit monachus Bertinianus.* 178
Theodericus Childerici filius in monasterio Fontanellensi Clericus efficitur. 179
752 *Pippinus restituit Ecclesiis ablata bona.* 178
753 *Stephanus Papa in Gallias venit.* 178
754 *Pippinus Rex à Stephano Papâ iterum inungitur cum filiis Carolo & Carlomanno.* 178
Childericus Rex moritur monachus. 178
Dagobertus fit Abbas Bertinianus. 178
S. Bonifacius Martyr occumbit. 130
S. GREGORIVS *pronepos* DAGOBERTI II *hactenus S. Bonifacij laborum socius, præest diœcesi Vltraiectinæ.* 130
760 *Heddo Episc. Argentoratensis hoc aut sequenti anno suum testamentum scribit.* 221
768 *Pippinus Rex moritur 24 Septemb.* 178
850 *Milo monachus Elnonensis scriptor floret.* 7
893 *Engiscalcus ab Arnulpho Imp. constitutus Marchio in Oriente siue Austriâ.* 37

900 *Regino Ab. Prumienſis ſcriptor floret.* 6
1000 *Aimoinus ſcriptor floret.* 22
1026 *Ædificatur monaſterium S. Laurentij Leodij.* 191
1069 *Godefridus Barbatus Dux Lotharingiæ dat monachis Gorzienſibus Eccleſiam Sathanacenſem* S. DAGOBERTI *Martyris.* 179 180
1093 *Godefridus Bullonius reſtituit Gorzienſibus eccleſiam Sathanacenſem* S. DAGOBERTI. 181
1096 *Godefridus iterum confirmat donationem eccleſiæ Sathanacenſis* S. DAGOBERTI. 182
Diſcedit in Terram ſanctam 15 Auguſt. 183
1149 *Graffto filius Megenhardi Comitis de Spanheim fit monachus Spanheimenſis.* 121
1158 *Hillinus Archiep. Treuirenſis confirmat Gorzienſibus Sathanacenſem cellam.* 188
Auctor Vitæ S. DAGOBERTI *Martyris hoc eodem ſeculo vixit.* 187 188

INDEX HISTORICVS.

ADalgiſelus, Adragiſelus, Dux palatij S. Sigeberti 40 74
Adalgiſus Rex Friſiæ 71 103 106
Adela filia DAGOBERTI II 127 mater Alberici 128 auia S. Gregorij Vltraiectenſis 130 Abbatiſſa exſtruit Palatiolum monaſt. 127
Æga, ſiue Æganes, Maior-Domus DAGOBERTI I 42, & Chlodouei filij 52 moritur 51
Agilbertus Epiſc. Saxonum Occident. in Angliâ 205 dein Pariſienſis S. Wilfridum ordinat Epiſcopum Eboracenſem, ſanctè obit 206
Aigulfus Abbas S. Dionyſij 44 45
Aimoini ſcriptoris ætas 22
Alpais mater Caroli Martelli 160
S. Albericus Epiſc. Vltraiectinus an ex ſtirpe DAGOBERTI II 131
S. Amandus Epiſc. Argentoratenſis ſeculo quarto 32 219 eius ibidem Reliquiæ fuerunt 218
S. Amandus II Epiſc. Wormatienſis ſub DAGOBERTO I, eius illic corpus, & templum dicatum 30
Annorum Chriſti Æra vulgaris, ſiue Epocha communis, quando incipiat 3 antiquis non vſitata 4. à quibus primùm introducta 5
Anni Pontificum non adhibiti ab antiquis Francis 11
Anni Regum à Francis ſolùm adhibiti 10 characteribus hiſtoricis firmandi 13
Annus chronicalis Gregorij Turon. à Kalend. Ianuarij incipit 11
S. Ansbertus Ab. Fontanellenſis, 213 Archiep. Rotomag. 214 Synodum celebrat 215
Anſegiſus pater Pippini Herſtalli interimitur 132 floruit ſub Sigeberto & Childerico 225
S. Arbogaſtus extruit Suraburgum monaſt. 76 86 fit Epiſcopus Argentinenſis 77 filium DAGOBERTI II ad vitam reuocat 83 accipit largas donationes pro Eccleſiâ ſuâ 84 85 & Schutterano monaſterio 86
Arcadij annus Imperij primus 12
Argentoratum antiqua vrbs, Epiſcopalis ante DAGOBERTVM I 32 217, Epiſcopi XXXIV ab anno 346 per quatuor ſecula 219 220 221 error in Catalogis quia Sãcti Epiſcopi primo recenſiti. 220
Argentoratenſis Eccleſia à DAGOBERTO

BERTO II locupletata 83 84
S. Arnulphus Episc. Metensis quando factus 231 instituit DAGOBERTVM I tum Regem Austrasiæ 23 35 relicto Episcopatu eremum petit 35 moritur, transfertur 232
Ardenna latè sumpta 24
Audebertus Episc. Parisiensis an alius à Leudeberto 202
S. Audoënus Referendarius DAGOBERTI I 43 fit Episc. Rotomagensis 48 Vitam S. Eligij à se scriptam mittit Chrodoberto Episc. Parisiensi 207 monet Gisllemarum Maiorem-Domus 139 pacem inter Austrasios & Neustrios conciliat 139 moritur Clippiaci 139 213 214. Rotomagi sepelitur 133 eleuatur 216 sepelit Childericum Regem & Bilichildem vxorem Rotomagi 233 & fortè DAGOBERTVM II 134 impedit aliquamdiu necem S. Ragneberti 134
Austrasiæ ditiones 24 in Aquitaniâ etiam & Prouinciâ 25
Austriæ Marchio Engischalcus 37
S. Babolenus Abb. Fossatensis alius à Papoleno Episcopo Abbate Stabulensi & Malmūdarien. 150 151
Barisiacum donatum S. Amando à Childerico puero Rege & Imnechilde amitâ 69
S. Bathildis vxor Chlodouei II regit cum Chlothario III filio 54 extruit Kalense monasterium 57 fit sanctimonialis 58 Childericum constituit Regem Austrasiorum 68 an huius filios educarit 168
Bertharius Maior-Domus Theoderici, victus Textricij, occiditur 141
Bilichildis vxor Childerici Regis 73 alia ab Imnechilde 75 occisa sepelitur Rotomagi. 133
Bituricenses Episcopi SS. Sulpitius Seuerus, Eustasius Apollinaris, Austregisilus, Sulpitius Pius 200 201
Bongarsianum scriptum de annis Childeberti Regis discussum 154 155 156
S. Bonifacius Archiep. Moguntinus de conuersione Frisonum & DAGOBERTO II ad Stephanum Papam scribit 103 104 105 S. Gregorium pronepotem DAGOBERTI II sociū laborum assumit 130 Pippinum Regem inungit 177 Martyr occumbit 178
S. Bonitus Referendarius S. Sigeberti, 63 Iudex Prouinciæ sub Childerico 26 Episc. Aruernorum 63
Brabantiæ Ducum origo fabulosa 249 250
Bruxella vnde forsan dicta 36

Cabilonense Concilium sub Chlodoueo II 202

Carolus Martellus filius Pippini & Alpaidis 160 à Plectrude detentus, liberatur 164 bella gerit contra Chilpericum Regem 170 sibi tradi curat 171 Chlotarium constituit Regem 171 & Theodericum 172 sine Rege imperat 174 S. Willibrordo donat villam Elisle 158
Centunus an Episc. Parisiensis 209
S. Cerannus Episc. Parisiensis an tempore DAGOBERTI III 209
Chadoindus Referendarius, Dux exercitus DAGOBERTI I 45
Charibertus frater DAGOBERI I Rex Aquitaniæ 33 patrinus S. Sigeberti 39 moritur 39
Childeberti Regis Austras. anni characteribus historicis firmati 13 14 regnum Burgundiæ 18 obitus 19
Childebertus filius Theoderici Rex Franc. sub Pippino 154 pater DAGOBERTI III 157
Childebertus filius Grimoaldi Rex Austrasiorum 67 Ecclesiæ Remensi indulget telonia 67 an à Sigeberto adoptatus? 68
Childericus Rex Austras. sub tutelâ Imnechildis amitæ 68 permittit DAGOBERTO II partem regni in Alsatiâ & vltra Rhenum 70 71 72, pacificè cum illo degit 73, donat S. Amando Barisiacum 69 confirmat S. Remaclo donationes Stabulao & Malmundario factas 73 dotat Monasteriũ in Vallem S. Gregorij in Alsatiâ 70 Vallem-Galilæam S. Deodato 76 fit etiam Rex Neustriæ & Burgundiæ 79 statuit Maiorem-Domus S. Leodegarium 80, amat S. Lambertum Episc. Traiectensem 237 occiditur 81 filius Chilpericus Rex 81
Childericus vltimus Rex Franc. filius Theoderici 175 abdicato regno monachus Sithiuensis mortuus 178
Chilperici Regis anni characteribus historicis firmati 13. 14 16
Chilpericus Daniel dictus filius Childerici Regis in Clericum tonsus Rex Franc. 167 168 170, bella gerit contra Carolum Martellum 170 ab hoc victus 171 moritur 171
Chlodouei I Regis Franc. obitus 13
Chlodoueus II filius DAGOBERTI I & Nanthildis 41 Rex Neustriæ & Burgundiæ fit quinque annos natus 41 48 50, habet ex S. Bathilde vxore tres filios Reges 54 moritur 54
Chlodoueus III Theoderici filius Rex sub Pippino 147 signat diploma pro Stabulao & Malmundario 148
S. Chlodulphus Episcopus Metensis, non Treuirensis 117
Chlotharij I Regis Franc. obitus 13
Chlotharius II infans Rex Franc. 17, fit monarcha 20

filio

filio DAGOBERTO I dat Auſtraſiam limitatam 21, dein auctioré 24, Hunc iuuat in bello Saxonico 27 obit 33
Chlotharius III paruulus ab obitu Chlodouei II patris regnat ſub tutelâ S. Bathildis matris 54 ſignat diplomata anno V & VII regni 55 S. Leodegarium conſtituit Conſiliarium 56 creat Epiſcopum X annis ante ſuum obitum 57 creditus genuiſſe Chlodoueũ 58 regnat XIV annos 59 moritur 59
Chlotharius à Carolo Martello Rex factus 171
Chrodobertus Epiſc. Pariſienſis tempore Childerici & Theoderici 207
Chrodobertus Dux belli & Referendarius DAGOBERTI I 43
S. Chunibertus Epiſc. Colonienſis 233
S. Claudius Epiſc. Veſontionenſis quando vixerit 196.
Clingenſe monaſt. fundatum à DAGOBERTO 126
Corbeienſes Abbates primi 168 169

DAGOBERTVS I Rex Auſtraſiæ limitatæ 23 dein magis auctæ 26 Neuſtriæ etiam & Burgundiæ 33 relinquit Chariberto fratri partem Aquitaniæ 33, hoc mortuo monarcha 39. inſtitutus à S. Arnulpho Epiſc. Metenſi & B. Pippino Duce 23 dein à S. Chuniberto Epiſc. Colonienſi 35 ducit vxorem Gomadrudem 24 hac repudiatâ Nanthildem 38 accipit varias concubinas 39 eius bella cùm Saxonibus 27 Slauis eorumque Rege Samone 40 & Vaſconibus 47 non fundat Epiſcopatum Argentoratenſem 32 217 dat Wormatienſi Eccleſiæ Laudenburgum 27 ſignat diploma 28 aliud monaſterio S. Maximini 34 S. Amando dat Elnonem 43 dotat monaſterium S. Dionyſij 43 45 etiam ſpoliis aliarum eccleſiarum 45 eius iuſtitia 37 38 S. Sigeberto filio dat Auſtraſiam 40 inter eum & Chlodoueum filium diuidit regnum 41 varios habuit Maiores-Domus & Referendarios 42 43 aurifabrum S. Eligium 45 moritur & ſepelitur in baſilicâ S. Dionyſij 47. In annis regni & obitus ab variis erratum 7 8 49 anniuerſariæ pro eo preces 187 faſtis ſacris perperàm ab aliquibus adſcriptus 186 187
DAGOBERTVS II filius S. Sigeberti & Imnechildis 63 à morte patris Rex appellandus 251 in Clericum tonſus 65 mittitur exul in Hiberniam 66 fingitur mortuus 67 venit ad S. Wilfridum Archiep. Eboracenſem 70 redit in Auſtraſiam, partem regni in Alſatiâ & trans Rhenum accipit 71 Palatia:

tia eius in Alsatiâ Kirchemium S. Florentio donatum 87 Senburgum siue Isenburgum, vbi filius eius baptizatus 84 85 86 Argentorati aliud 91, an etiam Heiligenstadij in Thuringiâ 72 excipit S. Wilfridum, offert Episcopatum Strateburgensem 82 fit Rex Austrasiorum 92 bellum gerit contra Theodericum Regem Neustriæ 94 Frisiorum conuersionem ad fidem commendat Episcopo Colonienſi 105. dat diploma Stabulao & Malmundario 96 97, confirmatum ab Imperatoribus & Pontificibus Romanis 100 101 fundat aut dotat monasteria Schutteranum & Suraburgum 86 Haselacense 87 88, Weissenburgense 122 123 an etiam Clingense, Rogiopontanum, Mauri & S. Germani prope Spiram 126. varia donat ecclesiæ Argentoratensi 84 85. habuit filium à S. Arbogasto ad vitam reuocatum 83 filiam à S. Florentio sanatam, fortè Rothildem dictam 87 90, tum S. Irminam Abbatissam & fundatricem monasterij Horreensis apud Treuiros, 107 *& seqq.* tum Adelam matrem Alberici auiam S. Gregorij Vltraiectini, dein fundatrucem & Abbatissam Palatioli 127 *& seqq.* tum denique Regentrudem 129. quo genere mortis, vbi & quando obierit DAGOBERTVS 131, sepelitur Rotomagi 133. num Martyr habitus 185.

DAGOBERTVS III filius Childeberti puer Rex Franc. sub Pippino 157 Theobaldo 164 Raganfrido 165 bella gerit contra Theobaldum 164 Austrasios 165 fœdus init cum Radbodo 164 moritur iuuenis 165

S. DAGOBERTVS Patronus Sathanacensis 179, Martyr habitus non indicatâ stirpe 180 181 182, non est DAGOBERTVS I Rex 185, an DAGOBERTVS II 185, non videtur esse DAGOBERTVS III 187, *& seqq.* habitauit Sathanaci, à filiolo occisus 191 an Dux aliquis 192 Vitæ scriptor impingit 188 *& seqq.*

DAGOBERTVS Abb. Sithiuensis 178

S. Deodatus Niuernensi Episcopatu relicto extruit monasterium Vallem-Galilæam 75

S. Desiderius Episc. Cadurcensis ordinatur 198 moritur ibid.

Dido Episc. Pictauorum mittit DAGOBERTVM II in Hiberniam 66, patruus S. Leodegarij, eius proneptis Bildechildis Regina 66 vltra 50 annos fuit Episcopus 199

S. Dionysij monasterium à DAGOBERTO I dotatum 45 huius monasterij diplomata adulterata. 43 44 Ordo primorum Abbatum confusus 44 45

Diesthemij pars est Disburgum castrum Chlodionis 245 246 247
Dispargum Chlodionis nō est Duisburgum in Ducatu Cliuiæ 243, sed Diesthemium in Brabantiâ 245 246 247 non est Dusceburgum pagus inter Louanium & Bruxellas 248 249 250
S. Drauscius Episc. Suession. 58
Drogo seu Drocus filius Pippini Herstalli Dux Campaniæ 158 moritur 160
Duisburgum oppidum Cliuiæ non est Dispargum Clodionis 243
Duseborch pagus Brabantiæ non est Dispargum Chlodionis 248

Ebroinus Maior-Domus Chlodouei II 53 Chlotharij III 208 Theoderici 80 Francis odiosus pellitur 80 apud Austrasios eleuat in Regem Chlodoueum tāquam Chlotharij III filium 81 fit Maior-Domus Theoderici 82 S. Leodegarium curat capi, effodique oculos 136 occidi 137 insidias struit S. Wilfrido 83 iubet interfici S. Ragnebertum 135 S. Balduinum 95 & forsan S. Lambertum eiici ab Episcopatu 238 vincit prælio Pippinum & Martinum Duces 138 hunc contra fidem datam interimit 138 an etiam DAGOBERTVM II 184 occiditur 137
S. Eligius aurifaber DAGOBERTI I 45 fit Episc. Nouiomensis 48
Epternacum monast. extructum à S. Willibrordo 112 dotatum à S. Irminâ filiâ DAGOBERTI II 113 Pippino Herstallo 114 & Pippino Rege 176
Erchenoaldus Maior-Domus Chlodouei II 51 obit 53 fundum dedit S. Wandregisilo extruendæ Fotanellæ monast. 212

S. Florentius extruit Haselacum monast. 76 sanat filiam DAGOBERTI II 87 accipit Kirchemium palatium & alias possessiones 87 88 fit Episcopus Argentinensis 90 extruit Scotis cœnobium 91
Fontanella Abbatia extructa à S. Wandregisilo, fundum dante Erchenoaldo 212 eius primi Abbates 212 213 216 non S. Genesius 213
Fredegarius scriptor epocham Regum citiùs inchoat quàm Gregorius Turon. 16 17 DAGOBERTO I coæuus 21 apud Burgundiones degit 25 finit Chronicon cap. 90 anno 4 Chlodouei II 51 deinab aliis auctum 52
Frisiorum conuersio ad fidem à S. Wilfrido cœpta 109 commendatur Episcopo Colonienſi à DAGOBERTO II 105 à S. Willibrordo & S. Bonifacio promota 104 106
S. Genesius Abb. non Fontanellensis,

sis, sed fortè in palatio ita agnominatus, Archiepisc. Lugdunensis 213
Gesta Regum Francorum inter fide dignas historias non admittenda 22 menda notata 49 52 60 243 244
Gislemarus Maior-Domus Theoderici 138 139
Gisloaldus Episc. Virdun. 74 76 94
Godefridi Barbati Ducis Lotharingiæ diploma de Sathanacensi Ecclesiâ 180
Godefridi Bullonij diplomata de Sathanacensi Ecclesiâ 181 182 iter in Terram sanctam 183
Godefridus Referendarius DAGOBERTI I 28 43
Goduinus Ab. Stabulensis & Malmundar. impetrat diploma à DAGOBERTO II 96 & à Theoderico filio Chlodouei II 141 eius sanctitas 144
S. Gregorius historicus fit Episc. Turonensis 15 epocham aliquorum Regum præ Fredegario seriùs inchoat 16 17
S. Gregorius pronepos DAGOBERTI II comes S. Bonifacij Episc. Moguntini, præest Sedi Vltraiectinæ 130
Grimoaldus filius B. Pippini Maior-Domus S. Sigeberti 111, Stabulao & Malmundario varia donat 98 DAGOBERTVM II in Hiberniam ablegat 66, Childebertum filium suum creat Regem Austrasiorum 67 interimitur 68
Grimoaldus filius Pippini Herstalli Maior-Domus Childeberti 158 occiditur in basilicâ S. Lamberti 161
Gundoinus Dux Childerici, filiolus è baptismo Ansigisi Ducis eiusque interemptor 73 132
S. Gunthramni Regis anni characteribus historicis firmati 13 14 16 obitus 18
Haselacense S. Florentij monasterium à DAGOBERTO II dotatum 87 & *seqq.*
Heiligenstadium vrbs Eichfeldiæ apud Thuringos an sedes DAGOBERTI II 72
Henricus Referendarius DAGOBERTI I 34 43
Herstallum sedes Principum, Regũ, Imperatorum 241 242
S. Hildulphus Numeriano subrogatus Episc. Treuirensis 125, medianum monast. extruit, Abbas I 225 moritur 226 succedit S. Basinus 227
Historia iussu Childebrandi scripta & Fredegario annexa 52
Honorij annus Imperij primus 12
Horreum monast. Treuiris, fundatum à S. Irminâ filiâ DAGOBERTI II 108
Hugo Archiep. Rotomag. Episc. Parisis.

risi. & Baiocass. Abb. Fontanell. 166 189

Imnechildis Regina vxor S. Sigeberti 63 pro Childerico nepote paruulo Austrasiam regit 68 procurat donari S. Amando Barisiacum 69 confirmari S. Remaclo donationes Stabulao & Malmundario factas 72 fundari Monasterium-vallis S. Gregorij in Alsatiâ. 70 regnum Adrhenanum filio DAGOBERTO 70 pro Childerico Monarchâ forsan Austrasiam administrat 80 eius protectionem petit S. Præiectus 81

Indictionibus non vsi antiqui Franci 10

S. Irmina filia DAGOBERTI II 107 111 desponsata Hermanno Comiti 109 Abbatissa Horreensis fundat monasterium 108 110 dotat Epternacense monasterium S. Willibrordi 113 sepelitur Weissenburgi 121 dat S. Willibrordo paroeciam S. Pauli aliaque 115

Iupilia domicilium Pippini Herstalli & aliorum 241

Kirchemium palatium DAGOBBRTI II, 72 87 89 91

S. Lambertus Episc. Traiectensis carus Childerico Regi 237 pellitur in exilium, remanet sub DAGOBERTO II 238 redit iussu Pippini 238 239, interimitur & quâ de caussâ 239 240 claret miraculis, ecclesia extruitur 239

S. Landericus Episc. Parisiensis 204

Laudemburgum donatum Ecclesiæ Wormatiensi à DAGOBERTO I 27

Lentrudis vxor Ebroini fundat monasterium S. Mariæ Suessione 58

S. Leodegarius Abbas S. Maxentij euocatur ad aulam Chlotharij III 56 ordinatur Episc. Augustodunensis 57 fit Maior-Domus Childerici 80 iussu Ebroini captus, oculis effossis detinetur apud Waymerum 136 in monasteriis diu custoditur, occiditur 137 transfertur ad monasterium S. Maxentij 138

Lugdunenses Archiepiscopi, Secundinus, Aridius, Theodericus, Gaudericus, Viuentius, Annemundus, Genesius, Lantbertus 210 211

Malmundarium monasterium vide Stabulaus.

S. Martini Episc. Turon. obitus 13

Martinus Dux ab Ebroino victus, contra fidem datam occiditur 138

Medianum monast. à S. Hildulfo extruitur 225 eius Abbates vsque ad XI seculum 226 227

Metenses Episcopi Agiulfus, Arnoaldus, Pappolus S. Arnulphus, S. Goëricus, Godo, S. Chlodulphus

phus 231 232
Milonis Elnonenſis errores chronici 71
S. Modeſta Abbatiſſa non Horreenſis, ſed Auendenſis 116
Monachus S. Dionyſij Geſta DAGOBERTI I ſcribit 21 non eſt coæuus 21 Aimoino antiquior 22 quantæ auctoritatis 22 23
Monaſterium S. Gregorij in Alſatiâ à Childerico & Imnechilde amitâ fundatum 69
Mons S. Odiliæ prope Ruremundam 242
Nanthildis Regina vxor DAGOBERTI I 38 mater Chlodouei II 41 pro hoc regit, moritur 51
S. Numerianus Archiep. Treuir. 74 76 95 116
S. Papolenus Epiſcopus, Abbas Stabulenſis & Malmundar. 148 defert corpus S. Symmetrij 150 alius à S. Baboleno Abb. Foſſatenſi 151
Pariſienſes Epiſcopi ab an. 620 ad 730, 201 *& ſeqq.* Synodus Pariſienſis anno 614 habita 195
B. Pippinus ſenior Maior-Domus DAGOBERTI I 34 42 & S. Sigeberti 65
Pippinus Herſtallus patri in præfecturâ militiæ ſuccedit 132 Maior-Domus bella gerit contra Ebroinum 133 Giſlemarum 138 Bertharium 141 Theodericum Regem ſubigit 141 conſtituit Reges Chlodoueum III 147 Childebertum 154 DAGOBERTVM III 157 ex Plectrude habet Drocum & Grimoaldum 158 ex Alpaide Carolum Martellum 161 dat S. Willibrordo poſſeſſiones pro Epternaco 110 & Suſtera 162 *alias* Eccleſiæ Virdunenſi 159 extruit Floriacum 160, S. Wironi confitetur, dat Montem S. Odiliæ 242 bella gerit contra Radbodum Friſonem, & Alamannos 160 ægrotat 161 moritur 162 Plectrudem non repudiauit 163
Pippinus Breuiſſime Rege ſuccedit Carolo patri 175 ſuſcipit Childericum Regem 175 eo abdicato inungitur à S. Bonifacio 177 iterum cum filiis Carolo Magno & Carlomanno à Stephano Papâ 178 diploma ſignat pro Epternacenſibus 176 moritur 178
Plectrudis coniux Pippini Herſtalli 158 cum marito confert beneficia S. Willibrordo pro Epternaco 110 & Suſterâ 162, eccleſiæ Virdunenſi 159 Floriaco monaſt. 160, adeſt marito ægro 162 numquàm repudiata 163 viduâ degit Coloniæ 170 171
Radbodus Dux aut Rex Friſiæ 106 164 170
Radobertus Maior-Domus Chlodouei

douei II 53
Regentrudis filia DAGOBERTI II 129
Reginonis Abbatis errores chronici, ab aliis aucti 6
Regiopontanum monaſt. fundatum à DAGOBERTO 126
S. Remaclus Epiſc. Traiectẽſis extruit Stabulaum & Malmundarium 235 dein Abbas diploma à S. Sigeberto Rege impetrat 65 à Childerico 73 à Grimoaldo 98 aliquæ eius reliquiæ Bambergæ 73
Remenſis Synodus ſub Sonnatio Epiſcopo habita 195 tempore Chlotharij II 199
Rotomagenſis Synodus ſub S. Ansberto 215
Ruſticus Epiſc. Cadurcenſis quamdiu ſederit 197 199

S. Salaberga Abbatiſſa extruit monaſterium in confiniis Auſtraſiæ & Burgundiæ 93 præuidet bella inter DAGOBERTVM II & Theodericum 94 transfert monaſterium Landunum 94
Samo Rex Sclauorum an ex Belgio oriundus 36 bella gerit cum DAGOBERTO I 39 40
Sathanacum vrbs 179 Gorzienſibus monachis eccleſia data 180 181 182, habet Patronum S. DAGOBERTVM 179 *& ſeqq.*
Sclauorum ditiones 36 eorum Rex Samo 36
Scotia pro Hiberniâ ſumpta 66
Scutterano monaſt. dat prædium DAGOBERTVS II 86
Senocus Epiſc. Eluſanus in Concilio Remenſi 195 in exilium mittitur 199
Senonagus pagus 36
Sigeberti I Regis Auſtraſ. obitus 13
Sigebertus filius Theoderici Regis à Chlothario II interemptus appellandus eſt Rex Auſtraſiæ & Burgundiæ 251 252
S. Sigebertus filius DAGOBERTI I, 39 fit Rex Auſtraſiæ 40 totam obtinet à morte patris 41 ducit Imnechildem vxorem 63 prætet alios liberos habet DAGOBERTVM II 63 moritur 65
Sigobrandus Epiſc. Pariſienſis occiditur 207
Sonnatius Epiſc. Remenſis Synodum habet 195 vixit cum Brunechilde Reginâ 200
Spiræ Epiſc. Ieſſes ſeculo 4 alius an. 613, fortè Athanaſius 31 Principius 31 an hic Abbas Weiſſenburgenſis 122 125
Stabulaus & Malmundarium monaſteria extructa & dedicata 64 diploma Childerici Regis 73 DAGOBERTI II 96 97 Theoderici Regis 141 Chlodouei III 148 Grimoaldi 98 Leonis IX & Gregorij V 100 Ludouici Pij & triũ Ottonum 101 Abbates SS. Remaclus 64 Goduinus 96 141 144

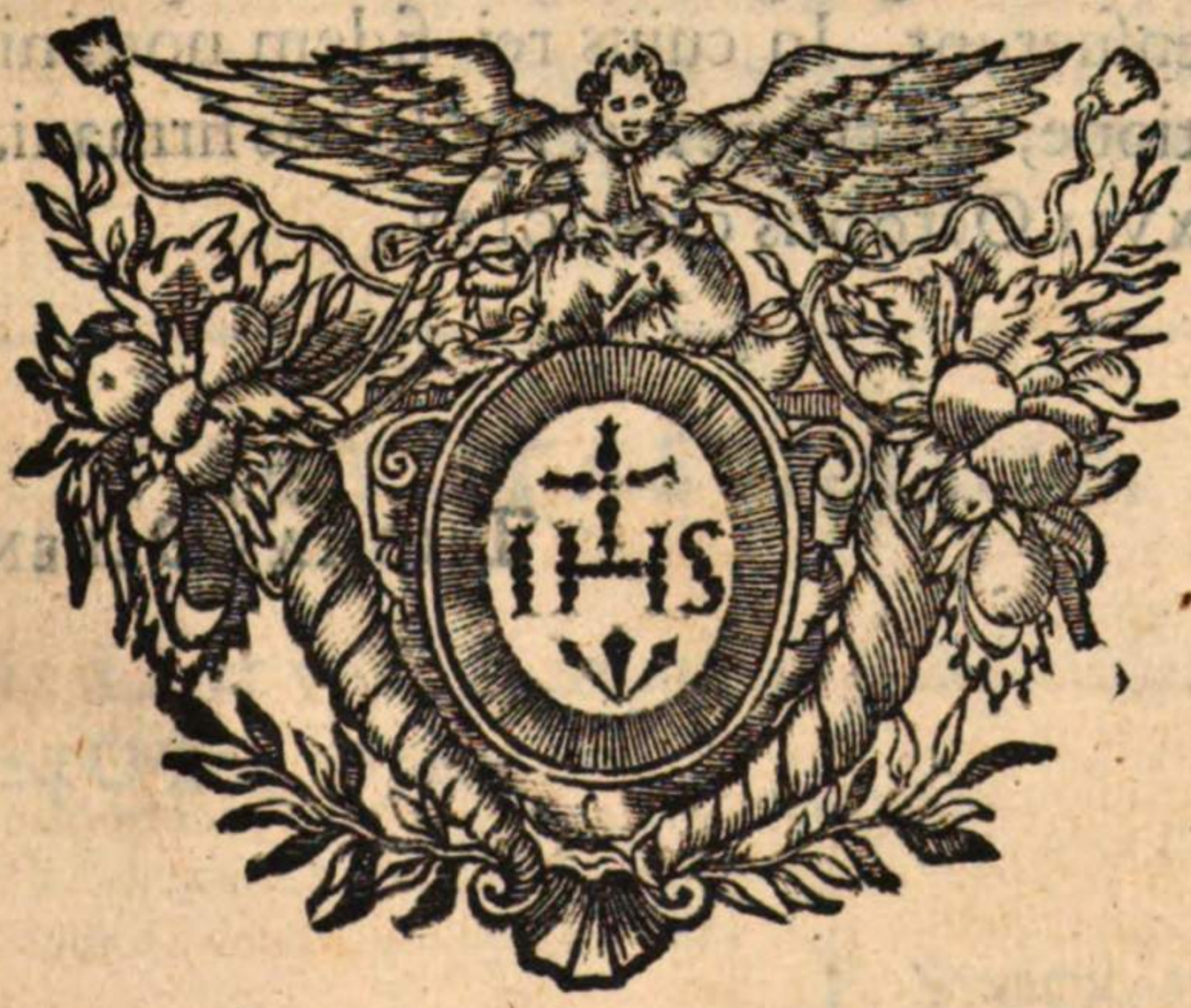
Papolenus Episc. 148 alij 101 144
Suraburgum S. Arbogasti monast. à DAGOBERTO II dotatum 86
Sustera monast. possessiones accipit à Pippino & Plectrude 162

Theobaldus siue Theudoaldus filius Grimoaldi Maior-Domus DAGOBERTI III, ab eo in prælio victus 164
S. Theodardus Episc. Traiectensis 236 loca pro Stabulao & Malmundario designat iussu Childerici 74 Martyr occumbit 236
Theodebertus R. Austras. filius Childeberti 19 obit 20
Theodericus I Rex Austras. 172
Theodericus R. Burgundiæ filius Childeberti 19 deuicto Theodeberto fratre Rex Austras. 20 moritur 20
Theodericus filius Chlodouei II fit Rex 79 pellitur 80 recipit regnum 136 fingitur mortuus 136 recipit Ebroinum 137 bella gerit contra DAGOBERTVM II 94 Pippinum & Martinum Duces 133 iubet occidi S. Leodegarium 137, à Pippino victus Textricij, illi subest 141 diploma signat pro Stabulao & Malmundario 141 143 moritur 145 sepelitur Atrebati 146
Theodericus vltimus Rex Franc. succedit Childerico Danieli, an fratri 168 vnde Calensis dictus, 172, non fuit DAGOBERTI III filius 173 174
Theodericus filius Childerici vltimi in monasterio Fontanellensi Clericus effectus 179
Theoderici Abb. S. Trudonis errores chronici 8
Theodosius Magnus Imp. an mortuus mense Iulio 12
Traiectenses Episc. SS. Ioannes Agnus, Amandus, Remaclus, Theodardus, Lambertus, Hubertus 224 & seqq.
Treuirenses Archiepiscopi SS. Modoaldus, Numerianus, Hildulphus, Basinus & Lutwinus 223 & seqq. tum intrusus Milo 228
Trithemij errores chronici 10
Tullenses Episcopi Theodefridus, Leudinus, Eborinus 228 229
Turnoaldus Episc. Parisiensis dein Abbas S. Dionysij 209

S. Vedasti Vita 8
Vesontionenses Episcopi SS. Donatus, Claudius, aliique 196 199
S. Vindicianus Episc. Cameracensis 79 138 139 140
Virdunenses Episcopi S. Agericus, Charimerus, Hermenfridus, Godo, S. Paulus, Gisloaldus, Gerebertus, Armonius 230 231
Vulfoaldus Maior-Domus Childerici 138

S. Wandregisilus Ab. Fontanellam monast. extruit 213

Warado Maior-Domus Theoderici 138 139 141
Waymerus Dux Campaniæ S. Leodegarium detinet captiuum, fit Episcopus, laqueo suspenditur 137
Weissenburgense monast. dotatum à DAGOBERTO II 121 122
S. Wilfridus Archiepise. Eboracensis ordinatus ab Agilberto Ep. Paris. 206 excipit DAGOBERTVM II 70 ab Episcopatu pellitur 135, declinat insidias Theoderici Regis & Ebroini 82 adit Adalgisum Regem Frisiæ 82* venit ad DAGOBERTVM II, qui ei Episcopatum Strateburgensem offert 70 71 interest Romæ Synodo 136 moritur 206
S. Willibrordus conuertit Frisios 104 extruit Epternacum monast. 112 impetrat possessiones à S. Irminâ 113 115 & Pippino Herstallo 114 liberat peste Horreum 115
Wormatiensis Ecclesia accipit Laudemburgum à DAGOBERTO I 27 Donationis diploma 27 28 29 ab aliis confirmatum 29 30 Wormatienses Episcopi 122

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS

EGo infrascriptus Societatis IESV per Flãdro-belgicam Præpositus Prouincialis, potestate ad hoc mihi ab Admodùm Reudo P. Gosuino Nickel eiusdem Societatis Præposito Generali datâ, facio facultatem Iacobo Meursio, Typographo Antuerpiensi, excudendi librum, cui titulus est: De tribus DAGOBERTIS Francorum Regibus Diatriba Godefridi Henschenij è Societate IESV. Quem librum tres Societatis nostræ Theologi legerunt, & solidum publicoque vtilem censuerunt. In cuius rei fidem nominis mei subscriptione, Officiique mei sigillo has firmaui. Antuerpiæ XVII Octobris CIↃIↃCLIV.

THOMAS DEKENS.

APPROBATIO CENSORIS.

LIbrum R.P. Godefridi Henſchenij Societatis Ieſu Religioſi, cui titulus eſt: De tribus DAGOBERTIS Francorum Regibus Diatriba, doctè & ſolidè concinnatum, vtilem qui peritorum hiſtoricorũ manibus teratur, adeoque publico dignissimum cenſui. Ant. 17 Octobris 1654. In cuius rei teſtimonium ſubſcripſi ſigilloque ordinario muniui

T. VOOCHT S. T. L.
Protonotarius Apoſtolicus, Canonicus & Archipresbyter Ant. librorum cenſor.

FACVLTAS REGIA.

HIc Liber vtiliter imprimi poteſt. Antuerpiæ 24 Octob. 1654.

P. STOCKMANS.

APPROBATIO CENSORIS.

Librum R. P. Godefridi Henschenij Societatis Jesu, cui titulus est: De tribus Dominis Thronis Franciæ Regibus Dagoberto, deque Sanctis Regibus, vel quibus peritorum Historicorum monumentis, vel quo publico diplomatum tabularii, adducque publico diplomatum tabularii, adducque publico diplomatum tabularii, adducque